

Susi Hasel Mundy

cu Maylan Schurch

O MIE SĂ CADĂ

CARD

CUPRINS

CĂTRE CITITOR

Aceasta este povestea familiei mele din timpul celui de-al doilea război mondial. Relatarea se bazează pe reconstituirile celor care au participat în mod direct la evenimente. Părinții mei au înregistrat pe casete și au scris despre aceste evenimente cu deosebită grijă. Frații și sora mea mi-au relatat propriile lor amintiri.

Ar trebui să menționez că, în scrierea acestei cărți, mi-am asumat libertatea de a relata anumite evenimente din propria mea experiență și de a atribui unele dialoguri persoanelor pe care eu însămi le-am auzit. De asemenea, pentru a face mai ușoară înțelegerea, am ales să combin două personaje într-unul singur. Nu în ultimul rând, intenția mea a fost întotdeauna de a face mai clar adevărul.

Speranța mea este ca această carte să încurajeze poporul lui Dumnezeu pentru vremurile sfârșitului.

Susi Hasel Mundy

CAPITOLUL 1

RECRUTAREA

Nimeni, nimeni nu ne poate învinge!

Cu bărbia ridicată, învăţătorul privea ţintă, cu o faţă solemnă, la elevii lui de clasa a treia.

Era în anul 1939 şi cei mai mulţi dintre cetăţenii din Frankfurt împărtăşeau convingerile acestui învăţător. Şi la urma urmelor, Patria şi Führerul nu susţinuseră această convingere de-a lungul ultimelor două decade? Perseverenţa în muncă, calitatea muncii şi încăpăţânarea germanilor ridicaseră poporul acesta de la statutul de defavorizat, datorat devastărilor războiului, la statutul de cea mai întreprinzătoare naţiune. Viitorul aparţinea Reich-ului.

– Suntem cel mai puternic popor de pe faţa pământului, continua să spună clasei. Şi mai mult decât atât, copii, dacă ar îndrăzni cineva să invadeze spaţiul nostru aerian, avem tancurile Flak.

Kurt Hasel, în vârstă de nouă ani, stătea în bancă atât cât putea el de drept. Îşi strângea buzele şi inspira adânc pe nas.

– Aceste tancuri sunt plasate peste tot în ţară, spuse din nou profesorul. Sunt atât de bine orientate încât pot distruge orice avion de pe cer. Iată de ce Germania va fi victorioasă.

Ochii măriţi de interes ai lui Kurt se îndreptară spre fereastră. Putea vedea dincolo de ea strălucirea soarelui, printre copacii falnici din Frankfurt. Aceasta era Germania lui, patria lui, cea mai puternică ţară din lume.

– Mămică, se adresă el mamei în acea seară, nu-i aşa că va fi minunat să câştigăm războiul?

Dar mama îl cuprinse de umeri şi îl întoarse cu faţa spre ea.

– Ce ai spus?

Vocea ei era serioasă.

– Aş vrea să îţi aduc aminte un lucru.

Încercă să se smulgă din mâna ei, dar ea îl ţinu cu putere.

– Kurt, dacă vom câştiga războiul, înseamnă că vom ajunge să luăm teritoriile altor oameni.

– Şi ce-i cu asta?

– Asta înseamnă că milioane de oameni îşi vor pierde căminele şi viaţa. Mâinile ei alunecară de pe umerii lui, iar vocea i-o auzi pe deasupra capului: Copiii vor fi luaţi de lângă părinţii, fraţii şi surorile lor. Şi poate că nu vei mai putea să îi vezi vreodată pe Gerd şi pe Lotte. Apoi îl îmbrăţişă, scuturându-l uşor. Războiul este ceva rău, Kurt. A ucide este rău. Dumnezeu vrea ca familia Hasel să aducă pacea printre oameni.

– Şi totuşi, spuse Kurt cu încăpăţânare, bombănind împotriva spuselor mamei, ar fi interesant să vezi cum avioanele de pe cer sunt distruse de tancuri.

În 1939, Franz şi Helen Hasel, împreună cu vecinii lor, ştiau deja că Adolf Hitler se pregătea pentru război. Şi, ca toţi ceilalţi, mica lor familie adventistă de ziua a şaptea se întreba ce-i rezervă viitorul.

Aveau să afle curând.

Într-un Sabat călduţ, venind de la biserică, intrară în blocul în care locuiau dintr-o zonă suburbană a Frankfurtului. Lotte, în vârstă de şase ani, sări spre cutia poştală a familiei Hasel şi se uită prin deschizătura cutiei:

– Avem o scrisoare, tată, spuse ea.

Franz deschise cutia şi luă un mănunchi de scrisori. Aruncându-şi privirea pe plicuri, spuse:

– Sunt numai plicuri oficiale. Cred că pot aştepta până la apusul soarelui.

Helene încălzi repede mâncarea obişnuită de Sabat, ce consta din pâine neagră şi supă de linte, pe care o pregătise cu o zi înainte.

– Am putea merge la Paradisul Păsărilor? se rugă Kurt. E atât de frumos afară.

Lotte şi Gerhard, de numai patru anişori, cel pe care familia îl striga Gerd, îl susţinură în rugămintea pe care o făcuse:

– Te rugăm, tată, te rugăm...

Franz se uită preţ de câteva clipe la teancul de cărţi aşezat pe biroul lui. Îi plăcea să studieze Biblia şi scrierile lui Ellen White. Îi plăcea, de asemenea, să îşi petreacă după-amiaza de Sabat în liniştea căminului. Oftă şi dădu din cap în semn de încuviinţare.

La un moment dat, după ce merseră câtva timp, începură să se depărteze de civilizaţie şi să pătrundă pe câmpia întinsă, aflată în spatele cartierului în care locuiau. Copiilor le plăcea tare mult să meargă pe liniile de cale ferată ce străbăteau câmpia înmiresmată. Albăstrelele şi macii roşii

răsăreau ici-colo din lanul de grâu verde pal, care acum trecea peste capetele copiilor.

– Hai să zicem că suntem copiii lui Israel, spuse Kurt. Şi acum mergem prin mare. Florile acelea sunt peştii din mare.

În cele din urmă ajunseră la o intersecţie de cale ferată. Trecură cu grijă pe podul care era peste calea ferată şi ascultară zgomotul îndepărtat al trenurilor aflate undeva sub ei. Pe partea cealaltă a podului se întinseră pe iarba verde şi se odihniră, încălziţi de razele soarelui.

– Un tren, strigă Lotte.

În timp ce vagoanele treceau pe lângă ei cu zgomot, Gerd stătea agăţat de fusta mamei, iar Kurt şi Lotte făceau cu mâna mecanicului şi pasagerilor care le zâmbeau. Conductorul chiar eliberă şuieratul unui semnal, ca salut special pentru ei. Ziua aceasta era una pe care copiii nu aveau să o uite, ea fiind ultima zi lipsită de griji pentru mai mulţi ani de acum încolo.

Trenul dispăru, iar familia coborî pe o cărare nisipoasă, pe lângă calea ferată, până când ajunseră la acel loc pe care îl numeau Paradisul Păsărilor. Era ca o grădină, înconjurată de un gard lung şi înalt, nu exista nici o poartă şi nici un ochi nu putea pătrunde dincolo de gardul verde. Dar se puteau auzi cântecele melodioase ale păsărilor misterioase de dincolo de gard.

Helene şi Franz se aşezară la umbra gardului şi începură să discute în şoaptă despre climatul politic. Lotte culegea flori de câmp, în timp ce Kurt şi Gerd colecţionau pietricele şi cochilii de melc. Când începu să bată un vânt rece, se ridicară să pornească spre casă.

După cină şi altarul de seară de la închiderea Sabatului, Franz luă mănunchiul de scrisori pentru a le deschide.

– OK, hai să vedem cine ne scrie, spuse el.

Se duse apoi la masa din bucătărie unde le puse unele peste altele. Deodată se opri, uitându-se cu atenţie la un plic cu antet oficial.

– Helene, aşa ceva nu e posibil.

Rupse unul din colţurile plicului şi scoase o hârtie rigidă, îndoită în două. Helene se uită peste umărul lui.

– E imposibil, spuse ea. Doar ai patruzeci de ani. Trebuie să fie o greşeală.

Vocea lui Franz, de altfel foarte fermă, de data aceasta era tremurată şi slabă.

– Nu este nici o greşeală. Este o scrisoare de la biroul de recrutare. Sunt somat să merg la centrul de recrutare din Frankfurt, luni, la ora opt dimineaţa.

– Lunea aceasta?

– Lunea aceasta. Adică peste două zile.

Helene şi Franz se priviră uimiţi unul pe celălalt.

– Credeam că sunt prea în vârstă, spuse el. Dar se pare că sunt printre primii chemaţi la recrutare.

Îi adunară pe copii în sufragerie, spunându-le să se aşeze. Apoi le explică faptul că a fost chemat să fie soldat.

Lotte începu să plângă.

– Soldaţii sunt omorâţi în război, spuse ea printre sughiţuri. Ai să mori şi tu?

Franz deschise gura ca să îi răspundă, dar înainte de a apuca să spună ceva, Kurt spuse batjocoritor:

– Nu fi proastă, Lotte. Germania este cea mai puternică ţară din lume. Ceilalţi soldaţi vor muri, nu ai noştri.

– Tati nu o să moară? întrebă Lotte încurajată.

– Bineînţeles că nu, spuse Kurt. Avem arme puternice în faţa cărora ceilalţi nu se pot apăra. Avem şi artileria Flak împotriva atacurilor aeriene, în caz că ne-ar ataca pe calea aerului. Vom câştiga acest război, iar tati va fi erou. Germania va conduce întreaga lume.

Faţa lui Franz se făcu albă. Ca adventist de ziua a şaptea, era un apărător al păcii. Nu ştia că primul lui născut, în vârstă de nouă ani, era adeptul ţelului lui Hitler, care voia să facă din Germania cel de al treilea Reich, o superputere care avea să se dezvolte pe parcursul a o mie de ani.

– Kurt, copii, ascultaţi-mă.

Gerd se căţără în braţele tatălui şi începu să îşi sugă degetul mare. Franz începu să le explice de ce războiul era ceva rău şi faptul că Hitler era un om rău care nu Îl iubea pe Dumnezeu. Kurt ascultă, dar încăpăţânarea de pe chipul lui arăta că el încă era de părere că a fi soldat este o aventură interesantă.

Luni, când merse la centrul de recrutare, Franz trecu de examenul medical. Apoi umplu de scris o foaie pentru informare pe care o înmână ofiţerului de serviciu.

– Domnule, spuse el, sunt adventist de ziua a şaptea şi nu pot servi activ în armată. Dar aş dori să pot servi armata ca sanitar.

Ofiţerul se uită la el.

– Adventist de ziua a şaptea, repetă el. Nu am auzit niciodată despre aşa ceva. Apoi strigă spre celălalt colţ al camerei la colegul lui. Hei, Hans! Tu ai auzit de adventiştii de ziua a şaptea?

– Sunt ca evreii, îi strigă Hans. Ei păzesc Sabatul.

Ofiţerul îi întoarse lui Franz o privire plină de ură.

– Ei bine, spuse acesta în cele din urmă. Ce ai face dacă ar trebui să cari un soldat rănit şi tocmai atunci se declanşează un atac advers?

– M-aş aşeza peste trupul celui rănit şi l-aş feri cu propriul meu trup, domnule.

– Într-adevăr! Ofiţerul îşi dădu ochii peste cap şi spuse plin de răutate – Nu avem loc pentru laşi în armata germană.

Apoi începu să răsfoiască printre hârtii, şi scrise o cerere de audienţă pe formularele de recrutare. Franz era înscris ca rezervă în Compania 699, Pionerr Park.

Franz înghiţi în sec. Cunoştea această companie de la optsprezece ani, când luptase în primul război mondial. Pionierii pregăteau drumul armatei germane pentru ca aceasta să poată ataca. De asemenea, ştia că prestigioasa companie 699 era însărcinată cu construcţia de poduri oriunde îşi pregătea Hitler un nou atac.

Asta înseamnă, se gândi Franz, *că soldaţii din compania 699 vor fi primii pe teritoriile care urmează a fi atacate. Fără îndoială că ofiţerul îl înrolase în primele linii ale frontului tocmai pentru că nu-i suporta pe cei care nu susţineau vederile lui Hitler.*

– Nu mai sta acolo, auzi vocea ofiţerului, ca o palmă peste faţă. Mişcă-te. Mai sunt şi alţii pe care trebuie să îi înscriem.

Franz merse la barăcile cu haine, de unde trebuia să îşi ia ţinuta verde-gri a armatei germane. Aici primi o pereche de pantaloni şi o tunică având patru buzunare, cu trese aurii la guler şi având pe umărul drept vulturul nazist care ţinea în cioc svastica. Primi, de asemenea, o curea rudimentară din piele neagră, de care avea să îşi atârne tolba cu mâncare. I se dădu şi o pereche de pantofi, o bonetă, o caschetă, lenjerie intimă şi şosete. Apoi i se spuse că trebuie să se prezinte la datorie miercuri dimineaţă.

Ajuns acasă, copiii începură să îi examineze uniforma. Lui Lotte îi plăcea să îşi plimbe păpuşa în tolba pentru pâine. Compartimentele acesteia erau tocmai bune de pus biberonul păpuşii şi scutecele. Gerd îşi puse boneta care avea într-o parte un cerc roşu înconjurat de un inel negru.

Kurt îşi îndoi un deget şi îl ţinti pe Gerd.

– Pac! Te-am lovit chiar în frunte. Eşti mort. În aceeaşi clipă Gerd începu să plângă.

Preferata lui Kurt era cascheta. Îi plăcea să miroasă pielea nouă a curelei care era legată de marginile ei. O umpluse cu ziare ca să nu îi cadă peste ochi atunci când o punea pe cap şi defila cu ea prin casă strigând că nimeni nu poate să îl rănească.

În următoarele două zile Franz fu foarte ocupat. Timp de mai mulţi ani fusese evanghelist cu literatura şi secretar editorial pentru Austria şi Germania. De aceea, contactă editura din Hamburg şi pe preşedintele Conferinţei ca să

anunțe că fusese înrolat. Lucrând sistematic, reuși să își termine rapoartele și să răspundă la scrisori, în așa fel încât atunci când avea să plece toate lucrurile să fi fost rezolvate.

Miercuri dimineața, Franz își luă uniforma, apoi își chemă familia. Lotte se uită la el uimită și spuse în șoaptă:

– O, tati, ești atât de chipeș.

Kurt îi studie catarama de la curea; vulturul german era înconjurat de cuvintele: Gott Mit Uns, ceea ce însemna: Dumnezeu cu noi.

– Tată, spuse el gânditor, dacă Hitler vrea ca Dumnezeu să fie cu noi, nu poate fi atât de rău.

– Kurt, spuse Franz apăsat. Hitler este un om rău. Să nu crezi niciodată cuvintele pe care le spune. Să stai ferm în credința în Dumnezeu și numai în Dumnezeu! Dar acum vino la mine, hai să ne închinăm împreună, înainte ca să plec.

Franz citi din Psalmul 91,5-11: *Să nu vă fie teamă de groaza nopții; și nici de săgețile care zboară în timpul zilei; ... o mie să cadă alături tine și zece mii la dreapta ta, dar de tine nu se va apropia. Căci El va porunci îngerilor Săi să te păzească în toate căile tale.*

Apoi cântară cu toții „Cetate tare-i Dumnezeu", imnul lor preferat. Se așezară în genunchi și se ținură de mâini în timp ce Franz se ruga.

– Tatăl nostru, spunea el, am fost înrolat ca soldat. Tu știi prea bine că eu nu vreau să lupt și să omor. Știi bine că nu mi-a plăcut să fiu în armată nici în primul război mondial, deși atunci nu eram creștin. Cu atât mai puțin vreau acest lucru acum. Te rugăm, fii cu noi, Tată, acum, când drumurile noastre se despart. Ajută-mă să stau ferm în credința mea, chiar și în armată. Ajută-mă să nu fiu nevoit să omor pe cineva. Te rog, ajută-mă să mă întorc în siguranță și ocrotește-mi familia de toate pericolele războiului. Amin

Era deja târziu. Își luară rămas bun în grabă, iar Franz plecă, simțind în adâncul sufletului că într-o zi vor fi din nou împreună.

CAPITOLUL 2

INSTRUCȚIA

O atmosferă de sărbătoare plutea peste gara principală din orașul Frankfurt. Două sute de soldați în uniforme nou-nouțe urmau să fie trimiși la instrucție în Nierstein, pe malurile Rinului.

Proaspăt bărbieriți și tunși scurt, stând drepți în uniformele lor scorțoase, priveau cu încredere și fermitate.

Soțiile și cei dragi îi îmbrățișau pe acești bărbați bravi. Câțiva dintre ei plângeau, dar cei mai mulți erau într-o dispoziție sărbătorească, fluturând în mâini stegulețe cu o svastică roșie ca focul și împrăștiind confeti. În mijlocul mulțimii din gară beau șampanie și cântau cântece de victorie.

Unii soldați țineau în mâini, cu grijă, buchete de flori și cutii cu bomboane de ciocolată pe care le primiseră de la prietenele lor. Doamna Hasel nu se mai aflase niciodată în situația aceasta, când îl săruta pe amândoi obrajii și îi ura drum bun lui Franz. În cele din urmă, trenul se urni din gară în zgomotul asurzitor al mulțimii și în strigătele acesteia: *Ein Volk, ein Reich, ein Führer! Sieg Heil! – Un singur popor, un singur imperiu, un conducător! Victorie! Salvare!*

Un fior trecu prin tot trupul lui Franz. *Aceeași putere de sugestie a lui Hitler a reușit să cuprindă masele,* se gândi el. *Aproape că sunt convinși că războiul se va termina până la Crăciun și că, în curând, Germania va ajunge să controleze întreaga lume.*

În timp ce trenul se depărta din stație, Franz intră în discuție cu ceilalți. Vorbi mai mult, cu unul dintre ei, pe nume Karl Hoffman, și reuși chiar să stabilească o relație de prietenie cu el.

Trei ore mai târziu ajunseră în Nierstein, unde noii recruți se stabiliră în corturi. Apoi sosi și restul batalionului, în total o mie două sute de oameni. Trupele de constructori de poduri din Compania Pionieri 699 făceau parte din trupele de elită ale lui Hitler, trupe care primeau ordine

direct de la cartierul general din Berlin. Cei mai mulți dintre ei erau constructori de avioane și mecanici.

Vineri, Franz îl căută pe *Hauptmann* – căpitanul unității, pe care îl chema Brandt. Îl găsi într-o cameră, vorbind cu contabilul său. Pe față avea afișată o expresie de încântare.

– Domnule Căpitan, spuse Franz, îmi permiteți să vă adresez două cereri?

– Dă-i drumul, omule. Care sunt acestea?

– După cum știți, domnule, eu sunt adventist de ziua a șaptea și mă închin lui Dumnezeu sâmbăta, după Biblie. Aș dori să nu fiu chemat la apel în ziua de Sabat. Și, de asemenea, eu nu mănânc carne de porc sau preparate din carne de porc. Vă cer respectuos să mi se permită să mănânc altceva în locul lor.

Luat prin surprindere, căpitanul se văzu în situația de a nu ști ce să răspundă. În spatele lui, contabilul și un asistent se uitau unul la celălalt. Apoi își ridicară ochii spre tavan și se loviră cu palma peste frunte.

În cele din urmă, căpitanul Brandt ridică din umeri și spuse:

– Dacă te înțelegi în această privință cu locotenentul, eu sunt de acord.

Franz porni să îl caute pe locotenentul Peter Gutschalk, un om dur care își câștigase deja porecla de *Seltenfroehlich* – Puținzâmbărețul.

Îl găsi și, salutând cu voie bună, își spuse din nou păsul.

Fața lui Gutschalk căpătă culoarea purpurei.

– Cred că ai înnebunit, bibane, izbucni acesta. Aici ești în armata Germaniei. Acest batalion va merge în război, iar tu vrei liber sâmbăta? Și abia ținându-și răsuflarea, șuieră: Numai eu puteam avea norocul să am de a face cu o nucă religioasă!

– Nu vreau decât să îmi permiteți, să fac schimb cu alți soldați în timpul săptămânii, în așa fel încât sâmbăta să fiu liber, spuse în continuare Franz cu voce stinsă.

Luptându-se să răsufle precum un pește pe uscat, locotenentul răcni:

– Pleacă din fața mea!

Franz dădu să se retragă.

– Poți munci când vrei tu, continuă ofițerul. Dar permite-mi să-ți spun asta, Hasel: odată ce va începe înaintarea, războiul nu va face pauză doar pentru ca să te poți odihni tu în Sabat. Și mai mult decât atât, dacă te voi vedea că încerci să chiulești, voi avea grijă să te fac să-ți pară rău. Adu-ți mereu aminte, sunt cu ochii pe tine!

Când Franz se întoarse la barăci, îi întrebă pe ceilalți dacă sunt dispuși să facă schimb de ture cu el. Noul lui prieten, Hoffmann, fu imediat de acord;

apoi mai erau şi alţii dispuşi să îi facă acest serviciu. Pentru sâmbăta erau programate petreceri cu dans şi cum fetele din localitate se dădeau în vânt după uniforme, cine ştie ce idile s-ar fi putut naşte...

Încurajat de succesul pe care îl avusese, Franz se îndreptă spre bucătărie. Aici, îi explică bucătarului şef principiile lui de sănătate şi îl întrebă dacă va putea să îi gătească altceva, atunci când se va servi mâncare cu carne de porc.

Bucătarul şef îşi puse mâinile în şolduri şi se uită la el, măsurându-l din cap până în picioare.

– Soldat Hasel, îi spuse cu mânie în glas, şi o culoare ca a feţei locotenentului Gutschalk începu să răsară de sub gulerul cămăşii lui, dă-mi voie să îţi fac cunoscute principiile noastre în legătură cu dieta. La micul dejun servim pâine, gem şi cafea. La prânz servim mâncare scăzută, cu carne. La cină avem pâine cu sos de carne şi, uneori, brânză. De asemenea, de patru ori pe săptămână dăm câte două uncii de unt şi de două ori pe săptămână, două uncii de untură.

În timp ce vorbea, bucătarul devenea din ce în ce mai furios.

– Şi ştii ce, Hasel? Tu chiar ai tupeu! Aici eşti în armată, nu într-o bucătărie de lux care să servească cine ştie ce specialităţi, după pofta fiecăruia.

După ce spuse aceste cuvinte, lovi cu palma o cratiţă uriaşă, ceea ce produse un zgomot prelung.

– Vezi asta? Nu am decât o singură cratiţă. Toată mâncarea este gătită în cratiţa aceasta. Vei mânca aşa cum mănâncă toată lumea sau, din partea mea, poţi să ţii post! Aşadar, carne de porc! Şi spunând asta, se apropie la doar câţiva centimetri de faţa lui Franz. Eu cred că tu nu eşti decât un evreu deghizat. Dar aşteaptă numai puţin, că aflăm noi!

Mai târziu, când lui Franz îi veni rândul la cină, bucătarul îi trânti în farfurie o porţie mare de sos cu carne.

Franz privi la carnea care plutea în grăsime. Oare putea să mănânce ceea ce Dumnezeu îi interzisese? Sau să mănânce doar pâine şi apoi să facă foamea? Întors la baracă, deschise Biblia la cartea lui Daniel şi reciti istoria celor trei tineri curajoşi care nu voiseră să se atingă de mâncarea împăratului. Atunci şi, de mai multe ori pe parcursul acelor ani, Franz se angajă înaintea lui Dumnezeu să fie credincios principiilor de sănătate pe care El i le dăduse. Dar avea nevoie şi de hrana sănătoasă pe care El o oferise oamenilor, aşa că trebuia să caute o soluţie.

La scurt timp după aceste evenimente, Franz împreună cu alţi treizeci de soldaţi au fost cazaţi într-o casă vis-a-vis de un magazin de brânzeturi. Luni dimineaţă, Franz făcu o vizită proprietarului magazinului.

– Urmează să fim cazaţi aici pentru o perioadă mai lungă şi aş vrea să vă propun o afacere, spuse el. Aţi vrea să primiţi carne de porc în schimbul unor produse lactate?

– Bineînţeles, îi răspunse nevasta proprietarului, bucuroasă că va putea gusta din mâncarea pionierilor. Negociară un timp, apoi femeia spuse:

– Îţi dau un litru de lapte în fiecare zi şi o jumătate de kilogram de unt la fiecare trei zile, în schimbul porţiilor tale de sos cu carne, untură şi carne de porc.

Din acea dimineaţă, Franz rupea pâinea uscată de la cantină în bucăţele mici şi o înmuia în lapte proaspăt, apoi mânca terciul cu o lingură. Ceilalţi soldaţi începură să fie invidioşi, văzând faptul că porţiile lui de lapte şi unt erau mai consistente decât ale lor.

– Hei, mâncătorule de morcovi, îl strigară ei, o duci bine, nu ţi se pare?

Franz le zâmbi binevoitor.

– Vedeţi-vă de treabă şi mâncaţi în continuare carnea de porc. Eu mă simt bine cu mâncarea mea.

– Totu-i bine şi frumos, îi răspunseră ei, dar ce vei face atunci când vom fi pe front şi nu vei mai putea face astfel de afaceri?

– Nu îmi fac probleme pentru asta. Dumnezeu va avea grijă de mine.

Şi într-adevăr, compania a intrat curând pe linia întâi a frontului. În afara acţiunilor de bază, pionierii au avut de construit şi câteva poduri peste Rin. Era o muncă grea, extenuantă. La prânz, bucătarii de canton aduceau mâncarea în partea cu clădiri a câmpului de instrucţie. Când Franz se uită în cratiţă şi văzu carnea de porc, nu se mai atinse deloc de mâncare. De obicei, avea la el mai multă pâine şi o bucată de brânză pe care le mânca în locul cărnii de porc.

Un soldat, dintr-o altă companie, observă odată acest lucru.

– Ia spune-mi, i se adresă acesta, am văzut că tu nu mănânci carne. Ce motiv ai pentru asta?

Franz îi vorbi despre convingerile lui.

– Păi şi noi avem un tip, la noi în companie, care nu mănâncă porc.

– Chiar? Şi unde este acum? Cum se numeşte?

– Michael. Nu îmi aduc aminte cel de-al doilea nume.

– E vorba cumva de Michael Schroedel?

– Da, chiar aşa, exclamă soldatul. Lucrează în clădirea de acolo.

Franz alergă la clădirea care îi fusese indicată şi urcă scările în grabă. Înăuntru îl găsi pe vechiul lui prieten, Michael Schroedel, managerul tipografiei de la Seminarul Adventist din Marienhoehe. Cei doi bărbaţi se cunoşteau de cincisprezece ani. Pe parcursul celor patru săptămâni în care

companiile lor au fost învecinate, Franz şi Michael se închinară împreună şi se încurajară unul pe celălalt în fiecare Sabat. Aşa că pentru moment, două probleme fuseseră rezolvate – ţinerea Sabatului şi principiile sănătăţii. Dar mai era una care nu fusese rezolvată.

Franz devenise adventist la vârsta de douăzeci de ani şi de atunci îşi făcuse un obicei din a citi Biblia o dată pe parcursul unui an. Deşi ştia că nu îi va fi uşor, se hotărâse să continue această practică şi în armată. În fiecare dimineaţă şi în fiecare seară se aşeza jos, cu haina de soldat sub el, şi citea din Biblie. Apoi se ruga.

Soldaţii treceau pe lângă el, ca să îl întrerupă din studiu, făceau tot felul de glume şi izbucneau în râs sau aruncau în el cu pantofi şi perne. În curând, Franz îşi câştigă porecla de Cititorul din Biblie, alături de cea de Mâncătorul de Morcovi.

Dintre toţi cei care îl batjocoreau, locotenentul Gutschalk era cel mai răutăcios prin ironiile pe care le făcea. Nu scăpa nici o ocazie pentru a-l umili în faţa camarazilor. Franz îşi dădea seama că, pentru a avea parte de respectul colegilor, trebuia mai întâi să câştige respectul ofiţerului. Aşa că începu să pună în aplicare un plan.

Într-o dimineaţă, pe când erau adunaţi pentru apel, locotenentul îl întrebă:

– Ei bine, Hasel, te-ai rugat în dimineaţa aceasta?

Franz răspunse plin de energie.

– Da, domnule.

– Cum de poţi crede în basmele pe care le citeşti din Biblie? Trebuie să fii destul de retardat ca să-ţi foloseşti astfel timpul.

– E destul de interesant, locotenente. Iată ce am citit despre oameni ca dumneata, în cartea a doua a lui Petru la capitolul 3, versetul 3. Franz scoase din buzunar micuţa lui Biblie, o deschise şi citi: *Mai întâi de toate, trebuie să înţelegi că în zilele din urmă vor veni batjocoritori, plini de batjocuri care îşi vor urma propriile lor pofte.* Versetul acesta, spuse Franz, a fost scris cu mai bine de 1900 de ani înainte. Mulţumesc, domnule, că mi-aţi confirmat că Biblia este demnă de încredere şi pentru faptul că mi-aţi întărit credinţa.

După câteva zile, în timpul cinei, locotenentul Gutschalk mărşăluia prin partea opusă a sălii de mese.

– Ei bine, Domnule Sfânt, strigă el peste capetele celorlalţi soldaţi, astăzi ce ai mai citit interesant din Biblie?

– Păi, domnule, strigă Franz, drept să spun, am citit chiar despre dumneavoastră.

– Despre mine?

Şi iarăşi ieşi la iveală mica Biblie a lui Franz.

– Ascultaţi ce spune Eclesiastul 12,13.14: *Să ascultăm dar încheierea tuturor învăţăturilor: Teme-te de Dumnezeu şi păzeşte poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om,* chiar şi a locotenentului Gutschalk.

Soldaţii începură să fluiere şi să îl aplaude, în timp ce Gutschalk se retrase plin de ură. Nu îl mai întrebă niciodată despre momentele lui de devoţiune. Dar rămase duşmanul lui Franz şi continuă să caute ocazii în care să-i producă neplăceri.

La sfârşitul lunii septembrie, pionierii primiră ordinul de a construi un pod ponton peste Rin, la Oppenheim. Era prima ocazie în care puneau în aplicare ceea ce învăţaseră. Confiscaseră un număr de barje, dar îi despăgubiseră pe proprietari. Barjele erau prinse împreună, iar podul era construit peste ele. Înregistrară un succes imens. În onoarea căpitanului, l-au numit podul *Brandtbruecke* – Podul lui Brandt.

Când fu gata, pregătiră şi o petrecere în cinstea construirii lui. Steagurile fluturau în vânt, fanfara cânta, iar căpitanul Brandt ţinu un discurs pompos despre idealurile germane care, în curând, aveau să fie standardele întregii omeniri. Malurile fluviului Rin răsunau de ecoul strigătelor: *Ein Volk, ein Reich, ein Fuhrer! Sieg Heil! Sieg Heil!*

Apoi soldaţii şi locuitorii oraşului traversară Rinul peste noul pod, ale cărui balustrade miroseau încă a lemn de pin proaspăt tăiat, din care curgea răşina. La capetele podului se afla un turn în vârful căruia se putea vedea un vultur german cu o svastică în cioc. Podul acesta avea să supravieţuiască războiului şi avea să fie folosit la sfârşitul anului 1944, când forţele americane au invadat Germania.

Instrucţia continuă şi, curând, deveni evident faptul că Franz era bun la trageri şi ţintea cu succes ochiul de bou. În curând, câştigă admiraţia celorlalţi şi deveni cel mai bun trăgător al companiei.

Într-o zi, pe când se aflau pe câmpul de instrucţie, prietenul lui, Karl Hoffman, îl întrebă:

– Franz, care este secretul tău de trăgător?

Franz ridică din umeri.

– Nu mi se pare că fac cine ştie ce mare lucru. Doar mă uit prin lunetă la ţintă, apoi îmi fixez arma puţin mai jos şi apăs pe trăgaci.

– Să ştii că am de gând să pun în aplicare metoda ta. Asta poate că îmi va salva viaţa într-o zi.

Sub un anumit aspect, ceea ce spusese Karl în acea zi, se împlini. Dar acea conversaţie îl cam înspăimântă pe Franz. Când se întâmpla să fie singur,

de multe ori se gândea ce va face atunci când duşmanul îl va ataca. Oare avea să se ridice instinctiv, să apuce arma şi să îşi omoare duşmanul, pentru a scăpa el cu viaţă? Îşi aduse aminte de promisiunea pe care o făcuse lui Dumnezeu, de a nu lua viaţa vreunui om, deşi încă nu crezuse că va fi în stare să respecte această promisiune, dacă ar fi fost pus la încercare.

Compania de Pionieri 699 sărbători primul Crăciun în tovărăşia armelor şi în atmosfera licăririlor de lumânări de la slujba religioasă din catedrala de pe malul Rinului. Soldaţii erau dezamăgiţi că războiul nu se termina încă, dar discursul înfiorător al lui Hitler, declamat la radio cu ocazia Crăciunului, le ridică moralul. Încă o dată personalitatea lui hipnotică încântă masele: *Totul merge bine... cel de al treilea Reich va fi în curând stabilit pentru totdeauna... Germania va domni timp de o mie de ani de acum înainte...*

O petrecere fastuoasă era pregătită pentru acea noapte de Crăciun. Franz ceru permisiunea de a rămâne în cazarmă. Nu, prezenţa era obligatorie. Când ajunse în holul sălii de petrecere, se întâlni cu locotenentul Gutschalk care stătea lângă uşă.

– Hasel, ce ai adus cu tine?

– După cum ştiţi, locotenente, eu nu beau alcool. Mi-am adus nişte suc de struguri, ca să am şi eu ce bea.

– Atunci treci înăuntru, îi spuse locotenentul printre dinţi şi îi făcu loc să treacă.

În sală se aflau suporturi de forma literei A, acoperite cu cearceafuri albe şi decorate cu crenguţe de brad şi lumânări. Parfumul răşinii de brad, amestecat cu aroma prăjiturilor cafenii de Crăciun, ajungea la fiecare din locurile ce urmau să fie ocupate de soldaţi.

Festivitatea începu cu intonarea unor cântece din vechea colecţie de colinde germane: *Es Ist ein Ros' Entsprungen, O Tannenbaum* şi, bineînţeles, *Stille Nacht.*

Dar în curând, berea şi brandy-ul îşi făcură efectul, iar atmosfera se încinse. Unul dintre soldaţi compuse chiar o poezie în care descria trăsăturile fiecărui bărbat din companie. Franz aşteptă curios să audă ce spune despre el. În cele din urmă, auzi:

Hasel citeşte cu bucurie din Biblie, plin de zel după cum ştim toţi,
Mănâncă zarzavaturi, cartofi fierţi, morcovi cruzi şi proaspeţi.
Apoi predică la toată lumea despre temperanţă:
Nu mânca porc, nu fuma, nu bea – aşa trebuie creştinul să facă.

În acel moment Franz îşi dădu seama că, în ciuda tachinărilor, îl acceptaseră aşa cum era.

După vreo două ore, el era singurul om treaz din întreaga companie. Petrecerea devenea din ce în ce mai gălăgioasă şi mai batjocoritoare, de aceea părăsi sala şi petrecu restul serii în cazarmă, citind Biblia.

În ziua următoare, pe când trebuia să îndeplinească un ordin, se întâlni cu maiorul şi căpitanul. Salută voios şi încercă să treacă, dar ei îl opriră.

– Hasel, îi spuse maiorul, am observat că ai rămas treaz toată noaptea. Am vrea să ştii că îţi apreciem gestul.

Câteva zile mai târziu, Franz fu promovat la rangul de soldat de clasa întâi. Spre surprinderea lui, primi şi o medalie, *Kriegsverdienstkreuz 2 Klasse Mit Schwertern* – Steaua de merit clasa a doua, cu săbii. Privea cu uimire la cutia din satin. În ea se afla crucea malteză, cu svastica în centru şi cu două săbii încrucişate, atârnată de o panglică în dungi roşii, albe şi negre. Alături, era o altă pereche de săbii încrucişate. Nu avea nici cea mai vagă idee pentru ce i se dăduse o asemenea onoare. Într-o unitate înecată în alcool, sobrietatea însăşi merita o medalie de onoare.

Împreună cu promovarea, mai beneficie de o favoare. Franz fu scutit de orice treabă pe care ar fi trebuit să o facă prin curte şi fu numit ca pază pe timpul nopţii în birourile ofiţerilor. Într-o noapte, reamintindu-şi de primirea acelei medalii, se hotărî să se uite prin dosarul lui.

Îşi găsi dosarul într-un dulap. Găsi şi raportul legat de acea medalie, având recomandarea: „Pentru buna influenţă morală pe care o manifestă asupra întregii companii". Se gândi atunci la desele ocazii când le spusese camarazilor lui: „Băieţi, încetaţi discuţiile acestea imorale şi glumele murdare pe care le spuneţi. Nu faceţi din sex ceva batjocoritor; sexul este ceva sacru. Aduceţi-vă aminte de soţiile şi de fiicele voastre de acasă. Cum s-ar simţi ele dacă ar auzi cum vorbiţi?" Franz se gândise că sfaturile lui fuseseră rostite în vânt, dar acum îşi dădu seama că fuseseră ascultate şi apreciate.

Până acum, soldaţii din Compania de Pionieri 699 se obişnuiseră cu instrucţia zilnică, era chiar reconfortantă. Dar aceasta nu avea să dureze prea mult.

CAPITOLUL 3

PRESIUNI POLITICE

În Frankfurt, pentru Helene şi copii lucrurile se cam înrăutăţiseră. Mâncarea şi hainele de care aveau nevoie erau strict raţionalizate şi le puteau avea pe amândouă numai dacă Helene le administra cu mare grijă. Fiecare locuitor primea un cartof şi două felii de pâine pe zi, iar copiii primeau şi o jumătate de litru de lapte. Mai târziu, de Crăciun, primiră şi câte o portocală, iar de Paşte fiecăruia i se dădea dreptul la un ou. La fiecare şase luni, li se dădea câte o conservă cu carne de porc afumată, iar în fiecare primăvară, fiecare copil primea o pereche de pantofi.

Cu toate aceste neajunsuri, moralul lor era destul de ridicat. Hitler începuse să invadeze statele vecine, fără să întâmpine prea mare rezistenţă, iar germanii sperau că războiul se va termina curând.

Kurt şi Lotte mergeau la şcoala Ludwig Richter. Lui Kurt îi plăcea tare mult la şcoală – mai ales pentru că acolo putea auzi ultimele ştiri despre victoriile lui Hitler. Profesorul le povestea despre submarinele pe care le deţineau germanii şi despre navele de război, despre avioane, bombe, tancuri şi despre acea armă nouă, secretă, pe care Hitler o punea la punct.

Lui Helene începuse chiar să îi fie teamă că aceste îndoctrinări care spălau creierul copiilor, erau mult mai periculoase decât crezuse ea.

Partidul Muncitoresc Socialist Naţional German – *Nazionalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei,* devenise foarte puternic, dominând politica germană. Oamenii se simţeau mândri că sunt nazişti, aşa cum erau numiţi membrii de partid. Aceştia aveau multe privilegii, care includeau raţii mai mari de mâncare şi slujbe – dacă doreau să muncească. Cu toate acestea, Helene ştia că nu va împărtăşi niciodată vederile naziştilor.

Totuşi, nu era uşor să stai în tabăra adversă. În magazine şi în locurile publice, oamenii îşi puteau da seama de partea cui te afli, în funcţie de folosirea

sau nu a salutului german *Heil Hitler* – Trăiască Hitler, ridicând braţul înainte. Dacă foloseai în continuare tradiţionalul „Bună dimineaţa" sau „Bună seara", erai considerat un trădător. Dar Helene refuză să se supună presiunii publice.

Într-o seară, auzi o bătaie în uşă. În pragul uşii stătea domnul Doering, un vecin care devenise membru cu funcţie în partid.

– Heil Hitler, o salută el, ridicând mâna drept înainte.

– Bună seara, îi răspunse Helene caustic.

– Pot să intru pentru un moment?

Fără a rosti vreun cuvânt, Helene deschise uşa şi îl lăsă să intre în sufragerie.

– Doamnă Hasel, începu el, am observat că dumneavoastră încă nu sunteţi membră a partidului nostru. De-a lungul anilor, însă, am constatat că atât dumneavoastră, cât şi soţul dumneavoastră sunteţi nişte cetăţeni exemplari. Sunteţi genul de oameni care am dori să fie nazişti. Am venit la dumneavoastră pentru că am fost trimis să vă fac invitaţia de a deveni membră a partidului nostru.

Helene se uita la el cu ochii ei limpezi, albaştri, în timp ce el începu să îi explice care sunt avantajele pe care le va obţine când va fi membră a partidului.

– Raţiile vor fi dublate, îi spuse el. Copiii nu vor mai primi doar câte o pereche de pantofi pe an, ci două, plus două costume de haine şi câte o haină groasă de iarnă. Vei putea merge cu copiii în vacanţă, câte şase săptămâni pe vară, la munte sau la mare, cu hrană ce nu va fi raţionalizată. Veţi-putea mânca tot ce veţi dori.

Doamne, se rugă ea în tăcere, *ce trebuie să fac acum? Dacă nu mă voi înscrie, acest om va fi duşmanul meu şi voi pune în pericol viaţa mea şi a copiilor mei. Dar poate că acesta este momentul să ascult de Tine, fără nici un fel de cârtire, aşa cum a făcut regina Estera, şi să rămân curată în conştiinţa mea. Dă-mi, Te rog, înţelepciune.*

Domnul Doering îşi termină pledoaria, apoi îi puse în mână un formular de înscriere şi un stilou. Apoi se uită la ea, aşteptând. Dar Helene i le dădu înapoi.

– Domnule Doering, spuse ea, soţul meu se află pe front încă din prima zi de război. Şi observ că mulţi membri de partid sunt încă aici. Nu vreau să mă înscriu în partid în felul acesta. Pe de altă parte, eu deja aparţin unui partid.

– Şi despre ce partid este vorba? întrebă el cu dispreţ.

– Este partidul lui Isus Hristos. Şi nu am nevoie să aparţin vreunui alt partid, răspunse Helene.

Domnul Doering păru şocat de îndrăzneala lui Helene. Apoi, în obrajii lui începu să apară culoarea umilirii.

– Vom mai vedea noi, dacă vei avea sau nu nevoie, spuse el printre dinții încleștați. Ajungând dincolo de prag, trânti cu putere ușa în urma lui.

Începând cu acea zi, el deveni dușmanul declarat al lui Helene. Deși știa că era adventistă de ziua a șaptea, începu să răspândească zvonul că era evreică, ceea ce ar fi putut să îi cauzeze multe probleme, acum, când războiul nu dădea semne de potolire. De multe ori suna la ușa apartamentului , chiar în miezul nopții și lovea cu pumnii în ușă. Helene, cu inima bătându-i din ce în ce mai tare, deschidea ușa, crezând că este Gestapo-ul aflat într-un raid de noapte și că venise să o aresteze. Dar în fața ușii stătea domnul Doering.

– Mâine noapte vor veni și îți vor lua copiii, vei putea evita acest lucru numai dacă te vei înscrie în partid, îi spuse el mârâind.

Uneori, Helene și copiii se ascundeau pe la vreun vecin, până când considerau că pericolul trecuse și puteau merge din nou acasă. Alte dăți însă ignora raidurile aeriene, în timp ce copiii, înspăimântați, se ascundeau pe sub pat.

Lunile treceau. Deziluzionați, germanii se vedeau nevoiți să recunoască adevărul: războiul avea să dureze mai mult decât se așteptaseră. Cu toate acestea, ei credeau că în cele din urmă victoria va fi de partea lor.

Pe zi ce trecea condițiile de trai se înrăutățeau. Cu cât trecea mai mult timp de la înrolarea bărbaților, fermele deveneau cu atât mai neproductive, iar mâncarea era din ce în ce mai puțină, cu toată raționalizarea alimentelor.

Evreii erau forțați acum să poarte în public o stea galbenă, cusută pe o banderolă neagră și legată pe mâneci. Nu mai era permis accesul lor în sălile de cinematograf, la teatru sau la restaurant. Și nici chiar în parcuri. În alimentare erau serviți ultimii, dacă mai erau cumva serviți. Iar germanii, care până acum fuseseră prieteni cu evreii, îi acuzau că nu sunt patrioți.

Doamna Holling era una dintre vecinele care locuise alături de apartamentul lui Hasel timp de mai mulți ani. Soțul ei era soldat, iar ea era o persoană respectată și plăcută de cei din jur. Într-o dimineață, când Helene plecă la alimentară, o văzu pe doamna Holling cu o sacoșă pentru cumpărături și o așteptă să meargă împreună. Cu uimire, Helene observă steaua galbenă legată la mâna ei. Helene nu știa că doamna Holling este evreică.

– Bună dimineața, îi ură Helene veselă. Am văzut că și tu mergi la cumpărături și te-am așteptat să mergem împreună.

Și pe când cele două femei treceau pe lângă fereastra sufrageriei lui Doering, Helene observă că, pentru un moment, draperia se dădu la o parte, apoi se lăsă la loc. Prietenia ei cu o evreică, acum, era sigur notată.

– Oh, doamnă Hasel, începu doamna Holling, nu știu la ce trebuie să ne mai așteptăm. Vecinii care până acum erau prietenoși cu mine, nu mai vor

nici măcar să salute, cu atât mai puţin să îmi vorbească. Iar în alimentară nu vor să mă servească decât după ce pleacă toţi arienii. Uneori, trebuie să aştept afară ore întregi pentru ca apoi să mi se dea cele mai proaste produse. Deseori, chiar refuză să mă servească.

– Ascultă, spuse Helene, am un plan. Îmi vei spune ce îţi trebuie de la magazin şi îmi vei da cartelele tale de raţii. Eu îţi voi cumpăra alimentele în timp ce tu te vei ascunde după colţ, ca să nu te vadă nimeni.

Doamna Holling înghiţi în sec.

– Doamnă Hasel, nu puteţi face una ca asta. Şi aşa este destul de periculos pentru dumneavoastră doar să staţi de vorbă cu mine. Dacă veţi fi descoperită, sunteţi pierdută.

– Eu sunt credincioasă, îi spuse Helene simplu. Şi cred că Dumnezeu este în stare să îi apere pe copiii Lui. Iar printre copiii Lui ne aflăm şi noi.

– Niciodată nu am să uit bunătatea de care aţi dat dovadă, spuse doamna Holling cu fervoare. Acum pot şti care îmi sunt adevăraţii prieteni.

Din acea zi, Helene îi făcea doamnei Holling cumpărăturile atunci când se ducea şi ea la cumpărături.

Într-o seară, câteva săptămâni mai târziu, Helene auzi o bătaie uşoară în uşă. În prag stătea doamna Holling cu obrajii scăldaţi în lacrimi. Helene o trase repede înăuntru.

– Ce s-a întâmplat? Ai primit cumva veşti de la soţul tău?

– Of, doamnă Hasel, spuse femeia printre sughiţuri. Un prieten de-al meu a aflat că urmează să fiu arestată în curând şi voi fi trimisă într-un lagăr de concentrare. Cu ajutorul prietenilor, mi-am adăpostit chiar şi mobilierul din casă. Dacă voi fi ridicată şi dacă soţul meu se va întoarce între timp, te rog, spune-i ce mi s-a întâmplat.

Cele două femei se strânseră în braţe, plângând. Apoi doamna Holling se strecură afară din apartament.

În dimineaţa următoare, pe când Helene curăţa scările de piatră din faţa apartamentului ei, auzi nişte femei din vecinătate vorbind.

– Gestapo-ul a venit noaptea trecută şi a arestat-o pe doamna Holling, spuse una din ele. A fost îmbarcată pentru Theresienstadt.

– Foarte bine, spuse altcineva. Nu vreau să am în vecinătate duşmani ai patriei.

Apoi cele două femei îşi coborâră vocea şi continuară conversaţia în şoaptă. Helene se uită la ele şi văzu că aruncau spre ea priviri cu subînţeles.

După război, doamna Holling avea să se întoarcă. Lagărul de concentrare de la Theresienstadt fusese eliberat cu câteva zile înainte ca doamna Holling

să fie executată. Odată întoarsă în vechiul cartier în care locuise atâta vreme, vecinii – speriaţi că vor fi denunţaţi – începură să se dea pe lângă ea, ca să-i câştige din nou simpatia. Dar ea le refuză prietenia.

Oraşul Frankfurt începu să resimtă sărăcia din ce în ce mai dureros. La sfârşitul anului, când fermierii terminară de depozitat cartofii, Helene primi permisiunea de a culege de pe câmp ceea ce mai rămăsese. În fiecare zi, după orele de şcoală, îşi lua copiii şi căruciorul şi mergea pe câmp pentru a aduna cartofii mici, cât cireşele. Încetul cu încetul umpleau fiecare câte un sac, de cincizeci de kilograme. Şi nu se opriră de la lucru decât atunci când pământul îngheţă de tot. Fusese o muncă istovitoare, care te rupea de şale, dar în beciul lor se aflau acum treizeci de saci plini, hrană destulă pentru iarnă.

Într-una din aceste nopţi amarnice de iarnă, Helene auzi o bătaie uşoară la uşă. Când deschise uşa, o vecină se strecură înăuntru. Îşi frângea mâinile a nelinişte.

– Doamnă Hasel, în numele lui Dumnezeu, trebuie să mă ajutaţi! spuse ea, de abea-răsuflând. Vă rog, aveţi milă de mine.

Helene o împinse pe această femeie disperată în sufragerie. Doamna Neumann trăia de un timp destul de retrasă. Şi din câte ştia Helene, soţul ei fusese ucis pe front cu câteva luni în urmă.

– Vă rog, calmaţi-vă. Ce s-a întâmplat? o întrebă acum Helene.

Povestea începu să se dezvăluie în şoaptă. Doamna Neumann avea legături cu mişcarea de rezistenţă. Ascunsese evrei până când cei care făceau parte din această mişcare reuşiseră să îi plaseze la familii răspândite prin ţară. În momentul de faţă ascundea la ea un băiat de treisprezece ani. Cineva îi şoptise că, în curând, Gestapoul avea să dea un raid şi pe la ea prin apartament.

– Doamnă Hasel, te rog, ascunde la tine acest băiat, îşi începu ea pledoaria. Nimeni nu te va bănui. Dacă nu mă ajuţi, amândouă vom fi pierdute.

Doamna Neumann ştia că Helene era deja suspectată datorită păzirii Sabatului şi pentru că nu voia să se înscrie în partid. Helene însă se gândi la faptul că avea să pună în pericol viaţa a trei copii, consimţind la această acţiune. Dar, pe de altă parte, nu putea trimite băiatul acesta la moarte. În acel moment se hotărî să accepte. Băiatul sosi, păzit de întunericul nopţii. Stătea în faţa uşii şi aştepta. Helene îi deschise şi îl lăsă să intre. Copiilor le dădu instrucţiuni importante: să nu spună nimănui că ascundeau la ei pe cineva.

Timp de câteva zile nu se întâmplă nimic. Apoi, într-o după-amiază, la uşa lor sunară trei oameni îmbrăcaţi în haine de piele, lungi şi negre – Gestapoul.

– Doamnă Hasel, începură ei discursul, sunteţi suspectată că ascundeţi un evreu în apartamentul dumneavoastră. Avem un mandat de percheziţie. Cred că ştiţi care sunt urmările asupra dumneavoastră şi asupra familiei, dacă vom găsi aici acea persoană.

Era vorba de o avertizare, nicidecum de o întrebare.

– Vă întrebăm, deci, ascundeţi vreun evreu în casă?

Tot feluri de gânduri, fără contur, trecură prin mintea lui Helene. *Oare mă va ierta Dumnezeu dacă mint acum şi scap viaţa băiatului şi a noastră? Dacă spun adevărul, suntem pierduţi. O, Doamne, ajută-ne!* Făcând un pas în afara apartamentului, reuşi să rostească, mai mult bâlbâit:

– Dacă vreţi, puteţi căuta în apartament.

– Doamnă Hasel, întrebă omul din nou, ascundeţi un evreu în casă sau nu?

Şi din nou Helene îi invită să caute în apartament.

Şi ei, pentru a treia oară, întrebară:

– Spuneţi-ne, ascundeţi un evreu?

Deschizând uşa larg, le arată cu mâna că sunt liberi să caute în apartament.

Bărbaţii se uitară unii la alţii. Apoi, fără a mai rosti vreun cuvânt, se întoarseră şi plecară. Câteva zile mai târziu, cei din mişcarea de rezistenţă luară băiatul şi îl duseră undeva la ţară, unde reuşi să supravieţuiască războiului.

La şcoală, Kurt şi Lotte erau supuşi spălării de creier cu poveşti despre supremaţia arienilor şi inevitabila victorie a Germaniei. Ori de câte ori erau recrutaţi bărbaţi din Frankfurt, copiii erau adunaţi în curtea şcolii unde trebuiau să stea drepţi, cu mâna ridicată în salutul lui Hitler, în timp ce erau obligaţi să asculte un lung discurs politic. În timp, copiii găsiră o metodă pentru a scăpa de epuizarea fizică la care erau expuşi. La un anume semnal, se declanşa un conflict, undeva în colţul curţii. Atenţia personalului era în felul acesta distrasă, iar elevii îşi puteau dezmorţi braţele. Profesorii încurcaţi de astfel de situaţii, nu observau niciodată că demonstraţia se închidea întotdeauna cu un salut executat cu mâna stângă.

Dar mai gravă decât spălarea de creier era problema păzirii Sabatului. Şcoala era de şase zile pe săptămână. Înainte, adventiştii aveau permisiunea de a nu-şi trimite copiii la şcoală sâmbăta. Acum însă nu mai era aşa. Ca să ţii copiii acasă în Sabat însemna să te expui riscului de a fi considerat evreu.

După deliberare, preşedintele Conferinţei Adventiştilor de Ziua a Şaptea a recomandat membrilor bisericii ca, datorită condiţiilor politice dificile, să îşi lase copiii la şcoală în zilele de Sabat, până la încheierea războiului. *Dumnezeu va înţelege circumstanţele extrem de dificile în care ne aflăm,* îi asigură el pe membri.

Helene luă în considerare sfatul lui. Deja era suspectată ca fiind evreică. De ce să atragă şi mai mult atenţia membrilor de partid? Dar apoi îşi aduse aminte de rugăciunea soţului ei, înainte de plecarea pe front: *Ajută-ne să fim credincioşi până la capăt.* Se hotărî să păzească Sabatul în continuare şi ceru putere de la Dumnezeu ca să facă faţă ispitei de a nu-l mai păzi. Sâmbătă dimineaţa, însoţită de copii, părăsi în linişte casa şi se îndreptă spre staţia de tramvai ca să meargă la biserică.

La scurt timp după aceasta, primi o scrisoare de la directorul şcolii care o chema pentru discuţii.

– Doamnă Hasel, spuse el, profesorii mi-au raportat că dumneavoastră nu vă trimiteţi copiii la şcoală sâmbăta. Sunteţi evrei?

– Nu, spuse Helene. Suntem arieni, dar şi adventişti de ziua a şaptea.

– Vă rog, fiţi mai explicită.

– Conform Bibliei, începu Helene, sâmbăta este ziua de odihnă în care trebuie să ne închinăm lui Dumnezeu. Până acum, copiii mei au avut permisiunea de a nu merge la şcoală sâmbăta. Ştiu că nu e un lucru mic cel pe care vi-l cer, dar vă rog să îi lăsaţi să nu vină sâmbăta la şcoală.

Directorul se uită un timp pe fereastră, apoi la ea şi clătină din cap.

– Doamnă Hasel, îi spuse el, nu vă pot ajuta. Admir principiile dumneavoastră, dar nu pot să le susţin. Deja am fost acuzat de conducerea partidului că am în şcoală evrei.

Directorul se ridică.

– Insist să vă trimiteţi copiii la şcoală sâmbăta. Vă asigur că trebuie şi voi verifica personal acest lucru. Am fost avertizat că îmi voi pierde locul de muncă dacă nu devin mai sever cu cei care sunt păzitori ai Sabatului.

Helene ştia că directorul vorbea serios. Cu câţiva ani înainte, o familie de evrei, pe nume Frank, şi care avea două fiice, Anne şi Margot, se mutase în vecinătatea familiei Hasel. Margot fusese înscrisă la aceeaşi şcoală, Ludwig Richter Schule. În aceeaşi perioadă fusese proclamată o lege, numită Reforma Serviciului Civil, care decreta ca toate instituţiile Reich-ului, inclusiv şcolile şi universităţile, să fie curăţate de evrei. Când Walter Hoesken, directorul şcolii, îi permisese lui Margot să rămână în continuare la şcoală, directorul şi învăţătorul lui Margot au fost concediaţi de nazişti.

Helene se gândi: *Oare chiar se merită să fac atâta caz pentru două ore de şcoală, sâmbăta dimineaţa? La urma urmei, vom avea după aceea toată ziua la dispoziţie pentru a ne odihni şi închina Domnului. Oare am dreptul să pun în pericol slujba acestui om? Oare este*

Dumnezeu atât de individualist? Apoi auzi vocea lui Dumnezeu vorbind direct inimii ei: *Cine este credincios în lucruri mici, va fi credincios şi în cele mari.*

Începu să vorbească, încet şi plină de respect:

– Sunt răspunzătoare în faţa lui Dumnezeu, şi nu în faţa dumneavoastră, spuse ea. Nu îmi voi trimite copiii la şcoală sâmbăta.

– Foarte bine, răspunse directorul. Nu sunt responsabil pentru consecinţele acestui fapt. Ce doriţi să spun atunci când voi fi întrebat despre aceasta?

– Trimiteţi-i pe membrii consiliului profesoral şi conducerea partidului la mine. Dumnezeu va lupta pentru mine, cu condiţia să fiu credincioasă.

Helene merse acasă, îi chemă pe copii şi se rugară: *Doamne, acestea sunt vremuri grele pentru noi. Dă-mi, Te rog, înţelepciune ca să ştiu cum să acţionez. Dă-mi curaj să stau pentru adevăr. Păzeşte-ne de duşmanii care sunt chiar din ţara noastră.* Făcu o pauză, strângându-i pe copii mai aproape de ea. *Doamne,* şopti ea cu fervoare, *nu lăsa, Te rog, să-i consider pe copiii mei mai importanţi decât pe Tine. Nu mă lăsa să îi transform în idoli.*

Câteva zile mai târziu, copiii îi aduseră veşti. Directorul fusese demis, dar din cu totul alte motive şi fusese înrolat în armată. Câteva săptămâni mai târziu, Helene citi din ziare că fusese ucis pe front, în timpul unei bătălii.

Dându-şi seama că intimidările lui nu avuseseră nici un rezultat, domnul Doering puse la cale altă tactică. Într-o zi, apăru la uşa lui Helene cu o femeie bine îmbrăcată şi elegantă.

– Doamnă Hasel, spuseră ei, poate că nu aţi aflat despre felul în care Fuhrer-ul protejează copiii şi femeile din Germania. Am vrea să vă invităm să faceţi parte din Liga Femeilor Naziste. Dacă veţi deveni membră a acestei ligi, raţiile dumneavoastră vor fi mărite şi creditul pentru îmbrăcăminte va fi mărit, de asemenea. Pentru vacanţe, veţi fi trimisă împreună cu copiii la ţară, iar guvernul va plăti cheltuielile. Kurt, Lotte şi Gerd vor putea merge în tabere de vară.

Nu mi se pare că ar minţi, îşi spuse Helene. *I-am văzut, de altfel, pe vecinii mei nazişti venind din vacanţe, bine bronzaţi şi odihniţi, cu copiii înzdrăveniţi şi bine îmbrăcaţi. Şi totuşi nu vreau să am deloc a face cu sistemul nazist al lui Hitler – şi asta pentru că, dacă accept binefacerile lor, nu voi mai putea să le refuz cererile.*

Femeia aceea o vizită de câteva ori.

– Îmi pare rău, îi tot spunea Helene. Nu mă pot înscrie în Ligă.

Şi totuşi, ei continuară să insiste. Într-o seară răcoroasă de primăvară timpurie, Kurt îi deschise din nou uşa femeii insistente. Era însoţită.

– Am putea să o vedem pe mama ta?

– Mama se odihneşte. A avut febră, le răspunse el.

– Este foarte important, îi spuse şi astfel Kurt o conduse până în dormitor.

Femeia o întrebă politicoasă pe Helene de sănătate, dar apoi feţele lor deveniră foarte serioase.

– De când Germania a început să fie atacată de bombele inamice, spuse persoana însărcinată să vorbească, Fuhrer-ul a decis ca toţi copiii să fie trimişi la ţară, pentru mai multă siguranţă.

Helene îi privi alarmată.

– Iar Liga Femeilor Naziste a primit însărcinarea de a transmite această hotărâre, continuă ea. Avem toate hârtiile pe care va trebui să le semnaţi. Nu trebuie decât să vă puneţi semnătura pe ele.

Helene întinse mâna să ia hârtiile şi începu să le studieze cu atenţie.

– Oh, nu e nevoie să le citiţi aşa în amănunt, spuse una dintre femei. Ştiţi doar cât de plictisitor este acest lucru! Nu este decât o formalitate. Pe scurt, nu sunt decât nişte declaraţii cu care dumneavoastră trebuie să fiţi de acord pentru ca micuţii să fie trimişi într-un loc frumos din Bavaria, unde vor primi hrană de calitate şi unde li se va purta foarte bine de grijă. Acum, dacă semnaţi, nu vă vom mai deranja altă dată. De restul detaliilor vom avea grijă noi.

Helene, arzând din cauza febrei, spuse:

– Ce îmi cereţi, mi se pare a fi o prostie enormă. Copiii trebuie să stea alături de mamele lor.

În ciuda protestului, ea citi până la capăt documentul şi îşi dădu seama că semnând-ul, urma să fie de acord să îşi înscrie copiii în acel program al guvernului care urma să îi plaseze în lagăre de concentrare.

Înapoind documentul, spuse:

– Nu voi semna aşa ceva!

Lăsând deoparte înfăţişarea ei amabilă, femeia se ridică în picioare furioasă.

– Vă vom raporta, spuse reprezentantul lor. Şi veţi avea de suportat consecinţele. Veţi mai auzi despre noi.

Când se închise uşa în spatele lor, Helene se lăsă epuizată pe pernă. În seara aceea, copiii observară rugăciunile mamei lor mai arzătoare şi mai urgente: *Tatăl nostru, Îţi cerem acum protecţia în faţa pericolului care ne aşteaptă. Nu lăsa pe nimeni, Doamne, să mă îndepărteze de copiii*

mei. Dacă vom trăi, lasă-ne să trăim împreună. Dacă trebuie să murim, lasă-ne să murim împreună.

După acest incident, urmară într-adevăr şi consecinţele, dar într-un mod pe care nu îl bănuia nici Helene, nici femeia aceea. După război, când sosiră americanii, Helene o văzu din nou. Nişte soldaţi o luau din casă, permiţându-i să-şi ia cu ea doar un bagaj de mână.

CAPITOLUL 4

ÎN FRANȚA ȘI POLONIA

În timp ce Helene ducea propria ei luptă cu naziștii, Franz și compania de pionieri construiau poduri la cincizeci de mile de granița cu Franța. Planul lui Hitler era să invadeze Franța.

Francezii, bineînțeles, anticipaseră o astfel de acțiune din partea lui Hitler. În ultimii unsprezece ani, ei își întăriseră granițele cu o serie de forturi care se întindeau pe o distanță de optzeci și șapte de mile.

Aceasta era faimoasa linie Maginot, cea mai lungă, cea mai elaborată rețea de fortificații care fusese construită vreodată. Întreaga rețea avea aer condiționat și trenuri electrice care circulau la sute de metri sub pământ și care transportau jumătate de milion de soldați de la cazărmi la obiectivele lor militare, de la arsenal la cantină, la cinema sau la solarele cu ultraviolete. Franța era impenetrabilă pe linia Maginot. Dar în suficiența de care au dat dovadă, nu au luat în calcul capacitatea Germaniei de a ataca aerian, Luftwaffe-ul.

Pe 10 mai 1940, Hitler atacă linia Maginot cu trupe susținute de bombardiere. În ziua următoare, cincizeci de Panzri și infanteria pătrunseră în interiorul țării. Armata franceză uluită de un astfel de atac, opuse o rezistență slabă. În numai cinci săptămâni, puterea lor fu sfărâmată și Wehrmacht-ul German pătrunse până în Paris. Nemții au făcut chiar și o paradă pe Champs-Elysees, paradă la care a participat însuși Hitler.

În aceeași lună, mai, pionierilor le fu dat ordinul de a părăsi Nierstein unde staționau de nouă luni. Dar chiar și după ce trecură pe pontonul construit de ei și se pregăteau să urce în tren, nu știau care le era destinația.

Din curiozitate, Franz se uita pe fereastră pentru a vedea și reține numele stațiilor: Scheid, Blittersdorf, Saaralben.

Saaralben – știa acum că era în zona Saaralbenului, foarte aproape de granița cu Franța. Dar trenul nu se opri. În cele din urmă opri la Saargemuend,

cincizeci de mile în interiorul Franței. Deşi erau la numai o zi distanță de patria lor, se aflau totuşi în interiorul unei țări inamice şi se simțeau la milioane de mile distanță.

Locuitorii din Saargemuend fuseseră evacuați.

Părinte ceresc, se rugă Franz, *acum, că localnicii nu mai sunt, ştiu că nu mai am cum să îmi găsesc de mâncare. Tu ştii că am promis să nu mănânc decât mâncare curată. Te rog, arată-mi ce să fac.*

La cină, pe când stăteau la rând ca să îşi primească porția, Franz observă un om înalt şi slab care împărțea mâncarea.

– Cine este acea persoană? încercă el să afle.

– E noul ajutor de bucătar, îi spuse Karl Hoffman, cel care era înainte s-a îmbolnăvit şi a trebuit să fie înlocuit. Numele lui este Willi Fischer. Pare a fi un tip de treabă.

– E tare slab.

Karl dădu din cap.

– Arată ca o păstaie. Dar avantajul lui este că poate fi mai greu nimerit de gloanțe.

Când veni rândul lui, Franz refuză porția de carne rece şi luă doar pâinea. Willi se uită fix la el, uimit, dar nu spuse nimic. Totuşi, pentru că Franz refuza în fiecare zi carnea de porc şi tocătura, Willi deveni curios. Într-una din zile, pe când îi turna în farfurie o tocătură de roşii stâlcite, Willi îi şopti lui Franz:

– Mai treci pe aici mai târziu, când termin de împărțit porțiile.

Întrebându-se ce ar putea să vrea Willi de la el, Franz se duse să îl întâlnească.

– Hei, soldat, spuse Willi. Am observat că nu mănânci porc. Ai cumva probleme de sănătate?

– Nu, dar sunt adventist de ziua a şaptea şi vreau să păzesc legile sănătății pe care Dumnezeu ni le-a dat în Biblie.

Willi ridică din sprâncene şi îl privi pe Franz fără a rosti însă vreun cuvânt.

– Ei bine, spuse el într-un final, nu ştiu nimic despre asta. Dar nu vreau să flămânzeşti. Se uită apoi în stânga şi în dreapta şi vorbi ceva mai încet. Am de gând să te ajut. Tot ce va trebui să faci este să rămâi mereu ultimul la rând. Şi ori de câte ori vom avea la masă carne de porc sau tocătură, îți voi da altceva de mâncare, dacă voi avea.

Şi Willi s-a ținut de cuvânt. În loc de o porție de unt pe săptămână, Willi îi dădea lui Franz patru porții în fiecare seară. Când se servea sos cu carne de porc, Franz primea o porție dublă de brânză sau, ocazional, o conservă de sardine. Era clar că Dumnezeu îl alesese pe Willi ca să aibă grijă de hrana lui Franz.

Pionierilor le fu ordonată construirea unor poduri peste râurile Blies, Saar şi Moder şi, pe lângă acestea, poduri pe râurile mai mici din zonă. Curajul de care dădeau dovadă aceşti pionieri era mare, mai ales după ce construiseră podul peste Rin. Ceea ce făceau acum li se părea că era doar o joacă de copil.

Cu toate acestea, curând descoperiră noi provocări. Pe când probau albia râului Blies pentru a stabili cea mai bună locaţie pentru picioarele podului, auziră un zgomot extrem de puternic urmat de ţâşnitura unui jet mare de apă. În retragerea lor, soldaţii francezi, deşi în grabă, avuseseră totuşi timp să planteze mine de apă în reţeaua de ape a Franţei. Acum, pionierii trebuiau să angajeze detectori de mine înainte de începerea oricărei construcţii. Gărzile germane patrulau în timpul nopţii de-a lungul râurilor pentru a preveni plantarea de noi mine.

Ca parte a forţelor de ocupaţie în Franţa, pionierii trebuiau să inspecteze şi să patruleze pentru a se asigura că nu există nici un soldat francez în zonă. Percheziţionarea caselor părăsite fusese interzisă, dar atunci când nu era cineva prin preajmă, soldaţii îşi umpleau buzunarele cu tot ce puteau lua de prin case. Franz fu uimit când, într-o seară văzu bijuteriile, ceasurile şi broşele pe care le luase unul din aceşti soldaţi. Îşi povesteau unul altuia cu mândrie despre locurile în care foştii proprietari îşi ascundeau lucrurile mai de valoare. Franz simţi că ar fi cazul să vorbească.

– Acasă sunteţi oameni cinstiţi, spuse el. Aveţi soţii şi copii. Acasă nu v-aţi permite să furaţi. Nu lăsaţi războiul să vă schimbe sistemul de valori şi să vă transforme în nişte hoţi. Ce vor gândi soţiile voastre când vor afla despre aceste lucruri?

Bărbaţii cu care vorbise îşi întoarseră faţa de la el, ruşinaţi, apoi începură să se pregătească pentru culcare într-o linişte stânjenitoare.

În timp ce se dezbrăca pentru culcare, Franz simţi în buzunar un obiect mic, neobişnuit. Ce putea să fie? Băgă din nou mâna în buzunar şi scoase un mosor de aţă. De unde luase oare acel mosor? Într-o clipă, Franz îşi aduse aminte şi sângele îi urcă în obraji. În dimineaţa aceea intrase într-o casă mică, gri. Căutase prin bucătărie şi prin dormitoare şi nu găsise mai nimic. O bucată de pâine începută şi neterminată, sertare trase afară de la birouri, paturi nefăcute. Toate erau semne ale unei plecări în mare grabă.

Urcase apoi o scară în pantă foarte abruptă şi ale cărei scânduri scârţâiau asurzitor, ajunse la mansardă şi văzu o rochiţă de fată terminată doar pe jumătate şi care se afla încă în maşina de cusut. Un mosor se afla încă pe

suportul maşinii. Aţa de cusut era greu de găsit în Germania, ştia că Helene îi va găsi o bună întrebuinţare acasă. O băgă în buzunar şi uită apoi de ea.

Până acum.

Franz era vinovat de acelaşi păcat de care îi învinovăţise pe camarazii lui. Cei care citeau Biblia şi vegetarienii puteau fi doar nişte ipocriţi. Căzu pe genunchi, copleşit de remuşcări.

O, Doamne, am greşit, începu el să se roage. *Nu m-am gândit pe moment. Nu m-am gândit. Nu sunt deloc mai bun decât ei. Te rog, iartă-mă. Nu voi mai face aşa cava.* În noaptea aceea nu se putu odihni prea bine.

În ziua următoare, Franz căută căsuţa mică şi gri, urcă la mansardă şi puse la loc mosorul de aţă. Se simţi mult mai uşurat după aceea. Ştia, bineînţeles, că altcineva va veni în urma lui şi va lua probabil toată maşina de cusut, cu tot cu mosor. Ştia că atunci când se vor întoarce proprietarii nu vor mai găsi nimic în casă. Dar după ce Franz coborî pentru a doua oară din acea mansardă, ştiu că lasă în urma lui tot ceea ce nu îi aparţinea. Plecă uşurat şi fără acea piatră care îi stătuse pe inimă.

În iunie 1940 veni ordinul ca pionierii să se transfere în Polonia. Trenuri militare, purtând blazonul roşu ca de sânge al svasticii şi sloganul *Raeder Rollen Fuer den Sieg* – Drumul spre victorie – îi duseră în sud-estul Poloniei.

Se opriră în Lublin, Terespol şi Trawniki unde soldaţii s-au bucurat de un confort relativ. Nu putură însă să nu observe că locuitorii acestei ţări şi, mai ales ţăranii trăiau într-o sărăcie lucie. Locuinţele lor nu erau decât nişte şoproane murdare, acoperite cu stuf şi fără electricitate. Apa era scoasă din fântâni comunale, în stilul specific estului, cu ajutorul unei lungi prăjini şi al unei găleţi care era coborâtă în fântână. Femeile duceau acasă câte două găleţi de apă atârnate la capetele unui băţ pe care îl purtau pe umeri.

Şi oamenii mari şi copiii erau desculţi. Doar duminica, atunci când mergeau la biserică, se încălţau cu ce aveau. Unii dintre ei, îşi legau pantofii de şireturi şi îi atârnau la gât ca să se încalţe cu ei doar când ajungeau la aproximativ nouăzeci de metri de biserică.

În Polonia, căpitanul Brandt se hotărî să profite ceva mai mult de îndemânarea lui Franz în ale treburilor de birou, inclusiv scrisul la maşină, ca şi de capacităţile organizatorice pe care le câştigase de-a lungul anilor cât fusese evanghelist cu literatura şi lucrător la casa de editură. Aşa că Franz se văzu ridicat în grad, la nivelul de *Obergefreiter,* prim cleric al companiei.

O dată cu noua numire, veniră şi avantajele. Ca şi ceilalţi ofiţeri din armata germană, nu mai era obligat să poarte pe umăr puşca, putea alege în schimb orice altă armă de foc. Spre invidia celorlalţi camarazi, Franz îşi

schimbă imediat puşca, pentru a lua un revolver uşor, pe care şi-l puse la cureaua de la pantaloni.

Munca lui de acum, se limita aproape în exclusivitate la treburi de interior. În frigul amarnic al iernii, biroul lui era întotdeauna călduţ şi confortabil. Dar cel mai mare beneficiu, pe care îl aprecia mai mult decât pe celelalte, era acela că îşi putea programa în aşa fel munca, încât în Sabat era mereu liber.

Sosi şi cel de-al doilea Crăciun petrecut în război, iar pionierii erau cantonaţi în Krasnystaw. Şi din nou fură aşezate panourile de ornament pentru serbare. Fiecare soldat primi câte o prăjitură cu stafide şi o sticlă de vin. De data aceasta, Franz nu mai fu nevoit să îşi aducă propria lui sticlă de suc – în dreptul locului lui fusese aşezată pe masă o sticlă cu suc de struguri.

Totuşi, starea de spirit generală nu era tocmai optimistă. Anul trecut, pe aceeaşi vreme toată lumea se mira că încă nu se terminase războiul. De data aceasta, se puteau percepe semne clare că sfârşitul acestui război încă nu se putea întrezări. Deşi Germania şi Rusia semnaseră un pact de neagresiune, în rândurile armatei pătrunseră zvonuri îngrijorătoare. Hitler plănuia un atac împotriva Rusiei.

Şi existau deja multe dovezi că acest fapt se va împlini. De exemplu, pionierii primiră ordinul de a evacua toţi civilii polonezi care locuiau pe malul râului Bug şi care se afla la graniţa dintre Polonia şi Rusia.

De asemenea, pionierilor li se ordonase să înceapă strângerea materialelor necesare construcţiei unui pod şi să le depoziteze în casele din spatele frontului ca să nu poată fi văzute de soldaţii ruşi aflaţi în patrulă pe malul celălalt al râului. Motivul era evident: dacă Germania declara război Rusiei, iar Rusia ar fi aruncat în aer podurile, pionierii puteau construi rapid un alt pod, iar atacul să nu fie întrerupt.

La ora trei dimineaţa, pe data de 22 iunie 1941, zvonul deveni realitate. Hitler îşi lansă atacul împotriva Rusiei pe la graniţa acesteia cu Polonia. Ruşii, bazându-se pe tratatul cu Germania, nu opuseră rezistenţă. Luaţi prin surprindere, soldaţii ruşi nu avură timp să dinamiteze podurile.

Totuşi, în ciuda acestui succes, Franz avea presentimentul că nu avea să fie o cucerire uşoară, ca a celorlalte state din est, ci avea să fie o bătălie lungă şi sângeroasă. Îşi reconsacră lui Dumnezeu viaţa şi se simţi uşurat la gândul că se afla în mâinile Lui.

Mai am un singur lucru de făcut, îşi spuse Franz. *De mult mă gândeam să fac asta şi nu am făcut-o până acum. Cred că nu mai este timp de pierdut.*

Merse în oraş şi se opri la un tâmplar.

– Vă rog frumos, aveţi să îmi daţi o bucată de hârtie? îl întrebă el pe proprietar. Pe această hârtie desenă cu grijă o formă care semăna cu un suport pentru un raft pe perete. Aţi putea să îmi tăiaţi o bucată de lemn de această formă? Şi aţi vrea ca, în schimbul ei, să luaţi acest săpun şi o ciocolată?

Ochii tâmplarului se măriră de bucurie.

– Sigur că da.

În timp ce omul lucra, Franz se apropie de fereastră şi începu să privească la cei care treceau prin faţa tâmplăriei. De mult îşi dorea să facă ceea ce făcea acum, dar nu îşi putea permite să iasă din unitate, mai ales în această perioadă.

Grăbeşte-te, grăbeşte-te, grăbeşte-te... se trezi el că îşi spune în minte, iar şi iar.

– Am terminat, spuse în cele din urmă tâmplarul.

Franz îi mulţumi şi luă preţiosul instrument, nou nouţ, pe care îl strecură în buzunar. După ce se uită în ambele părţi, se depărtă de atelierul tâmplarului.

Întors în biroul lui, luă cuţitul de tăiat hârtie şi începu să cioplească la bucata de lemn până când marginile îi deveniră rotunde. Apoi desfăcând o cutie cu cremă de bocanci, o vopsi şi o lustrui până când deveni strălucitoare. Deschise sertarul de la biroul lui şi puse bucata de lemn sub un teanc de hârtii. Merse apoi la cizmarul companiei.

– Walter, îi spuse acestuia, am presentimentul că în curând vom fi trimişi în Rusia. Şi am un mic inconvenient. Nu îmi prea place să port revolverul la centură. Crezi că ai putea să îmi faci şi mie un toc pentru el?

– Nici o problemă, Franz, îi spuse Walter. Vino mâine şi va fi gata.

A doua zi, Franz îşi luă tocul pentru revolver, frumos realizat din piele neagră. Mai avea un singur lucru de făcut. Târziu, în acea noapte, sub acoperământul întunericului, îşi puse pistolul în toc şi porni spre marginea oraşului, unde ştia că se află un lac. Ajuns acolo, duse mâna la centură şi scoase revolverul.

Chiar în acel moment auzi nişte voci. Cu tot planul lui bine elaborat, uitase de gărzi. Şiruri de transpiraţie rece îi curgeau pe faţă în timp ce încerca să se ascundă în spatele unor tufişuri.

Gândurile se amestecară şi începu să se roage: *Doamne, nu mă lăsa să fiu prins. De ce oare le ia atât de mult ca să ajungă acolo? Iată-i că vin. Stai liniştit, nu mai respira. Doamne, fii cu mine acum. S-au oprit. Cred că m-au văzut. Nu, unul dintre ei îşi aprinde o ţigară.*

– Wolfgang, spuse unul dintre soldaţi. Ai auzit ceva?

– O, nu poate fi decât vreun iepure. Nu fi atât de speriat, omule.

Trecură mai departe. Franz aşteptă câteva minute, apoi se ridică în picioare. Cu un gest ferm apucă revolverul şi, cu o smucitură puternică de braţ, îl aruncă în lac. Se auzi o bufnitură scurtă.

– Wolfgang, aceasta ce a mai fost?

– Nu ştiu. E ceva în apă, cred.

Gărzile veniră în grabă înapoi şi începură să mături pământul cu lumina lanternelor.

Dacă mă găsesc acum, sunt pierdut.

Franz stătea întins pe burtă şi nu îndrăznea nici măcar să respire. Gărzile trecură la numai o lungime de braţ de el. În acel moment Wolfgang strigă:

– Cine e acolo?

Petrecură câteva momente în tăcere. Apoi celălalt soldat izbucni în râs.

– Trebuie să fi fost un peşte care a sărit din apă.

– Nu ştiu ce să zic, spuse Wolfgang cu îndoială. Mi s-a părut că am văzut ceva mişcându-se.

Şi parcă trecu o eternitate până când cei doi bărbaţi plecară de acolo şi dispărură în întuneric.

Tremurând şi rostind rugăciuni de mulţumire, Franz alergă înapoi spre biroul său. Acolo, îşi scoase bucata de lemn din sertar, o băgă în tocul revolverului şi închise tocul cu capsa. Aceasta urma să fie singura armă pe care avea să o poarte în război.

Doamne, se rugă el, *acesta este felul meu de a-Ţi arăta că am fost cât se poate de serios când am promis că nu voi omorî pe nimeni. Este adevărat că am îndemânări de bun ţintaş, dar nu vreau să îmi pun încrederea în propria-mi îndemânare şi în revolver. Aşa că, dacă voi fi atacat, nu mă voi putea apăra decât cu această bucată de lemn. Trebuie să am încredere în Tine, ca protector al meu. Viaţa mea este în mâinile Tale.*

Cu destul de mare greutate, Franz se întinse pe patul lui de cazarmă. Frica nu avea să îl lase să doarmă – nu frica de a fi atacat de vreun duşman, ci frica de represaliile care ar fi putut urma.Îşi aduse aminte de veştile sumbre pe care le auzise cu doar câteva zile în urmă. Ludwig Klein, un soldat din altă companie, venise în fugă în bucătăria companiei lui Franz, ţinând în mâini ceva înfăşurat.

– Ce ai acolo? îl întrebă bucătarul.

– O bucată de unt.

– Unt? Cât de mult?

– Un kilogram şi jumătate.

Bucătarul căscă ochii la el.

– Bine, dar eu nu am mai primit nici o porție de unt de câteva luni. De unde ai tu un kilogram şi jumătate de unt într-o țară în care se moare de foame? Nu ştii care sunt ordinele în legătură cu prădarea caselor? Cred că eşti nebun de ți-ai asumat un risc atât de mare!

– Nu-ți face griji, chicoti Ludwig. Nu l-am furat. Tot ce am făcut este legal. E vorba de o afacere.

– Ce fel de afacere?

– Am făcut schimb pe un pistol.

– *Gott im Himmel!* O armă?

– Nu îți face griji nici pentru asta. Localnicii sunt oameni paşnici. Ei nu trag cu arma decât atunci când merg la vânătoare.

Dar acesta nu era finalul. Maiorul prinse vestea despre ceea ce se întâmplase, iar Ludwig fu executat, în cea mai deplină linişte, chiar în acea seară. A da o armă unui inamic era ca şi cum ai trăda patria şi se plătea cu moartea. Cât de groaznic trebuia să fie ca un soldat german să piară de mâna alor lui! Franz ştia că dacă ar fi fost descoperit, ar fi avut parte de aceeaşi soartă. De aceea, strigă din nou către Dumnezeu, pentru ca apoi să cadă într-un somn greu.

Pe data de 30 iunie, ordinul aşteptat sosi: pionierii trebuiau să treacă în Rusia chiar în ziua următoare.

CAPITOLUL 5

ÎN PĂDUREA NEAGRĂ

Iubit Părinte, se rugă fierbinte Helene, *am început să îmi dau seama că este prea periculos să rămânem în oraş. Aş putea fi arestată oricând pentru că nu vreau să devin membră a partidului Nazist. Te rog, pregăteşte cerul tău pentru copiii mei şi pentru mine.*

Îşi aduse aminte apoi că într-un colţ îndepărtat din sudul Germaniei, undeva în Pădurea Neagră, locuia doamna Fischer, căreia i se spunea cu afecţiune Tanti Fischer. Era văduvă şi o adventistă devotată.

„Tanti Fischer", îi scrise imediat Helene, „aş putea veni cu copiii mei să locuiesc pentru o vreme la dumneavoastră? Vom face tot ce ne stă în putinţă ca să ajutăm la cheltuielile casei."

„Bineînţeles", îi răspunse în scrisoare Tanti Fischer, într-un ton cald şi încurajator. „Dacă mă vei putea ajuta la cheltuieli cu câte douăzeci şi cinci de mărci pe lună şi încă ceva pentru încălzire, îţi pot oferi o cameră cu două paturi. Adu numai un pătuţ pentru Gerd, lenjerie şi vase pentru gătit. Îl voi trimite la gară pe Mack, cel care mă ajută la treburi, ca să vă aştepte în fiecare zi, până când veţi sosi. Vă va ajuta şi la bagaje."

Helene răsuflă uşurată. Îşi făcu în minte câteva calcule ca să se asigure că banii pe care îi primea de la guvern pentru creşterea copiilor şi ajutorul pe care i-l dădeau în perioada cât soţul ei era în armată, îi erau de ajuns ca să poată plăti chiria apartamentului din Frankfurt, plus cheltuielile pentru casa din Pădurea Neagră. Făcând rugăciuni de mulţumire, împachetă câteva obiecte de gospodărie şi, împreună cu copiii, se urcă în tren.

Pentru Kurt, Lotte şi Gerd călătoria de numai şase ore fu o ocazie de încântare deosebită. Erau nemaipomenit de bucuroşi să călătorească prin ţară, făceau cu mâna oamenilor pe care îi vedeau de la fereastra trenului şi numărau stâlpii de telegraf din cale. În ciuda tendinţei spre îngrijorare, chiar

şi Helene deveni mai optimistă. Era o primăvară timpurie şi mieii zburdau pe pajişti, printre copacii înmuguriţi.

– Doamnă Hasel, dumneavoastră sunteţi? Mack îi aştepta în mica gară, lângă căruţa lui trasă de boi. Fără a mai spune ceva, luă bagajele, îi urcă pe copii pe capră şi o invită pe Helene să împartă băncuţa împreună cu el. În curând satul dispăru în urmă. Căruţa mergea acum pe un drum de ţară, nepavat.

– Mămică, întrebă Kurt, ce sunt acelea pe marginea şoselei?

– Acelea sunt troiţe, răspunse ea. Oamenii din această parte a Germaniei sunt catolici foarte devotaţi şi se opresc la aceste mici altare pentru a se ruga.

Intrigaţi, copiii începură să le studieze mai îndeaproape atunci când treceau pe lângă ele. Multe din aceste troiţe aveau în faţa lor buchete de flori proaspete, aşezate acolo de credincioşi devotaţi care le aduseseră împreună cu mulţumirile sau rugăciunile lor.

– Uite, strigă Lotte, este o imagine a lui Isus pe când era copil. Şi acolo este imaginea Fecioarei Maria!

Helene, care nu voia să le destrame entuziasmul, nu spuse nimic. Dar în inima ei, se rugă lui Dumnezeu ca să le ofere grija Lui deosebită. Ştia că devotamentul de care dădeau dovadă credincioşii catolici îi făceau să fie cât se poate de cruzi cu aceia care nu erau ca ei. Cum avea să reziste familia ei în această parte a ţării, în care stăpânea prejudecata şi superstiţia?

– Acolo sus este casa doamnei Fischer. Mack arătă cu degetul către o casă înălţată pe versantul muntelui, iar căruţa se opri curând.

Tanti Fischer locuia într-o casă tipică celor din Pădurea Neagră. Partea de jos a casei era vopsită în alb, iar etajul era îmbrăcat cu pietre de râu. Nişte perdele de aţă acopereau ferestrele la care se vedeau ghivece cu muşcate înflorite. Pe podeaua de la parter se aflau paie pentru animale, în timp ce etajul era amenajat cu paturi pentru familie. Această aranjare a casei permitea fermierilor ca, în timpul iernii, să poată avea grijă de animale, fără a mai fi nevoie să iasă afară, în zăpadă. În acelaşi timp, căldura pe care o degajau corpurile animalelor aducea un plus de căldură în casă.

Tanti Fischer îi văzuse deja şi alerga spre ei cu braţele deschise pentru a le ura bun venit.

– Soră Hasel, o salută ea pe Helene, sunt atât de fericită că te afli aici. Să nu îţi faci griji pentru nimic. De acum înainte vei fi în siguranţă.

Pe când Mack începuse să descarce din căruţă, tanti Fischer îi conduse spre dormitorul lor. Camera era mare şi aerisită, cu o privelişte minunată către pajişte, către pădurea întunecată şi apoi către crestele îndepărtate ale munţilor. Lotte avea să împartă patul cu mama ei, Kurt dormea în celălalt pat, iar Gerd avea să doarmă în pătuţ.

Copiii erau nerăbdători să iasă afară şi să exploreze împrejurimile. Se schimbară repede de hainele de călătorie şi alergară afară. Se învârtiră în jurul casei şi găsiră un izvor din care apa curgea printr-un jgheab făcut dintr-un trunchi de copac. Apa ţâşnea rece şi clară ca o mică fântână arteziană.

În spatele casei, se înălţau trunchiurile negre ale bătrânilor brazi printre ale căror vârfuri vântul şuiera în voie. O veveriţă roşiatică îi privi de la înălţimea brazilor şi îi certă. Pe cealaltă parte, descoperiră grajdul în care se aflau o vacă şi două capre. Găinile scormoneau prin gunoi, supravegheate de un cocoş maiestuos, cu pene viu colorate în coadă.

– Tanti Fischer, îi spuse Helene, pe când se adunau în jurul mesei de lemn din bucătărie ca să servească împreună cina, alcătuită din pâine şi lapte, oamenii de aici se ocupă cu mineritul? Se aud parcă explozii de dinamită.

– Ce auzi tu nu sunt explozii de dinamită, îi răspunse tanti Fischer. Acelea sunt explozii de la tunul cel mare care a fost amplasat pe linia cea mai înaltă a satului. De acolo atacă fortificaţiile de la graniţa cu Franţa. Deja au fost făcute spărturi mari în acele fortificaţii.

Aşadar războiul este prezent chiar şi în această pădure idilică, se gândi Helene, întristată.

Obosiţi din cauza drumului, dar şi a exaltării, moleşiţi după baia pe care o făcuseră cu apa de izvor şi după legănarea dată de mişcarea copacilor, adormiră precum urşii care intră în hibernare.

Ziua următoare, înarmată cu o rugăciune, Helene plecă împreună cu Lotte şi Kurt ca să îi înscrie la şcoală. În această zonă îndepărtată, profesorii care predau la şcoală erau persoanele cele mai influente în sat, după preoţi. Cum avea să reuşească Helene să-i scutească pe copii de a merge în Sabat la şcoală, în această regiune atât de devotată catolicismului?

Când ajunse la şcoala dărăpănată din cauza intemperiilor, văzu geamurile ferestrelor strălucind în soarele de după-amiază. Învăţătorul era un bărbat cu părul alb şi cu ochelari în ramă metalică.

– Am venit aici din Frankfurt, începu să îi explice Helene. Aş vrea să îi înscriu pe fiul şi pe fiica mea la şcoala dumneavoastră.

– Doamnă Hasel, mi-ar face mare plăcere să îi am ca elevi. Lăsaţi-mă să îi scriu deja în catalog. În ce clase sunt?

După ce termină cu formalităţile de înscriere, Helene şopti:

– Am o rugăminte deosebită către dumneavoastră. Suntem adventişti de ziua a şaptea şi ne închinăm lui Dumnezeu în ziua a şaptea, în Sabat, după Cuvântul Bibliei. Aş dori să acceptaţi ca Lotte şi Kurt să nu vină în Sabat la şcoală.

Rămas fără cuvinte, învăţătorul îşi scoase ochelarii şi se uită uimit la ea.

– Doamnă Hasel, spuse el, nu am mai auzit niciodată despre adventişti de ziua a şaptea. Vă respect bineînţeles principiile religioase, dar nu există nici o cale prin care să pot permite ceea ce mi-aţi cerut. Dacă voi face aşa, îmi voi compromite poziţia.

Helene deschise gura ca să se apere, dar învăţătorul o întrerupse:

– Şi, în afară de asta, adăugă el, dacă ceilalţi elevi află că aceşti copii nu vin la şcoală sâmbăta, vor dori şi ei să rămână acasă. Şi aşa a trebuit să duc multă muncă de lămurire cu aceşti copii de ţărani încăpăţânaţi pentru a-i convinge să vină la şcoală din prima zi a anului. Nu văd nici o posibilitate de a vă ajuta.

– Vă rog, domnule, spuse Helene cu respect, mie mi se pare că dacă veţi explica problema aşa cum trebuie copiilor, totul va fi în regulă.

Învăţătorul se uită la ea gânditor. Apoi se ridică şi o conduse către uşă.

– Mă voi gândi, spuse el.

Kurt şi Lotte rămaseră acasă în acel Sabat şi în fiecare Sabat de atunci încolo. În fiecare luni dimineaţa Helene se aştepta cu înfrigurare la vreo somaţie din partea primarului – sau mai rău, de la preot. Dar nimic din ceea ce se aştepta, nu se întâmplă. Helene continua să se roage şi să se minuneze.

– Soră Hasel, îi spuse tanti Fischer într-o zi, pe când luau cina, misterul legat de faptul că nu li s-a atras atenţia lui Lotte şi lui Kurt pentru că nu vin la şcoală în Sabat, s-a dezlegat.

– Ce vreţi să spuneţi?

– În această după-amiază, pe când eram la cumpărături, am văzut un grup de copii. Mă aflam în spatele lor şi le-am auzit conversaţia.

Kurt şi Lotte ridicară ochii de la cănile cu lapte pe care le aveau în mâini.

Tanti Fischer chicoti:

– Fetele şi băieţii din acest grup povesteau cum învăţătorul le spusese că aceşti doi copii care vin dintr-un oraş atât de mare sunt îndeajuns de inteligenţi pentru ca să mai fie nevoie să vină la şcoală şi sâmbăta.

Toţi cei adunaţi în jurul mesei izbucniră în hohote de râs. Din nou, Dumnezeu le găsise o cale pentru a ieşi din dificultate.

Acum, că problema Sabatului fusese rezolvată, familia se relaxă într-o plăcută rutină zilnică. Cu excepţia orelor de şcoală, cea mai mare parte a zilei era petrecută în aer liber, strângând cu toţii lemne şi conuri de brad pentru încălzirea casei. Aduseră în casă şi câteva crengi de brad pentru a păstra şi în interior aroma pădurii. Dornici să mănânce legume proaspete, după ce toată iarna mâncaseră numai cartofi, petreceau ore întregi pe câmp,

culegând frunze tinere de păpădie, măcriş şi alte plante sălbatice pe care Helene le amesteca şi făcea salate deosebit de gustoase.

Rostogolindu-se pe iarba înmiresmată, auziră murmurul unui izvor şi descoperiră astfel mici firicele de apă care traversau în zig-zag pajiştea. Nu erau mai adânci de o palmă şi abia dacă se vedeau prin iarba înaltă. Fiecare zi era plină de bucurie.

În zilele ploioase, se jucau ascunzându-se prin grajd sau prin căpiţele de fân sau se legănau pe o funie legată de Mack de un stâlp. Într-o zi, Kurt descoperi o spărtură într-un zid şi ascunse acolo un lanţ. Îi provocă apoi pe Lotte şi pe Gerd să găsească ascunzătoarea lui. Deşi căutaseră cu insistenţă, nu reuşiseră să găsească ascunzătoarea. Treizeci de ani mai târziu, Kurt avea să facă o vizită la tanti Fischer şi atunci găsi lanţul care ruginise de tot, dar care se afla tot în ascunzătoarea lui din perete.

Când vremea era frumoasă, mica familie pornea în drumeţie prin pădure până pe vârful munţilor mai apropiaţi. De-a lungul drumului, culegeau mentă sau muşeţel, pe care Helene le usca pentru ceaiul din zilele friguroase de iarnă. Când veni vara, ajutară cu toţii la strângerea fânului. Sosi apoi rândul cireşelor şi al prunelor, al merelor şi al perelor. După o dietă sărăcăcioasă, hrana de acum li se părea venită din Paradis.

Copiii se obişnuiseră deja să se trezească după cântatul cocoşului. O legendă spunea că, dacă reuşeşti să numeri de câte ori cântă cocoşul, vei afla câţi ani ai de trăit. Cu mare înfrigurare, copiii numărau de câte ori cânta cocoşul până când ecoul i se pierdea în depărtare. Niciodată nu reuşeau să numere până la capăt. Gerd, care nu mergea încă la şcoală, se încurca întotdeauna în cifre şi numere – eins, zwei, sieben, tausen, zehn – apoi renunţa!

În fiecare vineri, pentru a face din ziua de Sabat un eveniment deosebit, Helene parcurgea lungul drum până în oraş ca să le cumpere copiilor dulciurile favorite, tort pentru Lotte şi unt de arahide cu căpşuni uscate pentru ceilalţi.

În Sabat dimineaţă, mâna aceasta de credincioşi se aduna laolaltă în camera de zi a lui tanti Fischer pentru studiul Şcolii de Sabat şi pentru rugăciune.

Într-o după-amiază, Kurt coborî scările în mare viteză şi strigă:

– Lotte, Gerd, ia uitaţi-vă ce am eu!

Ţinea în braţe un pisoi mic şi negru pe care i-l dăduse unul dintre ţărani. Kurt îl boteză Peter şi în curând, pisoiul Peter începu să îl urmărească pe Kurt oriunde s-ar fi dus. Noaptea dormea cu el în pat. Copiii nu se mai săturau de ghiduşiile lui şi se jucau ore întregi cu el, întărâtându-l cu un con de brad pe care îl legaseră cu o sfoară lungă. Atunci când Helene bătea

laptele ca să facă unt, Peter primea şi el o porţie pe care o lingea până când stomăcelul lui se umfla până la deformare. Apoi se ducea într-un colţ şi începea să toarcă.

Dar viaţa lor liniştită fu tulburată de sosirea unei scrisori.

– Tanti Fischer, spuse Helene în şoaptă, pentru a nu fi auzită de copii, ia ascultă. Este o scrisoare de la primar. Ne scrie tuturor celor care ne-am refugiat în acest sat şi ni se ordonă să mergem fiecare de unde am venit.

– Ce tot vrea omul acesta? izbucni tanti Fischer.

– Am tot citit şi recitit această scrisoare şi tot nu mi-am dat seama.

– Nu văd logica unui astfel de ordin, spuse tanti Fischer. Nimeni nu a cauzat vreo problemă şi nu am auzit pe nimeni să se plângă de cei care s-au refugiat aici.

Helene continua să vorbească în şoaptă.

– Nu putem pleca, tanti Fischer. Gerd are încă febră, de ieri temperatura i-a crescut din ce în ce mai mult. Nu poate călători. Şi nu cred că este voia lui Dumnezeu să ne întoarcem în oraş unde am fi persecutaţi şi ne-am afla mereu în pericol.

Helene îi chemă pe copii. Fără să le vorbească despre scrisoarea pe care o primiseră de la primar, ea îi conduse în rugăciune, cerând să fie protejaţi în continuare de Dumnezeu. Apoi merse acasă la primar, încrezătoare că Dumnezeu este cu ea.

Spre marea ei dezamăgire, primarul se dovedi neclintit în opinia lui.

– Îmi pare rău, doamnă Hasel, îi spuse el. Toţi vor fi obligaţi să plece. Nu se va face nici o excepţie.

Helene se întoarse acasă cu inima grea ca o piatră. Le spuse copiilor că vor trebui să o ajute la împachetare şi că se vor întoarce la Frankfurt în ziua următoare. Cei trei copii începură să plângă, de parcă s-ar fi rupt inima în ei.

– Ce se va întâmpla cu micuţul nostru Peter? bocea Lotte. O, mami, nu putem să-l lăsăm aici!

Helene se gândi câteva clipe:

– Îl vom lua cu noi.

Această veste bună uscă lacrimile de pe feţele lor în câteva clipe, iar Kurt şi Lotte îşi împachetară repede lucrurile. Între timp, tanti Fischer ieşi să facă un aranjament cu lăptarul ca să îi ducă la gară, a doua zi. Până seara, toate lucrurile fură împachetate.

– Tanti Fischer, nu ai cumva vreun coş mai vechi de care să nu mai ai nevoie? întrebă Helene.

– Sigur că am.

Tanti Fischer se duse în cămară şi aduse de acolo un coş. Helene luă o bucată mai mare de material şi o fixă cu ajutorul unei sfori deasupra coşului..

– Ştii ce-i asta? o întrebă ea pe Lotte.

Fata urmărise întregul proces cu ochii măriţi de curiozitate.

– E cuşca de călătorie a micului nostru Peter.

În dimineaţa următoare, după un mic dejun servit în grabă, aduseră toate boccelele la un loc. Lăptarul veni cu căruţa lui uşoară, trasă de un cal arămiu. Îi ajută să-şi urce bagajele şi apoi aşeză coşul cu Peter chiar lângă locul lui.

– La revedere, tanti Fischer, strigară copiii în cor.

– La revedere, le răspunse ea, ştergându-se la ochi cu marginea şorţului.

– Mulţumesc pentru bunătatea şi generozitatea de care aţi dat dovadă faţă de noi, îi strigă Helene, recunoscătoare.

– Mă voi ruga pentru voi, soră Hasel. Mergeţi cu Dumnezeu.

Imediat ce porni căruţa, Peter se ghemui speriat în coş şi începu să toarcă. Apoi începu să zgârie cu gheruţele pereţii coşului. Într-un final, lăptarul îndrăzni să vorbească.

– Doamnă Hasel, spuse el cu fermitate, nu puteţi lăsa animalul acela în coş. Este tare speriat. Luaţi-l de acolo şi ţineţi-l în braţe.

Helene îi urmă sfatul şi Peter, care acum se simţea mai în siguranţă, se domoli şi începu să privească în jur. La gară, Helene îl ascunse sub haina ei, iar Peter adormi imediat.

Gara era plină de oameni. Bubuiturile tunurilor se auzeau din ce în ce mai tare, iar călătoria cu trenul se dovedi a fi deosebit de periculoasă. Helene află că acesta era ultimul tren care pleca din Pădurea Neagră şi nu numai cei care se refugiaseră aici, dar chiar şi localnicii de prin împrejurimi voiau să profite de această ultimă ocazie pentru a ieşi din zonă. De aceea, atunci când trenul ajunse în gară, era deja arhiplin.

– Rămâneţi aici, pe peron, le spuse Helene copiilor. Lotte ai grijă de Gerd. Mă voi întoarce imediat.

Luând cu ea cât putu din bagaje, Helene se urcă în tren şi porni în viteză de la compartiment la compartiment, să vadă unde ar fi putut avea un loc. Zărind un colţ liber, aruncă acolo bagajele, apoi alergă înapoi la copii.

– Kurt, Lotte, sus! Îi sprijini să urce în tren, îl luă în braţe pe Gerd care încă ardea de febră şi urcă şi ea chiar în clipa în care trenul pleca din staţie.

Încercând să îşi facă drum pe culoarul trenului, Helene observă că toate compartimentele erau pline, iar pe platforma dintre vagoane nu se putea sta decât în picioare. Helene îl puse pe Gerd jos, într-un colţ, şi îi sprijini capul

micuț de un rucsac. Dar Gerd se simțea mult prea rău ca să mai simtă ce se întâmpla cu el.

Ceilalți pasageri le aruncară priviri răutăcioase.

– Femeia asta și-a luat toată casa cu ea, bombăni cineva. Și ne înghesuie pe toți cu atâtea bagaje.

În momentul acela Peter își scoase capul din haina lui Helene. Ea încercă să îl bage la loc, ca să evite alte comentarii. Dar în loc de aceasta, un om care stătea lângă ea, îi zâmbi larg.

– Ia priviți, spuse el. Aveți și o pisică acolo. Cred că pisicii îi este cel mai bine. Dacă mi-aș putea odihni și eu capul pe pieptul dumneavoastră și eu aș fi la fel de mulțumit.

Stânjenită, Helene se întoarse cu spatele, în timp ce toți ceilalți pasageri izbucniră în hohote de râs. Atmosfera fusese detensionată.

Pe când se apropiau de Frankfurt, tocmai începea un raid aerian. Cu urechile țiuindu-i de sirenele care anunțau pericolul, Helene își urcă bagajele și copiii în tramvaiul 23 care îi ducea până acasă.

– De ce, Doamne? strigă ea abia perceptibil. De ce a trebuit să părăsim siguranța pe care ne-o dădea Pădurea Neagră? De ce trebuie să ne întoarcem aici, printre bombe și ruine?

Peste numai câțiva ani, ea și cei doi copii mai mici urmau să petreacă o vacanță de vară în Pădurea Neagră. Cu acea ocazie aveau să afle ce se întâmplase în Pădurea Neagră, după plecarea lor.

– Îți aduci aminte că ați fost nevoiți să plecați imediat? avea să o întrebe tanti Fischer. În ziua următoare plecării voastre, marocanii au invadat satul. Erau niște maniaci, plini de furie. Au jefuit, au distrus, au ars. Au mers sistematic prin fiecare casă, au căutat fetele și femeile și le-au violat. Nu conta că au cinci ani sau șaptezeci de ani. Toate erau la fel pentru ei.

La auzul acestor cuvinte, Helene îngheță de oroare.

– Dar dumneata cum ai scăpat?

– M-am îmbrăcat într-o salopetă, mi-am înnegrit fața cu cenușă și am stat în casă ascultând strigătele celorlalte femei. Un fermier care locuia ceva mai sus de casa mea, s-a luat la bătaie cu o bandă de marocani pentru a da ocazia celor două fete ale lui să scape și să se ascundă în pădure. Asta i-a făcut să turbeze și mai tare pe acești sălbatici care au distrus tot, făcând să se audă strigătele lor diavolești.Eu am ieșit din casă, cu o măciucă în mână, strigând din toate puterile și purtându-mă ca o femeie care și-a pierdut mințile. Superstițioși, au crezut că sunt o vrăjitoare, pentru că imediat după aceea, au fugit fără măcar să arunce o privire în urmă. Așa că, am

scăpat. După patru luni, am aflat că spitalul din oraş îşi oferea serviciile gratuit pentru chiuretaje în cazul femeilor care fuseseră violate. Mă bucur aşa de mult că tu şi Lotte nu aţi fost aici!

Astfel, Helene a înţeles de ce trebuise să plece atunci, în aşa de mare grabă, de acolo. Din motive cunoscute numai de El, Dumnezeu îi acoperise cu aripile Sale ocrotitoare.

CAPITOLUL 6

ÎN UCRAINA

Ca şi Franţa, Rusia se aştepta la un atac din partea Germaniei. Dar spre deosebire de Franţa, Rusia era deja pregătită. În timp ce Hitler îşi lansa atacurile, Armata Roşie devenise cea mai mare armată din lume. Avioanele ei de luptă egalau puterea tuturor celorlalte avioane de luptă din toate armatele adunate la un loc. Aveau mai multe tancuri decât orice altă ţară.

Şi totuşi, în ciuda puterii incredibile de care dispunea armata rusă, Wehrmachtul German avu un succes incredibil în prima parte a atacului împotriva Rusiei. Bazându-se pe pactul de neagresiune cu Germania, Stalin lăsase graniţa vestică aproape fără nici un fel de apărare. De aceea, armata germană nu întâmpinase nici o rezistenţă în această zonă.

Deoarece intenţiona ca atacul asupra Rusiei să nu dureze mai mult de trei-patru luni, Hitler trimisese pe frontul rusesc cea mai mare parte din trupe. În primele două zile ale ofensivei, scopul pe care şi-l propusese Hitler păruse cât se poate de realist. Luftwaffe survolase cerul rusesc şi distrusese două mii de avioane inamice, înainte ca acestea să poată decola – cea mai puternică forţă aeriană a fost decimată într-o noapte. Numai după o săptămână, germanii se aflau la jumătatea drumului spre Moscova. În două săptămâni, cinci sute de mii de ruşi fuseseră ucişi şi un milion de soldaţi fuseseră luaţi prizonieri. În prima lună, trupele lui Hitler ocupaseră un teritoriu de două ori mai mare decât propria lor ţară. În doar două bătălii, ruşii pierduseră şase mii de tancuri.

La cinci dimineaţa, în ziua de 1 iulie 1941, la numai opt zile de la atacul iniţial asupra Rusiei, Pionierilor le fu transmis ordinul de trecere a graniţei poloneze pentru a intra în Ucraina, prin Sokal. Imediat ce au trecut graniţa şi au păşit pe pământ rusesc, simţiră în aer pericolul. Pentru Franz simţământul acesta era foarte puternic.

Acum facem parte din frontul de est, își spuse el. *Nu mai suntem doar constructori de poduri, așa cum eram în Polonia. Acum vom avea de luptat ca să ne croim drum în teritoriu.*

Cu un gest care arăta nervozitate își duse mâna la tocul pistolului, frecându-l cu anxietate. Sub clapa tocului simțea forma armei din lemn, armă care nu s-ar fi dovedit de nici un ajutor. *Dumnezeul meu, Domn al cerului și al pământului,* se rugă el în gând, *ai grijă de mine.*

Zi după zi, pionierii intrară într-o nouă rutină. Atacul inamicului se putea declanșa oriunde și de aceea, înainte de a se odihni după marșul zilnic, ei trebuiau să cerceteze cu atenție zona pentru a se asigura că nu vor avea parte de o ambuscadă din partea rușilor.

Peste tot puteau vedea urmele războiului care trecuse pe acolo. Lângă un cimitir se afla un lagăr de concentrare pentru prizonierii de război. Prin gardurile de sârmă, prizonierii ruși îi priveau cu ochi plini de ură. Tancuri, avioane și camioane rusești zăceau distruse pe pământul acoperit de trupuri omenești. Un câmp plin de morminte marca locul unde o unitate germană fusese decimată de armata rusă.

Se apropia ziua de vineri și în mintea lui Franz începu să se înfiripe o altă temere.

Părinte iubit, șopti el cu buzele întredeschise, *știi bine cât de mult prețuiesc ziua de Sabat. Este o zi importantă pentru Tine și de aceea este importantă și pentru mine. Până acum mi-a fost destul de ușor să păzesc această zi în lucrul pe care-l făceam. Dar acum mă aflu pe front, iar regulile s-au schimbat. Te rog, ajută-mă.*

Și săptămână după săptămână ajutorul divin se manifestă constant.

– Trupele sunt extenuate, anunță pe neașteptate căpitanul, în acea primă zi de vineri. Mâine ne vom odihni cu toții.

A doua zi dimineață, începu să plouă torențial și întreaga unitate se văzu afundată în nămol.

– Va trebui să mai așteptăm câteva zile până când aceste șosele nepavate se vor usca și ne vom putea continua marșul, declară căpitanul Brandt.

Și săptămânile treceau, iar Franz observă că Dumnezeu aranja în așa fel lucrurile încât putea păzi liniștit întreg Sabatul. De la prima zi de când se înrolase în armată și până la ultima zi – cu excepția unei singure perioade de timp de la finalul războiului când fuseseră nevoiți să se retragă în grabă și pierduse orice noțiune a timpului – Franz respectă fiecare zi de Sabat.

Pionierii înaintau din ce în ce mai mult spre est. Druzkopol, Berestecko, Katerinovka, Jampol, Belogorodka – nume atât de ciudate, într-o țară la fel

de ciudată. Vehiculele motorizate fuseseră trimise înainte, aşa că restul soldaţilor trebuia să meargă pe jos. Deşi aveau de cărat armamentul şi echipamentul de campanie, adesea reuşeau să parcurgă chiar şi patruzeci şi opt de kilometri pe zi. Erau înfiorător de singuri – fără nici o posibilitate de comunicare cu vreo altă unitate germană – iar proviziile se împuţinau atât de rapid, încât ajunseră să nu mai aibă decât pâine veche, înverzită de mucegaiul care crescuse pe ea.

Pionierii nu erau obişnuiţi cu marşuri atât de lungi, iar efortul îndelungat la care au fost supuşi începu să îşi arate efectele. Soldaţii începeau să cadă în timpul marşului din cauza căldurii. Erau luaţi de jos şi duşi la umbra unui copac, unde li se înfăşura capul cu fâşii dintr-un cearceaf rupt şi erau lăsaţi apoi în voia sorţii. Compania trebuia să meargă mai departe.

Unii dintre soldaţi aveau bătături atât de mari la picioare încât nu se mai puteau încălţa cu bocancii. Şi-i scoteau din picioare şi mergeau desculţi kilometri după kilometri, până când picioarele lor însângerate nu mai puteau să-i poarte mai departe. Nici încurajările camarazilor lor, nici ameninţările superiorilor nu mai puteau să-i urnească din loc.

– Suntem epuizaţi, spuneau ei. Pur şi simplu nu mai putem înainta. Vă rugăm, vă rugăm, lăsaţi-ne şi mergeţi mai departe.

Cei mai norocoşi dintre ei erau luaţi prizonieri de război, dar cei mai mulţi dintre ei erau ucişi cu sânge rece de ruşii răzbunători.

Şi Franz ajunse într-un final să simtă că nu mai poate. După câteva zile, şosetele lui se rupseră de tot şi băşici mari îi acoperiră picioarele. Când compania se opri pentru un scurt dejun, căută în sac după vreo bucată de cârpă curată. Dar tot ce avea era murdar, plin de transpiraţie şi de praful drumului.

Luă până la urmă una din cămăşile murdare şi îşi înfăşură picioarele în fâşiile de cârpă rupte din acea cămaşă. Apoi îşi puse din nou bocancii. Dar nu îi fu de prea mult ajutor. Băşicile se sparseră şi în curând se infectară. Abia reuşi să se târască pe drum până când compania se opri pentru o campare de noapte. Începuse să îi crească temperatura. Se aşeză pe aşternut, gemând.

Willi se opri în dreptul lui.

– Franz, tu ai mâncat ceva?

– Nu îmi este foame, reuşi să articuleze Franz.

– Trebuie măcar să bei ceva. Haide, ridică-te. Willi ţinu micul bol în dreptul buzelor prietenului său. Ţi-am adus nişte apă fiartă.

Franz sorbi şi tuşi, dar reuşi în cele din urmă să înghită lichidul cald.

– Acum mănâncă şi o bucăţică de pâine. Trebuie să îţi păstrezi puterile pe care le mai ai.

Franz se strădui să ia câteva îmbucături.

Apoi Willi îi scoase bocancii din picioare. Când văzu rănile şi dimensiunea lor, scoase un strigăt de uimire.

– Franz, nu departe de aici se află un mic izvor. Suie-te în cârca mea şi am să te duc acolo. Dacă îţi vei răcori picioarele, te vei simţi mai bine.

Cu un braţ pe după gâtul lui Willi, Franz se târî cei câţiva metri până la apă. După ce îşi băgă picioarele în apa rece a izvorului, labele picioarelor se desunflară, devenind pe jumătate mai mici faţă de cât erau când le scosese din bocanci. Cu picioarele în apa întunecată şi rece Franz se simţi într-adevăr mai uşurat.

– Nu mă mai pot mişca, mormăi el. Sunt terminat.

– OK, spuse Willi. Rămâi aici pentru un timp. Am să-ţi aduc câteva lucruri. Tot ce îţi trebuie acum este să te odihneşti puţin.

Am nevoie de mai mult de atât, Willi, se gândi Franz. *Corpul meu este extenuat şi cuprins de febră. Picioarele sunt pline de infecţie. Mai mult de atât nu pot face. Mâine ceilalţi mă vor lăsa în urmă. Ştiam că viaţa în armată este periculoasă, dar n-aş fi crezut că mă va doborî o infecţie.*

Îşi scoase picioarele din apă şi le şterse cu grijă. Prea sfârşit ca să îşi respecte programul zilnic de studiu al Bibliei, îşi scoase Scriptura pentru a citi măcar un verset înainte de a se ruga. Biblia se deschise la Psalmul 118,17: *Eu nu voi muri, ci voi trăi şi voi face cunoscute lucrările Domnului.* (NIV)

Uimit de ceea ce citise, se înfăşură în pătura gri, de companie. Apoi, întins acolo pe pământul acela străin şi cu trupul scuturat de febră, Franz se rugă: *Scumpule Părinte, Tu ştii că mi-am predat viaţa Ţie. Când am plecat de acasă, am simţit asigurarea din partea Ta că mă voi întoarce cu bine la familia mea. Acum, mi-ai promis acelaşi lucru. Dar iată-mă aici, bolnav şi incapabil să merg mai departe. Dacă nu mă vei ajuta Tu, voi pieri. Ştiu că Tu eşti un Dumnezeu care Îşi ţine promisiunile. Mă predau în mâinile Tale.*

În cele din urmă, Franz adormi.

Se trezi la ora trei şi un sfert, când se dădu alarma. Buimac, Franz încercă să îşi şteargă somnul de pe ochi. Durerea de cap şi febra îi trecuseră.

– Ei bine, se pare că am avut un somn bun. Dacă voi reuşi să îmi bag picioarele în bocanci, poate că voi încerca să continui drumul.

Se ridică, îşi trase picioarele din pătură şi se uită la ele. În lumina străvezie a dimineţii le văzu curate, lucioase chiar.

– Ia stai puţin, vorbi el ca pentru sine, clipind şi nevenindu-i să creadă. Nu poate fi adevărat.

Își scoase mâna și își pipăi cu sfială picioarele. Apoi le frecă din ce în ce mai tare.

M-am vindecat. Simți cum i se ridică părul pe cap. *Picioarele mele sunt complet vindecate. Nu numai că mi s-au vindecat rănile, dar tot piciorul e acoperit de piele nouă, fără nici urmă de zgârietură.*

Clătinând din cap a uimire, își puse șosetele murdare de sânge, băgă picioarele în bocanci și porni direct către Willi ca să îi ureze bună dimineața, spre marea mirare a acestuia, când îl văzu cât se poate de sănătos. Începând cu acea zi și până la sfârșitul războiului, Franz nu mai avu niciodată probleme cu picioarele.

Se întoarseră și camioanele. În curând, tot batalionul se reîntregi. Viața reveni la rutina ei. Trezirea era între orele trei și cinci dimineața, după care începea marșul. Mergeau toată ziua, uneori în camioane, de cele mai multe ori pe jos. Își petreceau nopțile în adăposturi improvizate – în hambare, biserici, sinagogi, școli. De obicei aceste adăposturi erau pline de tot felul de paraziți care îi umpleau pe soldați de iritații și bube. Aproape toți Pionierii aveau păduchi. Pur și simplu, nu aveau nici o posibilitate să facă baie.

Cu toții fură uimiți când văzură efectul comunismului în satele din Rusia. Cu câteva decade înainte, comuniștii confiscaseră toate proprietățile private și le adunaseră în imense colectivități de ferme, numite colhozuri. Cei care înainte fuseseră proprietari trebuiau acum să muncească pe propriile pământuri ca sclavi, fără să primească vreo plată, în afară de cantitățile de produse de care se considera că au nevoie. Animalele fuseseră, de asemenea, confiscate și strânse în grajduri imense.

Și din moment ce țăranii și-au dat seama că, deși munceau pe rupte, nu câștigau nimic, au concluzionat că nu are nici un rost să se îngrijească așa cum trebuie de aceste grajduri care erau acum extrem de murdare și dărăpănate. Numai femeilor le era permis să crească găini, rațe și gâște – și de aceea își îndreptau spre ele toată atenția și grija pe care nu o acordau proprietăților statului.

Când sosiră soldații nemți înfometați, nu găsiră altceva de făcut decât să jumulească păsările de curte și să le gătească pe grătare, la focurile care luminau în întunericul nopții.

– Hasel, îl strigară camarazii lui Franz, nu vii și tu?

– Nu, prieteni, nu pot mânca hrană pe care ați furat-o de la oameni înfometați.

– Păi bine, domnule sfânt, tu nu știai că nu există astfel de principii în război? Trebuie să iei tot ce se poate și să te bucuri de timpul în care mai ești

încă în viață – ăsta e motto-ul. Și mai mult decât atât, chiar și Seltenfroehlich a luat câteva gâște ca să mănânce. Dacă el poate, noi de ce să nu putem?

Franz ridică din umeri.

– Nu mă interesează ce a făcut locotenentul. Tot furat se numește, spuse el. Și tot ceva rău este. Ce ați fi făcut dacă situația era pe dos și soldații ruși ar fi furat mâncarea de la gura copiilor voștri înfometați?

Unul dintre soldați scuipă enervat.

– Genul ăsta de discuții mă irită, izbucni el. Ești atât de prost! Știi foarte bine că Germania nu va fi niciodată invadată. Vorbești de parcă nu ai fi conștient de asta. Dacă nu te potolești cu ideile tale subversive, am să-ți dau o mamă de bătaie de n-ai să te mai ții pe picioare.

Fără a mai spune ceva, Franz se întoarse la biroul lui. Două zile mai târziu, veni ordin de la general ca toate perchezițiile de case să fie oprite, iar cei care aveau să fie prinși că au furat, urma să fie transferați la batalionul disciplinar, unde se acorda un tratament pe măsură. În felul acesta se termină cu hoția.

Franz nu se putu abține să nu facă o remarcă legat de acest lucru.

– Ați văzut, le spuse el camarazilor lui. Nu vă spusesem eu despre asta?

Câteva săptămâni mai târziu după acest incident, Franz fu din nou promovat, de data aceasta la gradul de caporal. De asemenea, fu numit contabil și responsabilul financiar al Companiei de Pionieri numărul 699. Acum, avea sarcina să țină evidența contabilă a întregii companii.

La fiecare zece zile, dădea soldaților plata pe care o meritau. Și, pentru că ei făceau parte din frontul de est și trebuiau să lupte în zona de recuperare de teritoriu, primeau o plată suplimentară – câte un dolar în plus pentru fiecare zi. Totuși, nivelul lor de plată nu era prea ridicat, având în vedere pericolul la care se expuneau zilnic. Franz comandă din Germania hrană, haine și alte bunuri necesare companiei. Atunci când nu se aflau în marș, deschidea un mic magazin de unde soldații puteau cumpăra săpun, lame de ras și alte bunuri necesare. Superiorii lui nu își băteau capul să îl întrebe despre profitul pe care îl înregistra – știau că puteau avea încredere în el sută la sută.

Compania avansa în mod constant, spre est. Uneori treceau pe lângă tancuri rusești abandonate. Într-o zi trecură pe lângă un convoi cu două mii trei sute de prizonieri ruși, păziți de numai doisprezece gardieni nemți, care mărșăluiau spre un lagăr de concentrare german. Atunci când ploua, soldații ajungeau să fie udați până la piele. Când aveau loc ruperi de nori, era imposibil să mai circuli pe șosele, iar Pionierii trebuiau să se oprească din marș o zi sau două. Franz folosea această ocazie ca să își scoată hârtiile contabile și să le atârne la uscat pe sub streașina vreunei case.

Într-o vineri, veni la Franz sergentul Erich Neuhas.

– Franz, mâine aş vrea să scrii raportul de zece zile, ca să îl pot trimite la cartierul general.

– Am înţeles, domnule, salută ferm Franz.

– Nu mă mai saluta în felul acesta, Hasel. Doar nu sunt ofiţer superior. Nu sunt decât sergent.

– Am înţeles, domnule sergent. În orice caz, aş vrea să vă anunţ că toate hârtiile sunt ude.

– Şi?

– Dacă le voi pune în maşina de scris, se vor rupe.

– Oh, sergentul făcu o pauză. Şi atunci, când crezi că se vor usca?

– Duminică.

– Bine. Fă-le atunci.

Urmă o altă vineri.

– Hasel, mâine trebuie să faci situaţia financiară pe luna aceasta.

– Bine, domnule. Numai că există o problemă.

– Ce problemă?

– Sâmbătă seara voi mai avea ceva clienţi la magazin şi cum numai duminică este prima zi din lună, va trebui să includ şi sumele de sâmbătă seara.

– Ai dreptate. Mai bine fă-le duminică.

Fără a da aparenţa unui nesubordonat, Franz reuşea întotdeauna să îi convingă că era mai bine să îşi facă treaba duminică.

Unii dintre camarazi mai veneau la el în zilele de sâmbătă:

– Franz, ai putea să îmi vinzi un săpun?

– Nu ştiu dacă a mai rămas vreunul. Ultima dată nu am mai comandat săpun. Dar dacă ai răbdare până diseară, am să fac tot ce voi putea să îţi găsesc unul.

– Of, bineînţeles. Azi e sâmbătă. Am uitat. Soldaţii se obişnuiseră de mult cu faptul că Franz nu lucra sâmbăta şi că nu puteau trata în nici un fel cu el în această zi.

În august, ploile deveniră din ce în ce mai frecvente, transformând acea parte de ţară într-o imensă mlaştină. Dar, nemţii nu puteau fi ţinuţi pe loc. Mergeau înainte cu încăpăţânare. Când li se împotmoleau camioanele până la bara de protecţie, soldaţii le împingeau până reuşeau să le scoată de acolo. Într-o zi, ploaia se înteţi atât de tare, încât soldaţii au intrat adânc în nămol şi aproape nu au mai putut înainta. Avansau doar câteva sute de metri în câteva ore.

– Ne-am împotmolit rău, aşa că va trebui să ne oprim, spuneau ofiţerii, clătinând din cap. Cu toată încăpăţânarea noastră înnăscută, nu ne putem lupta cu forţele naturii.

Când ieşea soarele, pionierilor le mai trebuiau două zile ca să se usuce şi să îşi usuce şi echipamentul. În timpul următoarei ploi torenţiale, soldaţii rămaseră în corturi. Deşi nu ştiau acest lucru atunci, toată confruntarea din zona de est a frontului fusese oprită, din cauza ploilor. Puternicul Wehrmacht German fusese imobilizat – nu de către inamic, ci de nămol.

Pionierii ajunseră şi la Cherkassy, pe malul vestic al râului Nipru. Aici, unde râul avea o lăţime de opt kilometri, Pionierii fuseseră însărcinaţi să construiască un pod. Erau însoţiţi de alte patru batalioane, şase mii de oameni în total, ca să îi ajute la îndeplinirea acestei sarcini deosebit de dificile.

O parte din companie merse în pădure să taie copaci; douăzeci şi unu de soldaţi reuşiseră să pună stăpânire pe o fabrică de cherestea, alţi douăzeci şi cinci de soldaţi găsiseră o fabrică de cuie, sârme şi îmbinări de metal. Trunchiurile copacilor fură transportate la fabrica de cherestea, tăiate după anumite dimensiuni calculate de către ingineri şi transportate apoi la locul în care ceilalţi soldaţi se ocupau de construirea podului.

Germanii se pregăteau să ţină piept atacului armatei roşii şi înaintau mai încet. De multe ori linia frontului înainta doar câteva sute de metri pentru ca apoi să se retragă. Escadroanele ruseşti planau mereu pe deasupra trupelor germane, bombardându-le, iar tunurile antiaerine ale nemţilor le răspundeau doborând o parte din ele la pământ. Apoi, pe când rămăşiţele acestor avioane zăceau pe câmpuri, fumegând, faimoasele aruncătoare de bombe Stukas, veneau pe urma lor şi distrugeau ultima încercare de rezistenţă. Dar germanii nu dispuneau de prea mult timp de relaxare. Ruşii se relansau într-un atac cu tancuri. Wehramacht-ul înconjură armata rusă şi o înfrânse cu aruncătoare de bombe şi explozive. Dar cu cât confruntarea continua, pierderile creşteau de ambele părţi.

Într-o sâmbătă, Pionierii fură înconjuraţi de ruşi. Locotenentul Gutschalk îi mobiliză.

– Hasel, tu şi Weber mergeţi în lăptăria părăsită şi apăraţi flancul din sud, strigă el.

A sosit momentul, se gândi Franz. Înghiţi în sec şi încercă să vorbească calm.

– Locotenente, azi e sâmbătă şi nu pot lua parte la luptă.

– Ce ai spus, Hasel?

– Nu pot lua parte la luptă, domnule. Îmi pare rău.

Gutschalk rămase ca trăsnit.

– Soldat, suntem în război. Luptăm acum pentru propriile noastre vieţi.
– Îmi pare rău, domnule, repetă Franz.
– Hasel, refuzi să execuţi un ordin?
– Da, domnule, răspunse Franz, în poziţie regulamentară.
Faţa locotenentului se aprinse într-un roşu intens.
– M-am săturat de tine! urlă acesta. De data aceasta vei primi ce meriţi şi nimeni nu te va mai putea scăpa din mâinile mele. Voi avea eu grijă de asta!
După ce ruşii fură respinşi cu succes, locotenentul scrise o menţiune în fişa de serviciu a lui Franz prin care cerea ca, la sfârşitul războiului, Franz să fie executat pentru neascultarea ordinului unui ofiţer superior.
Pionierii, deşi formau o unitate de lucru, şi nu de ofensivă erau adesea surprinşi de focul luptelor. Într-o după amiază, Franz şi Karl erau de gardă, iar ceilalţi soldaţi lucrau la fortificarea unei bariere antitanc care înconjura satul. Dintr-o dată, se văzu o limbă de foc şi o detunătură care îi asurzi. Franz şi Karl alergară la locul exploziei şi-l găsiră pe unul dintre soldaţi, pe nume Heinrich Korbmacher, cu jumătate de faţă ciopârţită şi cu intestinele scoase afară. Călcase pe o mină. Tot ce au putut să facă a fost să îi sprijine capul şi să încerce să îi aline durerea în timp ce acesta striga din toate puterile.
– Mamă, ajută-mă! O, mamă, am nevoie de tine. Unde eşti, tu, mamă?
Din fericire, durerile lui se terminară curând. Îl îngropară în aceeaşi seară. Nu erau prea multe de spus. Pierderea aceasta aducea o grea tristeţe peste unitate şi asta după ce în primăvara anului trecut, casa lui Heinrich, din Germania, fusese distrusă de bombardamentele englezilor. Lăsase în urmă o soţie şi patru copii. În calitate de capelan al unităţii, Franz avu însărcinarea să o anunţe pe văduvă de pierderea suferită şi să trimită acasă cele câteva lucruri ale lui Heinrich. Franz se gândi cu tristeţe dacă nu cumva un alt camarad, va fi nevoit să facă acelaşi lucru, într-una din zile, de data aceasta, în dreptul lui.

CAPITOLUL 7

CASA ÎNTUNECATĂ

Tramvaiul cu numărul 23, în care se aflau Helene şi copiii, suna din alarmă şi trecea cu zgomot pe străzile Frankfurtului, iar pe deasupra lui urlau sirenele antiaerine.

– Mami, priveşte. Kurt arătă cu degetul un bloc de apartamente pe lângă care treceau.

– Unde?

– Ferestrele, toate geamurile ferestrelor, sunt sparte.

Inima lui Helene se strânse.

– Din cauza bombelor, spuse ea cu tristeţe. Atunci când au explodat, puterea deflagraţiei a spart toate geamurile.

– Mami, crezi că şi geamurile noastre sunt sparte?, întrebă Lotte.

– Vom afla în curând.

În cele din urmă tramvaiul se opri, scârţâind. Înainte de a ajunge în faţa blocului, văzură perdelele de la geamuri fluturând în vânt.

– O, nu, exclamă Helene şi continuă apoi în gând: apartamentul nostru este la parter şi n-a fost nimeni acolo care să-l fi păzit. Probabil că au furat tot ce era în casă.

Încercând să nu se gândească la ceea ce urma să găsească acasă, îi conduse pe copii până în faţa blocului. Deschise uşa apartamentului, lasându-i apoi să intre ei primii.

– E plin de praf, o auzi pe Lotte spunând.

Cu inima bătându-i mai tare, Helene făcu efortul de a intra. Un praf gros acoperea întreaga încăpere. Privirea i se mişca de sus în jos şi de-a lungul apartamentului.

– Copii, spuse ea încet. Din câte văd, nu lipseşte nici un lucru din casă.

– Uite castelul meu, spuse Kurt, şi soldaţii!

– Priviți, spuse Helene, și cratițele, pantalonii și fețele de masă și păpușa din cârpe a lui Lotte! Sunt toate aici! Nu s-a atins nimeni de ele.

În timp ce Kurt și Lotte alergau plini de bucurie dintr-o cameră în alta, Helene făcu în grabă patul pentru Gerd și îl așeză acolo. Încă mai avea febră. Îi chemă apoi pe Kurt și pe Lotte. Îngenuncheară împreună: *Îți mulțumim, Părinte, pentru grija pe care ai avut-o față de noi și față de lucrurile noastre.*

După aceea, Kurt și Lotte se ocupară de despachetarea bagajelor și de aranjarea lucrurilor la locul lor. În acest timp, Helene merse în debaraua de la subsol și veni cu bucăți mari de carton pentru a acoperi ferestrele la care nu mai aveau geamuri.

– E cam întuneric aici, se plânse Lotte.

– Cel puțin, în felul acesta nu va mai bate vântul în casă, le spuse Helene. Va trebui să stăm așa, până când voi reuși să fac rost de geamuri pentru ferestre. Acum, copii, spuse ea grav, am avut o călătorie lungă și anevoioasă. Cred că suntem destul de obosiți. Așa că, haideți la culcare.

După câteva zile, Gerd se însănătoși. Reveniră cu toții la vechiul stil de viață – cu o singură excepție, terifiantă. Copiii începură să meargă la școală, iar Helene se ocupa de treburile gospodăriei. Numai că în fiecare seară Frankfurt-ul era bombardat. În fiecare zi se rugau ca Dumnezeu să aibă grijă de ei și să îi păstreze în viață. Gerd care avea acum șapte ani, nu își făcea niciodată probleme pentru astfel de lucruri.

– Bombele nu ne vor putea atinge, spuse el într-o zi, plin de încredere.

– De unde știi tu? îl întrebase Kurt.

– Știu, pentru că noi suntem în paza lui Dumnezeu.

Apoi fu bombardat un oraș din apropiere, Darmstadt. Într-o singură noapte mii de oameni fuseseră uciși. Dar încrederea lui Gerd în Dumnezeu era de neclintit. El era convins că membrii bisericii din acel oraș fuseseră salvați.

În Sabat se simțiră tare fericiți să își revadă vechii prieteni, verișorii Annelise și Herbert. Helene se întâlni cu sora lui Franz, Anni, care o îmbrățișă cu afecțiune. După serviciul divin, mătușa Anni, îi invită la masa de prânz.

– Ați auzit ultimele vești? îi întrebă ea cu seriozitate.

– Ce vești?

– Aproape toți adventiștii din Darmstadt au fost uciși. Erau în jur de optzeci de persoane.

Helene aruncă o privire lui Gerd. Fața lui copilărească se albise dintr-o dată, iar privirea i se fixase undeva înainte, fără a vedea însă. Pentru Gerd, care nu era decât un copil, vestea aceasta fu groaznică. Toată după-amiaza

– în timp ce Kurt şi Lotte se jucau fericiţi cu verişorii lor, iar Helene şi Anni îşi povesteau una alteia ultimele întâmplări – Gerd stătu tăcut într-un colţ, încercând să găsească o logică pentru cele întâmplate în Darmstadt.

Dar în seara aceea, la timpul rugăciunii, nu îşi mai putu reţine sentimentele acumulate.

– Mami?

– Da, Gerd.

– Mami, abia putea vorbi – fiecare cuvânt se smulgea cu greu de pe buzele tremurânde. Toată Biblia nu este decât o mare minciună!

– Şi tu acum, Gerd!

– Dumnezeu nu are deloc grijă de noi, spuse el gâfâind. Nu îi pasă deloc de ce se întâmplă cu noi. Am putea foarte bine să nu ne mai rugăm deloc.

– Gerd, Gerd. Ascultă-mă. Vocea lui Helene era coborâtă în încercarea ei de a-i stăpâni mânia. Astăzi ar fi trebuit să înveţi o lecţie foarte importantă. Durerea şi dezastrele pot veni asupra oricărui om, bun sau rău, nu contează. Cel mai important lucru este să îţi dai seama că Dumnezeu ne iubeşte, indiferent ce se întâmplă cu noi. Cât timp suntem copiii Lui, nu mai contează dacă suntem în viaţă sau murim, pentru că la sfârşitul istoriei vom trăi împreună cu El, în ceruri.

Tăcuţi, cei trei încercară să îşi însuşească lecţia pe care le-o dădea mama lor.

Într-o luni dimineaţă Helene îl întâlni pe Doering în timp ce se ducea la magazin, pentru cumpărături.

– Oh, am văzut că v-aţi întors, o întâmpină el rece. Mă întreb dacă nu cumva v-aţi mai gândit la propunerea de a deveni membră a partidului nazist.

– Domnule Doering, îi răspunse ea, nu simpatizez deloc partidul nazist şi nu am nici o intenţie să mă înscriu în rândurile lui. Şi nu aş vrea să mai fiu bătută la cap cu această problemă. Bună dimineaţa!

Spunând aceste cuvinte, se întoarse şi îl lăsă pe Doering ca o stană de piatră în mijlocul drumului.

– Apărătoare a jidanilor, îl auzi ea strigându-i din urmă, vei ajunge să regreţi clipa asta!

La sfârşitul lunii, Helene înţelese la ce se referea Doering, când îi strigase acele cuvinte. Observă că nu îi mai soseşte acasă solda lui Franz. Aşteptă câteva zile, crezând că poate a întârziat din cauza poştei. Dar nu sosi nici peste câteva zile. Atâta timp cât Franz era în armată, solda lui era singura lor sursă de trai. Ce putea să facă?

În Sabat îşi spuse păsul la biserică, iar membrii bisericii făcură o colectă specială pentru ea. Dacă strângeau cureaua cât se putea de mult, banii aceştia

le ajungeau doar până luna următoare, când ar fi trebuit să primească solda. Şi, cum sfârşitul lunii era aproape, Helene alerga în fiecare zi la cutia poştală în speranţa că va primi cecul cu banii aşteptaţi. Dar nu sosi nici un cec.

Ajunsă la disperare, Helene luă un autobuz şi merse într-o localitate de la marginea oraşului unde locuia o prietenă cu fiul ei, într-o rulotă vopsită în galben şi cu obloane verzi la ferestre.

– Soră Geiser, începu ea, ce putem face? Nu mai am nici un ban. Partidul reţine toţi banii pe care ar trebui să îi primesc din partea soţului meu. Nu mai avem mâncare. Sunt la capătul puterilor.

– Soră Hasel, îi răspunse doamna Geiser categorică, primul lucru pe care trebuie să îl facem este să ne rugăm şi să prezentăm problema înaintea lui Dumnezeu. El ne va arăta ce trebuie să facem.

Cele două femei îngenuncheară în acea căsuţă şi se rugară.

Când se ridicară, sora Geiser spuse:

– Uite, am ceva bani puşi deoparte. Ţi-i voi da cu împrumut şi când vei primi alocaţia copiilor, mi-i vei putea da înapoi.

Helene clătină din cap.

– Nu pot accepta. Ce vei face dacă între timp se iveşte ceva şi vei avea neapărată nevoie de ei?

– Soră Hasel, până mâine putem muri cu toţii. E mai bine să le dai de mâncare copiilor, decât să stau şi să păzesc banii aceştia.

Spunând acestea, merse în micul dormitor al rulotei şi se întoarse cu haina şi pălăria în mână.

– Hai să mergem la bancă, spuse ea.

La bancă avea depuse toate economiile pe care le făcuse pe parcursul vieţii.

– Soră Geiser, spuse Helene încet, cum aş putea să îţi mulţumesc vreodată pentru generozitatea de care ai dat dovadă? Cu banii aceştia ne vom cumpăra mâncare timp de şase luni.

Inima ei cânta de bucurie. Cumpără câte ceva de mâncare şi merse apoi acasă. În zilele următoare, Helene scrise câteva scrisori adresate guvernului şi agenţiilor de ajutorare, explicându-le situaţia ei şi faptul că nu primea cecurile care i se cuveneau. Nu primi nici un răspuns. În cele din urmă îi scrise soţului ei, în Rusia, relatându-i cele întâmplate şi cerându-i sfatul. Aşteptă cu nerăbdare răspunsul lui, neştiind măcar dacă este în viaţă sau dacă scrisoarea pe care i-o scrisese va ajunge le el.

După câteva zile primi o scrisoare de la partidul local. Deschise plicul şi văzu că scrisoarea era de la şeful de partid. Îi cerea să îi facă o vizită.

– În sfârşit, au început să îmi răspundă la scrisori, se gândi ea. Îmi voi lua în cele din urmă banii.

Îşi luă în grabă haina şi merse pe jos cale de câteva blocuri, până la clădirea unde îşi avea sediul partidul nazist. Când arătă scrisoarea recepţionerei, fata îi aruncă o privire ciudată, în care parcă se citea mila, apoi dispăru într-unul din birouri. După numai câteva clipe, fata se întoarse.

– Vă rog, spuse ea, arătând către uşa deschisă.

Helene intră. În spatele unui birou ticsit de hârtii, stătea un bărbat cu faţa roşie şi cu nasul vineţiu care arăta clar afinitatea pentru băuturile spirtoase.

– Doamnă Hasel, şi după ce îi rosti numele, luă în mână o bucată de hârtie. Recunoaşteţi această scrisoare?

Helene se aplecă spre el, curioasă.

– Da, o recunosc. Este o scrisoare pe care am scris-o soţului meu acum câteva zile. Dar cum de a ajuns la dumneavoastră?

Bărbatul îi aruncă o privire acră.

– Aş vrea să ştiţi că ne asumăm responsabilitatea de a intercepta şi cenzura orice scrisoare către şi de la persoanele care sunt suspecte. Deci recunoaşteţi în mod sincer că dumneavoastră aţi scris această scrisoare.

– Da, spuse Helene.

– Atunci trebuie să vă informez că este interzis să scrieţi veşti proaste soldaţilor care se află pe front. Este interzis a da veşti proaste legat de ceea ce se întâmplă în căminele lor. Asta nu poate decât să le scadă moralul şi îi face incapabili să dea tot ce au mai bun pentru interesele ţării lor.

Bărbatul trânti scrisoarea pe birou şi ieşi din spatele lui ca să se apropie mai mult de Helene.

– Genul acesta de acţiuni subversive, spuse el printre dinţi, se numeşte trădare şi sunt pedepsite cu moartea!

Helene se uita la el, nevenindu-i să creadă urechilor.

– Nu am mai primit un ban de luni de zile, îi aruncă ea. Cum am putea să supravieţuim în felul acesta? Oare nu am dreptul să scriu bărbatului meu şi să îi cer ajutorul?

– Aţi comis o crimă, îi spuse omul, rece. Şi nu va rămâne nepedepsită. Veţi mai auzi de noi.

Îşi aruncă apoi braţul într-un gest de concediere a interlocutoarei şi spuse cu voce tare ca să fie auzit de secretara din camera alăturată.

– Următorul, te rog.

Helene ajunse acasă abia ţinându-se pe picioare. Şi Îl rugă din nou pe Dumnezeu să o ajute şi să îi dea înţelepciune. Cu înverşunare, ea îşi continuă

campania de telefoane şi scrisori către agenţiile locale de sprijinire a copiilor în nevoi. Dar nimeni nu îi răspunse.

În cele din urmă, sosi o scrisoare de la sediul partidului nazist din centrul Frankfurtului. I se cerea să se prezinte la domnul Springer. Acestuia i se dusese faima de cel mai dur şi crud dintre conducătorii partidului nazist.

Trebuia să meargă la cartierul general! Oamenii, când se refereau la cartierul general, îl numeau Casa Întunecată, datorită stucaturilor de culoare maron închis care ornamentau faţada acestei clădiri. La începutul războiului, naziştii luaseră în stăpânire clădirea, iar acum oamenii nu puteau face decât să evite cât mai mult priveliştea ei. *În spatele acelor uşi,* îşi şopteau ei unii altora, *naziştii comit cele mai grozave atrocităţi. Despre unii dintre cei care au intrat pe uşa aceea nu s-a mai auzit nimic niciodată.*

Unii vorbeau despre un pasaj subteran secret care ducea de la Casa Întunecată la cartierul general al Gestapo-ului, iar cei care erau incomozi pentru regim erau transportaţi prin acel tunel către lagărele de concentrare. Alţii spuneau că ştiau despre cazuri de persoane care fuseseră torturate în Casa Întunecată şi forţate să vorbească.

Şi cum putea să se ducă Helene într-un astfel de loc?!

Ce trebuia să facă? Poate că ar fi trebuit să îşi ia copiii şi să meargă să se ascundă undeva. Dar chiar dacă s-ar fi ascuns, aveau nevoie de haine şi de mâncare. Pe de altă parte, dacă totuşi s-ar fi dus la Casa Întunecată şi ar fi fost arestată, ce urma să se întâmple cu copiii ei?

Căzu din nou pe genunchi: *Tatăl meu, am nevoie de ajutorul Tău,* se rugă ea, plângând. *Tu eşti refugiul şi adăpostul meu. Mi-ai promis că îmi vei păzi piciorul să nu alunec. Te rog să Îţi păstrezi această promisiune faţă de mine. Mă predau şi îi predau pe copiii mei în mâinile Tale.*

Se ridică în picioare şi se simţi mult mai uşurată.

Nu le spuse copiilor decât că luni va merge la Casa Întunecată şi că ar trebui ca în timpul cât ea va fi acolo, ei să se roage. În Sabat, înainte de începerea serviciului divin, Helene îi chemă deoparte pe câţiva dintre membrii bisericii şi le ceru sfatul. Se adunară cu toţii şi se rugară în mod special pentru ea, încredinţând-o din nou în mâna lui Dumnezeu.

Sosi şi ziua de luni.

– Copii, spuse Helene, astăzi nu veţi merge la şcoală. Veţi sta acasă. Şi să nu ieşiţi deloc din casă. Să nu vă uitaţi pe fereastră şi să staţi cât se poate de liniştiţi, în aşa fel încât domnul Doering să nu ştie că sunteţi acasă. Promiteţi să faceţi aşa?

Cu ochii măriţi de uimire, copiii îi promiseră că vor face întocmai.

Apoi Helene îl luă pe Kurt în dormitor şi închise uşa după el. După numai câteva minute, el ieşi din cameră cu faţa congestionată de frică.

– Lotte, îi spuse Helene în grabă, e rândul tău. Hai în dormitor.

– Kurt, îl interceptă Gerd pe fratele lui mai mare, de ce arăţi atât de ciudat? Ce se întâmplă?

Kurt strânse din buze şi clătină capul într-o parte şi alta.

Veni şi rândul lui Gerd. Helene, după ce închise uşa bine, îi spuse:

– Să fii foarte atent la ce îţi voi spune acum, pentru că nu voi putea să îţi spun aceste lucruri decât o singură dată – şi poate că viaţa ta va depinde de ce vei auzi acum. În câteva minute trebuie să plec la Casa Întunecată. Veţi sta cuminţi în casă toată ziua. Să nu umblaţi pe afară şi să nu faceţi nici un zgomot, pentru ca vecinii să nu ştie că sunteţi în casă. Mă înţelegi?

Gerd înghiţi în sec şi dădu afirmativ din cap.

– Dacă toate lucrurile vor merge bine, mă voi întoarce înainte de amiază. Dar Casa Întunecată este un loc tare periculos şi nu sunt sigură că mă voi putea întoarce acasă. Am vorbit cu unii membri ai bisericii să aibă grijă de tine şi de fraţii tăi în caz că nu mă voi întoarce. Dacă nu voi veni acasă până la ora 12, să ieşiţi unul câte unul din casă, fără să fiţi văzuţi de nimeni. Tu, Gerd, să mergi la staţia de tramvai şi să iei tramvaiul numărul 23. La cea de a şaptea staţie, te dai jos şi iei tramvaiul cu numărul 17, până la a patra staţie. Te dai jos acolo şi cineva de la biserică te va aştepta ca să te ducă într-un loc sigur. Să nu uiţi că vei fi în siguranţă cu cei de la biserică.

Fiecare dintre voi, veţi sta în locuri diferite. Să nu spui lui Lotte şi lui Kurt ce ţi-am spus. Dacă veţi face cum v-am spus, Gestapo-ul nu va putea să vă găsească. Acum, repetă ce ţi-am spus ca să fiu sigură că ai înţeles ce trebuie.

Gerd nu avea decât şapte ani, dar repetă instrucţiunile cu cea mai mare acurateţe. Înţelesese gravitatea situaţiei. Helene îngenunche împreună cu el şi se rugă pentru protecţie din partea lui Dumnezeu asupra lui şi asupra ei.

– Să nu uiţi niciodată, îi spuse ea, că Dumnezeu este Tatăl nostru ceresc şi că El va fi mereu cu tine, indiferent de ce mi se va întâmpla mie. Apoi îl luă de mână şi ieşiră din dormitor.

După ce îşi luă haina şi pălăria, Helene le spuse în şoaptă copiilor:

– Se poate să nu ne mai vedem niciodată. Dar ei nu pe mine mă caută, ci pe voi. Ei ştiu că pe mine nu mă pot face să îmi schimb părerile. Dar ei cred că dacă vă vor lua de pe acum, când sunteţi tineri, vor reuşi să vă facă să gândiţi aşa cum vor ei. Voi însă, rămâneţi aproape de Dumnezeu, orice s-ar întâmpla. Nu uitaţi să plecaţi imediat ce s-a făcut amiază şi să nu mă aşteptaţi dacă întârzii.

Spunând acestea, închise uşa după ea şi plecă. De după draperii, fără să poată fi văzuţi, cei trei copii o priveau cum se îndepărta pe trotuar, până la staţia de autobuz numită Lindenbaum, datorită lămâilor de aproape patru sute de ani care fuseseră plantaţi acolo.

Se aşezară în linişte şi începură să citească. Se străduiră din răsputeri să fie atenţi la ce citeau, dar nu reuşeau să se concentreze şi deseori îşi ridicau privirea doar pentru a întâlni privirea la fel de înspăimântată, a celuilalt. Se uitau la ceas cu teamă şi vedeau cum orele treceau, una după alta.

La 11^{45} mama lor nu se întorsese încă.

Stând în picioare în mijlocul camerei, ascultau cu atenţia încordată la maxim. Mama lor nu sosea.

– Ar trebui să ne îmbrăcăm, spuse Kurt. Merseră în vârful picioarelor la uşă, îşi puseră hainele şi încălţămintea.

Mai erau numai cinci minute până la ora 12. Şi în acel moment auziră un autobuz care se opri în staţia Lindenbaum. Mai priviră o dată pe fereastră. Şi văzură pe cineva care fugea pe trotuar. Uitând de toate precauţiile pe care trebuiau să şi le ia, cei trei alergară la uşă.

– Mami, mami, te-ai întors! Ce s-a întâmplat?

Helene îi luă în braţe pe fiecare, apoi se aşeză şi le spuse:

– Acum, haideţi să îi mulţumim lui Dumnezeu pentru miracolul pe care l-a făcut.

Şi începu să le povestească tot ce se întâmplase în acea dimineaţă.

Mersese în oraş şi ajunsese la Casa Întunecată puţin după ora zece. Uitându-se la faţada înfricoşătoare, văzu gratiile de la ferestre. Observă, de asemenea, că uşa nu avea clanţă. Clădirea aceasta arăta mai degrabă a închisoare, decât a clădire guvernamentală.

Întrebându-se cum avea să intre, găsi în cele din urmă un mic buton încastrat în peretele de beton. Apăsă pe buton şi auzi un clinchet îndepărtat. Se auzi apoi un bâzâit şi uşa se deschise. Intră. În spatele ei, uşa se închise cu un clic abia auzit. Se întoarse şi văzu că uşa nu avea clanţă nici pe dinăuntru. Odată intrat, nu puteai ieşi decât dacă îţi deschidea cineva.

În spatele unei ferestruici, văzu un om în uniformă.

– Cu ce vă pot ajuta?

Helene înghiţi în sec.

– Am fost programată pentru o întrevedere la ora zece.

– Daţi-mi să văd scrisoarea.

Bărbatul aruncă o privire pe scrisoarea pe care o primise Helene.

– Ah, da. Aveţi întâlnire cu Domnul Springer. La etajul al treilea, camera numărul 11, pe stânga.

Şi ferestruica se închise cu pocnet.

Plină de teamă, Helene urcă scările în această casă înfricoşătoare şi întunecată. Nu văzu pe nimeni pe culoare, dar se simţi înconjurată de îngeri. Bătu la uşă.

– Intră!

Odată ajunsă înăuntru, se văzu în faţa unui birou de lemn pe care se afla un dosar şi o mică placă inscripţionată cu un nume: Gauleiter Springer. Omul din spatele biroului era slăbuţ, cu o frunte înaltă, şi părul pieptănat pe spate, ochi mici şi albaştri.

Îşi trase dosarul în faţă.

– Doamnă Hasel, am în faţa mea documente foarte incriminatoare. Refuzaţi să deveniţi membră a partidului sau a Ligii Femeilor. Copiii dumneavoastră nu merg la şcoală sâmbăta. Aţi trimis o scrisoare subversivă soţului dumneavoastră. Ani de zile nu aţi răspuns în nici un fel eforturilor noastre. Toate acestea au o nuanţă foarte suspicioasă. Sunteţi cumva evreică?

– Nu, sunt de origine ariană şi am în urma mea zece generaţii de arieni. Am şi hârtii care pot dovedi acest lucru.

– Atunci ce se întâmplă? De ce refuzaţi să cooperaţi?

– Domnule, sunt adventistă de ziua a şaptea. În timp ce vorbea, Helene se simţea din ce în ce mai liberă şi mai uşoară. Dispăruse orice teamă. Continuă cât se putea de senină. În cele zece porunci pe care ni le-a dat Dumnezeu, ni se cere să ne închinăm Lui în cea de a şaptea zi şi s-o păstrăm ca zi sfântă. Legile lui Dumnezeu sunt valabile şi astăzi. Iată de ce respect ziua de Sabat.

Spunând aceste lucruri, Helene studia expresia celui din faţa ei, dar nu putea vedea nimic pe chipul lui. Bărbatul ridică receptorul şi vorbi cu asistentul lui.

– Te rog, verifică dacă doamna Hasel este membră a Bisericii Adventiste de Ziua a Şaptea.

După numai câteva minute, telefonul sună.

– Informaţia a fost confirmată.

– Doamnă Hasel, aveţi mult curaj să îmi spuneţi atât de deschis că păziţi ziua de sâmbătă, având în vedere zilele atât de dificile în care trăim – şi mai ales în această casă! Aici făcu o pauză, studiind-o pe Helene câteva clipe. În cele din urmă spuse: Din întâmplare, am frecventat şi eu Biserica Adventistă. Cunoaşteţi familia Schneider?

Helene îi cunoştea bine. Fratele Schneider era unul dintre prezbiterii bisericii.

– Familia Schneider este vecină cu noi, spuse bărbatul. După ce am fost bombardaţi şi ne-am mutat vis-a-vis de ei, ne-au invitat la masa lor şi ne-au dat prosoape şi lenjerie de pat pentru a ne ajuta la întemeierea unei noi gospodării. Au sacrificat mult pentru noi. Sunt nişte oameni minunaţi. Şi nu am decât cuvinte de laudă pentru adventişti.

Helene era ca trăsnită. Familia Schneider nu spusese niciodată că şeful de partid, recunoscut pentru duritatea lui, era vecin cu ei.

– Acum, doamnă Hasel, aş vrea să ne întoarcem la problema dumneavoastră. Spuneţi că nu aţi mai primit alocaţia pentru copii. Care credeţi că a fost motivul? Vă rog, spuneţi-mi în mod sincer, care credeţi că este motivul?

Helene îi povesti despre hărţuiala continuă de care avusese parte şi despre ura din partea membrilor de partid, pentru că nu voia să se înscrie în rândurile lor.

– Aş vrea să vă spun că niciodată nu mă voi înscrie în acest partid, îi zise ea cu respect, dar categorică. Voi continua să păzesc Sabatul. Am de gând să rămân loială lui Dumnezeu, indiferent de circumstanţe. Trebuie să îmi respect conştiinţa.

Bărbatul se ridică în picioare.

– Doamnă Hasel, vă admir curajul. Am să verific exact care este situaţia. Sunt de părere că orice om ar trebui să fie liber să-şi respecte conştiinţa. Nu vă faceţi griji în privinţa banilor. Mă voi îngriji să îi primiţi.

Helene încremenise. Într-un final, reuşi să pronunţe câteva cuvinte.

– Domnule Springer, nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru bunătatea pe care a-ţi manifestat-o faţă de mine. Dumnezeu să vă binecuvânteze!

Cu o expresie destul de încurcată pe faţă, bărbatul se ridică să îi deschidă uşa.

– Doamnă Hasel, domnul Springer s-a simţit tare rău în dimineaţa aceasta şi nu a putut veni la lucru astăzi. Eu doar îi ţin locul.

Helene coborî scările mai mult zburând. Anunţat că urma să coboare, bărbatul de după ferestruică o aştepta cu cheia în mână ca să îi deschidă.

După câteva zile, Helene primi o înştiinţare conform căreia trebuia să meargă la ghişeul de alocaţii şi să ia banii copiilor. Primi toţi banii pe care ar fi trebuit să îi primească până atunci.

CAPITOLUL 8

RĂZBOI ÎN PLINĂ IARNĂ

În Estul îndepărtat, Franz şi Pionierii înaintaseră destul de mult în interiorul Rusiei, prin Ucraina, şi asta într-un ritm constant şi destul de rapid. Pentru început, lucrurile merseseră destul de bine pentru Wehrmacht. Până în august 1941, sovieticii pierduseră trei milioane de oameni.

Însă, pentru nemţii din Ucraina, începură problemele. Mărşăluind în fiecare zi prin lanuri de porumb şi de grâu, nu îşi prea puteau da seama cât înaintaseră. Soldaţii fuseseră crescuţi, în cea mai mare parte înconjuraţi de dealuri şi copaci, iar câmpia aceasta întinsă ca în palmă, nu putea decât să îi dezorienteze şi să îi demoralizeze. Cu optimismul erau la pământ. Iar seara, ploile erau din ce în ce mai dese. Drumurile se transformau în mlaştini imposibil de traversat cu tancurile.

Cu toate acestea, Pionierii continuau să meargă spre est. Ajunseră la Kremencug, unde Compania 699 fu separată de restul batalionului. Timp de o săptămână rămaseră izolaţi şi fără mâncare. Din această cauză soldaţii începuseră să nu mai asculte de superiori.

Într-o zi, Franz ieşi pe câmp, în speranţa că va găsi ceva de mâncare. Dar de jur împrejurul lui nu era decât porumb. Porumbul nu creştea în Germania şi pentru el era o mirare că oamenii pot mânca aşa ceva.

Cu mişcări destul de stângace, rupse pănuşile unui ştiulete de porumb şi continuă astfel până dezveli tot porumbul. Apoi muşcă. Porumbul nu se copsese încă, dar boabele erau dulci şi lăptoase şi chiar foarte gustoase. Franz mâncă până se sătură. Apoi îşi umplu braţele cu ştiuleţi de porumb şi se întoarse în mare grabă în tabăra militară.

Mă întreb oare ce vor spune ceilalţi. Mai tot timpul râd de vegetarianismul meu.

– Am găsit de mâncare, anunţă el de cum intră în tabără.

Înfometaţi, soldaţii alergară spre el. Dar când văzură ce le aducea, încântarea lor se transformă în furie.

– Hasel, doar nu te aştepţi să mâncăm gunoi. Asta este mâncare pentru porci!

– Nu e chiar aşa, spuse Franz. Are un gust foarte bun.

Doi sau trei soldaţi îl înjurară şi se întoarseră la corturile lor.

– Oameni buni, voi nu vedeţi că mai aveţi puţin şi muriţi de foame? Încercaţi numai să gustaţi. Dacă vreţi, putem cădea la o înţelegere. Dacă nu vă place, vă las să îmi scuipaţi boabele de porumb în faţă.

Într-un final, unul dintre soldaţi întinse mâna şi luă un porumb. Fără să spună vreun cuvânt, muşcă din el pentru ca, după aceea, să continue să mănânce până când curăţă tot ştiuletele, apoi întinse mâna după altul. Cuvintele lui Franz nu ar fi putut avea o putere mai mare de convingere. La scurt timp, întreaga companie merse direct în lanul de porumb şi îşi astâmpără foamea cu porumb. Vegetarianul salvase situaţia. După câteva zile, cei din Compania 699 se întâlniră cu cealaltă parte a batalionului. Pericolul de moarte prin înfometare fusese depăşit.

De acum, ploile începură să fie din ce în ce mai dese şi se făcea tot mai frig. În Novo-Moskovsc, pionierii se văzură nevoiţi să rămână timp de aproape o lună, pentru ca drumurile să se desfunde şi să poată înainta. Odată reînceput marşul, merseră câte optzeci de kilometri pe zi.

În octombrie, începu să ningă. Curând deveni evident faptul că uniformele de vară ale Pionierilor nu erau deloc potrivite pentru acest timp şi nici încălţările lor uşoare şi puţin rezistente nu erau bune pentru o astfel de vreme. Dar se străduiră să meargă mai departe.

– Hasel, vino aici, îi spuse într-o zi lui Franz sergentul Erich Neuhaus.

– Da, sergent?

– Vreau să te prezinţi imediat în biroul meu.

Odată ajuns acolo, sergentul îi spuse:

– Hasel, am observat că eşti singurul soldat din compania noastră care nu a avut nici măcar o rană sau zgârietură în urma confruntărilor cu inamicul. Iar gloanţele parcă tot timpul te ocolesc.

– Nu m-am gândit niciodată la asta, dar s-ar putea să aveţi dreptate, răspunse Franz, întrebându-se unde voia să ajungă sergentul cu această discuţie.

Sergentul Neuhaus râse.

– De acum înainte îmi vei fi coleg de cort. De acum înainte vei fi îngerul meu păzitor.

– Da, domnule. Cu siguranţă, domnule! răspunse Franz cu mâna la cozoroc.

Sergentul Neuhaus clătină din cap, văzând că Franz refuză în continuare să folosească salutul lui Hitler; dar începând din acea zi, sergentul Neuhaus şi Franz împărtăşiră acelaşi acoperiş. În curând, Franz avea să descopere că îi era mai bine cu sergentul Neuhaus decât cu căpitanul însuşi şi asta pentru că sergentul avea o ciudată preocupare pentru găsirea de ascunzători cât mai bune. Oricum, chiar şi cele mai bune clădiri în care se caza ofiţerimea erau de cele mai multe ori friguroase, murdare sau pline de păduchi şi de ploşniţe. Aşa că, printr-un acord, cei doi se hotărîră să rămână împreună până la sfârşitul războiului.

Într-o noapte, pe când se aflau într-un colhoz, întreaga companie căzu la înţelegere, ca toţi să se culce în grajdul cel mare, încălzit de trupurile a sute de vaci. Pe când adunau cu toţii paie pentru paturi, descoperiră că tot grajdul era invadat de şobolani. Plini de dezgust, soldaţii se urcară pe bârnele care susţineau acoperişul încercând să îşi găsească un loc care să nu aibă contact cu podeaua. Îşi puseră tolbele cu mâncare, sub cap, pentru mai mare siguranţă, şi încercară să adoarmă cât mai sus faţă de podeaua infestată.

În dimineaţa următoare, văzură cu uimire că şobolanii merseseră de-a lungul bârnelor şi le găuriseră sacii, mâncând în felul acesta chiar de sub capetele lor. Nu lăsaseră nici măcar o fărâmitură. Plini de furie, soldaţii încercară să găsească cuiburile şobolanilor. Înarmaţi cu beţe lungi, se aşezară pe poziţii. Ori de câte ori vedeau vreo faţă de şobolan, loveau cu toată puterea. În felul acesta, omorâră mai mult de treizeci de şobolani în numai zece minute. Se simţeau răzbunaţi, iar acum puteau merge mai departe.

O singură dată, în tot marşul lor, văzură un sat frumos. Căutând pe hartă, descoperiră că se numea Huttich. Casele, construite din chirpici, după modelul rusesc, erau împodobite cu stucaturi albe care străluceau în razele soarelui. Copacii erau curăţaţi şi nu se vedea nici urmă de gunoi. Pereţii din pământ erau văruiţi, iar la ferestre se vedeau draperii confecţionate din bumbac de diverse culori. Ce binecuvântare să poţi petrece măcar o singură noapte într-un loc care arată a casă de oameni!

Următorul popas trebuia să fie la Kramatorsk, undeva mai în sud. Temperatura scădea în mod constant. Nu era nici o pădure în zona aceasta, aşa că soldaţii se văzură nevoiţi să rupă garduri, să dărâme case şi să care în marşul lor şi lemnele necesare pentru focurile taberelor de peste noapte.

Va trebui să rămâneţi aici pentru un timp, li se spuse. *Şi va trebui să reparaţi o fabrică de cherestea pentru că urmează să construiţi câteva poduri peste Râul Doneţ.* În curând, pionierii erau în plină activitate, punând în practică lucrurile pentru care fuseseră antrenaţi – tăiau lemne şi pregăteau

legăturile de metal. Crăciunul îi găsi muncind în felul acesta. Cât de diferit era Crăciunul acesta față de cel de anul trecut și care fusese atât de zgomotos! În ajunul Crăciunului, căpitanul ținu o slujbă religioasă, deosebit de solemnă și îi amintise pe toți camarazii care muriseră în timpul luptelor.

În orice caz, nu avură parte de nici o masă festivă cu prăjituri și vin. Dar pe soldați îi aștepta o altă surpriză. La prânz, sosiră doisprezece saci cu scrisori. Acum, că soldații primiseră veștile atât de mult așteptate de acasă, în unitate era mai multă bucurie decât în anii trecuți, la petrecerile gălăgioase și pline de băutură. Era cel mai frumos cadou de Crăciun pe care l-ar fi putut primi. Fiecare se întorcea în tăcere la locul lui pentru a-și citi scrisorile și pentru a petrece Crăciunul, dacă nu în realitate, măcar imaginar, cu cei dragi.

Franz descoperi că una dintre scrisorile de la mama a avut nevoie de optzeci și cinci de zile ca să ajungă la el, iar unei scrisori de la Helene îi luase mai mult de trei luni, ca să îi parvină. Cu câteva săptămâni înainte, și el scrisese familiei o scrisoare de Crăciun. Îl rugase apoi pe un coleg de-al lui să decoreze plicul cu un desen care să reprezinte staulul din Betleem, cu o văcuță, un măgăruș și câteva oi. Deasupra lor strălucea o stea aurie. Acum se întreba dacă scrisoarea lui urma să ajungă la timp.

Ajunul Anului Nou fu, de asemenea, diferit de cel trecut. Se adunară cu toții în sala de ședințe și discutară unii cu alții. Pentru cei mai mulți dintre soldați era pentru prima oară în viața lor când petreceau ajunul unui An Nou fără nici măcar o picătură de alcool. În curând, discuțiile se îndreptară spre politică și spre așteptările pe care le aveau de la zilele care veneau.

Dintr-o dată, locotenentul Gutschalk strigă:

– Führer-ul este dumnezeul meu! Toată încrederea mea este în el!

– Domnule, îi strigă Franz fără să stea prea mult pe gânduri, înseamnă că aveți un dumnezeu tare nenorocit!

Cu fața roșie ca para focului, Peter Gutschalk sări de la locul lui.

– Ce ai spus? Cum de ai tupeul să spui una ca asta?

Franz realiză că făcuse o mare gafă. Încercă în grabă să mai repare ce se putea repara.

– Da, am spus ce ați auzit și voi spune din nou. Dar ceea ce am vrut să spun este că Hitler este om cum sunt și eu, cum suntem cu toții. Și că într-o zi va muri ca și mine, ca și noi toți. Iar când va muri, nu veți mai avea nici un dumnezeu. Nu este destul de trist?

Apoi Franz arătă către o bucată de pâine de pe masă.

– Vedeți pâinea aceasta, domnule Peter? Nu Hitler a făcut să crească grâul din care este făcută – doar Dumnezeul Creator poate face acest lucru.

Cu fața schimonosită de furie, locotenentul îi spuse mârâind:

– Hasel, de data aceasta ai mers prea departe! Prevăd că vor fi repercusiuni serioase!

Dar, dintr-o dată, căpitanul se ridică în picioare. Cu o voce tăioasă precum lama unui cuțit, rosti în tăcerea care se așternuse:

– Oameni buni, este ajunul Anului Nou. Aceasta era doar o conversație particulară. Nu vor fi nici un fel de repercusiuni. Noapte bună! Și spunând acestea, se întoarse pe călcâie și plecă.

Dar atmosfera deja fusese stricată. Plecară și alții. Franz își dădu seama că în seara aceasta își dăduse drumul la gură fără să se gândească prea mult. Ajuns în camera sa, luă Biblia și citi din Amos 5,13: *De aceea, cel prevăzător va tăcea în zilele acelea; pentru că sunt vremuri rele.* (RSV) Din clipa aceea, se hotărî să fie mai prudent.

La suprafață, lucrurile păreau a se fi așezat din nou în albia lor, dar la câteva zile după incident, Hasel trecu pe lângă Gutschalk și văzu în ochii lui ura pe care o avea față de el. Înțelese atunci că insulta la adresa locotenentului nu avea să fie uitată ușor.

În luna ianuarie avură parte de mai multe ciocniri cu trupele sovietice. În timpul unei lupte, unul dintre Pionieri fu rănit. În timp ce camarazii încercau să îl ducă într-un loc mai sigur, soldatul muri. Luați prin surprindere, începură să îl examineze mai bine și observară că în afară de zgârietura produsă de un glonte care trecuse pe lângă coapsa lui, un alt glonte pătrunsese direct în inimă, în același timp. În aceeași după amiază săpară un mormânt și se adunară pentru slujba religioasă pe care avea să o țină căpitanul. În doar zece minute petrecute în gerul tăios care pătrundea până la oase, căpitanului îi înghețară complet urechile. Temperatura era de minus treizeci și șapte de grade Celsius.

Întors acasă, Reichsleiter Goebbels, nereușind să găsească uniforme mai groase pentru Wehrmacht, se lansă într-o campanie de colectare a hainelor de iarnă și a celor de blană de la populația germană. Donațiile însă erau cu totul neadecvate și nici una dintre ele nu ajunse la Pionieri.

Plin de idei ca întotdeauna, Franz își petrecu întreaga după-amiază de după înmormântare, gândindu-se ce ar putea să facă pentru a se încălzi. Luă două șosete, le tăie călcâiele și le așeză alături, una lângă cealaltă. Apoi le tăie pe lungime și le cusu una de cealaltă. Cusu apoi și celelalte două laturi ale șosetelor, formând un fel de tub. În felul acesta improviză o căciulă care îi acoperea bine urechile și care îi ținea de cald.

În dimineața următoare, când ieși din cort, ceilalți începură să arate cu degetul spre el și să râdă.

– Hei, vegetarianule, ce idee ţi-a mai venit acum? Arăţi ca o sperietoare de ciori! Ai ajuns să fii ruşinea Wehrmacht-ului German!

Fără a da vreun semn de enervare, Franz le zâmbi larg.

– N-aveţi decât să râdeţi. Cel puţin urechile mele nu suferă de frig.

Pe parcursul acelei zile, temperatura scăzu până la patruzeci şi două de grade Celsius. Alţi douăzeci de soldaţi se treziră cu urechile degerate. În dimineaţa cealaltă, toată Compania 699 purta căciuli făcute din şosete.

Franz avea marele avantaj de a lucra în interior, la birou. Şi chiar dacă gheaţa de pe ferestre ajungea la o grosime de cinci centimetri, atâta timp cât se afla înăuntru, găsea tot felul de metode pentru a se încălzi. Iar atunci când era nevoit să iasă afară pentru diverse comisioane, se încotoşmănea până peste cap. Îmbrăca trei perechi de pantaloni, două haine şi trei perechi de mănuşi. Pe cap purta două căciuli de sperie-ciori, peste care îşi punea căciula de la uniforma de soldat. În final, înfăşura şi un fular de jur împrejurul capului, de nu i se mai vedeau decât ochii. Doar aşa îndrăznea să se aventureze afară.

Când întreaga companie trebuia să se adune în careu, nasurile soldaţilor îngheţau în mai puţin de trei sau patru minute. Nemţii, care nu erau obişnuiţi cu astfel de temperaturi, încercau cele mai logice remedii. Îi luau pe cei care degerau şi îi duceau înăuntru, punându-i chiar lângă focul din sobă. Încălzirea rapidă a corpului nu făcea decât să producă o şi mai mare pagubă.

– Nu, spuseseră ucrainenii care văzuseră ce făceau soldaţii germani. Mai întâi trebuie să frecaţi cu zăpadă extremitatea care a suferit degerături, până când se înroşeşte şi persoana simte furnicături. Abia atunci puteţi fi siguri că sângele mai circulă pe acolo şi aţi salvat acea parte a corpului.

Dar chiar şi aşa, Pionierii, şi mare parte din trupele germane au suferit pierderi din cauza frigului – soldaţilor le-au degerat degetele, urechile, nasurile. S-a întâmplat chiar să fie necesară amputarea labelor de la picioare sau chiar a picioarelor în întregime. În perioada cea mai friguroasă a iernii, adică în doar două săptămâni, un întreg cartier al Wehrmcht-ului stabilit în Rusia a fost demobilizat din cauza pierderilor datorate degerăturilor. Vremea rece, cu temperaturi care scădeau până la minus cincizeci şi unu de grade Celsius, ţinu mai multe săptămâni.

În timp ce nemţii erau aproape paralizaţi de frig, armata roşie părea prea puţin afectată. În luna ianuarie, Pionierii avură parte de zile întregi de bombardament şi de atacurile tancurilor ruseşti. Şi de fiecare dată, cei care aveau de suferit în urma confruntărilor dintre cele două armate nu erau numai soldaţii, ci şi populaţia civilă. Avioanele germane aprovizionau compania Pionierilor cu muniţie şi cu hrană. De asemenea, îi luau de pe front pe cei care se îmbolnăviseră sau pe cei care fuseseră răniţi în lupte.

Pe când se aflau în zona Donețului, avioanele încetară dintr-o dată să se mai arate, iar Pionierii se văzură lipsiți de orice fel de alimente, timp de vreo două săptămâni. Nu cu mult timp înainte, ieșiseră dintr-o confruntare care le lăsase teafăr un singur tanc.

Înconjurați de forțele armate rusești, Pionierii se văzură în situația de a încerca orice pentru a-i păcăli pe dușmani și de a scăpa cu viață. Într-o zi, duseră tancul pe creasta unui deal, puțin la dreapta, defilară cu el, de-a lungul crestei, apoi tancul coborî în mare viteză în vale. De aici își schimbă direcția de mai multe ori, în dreapta, în stânga, înainte, înapoi pe culme. Timp de douăzeci de ore pe zi, tancul acesta făcea același exercițiu. Din fericire, rezervoarele de ulei ale ucrainenilor le asigurau combustibilul de care aveau nevoie pentru motoarele diesel, iar acest singur tanc părea omniprezent. Rușii, intimidați de acest joc al adversarilor, nu îndrăzniră să atace, iar avioanele de aprovizionare începură să le aducă din nou, nemților, hrana de care aveau nevoie.

Trecu și ianuarie, apoi veni februarie, iar în martie vremea se încălzi din ce în ce mai mult, ajungând uneori la minus șaptesprezece grade Celsius. Ca și animalele care hibernează, trupele Wehrmacht-ului începură să iasă din hrubele în care se adăpostiseră de gerul nemilos. Înaintarea germană continuă.

Spre deosebire de vara care trecuse, armata roșie începu să treacă la ofensivă. Germanii nu mai puteau continua doar să mărșăluiască în teritoriul rusesc. Acum erau nevoiți să lupte pentru fiecare palmă de teritoriu și să folosească artileria grea. Pionierii reușiră să construiască un pod peste râul Torez doar din bare de metal, legate împreună. De aici, se îndreptară spre est. Toți soldații care reușiseră să supraviețuiască bătăliilor din timpul iernii au fost decorați la sfârșitul primăverii. Însă nici un fel de recompensă nu se putea ridica la nivelul sacrificiilor pe care le făcuseră acești soldați.

Într-o seară, pe când se aflau într-un sat rusesc, ceva mai mare, Pionierii se întâlniră cu o altă companie. Își uniră trupele și formară un singur cartier. Acești bărbați înalți care se distingeau de departe în uniformele lor negre, cu fireturi argintii și cu insigne de aceeași culoare pe șepci, aparțineau SS-ului – *Schutztaffel,* adică elita armatei lui Hitler și corpului de poliție. Aveau pe braț banderola cu svastica neagră într-un cerc alb, așezată pe un fond roșu, ca de sânge. Erau cunoscuți pentru teama pe care o inspirau datorită cruzimii lor, dar și pentru loialitatea pe care o aveau față de Hitler, mai ales în patria lor, în Germania.

Târziu, în noapte, Franz a fost trezit de hărmălaia care se auzea dinspre sat. Se auzeau înjurături ale soldaților nemți, trânteli de uși, alergătură, țipete

de femei şi copii. Apoi, dintr-o dată, se făcu linişte. I se păru că aude împuşcături, undeva în depărtare, dar nu era sigur.

A doua zi dimineaţă, aflându-se la rând pentru a-şi lua micul dejun, Franz află de la Willi Fischer câte ceva despre noaptea care trecuse.

– Willi, tu ai auzit zgomotele de azi noapte? Ştii cumva ce s-a întâmplat?

Willi se uită prevăzător în jur.

– A fost SS-ul, şopti el. Îşi făceau treaba.

– Ce treabă? Ce vrei să spui?

Willi scăzu vocea şi mai mult.

– Soluţia finală a lui Hitler!

Franz se uită la el nedumerit.

– Nu înţeleg nimic din ce spui.

– Pe ce planetă trăieşti, omule? Treaba lor este să-i lichideze pe evrei. Îi înconjoară, îi duc apoi în pădure şi îi omoară ca pe animale, împuşcându-i.

Franz încremeni şi nu putu să rostească decât:

– Imposibil.

– Franz, treci peste asta şi, orice s-ar întâmpla, nu pomeni nici un cuvânt despre ce ai auzit acum.

Franz îşi luă mica tavă cu mâncare.

– Ştiu ce simţi, îi spuse Willi. Nici eu nu îl suport pe Hitler. Dar noi nu suntem responsabili pentru ceea ce face SS-ul. Avem propriile noastre îndatoriri, ei le au pe ale lor. Dacă vrei să îţi salvezi capul, Franz, nu te băga. Vezi-ţi de treaba ta!

– Willi, nu pot să stau pur şi simplu.

Willi se întinse peste masă până când obrazul lui ajunse la numai câţiva centimetri de faţa lui Franz.

– Ştiu cum eşti tu, îi şopti acesta furios. Ştiu că eşti gata să deschizi gura aia mare a ta şi să ajungi la curtea marţială!

Franz merse înapoi, la cazarmă, dar pe faţa lui se vedea importanţa şi gravitatea pe care o dădea faptelor despre care auzise. Nu putea fi de acord cu Willi şi se considera responsabil în privinţa celor întâmplate. Oare, prin simplul fapt de a fi martori la omorurile săvârşite, nu erau şi ei la fel de vinovaţi? După obiceiul lui, Franz prezentă şi această problemă înaintea lui Dumnezeu: *Părinte ceresc,* se rugă el, *Te rog, arată-mi cum trebuie să mă raportez la această situaţie. Ce ar trebui să fac?*

A doua zi, pe când Pionierii se aflau deja în marş, Franz primi răspuns la rugăciune. Înţelese acum şi de ce nu fusese repartizat la departamentul medical. Dumnezeu voia ca el să ajungă la evrei înaintea SS-ului.

Din acea zi, ori de câte ori compania lui trecea printr-un sat, Franz se strecura afară din unitate şi mergea pe la magazine, pe la meşteşugari şi la cât mai multe case. Cu câtva timp în urmă, Ucraina fusese populată cu lucrători germani, cărora regina Ecaterina le făcuse marea favoare de a veni la ea în ţară şi de a cultiva pământul. Astfel, lui Franz îi era destul de uşor să comunice cu localnicii.

Peste tot repeta acelaşi mesaj:

– SS-ul se află la o distanţă de o zi sau două în urma noastră. Îi veţi recunoaşte după uniformele lor negre şi după capul de mort cu oase încrucişate de pe şapcă. Când vor ajunge în sat, îi vor căuta pe evreii care locuiesc aici şi îi vor omorî ca pe vite. Dacă sunteţi evrei, luaţi-vă ceva de mâncare şi fugiţi cu toată familia să vă ascundeţi. Şi asta, chiar acum. Ascundeţi-vă în pădure sau prin peşteri – sau oriunde veţi găsi o ascunzătoare. Fugiţi repede, nu aveţi timp de pierdut. Şi împrăştiaţi zvonul. Grăbiţi-vă! Dumnezeu să fie cu voi!

În felul acesta, mulţi au fost salvaţi pentru că au luat în seamă avertizarea lui şi au fugit. Dar unii dintre ei au fost preocupaţi să-şi apere avuţia. Preţuindu-şi prea mult averea, şi-au pierdut viaţa.

Misterioasele escapade ale lui Franz în satele prin care treceau, nu au rămas neobservate camarazilor lui.

– Care o fi interesul lui Hasel de a fraterniza cu civilii din satele astea? se întrebau ei suspicioşi.

Nimeni nu ştia ceva sigur. Doar Willi şi Karl bănuiau adevăratul motiv. Şi îşi apărau prietenul cu fidelitate.

– Lăsaţi omul în pace! spuneau ei. Ar trebui să fiţi recunoscători pentru faptul că se duce să cumpere mâncare de la localnici. De unde credeţi că are compania mâncare, iar proviziile sunt mereu asigurate? Dacă nu ar fi făcut astfel, credeţi că aţi fi mâncat ouă proaspete sau dulciuri?

În felul acesta, cei doi închiseră gura celorlalţi soldaţi.

Câteva săptămâni mai târziu, înaintarea liniei frontului îi forţă pe Pionieri să se retragă în satul în care fuseseră cu o zi mai înainte. Franz auzi în pădure vocile germanilor care strigau şi înjurau. Era curios să vadă ce se întâmplă. Ascunzându-se pe după copaci, se îndreptă spre locul de unde se auzeau vocile. Curând ajunse într-o zonă plină de tranşee pe care le săpaseră soldaţii ruşi.

Soldaţii SS îi duceau în pădure pe evreii pe care îi găsiseră în acel sat. Bărbaţi, femei şi copii – câteva zeci de oameni. Cu oroare, Franz îşi dădu seama că erau cei pe care îi avertizase cu o zi înainte şi care, totuşi, nu îl luaseră în seamă. Mergeau tăcuţi şi desculţi pe zăpada din pădure.

Când ajunseră într-un luminiș, soldații le poruncirā să îngenuncheze cu fața spre tranșee. Apoi, îi împușcară pe rând în ceafă, lăsând ca trupurile neînsuflețite să cadă în gropile săpate. La sfârșit, veni și rândul unei mame cu cei șase copii ai ei. Plângând pe înfundate, copiii se agățaseră de mama lor.

– Dați-vă jos de pe ea, le strigau soldații. Îi smulseră cu brutalitate de lângă ea, îi puseră în genunchi și îi împușcară în ceafă.

Lui Franz îi fu de ajuns cât văzu. Ieșind de după copaci, se apropie de bărbați.

– Cum puteți face așa ceva unor copii nevinovați?

Soldații SS se uitară plini de mânie la el.

– Omule, unde ți-ai trăit viața? Izbucni unul dintre ei. În primul rând copiii sunt cei care ar trebui să fie omorâți. Dacă îi lăsăm să crească, nu vom face decât să îi lăsăm să crească pe cei mai mari dușmani ai noștri. Uite! spuse acesta, întinzându-i lui Franz o lopată. Din moment ce îți e așa de milă de ei, ai putea să le oferi o înmormântare decentă. Hai, îngroapă-i!

Și-i aruncă lopata. Ceilalți izbucniră într-un râs răutăcios. Se depărtară apoi, râzând încă de intervenția lui Franz.

Lui Franz îi era rău. Se întinse pe un trunchi de copac timp de câteva minute pentru a-și veni în fire. Într-un final, se ridică și se îndreptă spre tranșee, unde începu să acopere cu pământ trupurile celor morți.

Dintr-o dată se opri. I se păru că auzise un geamăt de undeva dintr-o groapă. Da, așa era. Cineva trăia. Aruncă lopata și începu să caute printre cadavre. Nu se mișca nici unul. Zări apoi pe cineva mișcându-se în dreptul copiilor care fuseseră împușcați alături de mama lor. Franz se aruncă în tranșee și ridică trupul firav și însângerat al unei fetițe. Era moartă, iar el o așeză cu grijă deoparte.

Sub ea se afla un bărbat care încă mai trăia. Adunându-și toate puterile, Franz îl ridică și îl trase afară din groapă. Omul nu era conștient, dar încă mai respira. Îi trecuse un glonț prin cap. Nu părea să fi sângerat prea mult. Franz se gândi că îl poate salva. Îl ridică în spinare și se îndreptă în grabă spre sat. Planul lui era să-l ducă în cortul lui, unde avea să îl bandajeze și să îl îngrijească.

Când ajunse la locul de campare al Pionierilor, sfârșit de efortul pe care îl depusese, se întâlni cu unul din oamenii SS-ului.

– Pe cine cari?

– Omul acesta este grav rănit și are nevoie de îngrijire imediată!

Dar omul SS-ului observă că cel rănit nu era unul din soldații germani.

– Ce mama...? Noi omorâm jidani, nu stăm să le acordăm îngrijiri medicale! Cum ai îndrăznit să îți bagi nasul în treaba noastră?

Pe lângă cei doi treceau mereu soldaţi şi, la un moment dat, trecu şi locotenentul Peter Gutschalk. Acesta nu aruncă decât o singură privire ca să înţeleagă ce se întâmpla. Se apropie şi îl întoarse cu faţa pe cel din spinarea lui Franz, lăsându-l să cadă la pământ. În aceeaşi clipă, locotenentul scoase arma şi îl împuşcă pe cel rănit în gură.

– Hasel, iarăşi tu?, urlă Gutschalk, tremurând de furie. Ar fi trebuit să îmi dau seama. Îţi spun pentru ultima oară că m-am săturat de comportamentul tău subversiv. Scopul meu din acest moment este să te distrug. Nu eşti cu nimic mai presus decât porcul ăsta de iudeu pe care ai încercat să îl salvezi! Şi n-ai să scapi tu de mine. Dacă va fi nevoie, am să te caut pe toată suprafaţa pământului şi tot n-ai să-mi scapi. În noua lume pe care o construim nu există loc pentru oameni ca tine! Şi asta e valabil şi pentru cei doi prieteni ai tăi!

Îi fusese declarat război pe faţă. Franz se întreba acum, dacă nu cumva avea să îşi piardă viaţa în acest război datorită celor din propria lui tabără, şi nu din cauza duşmanilor.

CAPITOLUL 9

NAȘTEREA LUI SUSI

Dă-ne nouă astăzi, murmură Helene, *pâinea noastră cea de toate zilele.* Era rugăciunea pe care o rostea din ce în ce mai des în ultimele zile. Cu toate că acum primea regulat alocația pentru întreținerea copiilor, îi era din ce în ce mai greu să obțină mâncarea necesară.

Dar și mai grav era faptul că Helene se îmbolnăvise și era foarte slăbită. Nu prea avea încredere în doctori, așa că îi evita pe cât posibil. Dar când văzu că îi era atât de rău încât nu se mai putea ține pe picioare, merse la un consult la doctorul Richels.

După o examinare minuțioasă, doctorul îi spuse:

– Doamnă Hasel, sunteți însărcinată.

Helene rămase cu gura deschisă. Când reuși totuși să se adune, nu putu rosti decât atât:

– Nu sunt însărcinată.

– Ba sunteți însărcinată, insistă el. Am să vă scriu o adeverință care vă va da dreptul la o porție dublă de pâine, orez, lapte și unt.

– Domnule doctor, sunt sigură că nu sunt însărcinată. Soțul meu este în Rusia. Și n-a mai fost în permisie de luni de zile.

Vocea doctorului Richels era cât se poate de blândă.

– Nu vă impacientați, doamnă Hasel. Am mai văzut femei însărcinate al căror soț nu era acasă. E vorba de natura umană – oamenilor le este greu să fie singuri. Oricum, aveți aici certificatul pentru porții duble de mâncare. Veniți din nou peste o lună.

Helene se ridică de pe scaunul din fața biroului lui, clătinând din cap. Dar mâncarea pe care o putea primi acum, era o binecuvântare pentru copii și reprezenta o hrană suplimentară pe lângă zarzavaturile pe care le culegeau din mica lor grădină.

Înainte de începerea războiului, închiriaseră această mică parcelă, iar acum Helene lucra în fiecare zi, folosind fiecare bucățică de pământ pentru cultivarea legumelor pe care apoi le conserva pentru iarnă. La sfârșitul toamnei, merseră din nou să culeagă de pe câmp cartofii care nu fuseseră recoltați de către fermieri. În altă zi, luară autobuzul până la marginea orașului și merseră în pădure pentru a culege alunele căzute pe jos și care acopereau pământul ca un covor. Umpleau săculeț după săculeț. Mergând apoi acasă, Helene zdrobea micile alune și extrăgea din ele câteva căni de ulei prețios.

– Ce mai face bebelușul?, o întreba în fiecare lună doctorul Richels.

– Nu sunt însărcinată, continua ea să îi spună.

Dar el râdea pe ascuns și îi reînnoia certificatul pentru porțiile suplimentare.

În cele din urmă, după șapte luni, doctorul recunoscu faptul că o diagnosticase greșit. Aceasta nu contribui prea mult la încrederea pe care o avea Helene în doctori. Dar își dădea seama că Dumnezeu se folosise de acest bărbat pentru ca ea să le poată asigura copiilor hrana necesară.

În tot acest timp, bombardamentele asupra Frankfurt-ului nu conteneau. Noapte după noapte, Helene și copiii erau treziți din somn de țipătul strident al sirenelor antiaeriene și în fiecare noapte alergau pe străzile orașului către buncăr.

Dar într-o noapte, atacul fu mai furios decât oricând.

– Kurt! Lotte! Gerd! Strigă Helene. Treziți-vă! Treziți-vă!

Căzuți într-un somn adânc, copiii nu se treziră decât peste câteva minute. Când, în cele din urmă, reuși să îi trezească și să iasă din casă, străzile erau deja pustii. Peste tot în jurul lor se auzea șuieratul bombelor care cădeau și exploziile asurzitoare. *Nu vom reuși să ajungem la buncăr,* spuse Helene doar pentru ea. Cuprinsă de disperare, îi trase pe copii spre o casă pe care o văzuseră în apropiere, pentru a se ascunde în subsolul ei. Ajunse la ușă și ciocăni. Li se deschise brusc și o mână îi trase cu putere înăuntru, după care ușa se trânti în spatele lor.

În lumina confuză răspândită de o lampă cu cherosen, Helene distinse siluetele mai multor oameni adunați laolaltă. Observă că proprietarul locuinței respectase decretul dat de guvern și își echipase casa cu măști de gaze, saci cu apă și pături cu care să poată stinge focul. Pe peretele din fața lor se aflau aliniați saci cu nisip. Una din armele Aliaților erau bombele cu fosfor. Dacă o singură picătură de fosfor atingea mâna, o găurea. Apa nu putea fi un remediu pentru arsura pe care o producea fosforul. Numai dacă îți puneai mâna în nisip, stopai efectul fosforului.

Cu cât bombele se auzeau din ce în ce mai aproape, cu atât mai tare se zguduia şi podeaua beciului. Oamenii din adăpost stăteau întinşi pe burtă, cu palmele peste urechi, ca să nu li se spargă timpanele din cauza zgomotului prea puternic, şi cu gurile deschise, că să nu li se rupă diafragmul din cauza presiunii aerului.

Încetul cu încetul, bombele începură să se rărească. Cei din ascunzătoare simţeau că nu mai aveau oxigen. Cu mare precauţie, unul din cei aflaţi acolo, deschise încet uşa – pentru ca prin deschizătura făcută să vadă o limbă de foc.Casa era cuprinsă de vâlvătaie.

Toţi rămaseră pe loc, şocaţi. Cuprinsă de disperare, Helene simţi că trebuie să acţioneze.

– Trebuie să ieşim, spuse ea, dacă nu, vom muri sufocaţi. Înşfăcă păturile, le băgă în apă şi dădu câte una fiecărei persoane.

Înfăşuraţi în pături, ieşiră unul câte unul din ascunzătoare şi trecură prin flăcări. Kurt ieşi primul, apoi Lotte şi Gerd. Ea ieşi după ei. Gerd, curios să vadă ce se întâmplă, ridică pătura. O flacără îi atinse faţa şi îi arse, sprâncenele.

Încă şocaţi şi tremurând din tot corpul, Helene şi copiii se îndreptară spre casă. Spre marea lor mirare, apartamentul lor nu fusese atins.

Helene nu mai primise nici o veste de la Franz de câteva luni. Era în viaţă? Doar datorită veştilor care ajungeau la ea ocazional, mai afla câte ceva despre Pionieri şi locurile prin care mărşăluiau. Cu ajutorul unei hărţi a Europei de Est, Helene şi copiii încercau să determine cât mai exact itinerariul lui Franz prin Europa.

Într-o zi mohorâtă de ianuarie, se auzi o bătaie în uşa apartamentului lor. Gerd alergă să deschidă.

– Bună ziua, spuse el politicos unui om înalt de statură, dar foarte prost îmbrăcat cu nişte haine murdare. Dar peste o clipă, ochii lui se măriră de uimire. Tati-iiiiii!!!

Într-adevăr, Franz era din nou acasă. I se dăduseră trei săptămâni de permisie. Schimbase multe trenuri şi călătorise cu numeroase maşini ale armatei, dar, în sfârşit, era acasă. Drumul îi luase o săptămână, aşa că permisia lui se reduse la numai două săptămâni. Dar asta nu mai conta, atâta timp cât era acasă şi era în viaţă.

Familia, reunită acum, petrecu fiecare seară rememorând pericolele prin care trecuseră fiecare şi mulţumind lui Dumnezeu pentru grija pe care o manifestase faţă de ei. În timpul zilei, Franz parcurgea străzile oraşului pe jos, căutând negustori care ar fi putut să îi vândă ceva gaz. Helene epuizase aproape

în întregime puţinele rezerve pe care le mai avea pentru încălzit. Iar ea, ca o recompensă, cu puţinul şi preţiosul zahăr pe care îl mai avea, îi pregăti o prăjitură din făină integrală, cu gelatină din gluten, ceva făină albă şi bicarbonat de sodiu. Nu avea ouă şi nici ulei. Cu toate că prăjitura era cam tare şi cam sfărâmicioasă, întreaga familie se bucură de gustul ei, mai mult decât s-ar fi bucurat de prăjitura cu cremă pufoasă pe care o mâncau înainte de război.

Cu ochii strălucind de încântare, Gerd inspectă cu grijă toate decoraţiile pe care le primise Franz de-a lungul acestor ani de război. Într-o dimineaţă, când plecă la şcoală, le luă pe furiş şi le arătă tuturor prietenilor lui.

– Tatăl meu este un soldat curajos, brava el. El ajută Germania să câştige războiul. Plin de mândrie trecu la următorul grup de copii.

Helene găsi decoraţiile lui Franz în buzunarul lui Gerd în momentul în care îi dădu hainele de schimb pentru joacă. În seara aceea Franz îşi chemă întreaga familie în jurul lui şi le spuse:

– Aş vrea să vă imaginaţi o ţară frumoasă, aşa cum nu există nici unde pe pământ. Oamenii sunt bogaţi şi locuiesc în case frumoase. Fiecare dintre ei are maşină şi mănâncă în fiecare zi tot felul de bunătăţi. Dar această ţară are şi multe legi. Una dintre aceste legi interzice închinarea înaintea lui Dumnezeu. O altă lege spune că guvernul va trebui să îi omoare pe toţi copiii şi adulţii care sunt diferiţi de ceilalţi locuitori ai ţării. Şi numai aceia care sunt puternici, sănătoşi, inteligenţi şi care respectă cu stricteţe legile guvernului vor fi lăsaţi în viaţă.

Copiii urmăreau cu interes scenele pe care tatăl lor le desfăşura în faţa lor. La un moment dat Franz îi întrebă:

– V-ar plăcea să locuiţi într-o astfel de ţară?

Răspunsul lor veni aproape instantaneu:

– Ar fi oribil! Dacă le-am părea cumva ciudaţi, ne-ar şi omorî!

Gerd ripostă cel mai vehement şi cel mai cuprinzător:

– Cred că nu m-aş putea bucura de nici unul din acele lucruri frumoase pentru că mi-ar fi frică să ies din casă. Nici măcar la şcoală nu m-aş putea duce, mai ales dacă învăţătoarea ar considera că nu sunt destul de inteligent!

Franz făcu o pauză destul de lungă după ce auzi aceste cuvinte. În cele din urmă, el le spuse:

– Copii, dacă Germania va câştiga războiul, vom ajunge să trăim într-o astfel de ţară.

Cu gravitatea întipărită pe faţă, îngenuncheară cu toţii pentru rugăciune. *Iubite Tată, nu lăsa ca Germania să câştige războiul. Ajută ca acest război să se încheie înainte ca suferinţa să ajungă de nesuportat.*

Timpul despărțirii veni prea repede. Despărțirea aceasta era mai dureroasă decât prima, pentru că acum își dădeau seama mai bine decât oricând că s-ar putea să nu se mai vadă niciodată.

După plecarea lui Franz, Helene se simți din nou rău. De data asta, era sigură că rămăsese însărcinată. Își luă inima în dinți și merse din nou la doctorul Richels. Cum avea să facă față creșterii unui alt copil, când războiul nu dădea nici un semn că ar fi pe sfârșite? Doctorul Richels confirmă sarcina și îi dădu din nou certificat pentru suplimente alimentare. Cel puțin, putea spera că va ajunge cu bine în vară.

Războiul devenea din ce în ce mai greu de îndurat, iar Aliații își întețeau bombardamentele asupra Germaniei. În fiecare noapte, sirenele antiaeriene începeau să urle, anunțând atacurile escadroanelor care își lansau bombele deasupra capetelor lor. În fiecare zi, Helene se uita cu groază la plicurile care îi veneau prin poștă. Și de fiecare dată, înălța o rugăciune de mulțumire că nu sosise nici un plic cu chenar negru. Știa că astfel de plicuri conțin vești îngrozitoare. Cuvintele care introduceau asemenea scrisori erau: „Cu regret...". Și continuau astfel: „Soțul dumneavoastră a murit ca un erou pentru Patria Mamă." Mii de femei din Germania primiseră astfel de scrisori. Fiecare ediție a ziarului *Frankfurter Generalanzeiger*, conținea coloane lungi, încadrate în negru, enumerându-i pe cei care căzuseră pe câmpul de luptă.

Se aflau deja în plină iarnă, a cincea de când începuse războiul, și iată că un alt copil avea să se nască în familia Hasel. Pentru celelalte trei nașteri, Helene fusese în spital, dar de data aceasta, nașterea avea să fie total diferită. Cea mai mare parte a orașului Frankfurt zăcea în ruine. Spitalele care încă mai funcționau nu primeau decât cazurile extrem de grave. Femeile însărcinate se vedeau obligate să nască acasă, doar sub supravegherea unor moașe.

Era o noapte rece, de sfârșit de septembrie; afară ploua încet și mărunt. Helen se odihnea pe canapeaua din micuța lor bucătărie, în timp ce Lotte și Gerd spălau vasele și le ștergeau. Era destul de frig în casă – păcura pe care o primiseră pentru iarna aceasta nu ajungea să încălzească decât bucătăria, iar radiatorul nu era folosit decât dacă era absolut necesar.

Kurt inspecta cu meticulozitate fiecare fereastră pentru a se asigura că draperiile, negre pe dinafară, acopereau în întregime fereastra. Știa foarte bine că o deschizătură cât de mică putea lăsa să se vadă lumina dinăuntru și, în felul acesta, blocul lor putea fi reperat de avioanele inamice. Lipsa de precauție putea provoca moartea a zeci de persoane.

Toată după-amiaza Helene lucrase fără întrerupere. Copiii își dădeau seama cât de lipsită de ajutor și nefericită se simțea mama lor.

– Mami, spuse Lotte cu atenţie deosebită, să nu îţi fie teamă.

– O să avem noi grijă de tine, spuse şi Gerd. Te vom ajuta noi cu bebeluşul.

Helene zâmbi, în ciuda durerii pe care o resimţea. Contracţiile erau acum la intervale regulate.

– Lotte, Gerd, abia i se auzea vocea. E timpul să mergeţi la culcare. În timp ce copiii se îndreptau ascultători spre dormitor, Helene se întoarse către Kurt.

– Kurt, îmbracă-te bine. Pune-ţi fularul şi mănuşile şi du-te de o cheamă pe doamna Gabel, moaşa.

Kurt ieşi în fugă pe uşă, în noaptea friguroasă. Regulile impuneau ca pe parcursul nopţii să nu existe nici o lumină pe stradă, iar din case să nu se vadă nici cea mai mică luminiţă. Singura lumină care se putea vedea era o strălucire portocalie proiectată difuz undeva la linia orizontului. Era lumina focurilor care consumau Frankfurt-ul.

În timp ce alerga, Kurt auzi zgomotul familiar al avioanelor, şuieratul bombelor şi apoi exploziile. Şocul deflagraţiei zgâlţâia casele din ţâţâni. Aerul rece îl lovea în faţă, peste urechi şi îi tăia respiraţia. În sfârşit, ajunse şi la casa doamnei Gabel care îşi înşfăcă imediat geanta neagră şi îl urmă în întunericul de afară.

Odată ajunşi în apartamentul familiei Hasel, moaşa începu să-i dea lui Kurt tot felul de directive.

– Pune la fiert cât mai multă apă, îi spuse ea. Apoi caută cearceafuri curate şi adu-le sus, în camera mamei tale. Şi fă ceva cu frigul ăsta de aici.

– Dar numai ce am închis radiatorul.

– Bine. Atunci, stai aici, în bucătărie. Am să te strig, dacă am nevoie de tine.

Câteva ore mai târziu, Kurt auzi un scâncet uşor.

Ca la un semnal, prin crăpătura uşii de la dormitor, apărură capetele lui Gerd şi al lui Lotte. Stăteau acolo, înfăşuraţi cu păturile de pe pat.

– Cred că acum am putea să mergem şi noi la culcare, spuse Gerd. Nou-născutul e bine?

Cei trei copii merseră în vârful picioarelor până la uşa dormitorului. Lotte deschise puţin uşa, se uită înăuntru, apoi o deschise larg şi intră.

– O, mami, strigă ea, a sosit bebeluşul? Te-a durut tare? E surioară sau frăţior?

Helene zâmbi uşor şi arătă cu degetul spre pătuţul în care copilaşul era deja înfăşat.

– De acum, aveţi o nouă surioară. Numele ei este Susi.

Plini de încântare, cei trei copii stăteau în jurul pătuțului privind fața ei drăgălaşă şi degetele ei micuțe. Aveau o surioară! Îngenuncheară apoi lângă patul lui Helene şi îi mulțumiră lui Dumnezeu pentru naşterea surioarei lor şi pentru sănătatea pe care o dăduse mamei lor şi copilaşului.

– Mă duc acasă acum, spuse la un moment dat doamna Gabel. Cred că nu mai ai nevoie de mine. Încearcă să te odihneşti.

Copiii se întoarseră în paturile lor şi adormiră imediat. Dar pe la patru dimineața raidurile aeriene şi sirenele îi treziră din somnul greu în care se cufundaseră. Avioanele inamice erau din nou deasupra lor şi nimeni nu ştia unde vor arunca încărcătura mortală.

Kurt intră împiedicându-se în camera lui Helene.

– Mami, ce ne facem acum?

– Trezeşte copiii, spuse Helene. Trebuie să ajungem în ascunzătoare.

– Crezi că vom reuşi să ajungem? Sau nu crezi că ar fi mai bine să îi iau pe Gerd şi pe Lotte, iar tu să rămâi aici?

– Nu, trebuie să fim mereu împreună. Vom merge cu toții. Şi vom fi în siguranță, ai să vezi.

Se îmbrăcară în grabă, înfăşurară bebeluşul într-o pătură şi ieşiră cu toții în aerul rece al nopții. Se vedeau şi alte siluete care se grăbeau să ajungă la buncărul aflat la jumătate de milă depărtare. Chiar în clipa în care Helene păşi în adăpost, începu să se audă zgomotul bombelor care cădeau la o oarecare depărtare. Unul dintre cei care se aflau în adăpost, luă o rangă şi blocă uşa.

După numai câteva clipe, se opri şi curentul electric. În încăpere părea că nu este aer deloc. Stăteau cu toții în întuneric, fără să scoată nici măcar un sunet. Nu mai erau locuri decât în picioare.

– Nu vă supărați, spuse Helene în şoaptă, eu doar acum trei ore am născut acest copilaş.

– Veniți aici, spuse cineva. Aşezați-vă lângă perete ca să vă puteți sprijini. Faceți loc acestei femei, vă rog frumos!

Helene nu avea neapărat nevoie să se rezeme de ceva. Voia doar să poată sta jos.

Buncărul era construit pentru a adăposti două mii de persoane, dar de fiecare dată, în el se adăposteau aproape şase mii. Cu câtva timp în urmă, Gerd îşi dăduse seama că putea chiar să ridice picioarele de pe pământ şi, în felul acesta, rămânea suspendat în aer, între oamenii care erau strâns lipiți unul de altul. Uneori, chiar adormea în poziția aceasta, cu picioarele atâr-

nându-i în aer. Deseori însă trebuia să se lupte pentru aerul de care avea nevoie. În buncărul acesta se îmbolnăvi de claustrofobie.

Adăpostul începu să se zgâlţâie din cauza presiunii exploziilor, iar bombele se auzeau din ce în ce mai aproape. Aerul devenea tot mai cald şi mai urât mirositor, iar lui Helene i se făcu rău. *Copilaşul meu, Susi a mea... Se va sufoca în înăbuşeala asta.* Ţinea capul micuţei lipit de pieptul ei. Lotte începu să plângă. Un preot începu să murmure o rugăciune. Femeile leşinau, dar nu era spaţiu pentru a le putea aşeza. Rămâneau pur şi simplu în picioare, suspendate între ceilalţi.

Parcă dură o veşnicie până când începură să sune sirenele care îi anunţau că pericolul trecuse. Cineva deschise uşa grea de fier, iar aerul rece şi proaspăt năvăli înăuntru. Uzi leoarcă din cauza transpiraţiei propriilor trupuri, dar şi a celor din jur, oamenii păşiră afară din adăpost. Când Helene şi copiii ajunseră din nou acasă, căzură cu toţii sfârşiţi de oboseală. Erau cu toţii epuizaţi şi murdari. În seara aceea luă o hotărâre.

– Nu vom mai merge niciodată la buncăr, declară ea. De acum înainte, ne vom adăposti în subsolul blocului.

Subsolul fusese reamenajat şi întărit. Nu erau în pericol acolo decât dacă o bombă l-ar fi lovit direct.

– Dacă Domnul vrea ca noi să supravieţuim războiului, El ne va putea purta de grijă la fel de bine şi aici.

Timp de mai multe nopţi, cei cinci auziră sirenele de avertizare, iar Helene îi trezea de fiecare dată pe copii ca să coboare scările spre subsolul blocului. Dar chiar şi aceste deplasări în subsol deveniră din ce în ce mai obositoare. Din dorinţa de a mai avea măcar o dată un somn neîntrerupt, Helene instală paturile copiilor şi pe al ei în subsolul neospitalier.

Când Susi nu avea decât trei săptămâni, sosi un ordin care prevedea ca toate femeile care au copii să părăsească oraşul. Uimită, Helene asculta avertismentul pe care i-l dădea sora Geiser. Apoi spuse indignată:

– Cine ar putea avea cel mai mic interes faţă de o femeie cu patru copii?

– Nu-ţi face griji, soră Hasel, încercă să o liniştească sora Geiser. Am să merg chiar eu cu tine şi mă voi asigura că vei fi cazată aşa cum trebuie.

Recunoscătoare, Helene îşi îmbrăţişă prietena.

La patru dimineaţa, cele două femei îmbrăcară bine copiii şi se îndreptară spre gară ca să prindă trenul care ducea la gara principală din Frankfurt. Trenul care sosi era deja plin. Sora Geiser şi cei trei copii mai mari reuşiră să se înghesuie şi să urce în tren, dar Helene, cu bebeluşul la piept, alerga în

disperare de-a lungul peronului şi nu găsea nicăieri un spaţiu în care să se strecoare. În ultimul minut, un soldat o ajută să ridice pătuţul copilului într-un vagon şi apoi o trase şi pe ea în tren.

În gara principală era un adevărat haos. Sute de femei şi copiii lor se învârteau în jurul oficialilor Ligii Femeii în timp ce aceştia încercau să le trimită spre trenurile potrivite. Helene fu trimisă la un tren care călătorea spre Eschenrod, un mic sat din munţii Vogelsberg. În acest sat, ca pretutindeni, de altfel, fermierilor le fusese ordonat să-i cazeze pe cei care fuseseră evacuaţi din oraşe.

Helene şi copiii aşteptară timp de cinci ore în gară. Când întrebară de ce trebuie să aştepte atât de mult, conductorii le spuseră că nici unul din trenuri nu putea părăsi gara din cauza atacurilor aeriene. Helene simţi că leşină şi se aşeză pe bagaje. Copiii, deşi se simţeau la fel de rău, începură să legene pătuţul lui Susi pentru ca micuţa să poată adormi.

Într-un târziu, sosi şi trenul, iar barierele fură ridicate. Mulţimea se revărsă din spatele lor, fiecare încercând să ocupe un loc. Sora Geiser o ajută pe Helene să se ridice în picioare şi porniră şi ei încet, în urma mulţimii grăbite. Trecând pe lângă vagoane, observară că trenul era plin până la refuz cu oameni şi lucruri. Ajunseră la ultimul vagon.

– Oare vom putea să urcăm şi noi în tren? întrebă Lotte.

– Uite, aici, spuse Helene. E o banchetă liberă. Repede, repede. Se urcară cu toţii şi se aşezară mulţumiţi pe banchetă. În aceeaşi clipă trenul plecă din gară.

Deasupra fiecărui vagon era arborat steagul Crucii Roşii pentru a-i avertiza pe inamici că acest tren era protejat prin acord internaţional şi că nu trebuia atacat. Dar se aflau în plin război şi acordurile erau mereu încălcate, de ambele părţi ale liniei frontului. Avioane inamice zburau la mică altitudine şi chiar începură să tragă în tren cu arme automate sau cu grenade. Femeile ţipau disperate şi se ascundeau cu copiii sub băncile de lemn din vagoane. În fiecare vagon oamenii erau cuprinşi de groază. Cu excepţia ultimului vagon. În acest ultim vagon nu lovise nici o grenadă şi nu se trăsese spre el nici un glonţ. Susi dormea liniştită, în ciuda vacarmului din jurul ei.

– Dumnezeu ne-a rezervat locurile acestea în tren, spuse Helene în şoaptă.

Dintr-o dată, avioanele se depărtară şi dispărură. Pasagerii care nu fuseseră răniţi începură să le îngrijească şi să le bandajeze pe femeile şi copiii care sângerau. Trenul se opri într-un loc pustiu. Porni apoi din nou, mişcându-se

foarte încet şi, târziu, noaptea, se opri într-o gară în apropiere de Eschenrod. Fusese nevoie de o zi întreagă pentru a parcurge cei aproximativ şaizeci de kilometri. Un autobuz îi aştepta să îi ducă pe ultima porţiune de drum. Familiile urcară. Apoi, în acelaşi moment, porni şi motorul maşinii.

În Eschenrod era foarte frig. Ninsese deja şi un strat de zăpadă de cincizeci de centimetri acoperea pământul. Cel care se afla la comanda acestui transport de persoane, unul din oficialii de la Liga Femeii, îi duse pe refugiaţi într-o şcoală, la câţiva kilometri distanţă de gară. De aici, îi încredinţă fermierilor din sat. O femeie avea nu mai puţin de şapte copii. Cei şapte copii fură imediat repartizaţi la case diferite.

– Nu vreau să mă despart de copiii mei, insistă Helene.

Dacă mă vor separa de ei, îşi spuse ea în gând, *vor fi nevoiţi să mănânce carne de porc şi nu vor putea respecta Sabatul.*

Aşteptă şi iar aşteptă în clădirea şcolii, dar nimeni nu voia să ia o familie compusă din cinci persoane. La final, toate casele fură umplute şi numai Helene, copiii şi sora Geiser rămaseră fără adăpost.

Exasperat, oficialul Ligii Femeii porunci hangiului din sat să ofere celor şase o cameră la han. Dar numai pentru noaptea aceea. Urma ca în zilele următoare să îşi găsească şi ei un loc. Dezgustată de fiţele pe care le făcea această familie, femeia care se ocupa de han le dădu o cameră mică, undeva în pod. Era tare frig acolo. Apa din lavoar era îngheţată, iar pe geamuri se vedeau flori de gheaţă. Patul era jilav. Helene încercă să facă puţin foc cu lemnele ude pe care le găsise acolo. Mica încăpere se umplu de fum, dar cel puţin aveau un pic de căldură. Susi, care stătea în scutece ude, până dimineaţa răci, făcu febră şi abia dacă mai putea respira.

– Kurt, îl trezi Helene a doua zi dimineaţă pe băiatul ei cel mai mare, mi s-a spus că atâta timp cât fermierii ne vor oferi cazare, va trebui deci, să ne ocupăm de propria noastră lenjerie de pat şi de veselă. Trebuie să te întorci la Frankfurt şi să le aduci de acasă.

Kurt porni imediat. Pentru a lua trenul spre Frankfurt, merse pe jos, mile întregi, până la gară.

Trenul sosi în gară numai după ce raidurile aeriene încetară, iar exploziile bombelor nu se mai auziră. Băiatul, îngrozit de ceea ce se întâmpla în jurul lui, văzu intrarea în subsolul unei case care fusese bombardată şi se îndreptă spre acest adăpost. Se băgă acolo, într-un colţ, în timp ce în jurul lui fugeau şobolani speriaţi, iar pământul se zguduia sub el. Când atacul încetă, Kurt îşi continuă drumul spre casă.

În același timp, în Eschenrod, Helene auzi o bubuitură îndepărtată, care aprinsese parcă tot cerul. Ieși în pragul hanului și văzu escadroane inamice care se îndreptau spre Frankfurt pentru a-și lansa acolo încărcătura mortală.

Doamne, se rugă ea, strângându-și cu atâta putere degetele încrucișate, încât deveniseră albe, *oare nu se va sfârși odată grozăvia aceasta? Până acum ai avut atâta grijă de noi! Vei avea Tu grijă să nu îmi pierd băiatul în teroarea din Frankfurt? Și copilașul meu abia născut, din cauza pneumoniei? Eu nu mai pot. Ajută-ne, Doamne!*

CAPITOLUL 10

SALVAT DE UN ÎNGER

Era din nou primăvară. Trecuse încă o iarnă amară, de război. Adunându-şi toate puterile, Wehrmacht-ul înainta din ce în ce mai mult în teritoriul Rusiei. Trecând prin satele ruseşti, nemţii lăsaseră în urma lor doar trupuri moarte şi o ţară sfâşiată.

Ignorând ameninţările locotenentului Gutschalk, Franz, ori de câte ori avea ocazia, căuta să aline durerea celor loviţi de braţul crud al războiului. Uneori, cei aflaţi în nevoie erau chiar camarazii lui; alteori, cei care trebuiau ajutaţi erau evrei sau ucraineni. Nu făcea distincţie între prieten sau inamic. Şi asta deoarece ştia că Isus ar fi făcut la fel.

Nemţii reuşiseră să ia sute de mii de prizonieri de război din rândul ruşilor. Franz nu putea decât să simtă împreună cu miile de oameni care mărşăluiau în şiruri lungi, sub comanda severă a SS-ului, spre lagărele de concentrare, aşezate în mijlocul pustiului. Îi duceau să trăiască precum animalele, într-un spaţiu în care abia dacă se puteau mişca. Şi acesta nu era decât începutul. Nemţii nu aveau mâncare nici măcar pentru proprii lor oameni, cu atât mai puţin pentru prizonieri; în curând, lagărele de concentrare deveniră gropi de mizerie în care oamenii mureau de foame.

În timpul unei campări mai îndelungate a Pionierilor, Franz află că în zonă se află un astfel de lagăr de concentrare. Deşi era strict interzisă apropierea de astfel de locuri, pe înserat, Franz se duse până acolo.

Sunt prea multe lucruri interzise în războiul acesta. Dar nu le pot permite să îmi dicteze în totul ce să fac şi ce să nu fac, îşi spuse Franz.

Când ajunse, simţi că i se rupe inima, privind la oamenii de dincolo de gardul de fier care îşi ridicau spre el mâinile, implorându-i ajutorul.

Se duse direct la bucătărie, să vorbească prietenului său.

– Willi, îi spuse el cu gravitate, am o mare rugăminte la tine. Ai vrea să îmi dai toate resturile care rămân de la fiecare masă?

Willi se uită cu atenție la Franz preț de câteva minute. Se obișnuise deja cu actele lui nu prea ortodoxe și, dându-și ochii peste cap, spuse:

– Ok, Ok. Ia ce vrei. Numai nu îmi spune ce ai mai pus la cale de data asta!

Trei zile la rând, Franz strânse toate resturile de mâncare. Seara se ducea la lagăr, încărcat cu saci de pâine uscată, cratițe cu cartofi fierți și legume. Timp de câteva zile nimeni nu îl întrebă nimic. Dar într-una din seri, cel care era de gardă la lagăr, îl ochi și veni în goană direct la el.

– Stai!

Când văzu tresele lui Franz și își dădu seama ce rang are, deveni mai respectuos.

– Ce faceți aici, caporal?

– Am adus mâncarea care a rămas de la masa unității mele și o dau prizonierilor.

– Îmi pare rău, caporal, dar lucrul acesta este strict interzis.

– Știu asta, spuse Franz cu franchețe. Dar ființele acestea sunt oameni, ca și noi. Sunt lipsiți de orice apărare și sunt cu totul la cheremul nostru. Nu te gândești că și tu și eu am putea fi, de asemenea, prizonieri ai armatei ruse și am putea flămânzi și noi ca niște lupi?

Soldatul se cutremură și își făcu cruce.

– Doamne ferește!

– Nu crezi că am fi recunoscători dacă cineva ne-ar aduce de mâncare?

Soldatul dădu din cap a aprobare.

– Aveți dreptate, așa este. Dar tot nu vă pot da voie să le dați mâncare acestor oameni.

– Ascultă, insistă Franz. Tu ești soldat de gardă. Datoria ta este să patrulezi. Ce ar fi dacă ai patrula până la colțul acela? Cât timp ești tu întors cu spatele, eu am să arunc mâncarea peste gard și până să te întorci tu, eu nici nu voi mai fi aici. În felul acesta, nu m-ai văzut și nu ești cu nimic responsabil pentru asta.

Salutând scurt cu *Heil Hitler*, soldatul înduioșat întoarse spatele, fără a mai spune vreun cuvânt, și își începu patrularea. Știa totuși că în felul acesta își punea în pericol viața. Franz aruncă în cea mai mare viteză mâncarea. Aceasta căzu ca într-o groapă cu lei înfometați și fiecare prizonier devoră în doar câteva clipe ce apucă să ia de pe jos. Unul dintre bărbați, apucă un cartof fiert și îl strânse cu atâta putere, încât cartoful îi ieși printre degete. Alții îl prinseră și îi deschiseră pumnul, începând să îi lingă mâncarea de pe mână. Franz mai

aruncă o privire plină de compasiune înainte de a dispărea. Erau prea mici speranțele ca oamenii aceia să supraviețuiască. Din cei 750. 000 de prizonieri luați numai din Kiev, doar 22.000 se întoarseră înapoi, la sfârşitul războiului.

Războiul ținea deja de patru ani. Lui Franz îi era din ce în ce mai dor de familie şi îi era greu să trăiască într-un mediu atât de diferit față de stilul său de viață. Cea mai mare satisfacție o avu atunci când s-a oferit ocazia să susțină studii biblice.

– Hasel, îl întrebă într-o zi un soldat, de ce te abții sâmbăta de la orice fel de lucrare?

– E o poveste destul de lungă. Vino la mine după cină şi am să-ți spun.

Vestea aceasta se răspândi printre soldați şi Franz avu astfel ocazia să susțină mai multe studii despre profeții şi alte subiecte biblice. În orice caz, nu mai era nici un soldat în unitatea lui care să nu îl fi auzit măcar o dată vorbind despre aceste lucruri. Franz descoperi că mulți dintre camarazii lui erau foarte sinceri şi dornici să cunoască mai mult. Cu aceştia, parcurse toate studiile biblice.

Într-o luni dimineață, la orele opt, pe o vreme ploioasă, sergentul Erich veni împreună cu alți ofițer în biroul lui Franz pentru a juca skat, jocul lor preferat. În curând, Franz reuşi să conducă discuția spre cartea lui Daniel şi profeția referitoare la sfârşitul lumii şi la revenirea Fiului Omului.

– Ia ascultați, le spuse el.

Şi îşi băgă mâna în buzunar după Biblia în care avea o imagine cu statuia descrisă în capitolul doi din cartea lui Daniel. Citind apoi din Biblie, el le explică faptul că acestea era ultimele zile ale istoriei pământului.

– Hitler nu va reuşi niciodată să unească întreaga lume sub conducerea Germaniei, zise el, sigur pe sine. Şi asta pentru că Biblia spune că aşa ceva nu se va întâmpla niciodată. Ceea ce va urma va fi ruperea acelei pietre din munte care va sfărâma orice împărăție. După aceea, Dumnezeu va instaura propria Lui Împărăție.

Cei ce îl ascultau păreau fascinați de cele auzite şi îi puneau tot felul de întrebări. Franz părea să aibă tot timpul răspunsul potrivit.

Într-un final, cineva se uită la ceas.

– E deja amiază! Stăm de câteva ore bune aici şi tot discutăm. Cred că ar trebui să ne grăbim, dacă vrem să mai mâncăm ceva!

La popotă, ofițerii, entuziasmați, împărtăşiră şi altora ceea ce aflaseră de curând. Veştile ajunseră destul de repede şi la căpitanul Miekus, care îl înlocuise pe Brandt cu doi ani în urmă. Nu ezită nici o clipă şi îl chemă pe Franz în biroul lui, pentru ora unu fix.

– Hasel! În vocea lui se putea distinge un ton necunoscut lui Franz până acum. Deşi de cele mai multe ori se purta amabil cu Franz, de data aceasta indignarea se putea citi pe faţa şi în glasul lui. E adevărat că ai vorbit ofiţerilor mei, timp de patru ore, despre sfârşitul lumii?

– Da, domnule, este adevărat.

– Şi cum de ai îndrăznit să faci aşa ceva?

– Domnule...

– Cred că ştii foarte bine că Hitler a început deja instaurarea celui de al Treilea Reich. Acest al Treilea Reich va domni timp de o mie de ani!

Franz încremenise în picioare, neştiind ce să mai zică.

– Nu va avea loc nici un sfârşit al lumii, Hasel! Căpitanul Miekus stătea proptit pe picioare, împungând ameninţător aerul cu degetul arătător. Abia dacă am putut să îţi ţin partea în faţa ofiţerilor mei. Dar îţi interzic cu desăvârşire să mai faci aşa ceva. Ai înţeles?

– Da, domnule, spuse Franz, salutând destul de lipsit de chef, cu mâna la cozorocul şepcii.

– Sper că ai înţeles, spuse Miekus mai mult pentru sine, în timp ce Franz se întorcea deja să plece. Şi sper că nu ţi-ai predicat prostiile şi celorlalţi soldaţi.

Dacă ai şti tu! spuse în gând Franz. Ieşi din birou, lăsându-l pe căpitan în picioare şi clătinând din cap. De doi ani de zile fusese dat ordinul ca toţii soldaţii germani să salute cu *Heil Hitler*, cu mâna dreaptă bine întinsă înainte. Dar nu se ştie cum, caporalul Hasel reuşise până acum să facă abstracţie de acest salut. Înainte de culcare, Franz citi din nou Amos 5,13: *De aceea, cel înţelept va tăcea în astfel de vremuri, pentru că aceste vremuri sunt rele.* Franz se hotărî să ţină mai des cont de acest sfat şi să fie mai prudent în discuţiile lui cu soldaţii. Dar, cu toate acestea, nu pierdea nici o ocazie de a vorbi despre Hristos şi despre a doua Sa venire.

În timpul ultimilor ani de război, Franz reuşise să câştige respectul celor din compania lui. Numai câţiva – şi mai ales noii sosiţi – mai îndrăzneau să-l ridiculizeze. Leo, un soldat care sosise nu demult în rândurile Pionierilor, era cel mai caustic. Reuşise să devină un fel de bufon, iar Franz era ţinta celor mai multe din glumele lui.

– Hei, Franz, îl striga el. Ai devenit cam palid. Cred că e din cauza morcovilor pe care îi mănânci!

Într-o altă ocazie, pur şi simplu izbucnise în râs, în momentul în care îl văzuse pe Franz.

– Iar citeşti Biblia, Hasel? Cred că ar fi mai bine dacă te-am trimite la zoo, să stai acolo cu strămoşii noştri, maimuţele!

Dar răbdarea lui Franz se cam terminase.

– Leo, începu el cu o voce pe care voia să o facă cât mai blândă, dacă te mai aud vreodată cu astfel de glume la adresa mea, îți promit că vei încasa o mamă de bătaie pe care n-ai s-o uiți ușor.

Toți cei care se aflau în preajmă se întoarseră spre ei, împinși de curiozitate.

Leo îl măsură pe Franz din cap până în picioare.

E destul de înalt, părea el că își spune, *numai că el lucrează toată ziua în birou, în timp ce eu muncesc la construcția de poduri. Cred că pot să îl pun jos destul de ușor.*

– Atunci vino și bate-mă, Hasel, îi strigă el batjocoritor. Nu îmi este mie frică de un mâncător de varză ca tine.

Cu un singur pumn puternic, Franz îl trânti pe Leo la pământ, lăsându-l inconștient la un metru depărtare, în nămol. Franz își frecă palmele într-un gest care spunea mai mult decât cuvintele: „Ei bine, ți-am dat ce ai vrut!"

Ceilalți soldați începură să fluiere și să bată din palme. Nefericitul Leo, încă destul de bezmetic, nu știa un lucru: deși Franz era de două ori mai în vârstă decât majoritatea soldaților, el câștiga în mod regulat competițiile de ridicare a greutății.

Pe când Leo începea să își revină în simțuri, Franz începea și el să își revină. Abia acum realiza ceea ce făcuse. Plecă în grabă de acolo și se duse în biroul lui pentru a îngenunchea lângă masa de lucru. *Doamne,* își începu el ruga, *am păcătuit împotriva lui Leo și împotriva Ta. Am avut mai mare încredere în propria mea putere decât în grija Ta. Sunt un ipocrit pentru că vorbesc celorlalți despre conduita creștinului, iar eu mă port ca orice bătăuș de pe stradă. Nu vreau să fiu un astfel de om. Te rog, iartă-mă!*

Franz ieși afară și merse direct la Leo pentru a-i cere scuze. Acesta stătea pe o bancă încercând să își revină pe deplin. Deși acest incident câștigase admirația multor soldați pentru Franz, el era cât se poate de rușinat de propriul comportament. Nu își dorea un respect care să se bazeze pe puterea lui fizică.

În tot acest timp, pe câmpul de luptă avuseseră loc unele schimbări. Infanteria germană reușise să pună stăpânire pe un sat în care se afla un nod de cale ferată. Satul era undeva în interiorul teritoriului ucrainean, nu departe de locul unde cantonase compania Pionierilor. Franz, împreună cu alți cinci soldați, fu trimis în această localitate pentru a pregăti locul de cazare pentru restul unității care avea să sosească peste câteva zile. Din moment ce nu se întrezărea vreun pericol, Franz ceru să ia cu el toate documentele companiei,

banii şi alimentele pe care le mai avea la magazin. Plecară cu o maşină de teren, un camion şi o remorcă, pe care le încărcară la maximum.

Când ajunseră în sat, găsiră acolo alte batalioane aflate în staţionare. Faţă în faţă cu gara, Franz descoperi o clădire, pe care localnicii o considerau a fi hotel. Camerele acestei clădiri aveau podeaua murdară şi nu mai erau demult mobilate. Afară se afla o magazie şi o fântână. Franz aruncă o rogojină pe podeaua uneia dintre camere, în care se hotărâse să stea, şi îşi aşeză teancul de hârtii într-unul din colţuri. Ceilalţi cinci soldaţi găsiră un grajd în care îşi puseră aşternuturile pentru noapte.

Şi pentru că aici era un important nod feroviar, care constituia obiectivul ambelor armate, toţi trebuiau să fie cu ochii în patru. De două ori pe zi, Franz se suia în turnul de lemn din vecinătatea gării pentru a scruta orizontul. Pe timpul nopţii, soldaţii dormeau cu uniforma pe ei, în afară de bocanci. Dar noaptea era destul de linişte împrejur şi era destul de uşor să laşi să doarmă şi vigilenţa.

Vineri, după ce termină lucrul la documente, Franz îşi lustrui bocancii şi îşi curăţă uniforma, după cum avea obiceiul să facă în fiecare zi de vineri. La apusul soarelui, era gata să înceapă o nouă zi de Sabat. Se hotărî ca Sabatul să îl petreacă undeva în pădure, nu prea departe de locul în care se cazaseră. Acolo putea să studieze în linişte Biblia şi să mediteze fără a fi deranjat. În fiecare zi citea Biblia cu conştiinciozitate şi se ruga, dar îşi dădea seama că avea nevoie de ceva mai multă linişte pentru a fi doar cu Dumnezeu. De când avusese loc incidentul cu Leo, Dumnezeu îi părea mult mai departe.

După micul dejun de sâmbătă dimineaţa, îşi luă câteva felii de pâine şi plecă în pădure, având într-un buzunar Biblia şi o bucată de pâine, iar în celălalt, o sticlă cu apă.

Mă întreb dacă merită să îmi asum acest risc, se gândea el. *Departe de unitate, sunt mai expus pericolului. Un soldat rus ascuns pe undeva prin pădure ar putea foarte uşor să mă împuşte şi nimeni nu ar şti unde să mă caute. Sau aş putea să calc pe o mină şi aş zbura în bucăţele. Oare nu ar fi mai bine dacă aş rămâne în clădire? Nu,* îşi spuse el în cele din urmă. *Trebuie să merg în pădure. Am nevoie de reîmprospătarea relaţiei mele cu Dumnezeu.*

Ajuns în pădure, zări un copac doborât la pământ şi se aşeză acolo pentru a citi din Biblie. Dar, în clipa următoare, atenţia îi fu atrasă de o veveriţă care tot alerga printre crengile unui copac din apropiere. Îşi întoarse privirea la Biblie. *În lume veţi avea necazuri...*

O cioară ţipă deasupra lui. O urmări cu privirea, apoi îşi concentră atenţia din nou pe Scriptură. Se gândi însă că poate ar trebui să citească un alt pasaj

biblic. *Cel ce stă sub ocrotirea Celui Prea Înalt şi se odihneşte la umbra Celui Atotputernic...*

Nu se putea concentra deloc la ceea ce citea. Şi i se părea ciudat faptul că se simţea atât de lipsit de interes. Oare era din cauza războiului? Era îngrjorat – nu, era mai mult decât îngrijorat. Îi era teamă. Nu îi era teamă de puşcaşi, de mine sau de Hitler. Îi era teamă din cauză că, deşi se autodisciplinase să citească Biblia în fiecare zi, nu mai auzea glasul lui Dumnezeu care să îi vorbească aşa cum se întâmpla înainte. Începuse să nu mai simtă prezenţa lui Dumnezeu alături de el.

Singur, în pădure, simţi o apăsare grozavă asupra lui. Cu trecerea zilelor, se simţea din ce în ce mai descurajat. Se simţea departe de Dumnezeu, aşa cum nu fusese niciodată până acum.

Într-un final, înainte de a se întoarce la cazarmă, se rugă: *Doamne, Tu mă vezi în ce stare mă aflu. Dacă încă mai eşti cu mine, dă-mi Te rog, un semn.*

La întoarcerea din pădure, Franz cântă un imn vechi: *Şi chiar dacă această lume, plină de rău, s-ar dărâma sub noi, nu ne vom înspăimânta, pentru că Dumnezeu a trimis pe Cel ce este Adevărul ca să învingă prin noi...*

Trecură două săptămâni, timp în care sovieticii se retraseră tot mai mult. În fiecare zi, prin sat, treceau tancuri ruseşti care încercau ofensiva, dar îndată erau expediate înapoi de avioanele germane. De fiecare parte a frontului se auzea bubuitul grenadelor, răpăiala artileriei şi se vedeau acoperişuri de case în flăcări. Atacurile erau cât se poate de insistente. Cei şase Pionieri, separaţi de restul unităţii, se simţeau din ce în ce mai mult în pericol.

Mai trecu un Sabat. Acum, bineînţeles, Franz nu mai putea spera la o zi liniştită, petrecută în pădure. Aşa că se mulţumi doar cu liniştea pe care i-o oferea camera lui întunecoasă şi murdară. Pe când răsfoia Biblia, privirea îi căzu pe cunoscutele versete ale Psalmului 91: *Căci El va porunci îngerilor Săi să te păzească în toate căile tale; şi ei te vor duce pe mâini, ca nu cumva să-ţi loveşti piciorul de vreo piatră.* Le citise de multe ori, dar acum, datorită golului spiritual pe care îl resimţea, cuvintele acestea îi păreau golite de orice sens şi impersonale. Se făcu seară şi Franz căzu într-un somn adânc.

În dimineaţa următoare se trezi foarte devreme. I se păru că aude ceva care nu este în regulă. Rămase întins pe aşternut timp de câteva minute. Apoi auzi un zgomot, foarte slab, undeva departe.

Să fie tunet? se întrebă el, simţindu-se moleşit de somn. *Dar sună prea monoton, prea – uman.*

Uman?

Se ridică din pat şi sări direct în ghete. Ieşi în fugă din cameră, îndreptându-se direct către observatorul din turnul de peste drum. Urcă treptele câte două o dată ca să ajungă cât mai repede în vârf. Sunetul omniprezent era mai puternic acolo, sus. Abia putând vedea prin zorile care se iveau, Franz distinse siluetele tancurilor ruseşti care veneau spre sat din toate direcţiile.

Undeva mai aproape, se puteau vedea maşinile germane care încercau în grabă să îşi ocupe posturile.

Ne-au încercuit, se gândi Franz. *Până aici ne-a fost. Acuma vine sfârşitul. Părinte iubit, ajută-ne. Oare chiar nu mai avem nici o şansă de scăpare?*

Aruncă o privire de jur împrejurul lui. *Da! Una din şosele este încă liberă. Asta e singura noastră şansă.*

Franz sări din turn direct jos, fără a mai coborî scările, şi alergă îngrozit spre piaţa oraşului pentru a ajunge la grajd.

– Sus, sus!, strigă el pentru a-i trezi pe ceilalţi Pionieri. Vin ruşii! Lăsaţi tot ce aveţi şi să fugim imediat. Fugiţi spre şoseaua din sud. Numai pe acolo putem scăpa.

Cei cinci pionieri se buluciră afară din grajd. Săriră în maşină şi în camion în timp ce Franz alerga spre camera lui. Acolo se aflau banii pentru soldele pionierilor, care trebuiau plătite miercuri. În documentele pe care le mai avea cu el se aflau buletine despre viitoarele mişcări ale trupelor germane. Ordinul care îi fusese dat era să ardă toate aceste documente în momentul în care s-ar fi întrezărit pericolul de a cădea în mâinile duşmanilor. Dar nu avea timp pentru aşa ceva.

Ce mă fac?, se întrebă Franz în disperare. Şi în mintea lui răsăriră în acelaşi moment câteva soluţii, dar şi renunţări la aceleaşi soluţii. *Uşa asta nici măcar nu se poate încuia. Dacă rămân aici sunt sigur că am să fiu omorât sau voi fi luat prizonier. Iar în tocul pistolului nu am decât o bucată de lemn, lustruită cu cremă de pantofi. Şi chiar dacă aş fi avut vreo armă asupra mea, ce ar putea face un singur soldat pentru a apăra aceste documente? Şi totuşi sunt întru totul răspunzător pentru aceste acte. Dacă ruşii dau de ele şi le folosesc împotriva nostră, voi fi judecat în faţa Curţii Marţiale ca trădător şi apoi voi fi executat.*

Înşfăcă o bucată de cretă şi ieşi din cameră. Pe uşă trase cu creta semnul interzis. Pe uşa de la intrarea în clădire desenă un cap de mort şi două oase încrucişate. Dedesubt scrise cu litere gigantice:

PERICOL!

CLĂDIRE MINATĂ - NU INTRAŢI!

Apoi alergă spre locul în care imensul camion diesel de care era legată o remorcă, se pregătea să dispară din vizor. Mica maşină de teren o luase înaintea camionului. În groaza care îi cuprinsese pe camarazii lui, cei cinci uitaseră că Franz rămăsese în urmă. Sărind din fugă, Franz se agăţă de bara care unea remorca de camion, încercând din răsputeri să se ţină de ea. Camionul trecea în viteză prin gropile de pe drum, zgâlţâindu-se şi aruncând noroi în toate direcţiile.

– O să reuşim, strigă el cu voce tare. Îţi mulţumesc, Doamne.

Dar de acolo de unde se afla, Franz nu putea vedea curba periculoasă de care se apropiau. Şoferul viră brusc şi îl aruncă pe Franz de pe locul în care reuşise să se caţere direct pe şosea. Ateriză cu capul la o jumătate de metru distanţă de roata din faţă a camionului.

Franz îşi dădu seama că în clipa următoare camionul avea să-l strivească. Întreaga viaţă îi trecu pe dinaintea ochilor ca şi când ar fi văzut un film în derulare, începând cu acea zi şi terminându-se cu perioada în care avea doar doi ani şi căzuse pe scări, în beciul bunicului lui.

Aşadar, acesta este sfârşitul. Şi nu războiul. Scapă-mă, Doamne! Iartă-mi păcatele! Şi ai grijă de familia mea.

Roata îi atinse scalpul. Franz închise ochii, aşteptând impactul final care avea să îl strivească de şosea.Dar chiar în acea secundă, cineva îl apucă de gulerul hainei, îl trase de sub roată şi, cu o mişcare rapidă, cu deosebită forţă, îl aruncă în camion. Pentru un timp, Franz rămase acolo încremenit, confuz şi neştiind ce s-a întâmplat cu el. Apoi îşi ridică încet capul şi privi în jur pentru a-l vedea pe cel care îl salvase şi pentru a-i mulţumi.

Dar nu era nimeni lângă el.

Tremurând tot şi gâfâind, Franz Îi mulţumi lui Dumnezeu pentru că îi dăduse semnul pe care I-l ceruse. Uimit, îşi aduse aminte de cuvintele pe care le citise cu un Sabat înainte: *Şi El va porunci îngerilor Lui ca să te păzească în toate căile tale; ei te vor ridica pe mâini ca nu cumva să îţi striveşti piciorul de vreo piatră.* (Psalmul 91,11-12)

Curând, camionul ajunse într-o zonă împădurită şi se opriră acolo pentru a se ascunde. De aici, puteau auzi focurile de armă, ba chiar puteau simţi zguduiturile provocate de explozia bombelor.

– Staţi puţin, spuse unul dintre soldaţi. Ce se întâmplă? Hasel, tu i-ai văzut pe ai noştri că se retrăgeau, nu?

– Exact, spuse Franz cu o voce tremurătoare. Nu a mai rămas nici un german care să lupte împotriva ruşilor. Şi cu toate astea, de acolo se aude parcă s-ar da o bătălie.

Însă, până la amiază, liniştea se instală peste tot şi cei şase se aventurară spre locul din care plecaseră. Rulând încet, până la un punct în care se aflau în siguranţă, ajunseră la un loc care fusese blocat cu un şir de tancuri ruseşti. Nu se vedea nici un semn de viaţă.

– Fiţi atenţi, şopti unul dintre camarazii lui Franz. Ar putea fi o capcană.

– Ai dreptate, spuse un altul. S-au mai întâmplat de-astea. Unităţi întregi au fost prinse în ambuscade de genul acesta.

Dintr-o dată, văzură ceva mişcându-se.

– Totul e în regulă, strigă cineva. Sunt soldat german. Nu trageţi.

Un soldat apăru în vizorul lor şi începu să înainteze spre ei.

– Cum te cheamă? îi strigară ei suspicioşi.

Acesta le zâmbi. Îi văzură faţa extrem de palidă.

– Mă numesc Hans Kessler.

– Unde este unitatea ta?

– Nu mai este.

– Ai rămas cumva în urmă?

– Exact. Aparţin de Panzerabwehrbattalion. Când ruşii ne-au atacat, cei din unitatea mea au plecat înainte ca eu să fi aflat ceva. Mi-am luat mica armă anti-tanc şi am fugit după ei, în speranţa că voi reuşi să-i prind din urmă, dar mi-am dat seama că nu voi reuşi. Aşa că m-am ascuns în spatele unei ridicături de pământ de pe marginea şoselei.

De acolo, i-am putut vedea pe ruşi intrând în sat şi bombardând toate clădirile. Când şi-au dat seama că nu e nici picior de soldat pe acolo, s-au întors şi au pornit înapoi, în direcţia mea. Şi asta pentru că văzuseră pe unde o luaseră trupele germane.

Dar pe mine nu m-au putut vedea în spatele ridicăturii de pământ. Eram pregătit să îi întâmpin. În instruirea pe care am primit-o, am învăţat că tancurile ruseşti sunt blindate în mod special în partea din faţă şi în lateral, dar nu şi în spate. Aşa că am aşteptat ca fiecare tanc să treacă de mine şi apoi am dat foc locaşului în care se află muniţia. Bineînţeles că fiecare tanc a explodat cu câte un urlet înfiorător.

Asta cred că i-a enervat destul de tare pe ruşi. Tot ce au putut vedea au fost tancurile care săreau în aer. Nici măcar nu îşi puteau da seama de unde venea atacul. Cred că au cam intrat în panică. Aşa că nu au mai făcut nimic altceva decât să îşi ducă tancurile până la un anumit punct şi să le abandoneze. După aceea au început să fugă care încotro pe câmp, pentru a găsi un adăpost.

Pentru această acţiune de decimare a ruşilor de unul singur, Hans Kessler a primit mai târziu crucea de fier, cu gradul întâi şi doi. De asemenea, şi o promovare.

– Ei bine, spuse Franz, după ce auzi această poveste incredibilă, cred că acum nu ne mai reţine nimic să ne întoarcem în sat.

Când se întoarseră la locurile lor, îşi găsiră toate lucrurile distruse sau furate. Ruşii distruseseră şi spărseseră tot ce nu reuşiseră să ia. Nu se mai putea recupera nimic. Înţelegând cele întâmplate, Franz o luă la goană spre camera în care lăsase toate actele şi documentele. Ajuns în faţa uşii, se opri pentru câteva clipe, fără a îndrăzni să intre.

Dar, în ce din urmă, deschise uşa şi găsi camera exact aşa cum o lăsase. Toate documentele erau în perfectă ordine. Banii de solde erau neatinşi. Şi Dumnezeu trimisese trupele Sale!

CAPITOLUL 11

ÎN ESCHENROD

Pe când Kurt se lupta să ajungă la apartamentul lor din Frankfurt, hangița venise la Helene pentru a o anunța tăios:

– Nu te pot ține în casă cu cei patru copii ai tăi. Vino cu mine și am să-ți arăt un loc în care te vei putea stabili.

Hangița o conduse pe Helene prin zăpada adâncă până într-un loc, peste șosea, unde se afla o spălătorie dezafectată. Clădirea fusese lăsată în paragină și acum nimeni nu o mai putea locui. În interior se afla o cameră goală, cu ciment pe jos. Pereții întunecați erau acoperiți cu un strat de gheață, iar de tavan atârnau țurțuri. Încăperea nu avea decât o singură fereastră cu geamurile sparte. La intrare nu era ușă. Într-un colț, se vedea o gaură de WC care împrăștia un miros îngrozitor.

Văzând expresia feței lui Helene care se îngrozise de peisajul din fața ei, femeia spuse:

– Ce ai? Nu-ți place? Fii fericită că îți ofer și asta. Nu îți pot da nimic altceva.

Apoi femeia strigă:

– Jacques, Jacques, adu niște paie! Mișcă-te odată, porc murdar și leneș!

Un băiat tânăr care fusese luat prizonier în Franța și fusese adus în Germania ca să facă muncă silnică, apăru în pragul ușii, însoțit de hangiu. Acesta îl împinse pe scări cu o înjurătură, apoi îl lovi peste spinare cu un bici. Băiatul ateriză pe asfaltul șoselei. Helene alergă spre băiat și îl ridică de jos, scuturându-l de zăpadă. Apoi se întoarse în camera rece ca o ghețărie.

Pentru prima oară de când începuse războiul, simți că o cuprinde disperarea. Se întinse pe pat, ignorând frigul care îi pătrundea până la oase, și începu să plângă atât de amarnic, încât simțea că din clipă în clipă inima urma să se rupă în pieptul ei. Lotte și Gerd, văzându-și puternica lor mamă

doborâtă de durere şi plângând atât de tare, încremeniră alături de ea, neliniştiţi şi neştiind cum să o ajute.

La un moment dat, însă, se auzi o bătaie în uşă. În prag stătea Jacques, care ţinea în mână o cană cu cafea fierbinte, făcută din cereale.

– Sunteţi o femeie bună, spuse el într-o germană stricată. Stăpâna nu bună. Eu vreau ajut.

Recunoscătoare, Helene şi copiii băură din cană, simţind că se mai încălzesc puţin, dar nu numai datorită fierbinţelii lichidului, ci şi din cauza bunătăţii băiatului.

Mai târziu, sosi şi sora Geisner. Fusese trimisă la o altă familie şi venise să vadă cum sunt prietenii ei. Situaţia lui Helene nu făcu decât să o supere.

– Adună-te odată, îi porunci ea. O să mergem să le facem o vizită naziştilor din sat.

Intrară la domnul Schaefer chiar în momentul în care acesta se aşeza să ia micul dejun împreună cu doamna ofiţer a Ligii Femeii care era însărcinată cu transportul persoanelor. Masa era încărcată cu sosuri, carne afumată de porc, unt, pâine, prăjituri, cafea, lapte... Atâta mâncaseră, că nu mai era loc pentru nimic altceva. Pentru liderii partidului, mâncarea era întotdeauna din belşug.

– Ce vrei? întrebă domnul Schaefer enervat.

Doamna ofiţer care se ocupa de evacuări era parcă şi mai iritată.

– Cum îndrăzneşti să dai buzna în felul ăsta?, urlă ea. Ieşi afară, ieşi afară imediat!

Micuţa soră Geisner nu schiţă nici un gest, ci rămase înfiptă pe picioare, cu degetul mare strâns în pumni.

– Ascultaţi-mă bine, spuse ea cu o voce calmă, incredibil de calmă. Dacă aveţi impresia că acea spălătorie abandonată este un loc potrivit pentru o familie, puteţi merge chiar voi să staţi acolo! Dar eu nu aş lăsa nici măcar un animal să stea într-un astfel de loc. Arătă apoi către Helene. Femeia aceasta are patru copii, iar cel mai mic abia s-a născut. Nu au mâncare nici pentru două zile de acum înainte, iar voi staţi aici şi vă îndopaţi cu toate astea. Spuneţi-mi şi mie, zise ea, uitându-se la ofiţerul pentru evacuare, aveţi un soţ?

Uimită de acest discurs neaşteptat, femeia ofiţer, spuse bâlbâindu-se:

– Da, am. Dar ce legătură are asta cu tine?

– Stă acasă?

– Da. Dar consider această conversaţie încheiată, spuse ofiţerul imediat. Iţi ordon să ieşi din încăpere imediat!

– O, nu, nu îmi porunciţi nimic, continuă sora Geisner fără nici o urmă de teamă. Tot ce avem de făcut este să-l trimitem pe soţul tău pe front şi să îl aducem pe tatăl acestor patru copii înapoi ca să aibă grijă de ei. Asta ar fi într-adevăr dreptate! Stătea cât putea de dreaptă, iar ultimele cuvinte le rosti cu toată puterea unui luptător ecvestru. Dacă nu rezolvaţi această situaţie în cel mai scurt timp posibil, vă voi raporta autorităţilor – chiar dacă va fi nevoie să merg până la Adolf Hitler în persoană. Şi după cum ştiţi, el susţine familiile numeroase ajutându-i pe copii şi pe femei.

În spatele ofiţerului, liderul de partid îi făcea semne sorei Geisner să plece. Îi dădu de înţeles că avea să vină după ea cât de repede putea. Maiestuos, sora Geisner o luă pe Helene de braţ şi ieşi din cameră.

Două ore mai târziu, domnul Schaefer veni într-adevăr în camera îngheţată a lui Helene. Îi strânse mâna şi îi ceru scuze pentru greutăţile prin care a trecut de când sosise în localitate. Helene îşi dădu seama imediat că omul acesta avea o inimă bună.

– Doamnă Hasel, începu el, personal am fost pe la toţi fermierii din sat. Nu vrea nimeni să te primească cu cei patru copii. Dar toate femeile mi-au spus că faci bine că nu vrei să te desparţi de ei. Mi-au spus că şi ele ar fi făcut la fel. Copiii trebuie să stea cu mamele lor.

Helene dădu din cap a aprobare. Cu toate acestea, inima ei bătea din ce în ce mai tare din cauza acestor cuvinte nu tocmai încurajatoare.

– Dar, mai spuse el, am găsit un posibil adăpost pentru familia voastră. E vorba de doi bătrâni, familia Jost, care au mai mult de şaptezeci de ani. Pentru că sunt prea în vârstă, lor nu li s-a cerut să mai ia vreun refugiat. Ei şi-au manifestat îngrijorarea pentru voi şi ar vrea să vă cunoască înainte de a lua o decizie.

Domnul Schaefer merse împreună cu Helene la familia Jost. Bătrânul domn Jost stătea pe un fotoliu din lemn în faţa sobei pline cu lemne, iar soţia lui stătea la masă. Faţa ei era zbârcită ca o stafidă. Părul cenuşiu era strâns într-un coc, iar în gură nu mai avea decât un singur dinte. Cu expresia blândă de pe faţa lor, cei doi arătau ca doi bunici perfecţi. Îşi aruncară o privire unul celuilalt, iar Helene îşi formă deja o părere despre ei.

Mulţumiri fie aduse lui Dumnezeu, îşi spuse în sinea ei, *aici aş vrea să stau. Te rog, bunule Părinte, fă posibil acest lucru.*

Prima vorbi doamna Jost:

– Doamnă Hasel, am înţeles că nimeni nu vrea să te primească împreună cu cei patru copii. Ştiu că este greu pentru tine. Am să te primesc eu. Celorlalte familii ar trebui să le fie ruşine că nu te-au primit.

Dar apoi bătrâna zâmbi tendenţios.

– Totuşi, sper să ne înţelegem bine. Noi nu am avut niciodată copii, iar acum am îmbătrânit şi am vrea să avem o bătrâneţe liniştită. Presupun că vor face destul de multă gălăgie cei patru copii ai tăi...

– Nu, nu, o linişti Helene. Sunt sigură că nu vă vor deranja. Dacă vor să facă gălăgie, vor putea merge afară. Sunt atât de fericită că ne oferiţi un adăpost!

– Păi atunci, spuse blând doamna Jost către Helene, sunteţi bineveniţi.

Domnul Jost se ridică de pe locul lui de lângă foc.

– Mutaţi-vă imediat, spuse el cu deosebită bunătate. Şi simţiţi-vă ca acasă. Adu-i şi pe cei mici. Mie îmi plac copiii. Cu ochii în lacrimi, strânse mâna lui Helene.

Helene îi adună pe copii, iar Jacques o ajută la bagaje. Doamna Jost făcuse deja focul în camera în care urmau să stea. Aşa că atunci când ajunseră, camera era caldă şi primitoare.

– Hai, intraţi, îi întâmpină ea. Am pus deja la fiert un ibric cu ceai de muşeţel. Poate că aburii care se răspândesc în cameră o vor ajuta pe micuţa ta să respire mai bine.

În numai câteva zile, micuţa Susi îşi reveni complet.

Seara, sosi şi Kurt care aducea cearceafurile, învelitorile şi vesela de care aveau nevoie.

Era, într-adevăr începutul unor zile mai bune. În fiecare zi, doamna Jost le aducea unt, ouă şi smântână. Ori de câte ori făcea vreo prăjitură, le aducea şi lor – de fapt cei doi bătrâni împărţeau totul cu ei.

Helene îşi manifestă recunoştinţa făcând curăţenie în casă, de la un capăt la celălalt, lustruind totul până strălucea. Făcea curat chiar şi în curte şi în faţa porţii, în timp ce copiii aveau grijă de animale şi ajutau la treburile gospodăriei. Părea că nici o sarcină nu era prea dificilă pentru ei. Doamna Jost, îi spunea deseori lui Helene:

– Doamnă Hasel, Dumnezeu te-a trimis la mine.

Nu dură mult până când vecinii observară această mişcare din gospodăria de lângă ei. Cei care erau cazaţi la ei nu mişcau nici un deget ca să ajute la treburile gospodăriei. Şi unul câte unul începeau să o salute pe Helene atunci când o vedeau pe stradă.

– Ce mai faceţi, doamnă Hasel?

– Bine, mulţumesc, le răspundea ea, în timp ce mătura în faţa porţii.

– Aş vrea să-ţi spun că ne-am bucura dacă aţi veni la noi. Acum avem îndeajuns spaţiu. Şi aţi avea o cameră mult mai mare decât cea pe care vi-o oferă familia Jost.

Politicoasă, Helene refuza.

– Familia Jost ne-a primit când toţi ceilalţi ne-au refuzat. Ei ne-au înţeles nevoile şi ne-au tratat cu deosebită bunătate. Suntem fericiţi aici şi avem de gând să rămânem aici.

Familia Jost erau luterani devotaţi şi în fiecare duminică mergeau la singura biserică care din sat. Când doamna Jost s-a îmbrăcat în costumul ei tradiţional – o bluză albă cu mâneci largi, bufante, o fustă neagră din catifea, un batic apretat din mătase, un şal colorat şi o pereche de papuci de catifea – arăta ca scoasă dintr-un tablou.

Şi pentru că nu era nici un adventist în zonă, cu care să se închine, Helene îi însoţea mereu. Pastorul fusese înrolat, dar îi ţinea locul un ţăran din localitate. Deşi acest om nu avea o educaţie deosebită, Helene era deseori mişcată de predicile pe care le ţinea.

O dată pe săptămână, un grup de femei se aduna acasă la familia Jost pentru studiu biblic. Soţia pastorului o îndrăgea pe Helene în mod deosebit.

– Vino să stai cu mine, doamnă Hasel.

Helene începu să râdă.

– Dar nu ţi-ai făcut socoteala? În casă ar fi nu mai puţin de nouă copii. Nu cred că am reuşi să supravieţuim prea mult în astfel de condiţii.

Izbucnind în râs amândouă, renunţară la idee.

Într-o zi, Helene auzi că un camion va merge la Frankfurt pentru a lua ceva mobilier pentru refugiaţi. Helene primi permisiunea din partea liderului de partid, domnul Schaefer să meargă împreună cu şoferul şi să îşi ia o parte din lucrurile din apartament.

– Mergi la Frankfurt, doamnă Hasel? O întrebă doamna Jost. Ai vrea să îmi faci şi mie un serviciu? Am făcut un pachet cu alimente de la fermă. Eşti bună să le iei cu tine şi să le schimbi pentru nişte bumbac de fabrică sau alte produse pe care nu le putem găsi aici?

– Sigur că da, îi spuse Helene.

Bătrâna veni grabnic cu pachetul. Deasupra lui pusese o cârpă moale în care înfăşurase vreo cincizeci de ouă. Apoi le acoperi pe toate în paie şi le puse într-un coş.

Helene şi Kurt se suiră în remorcă şi se aşezară pe nişte saci cu făină. La un viraj mai brusc, Kurt îşi pierdu echilibrul şi ateriză exact pe coşul cu alimente. Auzind trosnitura, Helene îşi dădu seama că ouăle se făcuseră praf. Îi fu teamă să se uite la ceea ce se întâmplase. *Doamne,* se rugă ea, *oare ce va spune doamna Jost? Oare îţi cer prea mult dacă te rog să faci ca aceste ouă să devină din nou întregi?*

Când ajunseră în Frankfurt, descoperiră că nu aveau deloc spaţiu pentru a-şi lua cu ei şi ceva mobilier, nu avură nici timp pentru schimbul comercial pe care voiau să îl facă. Se întoarseră târziu în noapte, iar camionul se opri într-un sat vecin pentru a lăsa acolo o parte din mobilier. Apoi porniră spre Eschenrod.

– Unde este coşul nostru? îl întrebă ea pe şofer.

Dar el îşi dădu ochii peste cap şi le spuse:

– Îmi pare rău. A trebuit să îl las împreună cu restul de mobilier. Nu vă temeţi. Mâine mă voi întoarce şi am să îl iau înapoi. Îl voi lăsa la poartă, când voi trece pe lângă casa voastră.

În ziua următoare, Helene făcu mai multe drumuri la poartă, dar nu găsi nici un coş. Îi explică doamnei Jost ce se întâmplase în modul cel mai gentil cu putinţă, dar se vedea că bătrâna doamnă nu crezuse nici un cuvânt.

În fiecare dimineaţă când trecea camionul de marfă, Helene se furişa afară din casă şi se ducea la poartă, sperând că în cele din urmă va găsi coşul. Dar în acelaşi timp alerga la poartă şi doamna Jost, în cămaşa ei de noapte, ca să vadă dacă nu a apărut coşul. Lui Helene îi venea să râdă, dar doamna Jost nu vedea nimic comic în toată povestea aceasta.

– Ce se întâmplă cu coşul meu? întreba ea, plină de indignare. Încep să cred că tot ce mi-ai spus nu a fost decât o minciună gogonată. Nu-i aşa că ai vândut mâncarea în Frankfurt şi că în schimbul ei ai luat o grămadă de bani?

Helene avea conştiinţa curată, dar se gândea la ce va spune doamna Jost când va primi coşul şi va vedea că toate ouăle ei sunt sparte. Încetă să mai meargă la poartă.

După o săptămână, doamna Jost bătu uşor la uşa lui Helene.

– Doamnă Hasel, coşul este aici. Vino să mă ajuţi să îl desfac.

Cu inima cât un purice, Helene se îmbrăcă în grabă şi merse să deschidă. Mergând spre uşă, se rugă din nou: *Doamne, fă ca ouăle acelea să fie întregi.* Doamna Jost luase cârpa care acoperea coşul. Acum înlătura cu grijă paiele care protejau mâncarea. Apoi scoase afară ouăle, unul câte unul. Nici unul nu era spart.

– Doamnă Hasel, spuse bătrâna. Îmi pare rău că m-am îndoit de tine. N-am s-o mai fac.

La câteva zile după această poveste, sosi în sat un grup de prizonieri polonezi. Un băieţel pricăjit şi murdar se târâia alături de ei. Primarul hotărî ca băieţelul să fie luat de familia Jost ca să-i ajute la treburile gospodăriei.

Doamna Jost apelă imediat la ajutorul lui Helene.

– Duminică, aş vrea să îl luăm pe Adam cu noi la biserică. Dar înainte de toate cred că are nevoie să fie îngrijit. Eu nu am nici un fel de experienţă în astfel de lucruri. Ai vrea să mă ajuţi?

Helene încălzi apă şi căută un vas mare pentru spălat. Mai întâi, îi săpuni bine capul, apoi îl lăsă la soare ca să se usuce în timp ce îl tundea. Sub călăuzirea lui Helene, doamna Jost pregăti baia de zinc, pe care o umplu cu apă fierbinte.

– Băiatul acesta, bombănea doamna Jost, nu a mai făcut baie de luni de zile. Imediat ce-şi dezbracă hainele lui soioase, le scot afară şi le dau foc.

Pielea lui era atât de îmbibată de mizerie, încât fu nevoie să îl lase un timp destul de îndelungat în apa fierbinte ca să se moaie tot jegul de pe el, înainte de a putea fi dat jos.

Unghiile lui Adam erau lungi şi îndoite la capete, de parcă ar fi fost nişte gheare. Cu greu îndură băiatul săpuneala şi frecatul pielii. Dar nu vociferă decât o singură dată – atunci când încercaseră să-i taie de la gât o aţă veche. Nu le lăsă nici măcar să se atingă de ea.

– Doamnă Jost, ia priveşte picioarele lui, spuse Helene. Ai nişte foarfece?

Unghiile de la picioare îi crescuseră ca nişte pinteni de jur împrejurul fiecărui deget. Dar foarfecele nu erau îndeajuns de rezistente pentru a-i tăia aceste unghii.

– Am nişte foarfece de grădină, spuse femeia cu oarecare ezitare.

– Cred că acelea ne-ar putea ajuta.

Cu foarfecele de grădină reuşi să-i taie unghiile şi făcu să apară un mic miracol. Când Adam ieşi din camera de baie, curăţat şi aranjat, descoperiră că băiatul nu mai şchiopăta, aşa cum făcea când intrase în sat. Aşadar, unghiile erau cele care îi făceau mersul aproape imposibil.

Helene găsi chiar şi nişte ulei de corp pentru copii şi îi unse pielea proaspăt curăţată. Aduse apoi nişte haine de la Kurt – lenjerie de corp, o cămaşă, o pereche de pantaloni, pantofi şi şosete. Doamna Jost găsi şi o bluză de lână care i se potrivi de minune. Din acea zi, în fiecare duminică, Adam îi însoţea la biserică. Atât de mare i-a fost transformarea, încât ceilalţi polonezi n-au reuşit să-l recunoască decât în momentul în care Adam le-a făcut cu mâna şi i-a strigat pe nume.

La cei doisprezece ani ai lui, adam era cam pipernicit. Curând, băiatul reuşi să înveţe puţină germană, pentru a putea vorbi cu ei. Nu era deloc leneş, dar uneori întârzia destul de mult la micul dejun.

– Mă întreb de ce întârzie atâta, îi spuse într-o dimineaţă doamna Jost lui Helene. Am să urc acum şi am să mă uit prin gaura cheii, să văd ce face. Se întoarse după câteva minute. Ce crezi? Adam este îngenuncheat lângă pat, rugându-se cu rozariul.

Părea că tânjeşte după trecutul lui, deşi era doar un copil. La apusul soarelui, stătea la poarta grădinii şi se uita undeva în depărtare.

– Casa Adam, casa Adam acolo, spunea el cu tristețe arătând cu degetul spre est.

Doamna Jost mai primi în casă un refugiat polonez, un tânăr pe nume Josef. Îi oferi acestuia o mică încăpere, față în față cu camera lui Helene. În timp ce toți ceilalți țărani germani îi tratau pe acești polonezi ca pe niște animale, și îi lăsau să moară de foame, Josef mânca împreună cu Helene și familia Jost.

Pentru că nu avea un dulap în care să își țină hainele, Helene bătuse un cui în hol și agățase acolo unul din cele mai bune costume de haine pe care le avea soțul ei. Deseori, ea așeza mâncarea care le rămânea pe un dulap ornamentat care se afla tot pe hol. Josef nu se atingea însă de nimic.

– Josef, îi spuse ea într-o zi, dacă vei dori să mergi la biserică sau în sat, poți să iei, fără nici o grijă, costumul acesta și să îl porți tu.

Deși îmbrăcat în haine sărăcăcioase, Josef clătină din cap a dezaprobare.

– Costumul este al soțului tău. Eu nu pot port. Mulțumesc, mulțumesc.

Josef le povesti câte ceva din trecutul lui Adam. Tatăl lui și fratele mai mare muriseră pe front. Rămăseseră în viață doar mama lui și o surioară de doi ani. Apoi, mama lui s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Înainte de a muri, ea îi legase la gât o mică iconiță cu Fecioara Maria și Pruncul Isus. Era singurul lucru pe care îl avea Adam de la mama lui. După moartea ei, cineva o luase pe fetiță, iar Adam fusese lăsat să vagabondeze pe străzi. Așa l-au găsit soldații germani și l-au adus în Germania. Inima sensibilă a doamnei Jost fu adânc mișcată. Dar în mintea ei își făcea deja planuri pentru Adam.

Într-o dimineață, Helene se uită pe fereastră și îl văzu pe Adam care lucra în grădină. Ceva însă nu i se părea în ordine.

– Oare ce face acolo?, o întrebă ea pe doamna Jost.

Cealaltă femeie veni să se uite și ea pe fereastră.

– Se pare că se uită sub fiecare rând de legume și caută ceva sub frunze.

După ce Adam plecă din grădină, se duse la locul în care fusese el mai înainte și se uită cu atenție la pământ.

– O, nu, strigă Helene. Îți aduci aminte de medalionul acela de la gâtul lui? Ața aceea era cam veche și probabil că s-o fi rupt. Și-a pierdut singura lui avere. Lotte! Kurt! Gerd! Veniți aici!

În curând, întreaga familie, inclusiv domnul și doamna Jost, întoarseră casa și grajdul cu fundul în sus. Căutară prin toate ungherele curții. Dar totul fu în zadar. Medalionul era pierdut, iar Adam era de neconsolat. Târziu, în noapte, îl auziră cum plângea cu fața în pernă.

După câteva zile, doamna Jost se duse să schimbe lenjeria de pat din camera lui Adam. Când scutură cearceaful, auzi un clinchet. Era sigură că

este medalionul. Probabil că îi căzuse în timpul nopţii şi aluncase printre paie. Plină de încântare, îl strigă pe Adam care, atunci când văzu obiectul strălucitor în mâna ei, izbucni în lacrimi şi o sărută plin de fericire. Băiatul puse medalionului o aţă mai rezistentă şi îl atârnă din nou la gât.

Şi pentru că familia Jost nu avea nici un moştenitor, se hotărâră să îl adopte pe Adam şi să-i lase întreaga fermă. Dar atunci când Josef îi povesti despre marea binecuvântare care venise asupra lui, Adam clătină din cap cu tristeţe şi îi spuse că nu poate accepta aşa ceva pentru că, după război, trebuia să se întoarcă acasă şi să-şi găsească sora mai mică. Bătrânii Jost înţeleseră situaţia şi îl iubiră mai mult pentru devoţiunea pe care o avea pentru familia lui.

Nu departe de cele ce se întâmplau în această familie, urâciunea nazistă îşi arăta din nou capul hidos. La vreo douăzeci de kilometri de Eschenrod se afla un lagăr de concentrare al SS-ului, forţele de elită ale lui Hitler. Cincizeci de fete germane lucrau acolo ca secretare. Toate erau blonde, cu ochi albaştri şi foarte frumoase. Se zvonea că naziştii încercau să le lase gravide pentru a spori rasa superioară de arieni.

Atunci când a devenit evident faptul că războiul va fi pierdut, trupele SS le-au împuşcat pe fete pentru a le împiedica să dezvăluie secretul şi le-au aruncat într-o groapă comună. Americanii le-au ordonat nemţilor să le dezgroape şi să le înmormânteze corespunzător. În schimb, nemţii au ordonat, la rândul lor, polonezilor să îndeplinească această neplăcută sarcină.

Când sosiră americanii şi îi eliberară pe polonezi, aceştia din urmă considerară că acesta era momentul pentru a se răzbuna pe nemţi pentru toată batjocura la care fuseseră supuşi. Într-o singură zi, polonezii au reuşit să distrugă atâtea case şi să le prădeze, încât în urma lor nu rămase decât praf şi pulbere. Luară cu ei turme de porci, găini şi toţi iepurii pe care îi găsiseră. Au distrus grădinile de zarzavat, au sfâşiat hainele care erau întinse la uscat, au dărâmat claiele de fân şi le-au împrăştiat peste tot.

În dimineaţa următoare, doamna Jost observă cu uimire că nici unul din lucrurile ei nu fusese atins.

CAPITOLUL 12

ÎN CAUCAZ

În tot acest timp, pe frontul de est lupta se intensificase. Wehrmacht-ul trimisese deja trupe care să înlocuiască soldaţii căzuţi în lupte. Armata germană înregistrase în felul acesta victorii răsunătoare; ruşii erau împinşi înapoi din ce în ce mai mult. În sud, nemţii traversaseră Volga, iar Pionierii reuşiseră să plece din bazinul Doneţ unde stăteau de câteva luni. Primiseră ordin să continue deplasarea spre est.

Într-o după amiază, pe când Franz era ocupat cu actualizarea situaţiei financiare, poşta aduse pentru Pionieri un nou ordin, prin care li se cerea să se întoarcă cât mai grabnic la Stalingrad. Hitler trimitea acolo Armata 6 ca să ocupe şi să supravegheze acest oraş important, iar Pionierii trebuia să-i ajute, construind poduri şi curăţind şoselele de toată mizeria războiului.

Franz alergă la căpitan pentru a-i transmite noul ordin.

– Stalingrad! exclamă căpitanul după ce văzu ordinul. Am o presimţire rea în privinţa aceasta. Am auzit că oraşul este foarte bine supravegheat de trupele sovietice. Simt că mergem acolo doar pentru a pierde o mulţime de oameni. Căpitanul mai aruncă o privire asupra ordinului, apoi i-l dădu lui Franz să-l îndosarieze. Cred că nu prea avem de ales. Ordinul e ordin.

În curând, Pionierii reluară marşul şi trecură granţa de est a Ucrainei, intrând în Rusia. Ajunseră la Rostov când, pe neaşteptate, se schimbă iar ordinul.

– Erich, ia uită-te la asta, îi strigă Franz din celălalt colţ al camerei sergentului care tocmai intra. Nu mai mergem la Stalingrad, ci în Caucaz.

Erich aruncă o privire peste document.

– Omule, dar asta este o veste tare bună. Stalingradul e ca şi iadul. Se uită apoi cu suspiciune către Franz. Sper că asta nu are nimic a face cu Dumnezeul tău. Iar îşi manifestă grija faţă de tine?

Pionierii își schimbară itinerariul, traversară fluviul Don și se îndreptară spre sud-est, spre munții Caucaz. Mai târziu, aflară că armata a șasea fusese complet distrusă la Stalingrad, în cea mai cumplită bătălie a celui de-al doilea război mondial.

Pionierii ajunseră în vasta stepă Kalmucă, o câmpie semiaridă, acoperită cu iarbă grasă, care se întinde până la Marea Caspică. În marșul lor precaut, ajunseră la o mică așezare ai cărei locuitori păreau să fi rămas cu secole în urmă față de civilizația acelor zile. Făceau focul lovind două pietre de cremene, până când o scânteie aprindea câteva bucăți de cânepă care începeau să fumege. Atunci când soldații își scoaseră brichetele și văzură flăcările care se produseseră instantaneu, doar prin apăsarea unui buton, oamenii locului încremeniră de uimire.

Timp de câteva zile, soldații germani se văzură nevoiți să raționalizeze porțiile de apă pentru că o găseau în cantități extrem de mici. În fiecare dimineață, fiecare om primea o ceașcă mică de apă maronie și cam sălcie. Cu această apă trebuia să se spele, să se bărbierească și să își curețe dinții. Franz inventă un sistem care se dovedi destul de eficient. Își băga periuța de dinți în apă apoi își peria dinții și îi clătea cu o gură mare de apă. Apoi scuipa apa înapoi în ceașcă. Își umezea pămătuful, își săpunea fața și se bărbierea. În final, își umezea mâinile în apa cu săpun și își freca fața și gâtul. Până la acest moment nu se pierdea nici o picătură de apă.

Traversând stepa Kalmucă, Pionierii se opriră undeva în centrul câmpiei și văzură o placă pe care scria în mai multe limbi: *Vă aflați pe granița dintre Europa și Asia.* Se hotărâră să rămână peste noapte în acel loc. Semnul acela îi făcea să-și dea seama, într-o oarecare măsură, cât de departe erau de casă.

Târziu, în acea noapte, Franz ieși din cortul lui. Nu se vedea nici urmă de lună – doar stele care străluceau pe cerul de catifea. Păreau atât de aproape că îți venea să întinzi mâna și să le atingi. Privind la ele, se gândea la cei dragi și se întreba unde erau acum. Oare mai erau în viață? Dar poate că și ei se uitau acum la cerul înstelat și se gândeau la el. Știa că același Dumnezeu, care stăpânește cerul și toate stelele, veghează asupra lui și a familiei lui. Se întoarse în cort mai liniștit.

În sfârșit, compania ajunse în Caucaz. Și pentru că veneau din stepa aceea ca un deșert, li se părea că au ajuns în Eden. Erau încă destul de departe de munții acoperiți de zăpadă și în jurul lor se vedeau vii încărcate și copaci plini de rodii. Apa era proaspătă și dulceagă. Câmpiile montane erau presărate cu tot felul de flori.

Dar mai presus de toate acestea, oamenii se dovedeau a fi primitori şi prietenoşi cu germanii care veneau să-i scoată de sub jugul comunist. Cu bucurie, le oferiră soldaţilor germani cele mai bune locuri pentru campare şi se arătară dispuşi să facă schimburi de mărfuri. Pentru această perioadă, Pionierii aveau să rămână cantonaţi la poalele munţilor Elbrus, cu o altitudine de 5.553 metri, cei mai înalţi munţi din Europa.

Într-una din zilele acestei perioade liniştite, Franz primi o scrisoare oficială din partea guvernului bavarez. Nici măcar nu îi trecea prin minte despre ce ar putea fi vorba. Aruncând o privire pe timbrul poştal, văzu că plicul fusese în tranzit timp de patru luni înainte de a ajunge la el. Dar imediat ce deschise plicul şi începu să citească, îşi aduse aminte despre ce era vorba.

Cu mai bine de opt ani înainte, petrecuse un timp în oraşul catolic, Passau, în Bavaria şi unde, mergând din uşă în uşă, vânduse cartea *Tragedia Veacurilor.* Un preot îl acuzase de faptul că intenţionat prezintă în mod greşit conţinutul ei pentru a induce în eroare poporul catolic, iar autorităţile locale l-au închis. Când ajunse la tribunal şi se dovedi a fi nevinovat, în ciuda verdictului, judecătorul îl condamnă totuşi la opt ani de probaţiune. Iar acum, în sfârşit, ţinea în mână scrisoarea din partea guvernului bavarez care îl informa că timpul lui de probaţiune se finalizaze şi că acum era liber să meargă ori încotro vrea, fără nici un fel de restricţii.

Ironia ironiilor! se amuză Franz. *Mă aflu la graniţa cu Asia, în miezul celui mai cumplit război al omenirii, iar guvernul bavarez îmi spune că în sfârşit sunt liber să mă mişc ori încotro vreau!* Clătinând din cap, Franz aruncă scrisoarea la coşul de gunoi.

Pe când germanii pătrundeau din ce în ce mai adânc în Caucaz, sovieticii îşi mobilizau toate forţele şi porneau la contraatac, nimicindu-şi rivalii în fiecare zi, prin razii aeriene. Compania 699 de Pionieri, împreună cu infanteria şi artileria germană, trebuia să fie în permanentă alertă pentru apărarea teritoriilor ruseşti ocupate de Germania. În perioada aceasta, extrem de dificilă, Franz cel neînarmat, nu fu atins de nici un glonţ. În schimb, mulţi dintre camarazii lui căzuseră pe câmpul de luptă.

Războiul reuşeşte uneori să scoată la suprafaţă ce este mai rău şi mai sălbatic în om, dar, în timpul unei lupte, ieşi la iveală bunătatea ce se ascundea în inima căpitanului Miekus. Unul dintre soldaţi, pe nume Grimm, avea un buton de aur cu sigla partidului nazist, care indica faptul că era membru al partidului nazist şi că se afla într-o poziţie destul de înaltă. Îşi servise ţara cu cea mai intensă loialitate, în tot timpul campaniei în Rusia, dar acum ajunsese la un moment de răscruce.

Soldatul Grimm se apropiase într-o zi de unul dintre camarazi şi-i spusese:

– Ştii ce? Eu m-am cam săturat de iadul acesta. Nu mai pot suporta. Am de gând să îmi stâlcesc arma şi să dezertez la ruşi. Din clipa aceea pentru mine se va termina tot războiul acesta. Nu vrei să mergi cu mine?

Destul de alarmat, prietenul acestuia raportă toată conversaţia locotenentului Gutschalk care imediat merse la căpitan.

– Domnule căpitan, îmi pare rău, dar trebuie să vă raportez că soldatul Grimm a vorbit cu unul dintre camarazii lui şi i-a spus că vrea să dezerteze la ruşi. Şi a mai îndemnat şi pe alţii să facă acelaşi lucru. După cum ştiţi, după legea marţială, ar trebui împuşcat imediat, înainte de a avea timp să scadă moralul soldaţilor din companie. Cer să fie executat.

Căpitanul tăcu pentru câteva momente şi se gândi.

– Locotenente, spuse el apoi, trimite soldatul la mine. Vreau să vorbesc cu el.

Soldatul Grimm fu adus imediat în biroul căpitanului, unde rămase mai bine de o oră. La apelul de seară, căpitanul se adresă Pionierilor, nerăbdători să afle verdictul.

– Soldaţi, începu el, după ce am analizat cu cea mai mare atenţie cazul soldatului Grimm, am ajuns la următoarea concluzie: are probleme psihice. Comentariile lui nu pot fi luate în serios. Făcu o pauză şi îşi roti privirea de-a lungul pereţilor camerei. În colţul buzelor lui se vedea însă urma unui zâmbet. Sunt sigur că voi sunteţi destul de îngrijoraţi de starea lui mentală, din moment ce nici unul nu a luat în serios ideea lui de a dezerta.

Tensiunea care se acumulase până atunci, se dezamorsă într-un hohot de râs. Grimm plecă fără a fi pedepsit.

După alte câteva săptămâni de lupte intense, ruşii îşi dădură seama că nu puteau trece chiar aşa uşor de liniile germane, după cum crezuseră ei la început. Ba chiar se retraseră în grabă, iar Wechrmaht-ul continuă să mărşăluiască spre sud. Localnicii, care adesea se dovedeau a fi prietenoşi cu nemţii, îi sabotau pe cât posibil pe ruşi.

Înaintarea era supusă aceloraşi ordine. Pionierii Companiei 699 deschideau drumul, reparând sau construind poduri. Urma apoi SS-ul care făcea razii şi omora evreii oriunde îi găsea. La urmă, veneau infanteria şi artileria care ocupau teritoriile „curăţite". Franz îşi reluă itinerariul din casă în casă, pentru a-i avertiza pe evrei de venirea SS-ului.

Tot înaintând spre sud, ajunseră într-o zonă acoperită cu lanuri de floarea soarelui, ale căror tipsii de aur erau întoarse spre soare. Lanurile se întindeau până departe în zare, unde ochiul nu mai putea distinge. Compania ajunse la

următorul oraş şi găsi acolo o fabrică mare de ulei de floarea soarelui. Munţi de seminţe de floarea soarelui aşteptau în stradă pentru a fi decojite şi apoi transformate într-un ulei delicios, presat la rece, cel mai bun ulei de floarea soarelui din lume. Înăuntru, soldaţii descoperiră cazane gigantice pline până la gură cu cel mai curat şi limpede ulei. Ceva mai târziu aflară că acolo erau depozitaţi două sute de mii de litri de ulei. Pionierilor le fusese ordonat să arunce fabrica în aer.

Pentru că nu voia să vadă cum este risipit atâta ulei, Franz veni cu un plan pe care îl prezentă căpitanului.

– Căpitane Miekus, aş vrea să vă sugerez un lucru.

– Spune, Hasel.

– Ar fi mai mare păcatul să distrugem o aşa de mare cantitate de ulei. Dacă îmi veţi permite, domnule, cred că voi putea distribui o parte din acest ulei soldaţilor. Fiecare ar putea umple câteva bidoane pe care să le trimită acasă. Ştiţi cât de dificil este să găseşti ulei, indiferent de ce fel, în Germania. Va fi de mare ajutor familiilor noastre. Apoi, după ce vom goli fabrica o vom putea bombarda.

Căpitanul se uită sceptic la el.

– Nu prea îmi dau seama cum ai să reuşeşti să îndeplineşti acest plan. Dar ai dreptate – acasă, uleiul este ca aurul. Dacă crezi că poţi să-l trimiţi acasă, ai binecuvântarea mea.

Franz porni să organizeze Pionierii pe echipe. Unii colectau cutii pe care le aduceau la bucătărie. Un alt grup se ocupa cu spălarea recipientelor până când acestea erau corespunzătoare din punct de vedere igienic. O altă echipă de profesionişti se ocupa cu transformarea acestor cutii. Ei le astupau deschizătura şi lăsau doar o mică gaură pe unde putea fi introdus uleiul. Apoi recipinetele erau umplute cu ulei şi aduse înapoi la corturi, pentru ca profesioniştii să le acopere deschizătura cu un dop mic, pătrat. Cutiile erau distribuite apoi soldaţilor, care le împachetau şi le trimiteau prin poştă, acasă.

După prima zi, când întreaga operaţiune se desfăşurase normal, Franz luă un cal şi o căruţă, umplu un bidon de o sută de litri cu ulei şi merse timp de câteva ore, până la spital, pentru a procura şi alte bidoane. Ştia că răniţii din acel spital nu aveau decât mâncare conservată, aşa că reuşi să schimbe uleiul pe o căruţă de bidoane.

Seara, Franz îi chema în secret pe localnici să ia şi ei din ulei. Veneau cu sticle de apă, de vodcă şi cu vase din piatră. Franz le umplea pe toate cu ulei. Datorită bunăvoinţei de care dădea dovadă, localnicii nu opuseră nici

cea mai mică rezistență armatei germane. În numai trei zile Compania 699 reuşi să golească rezervoarele de ulei şi să dinamiteze fabrica.

Uleiul trimis acasă se dovedi a fi ca un dar ceresc. Helene schimbă o parte din el pe câte ceva de mâncare. Dădu un bidon farmacistului, iar acesta îi dădu în schimb medicamente pe care altfel nu le-ar fi putut găsi. Un alt bidon fu trimis administratorului de bloc în care se afla şi apartamentul lor. În schimb, acesta repară imediat stricăciunile pe care le suportase casa lor. Înlocuise chiar şi geamurile ferestrelor care se spărsesesă datorită deflagraţiei bombelor.

Pionierii continuau să înainteze. Însă marşul încetinise. Asta pentru că diviziile de tancuri care iniţial fuseseră trimise în Caucaz, erau retrase acum una după alta pentru a susţine lupta de la Stalingrad. În zona petrolieră de la Baku, lângă marea Caspică şi lângă graniţa cu Iranul, avansarea germană se încheie. Batalioanele rămase în Caucaz erau prea decimate pentru a putea continua marşul.

CAPITOLUL 13

VIAȚA ÎN FRANKFURT

După câteva luni de ședere în Eschenrod, Helen și copiii tânjeau după viața și confortul pe care li-l oferea apartamentul lor din Frankfurt.

– Te rugăm, mami, hai să mergem acasă, o implorau copiii. Vrem să-i vedem pe verișorii și pe prietenii noștri. Dumnezeu ne va purta de grijă oriunde ne vom afla. În cele din urmă, Helene cedă. Iar copiii începură să împacheteze lucrurile și să le încarce în cele trei mijloace de transport pe care le aveau la dispoziție: un cărucior de copii, o bicicletă veche și un scaun pe rotile.

Porniră dimineața devreme. Nu mai puteau lua trenul pentru că porțiuni mari din calea ferată fuseseră distruse de bombardamente. Așa că erau nevoiți să meargă pe jos peste șaizeci de kilometri.

– Încotro ați pornit? îi întrebau oamenii pe care îi întâlneau pe drum.

– Spre Frankfurt.

– Nu cred că veți reuși să ajungeți, li se răspundea. Toate drumurile sunt blocate de tancuri.

Helene încuviința politicos, înclinând capul, dar își spunea în sinea ei: *Chiar și o mie de tancuri să ne blocheze drumul, eu tot îmi voi duce copiii acasă. Dacă Dumnezeu este cu noi, nimic nu ne poate atinge.*

Cu un mers constant, parcurgeau kilometru după kilometru, urcând și coborând dealurile. Băieții mergeau pe rând cu bicicleta, Lotte ducea scaunul pe rotile, iar Helene venea din urmă împingând căruciorul de copii. Cu cât creștea căldura zilei, cu atât înaintau mai greu. La un moment dat, pe când urcau panta unui deal, Lotte căzu extenuată. Simțea că nu mai poate continua drumul. Helene îi strigă pe băieți, iar Gerd sosi în cea mai mare viteză.

– Stai, spuse el, când o văzu pe sora lui cât era de sfârșită. Dă-mi mie asta. Și băiatul apucă mânerele căruciorului cu amândouă mâinile. Sforțându-se

din răsputeri, Gerd reuşi să-l împingă până pe vârful dealului, în timp ce Lotte îşi continuă drumul agăţată de căruciorul pe care îl împingea Helene. Când ajunseră în vârf, se opriră să se odihnească.

Helene arătă cu mâna undeva în vale.

– Priviţi, le spuse ea. Acolo, jos, se vede o casă. Dacă reuşim să ajungem până acolo, vom putea face rost de mâncare şi apă. Aşa ne vom mai întrema.

Încurajaţi, copiii porniră din nou la drum. Când ajunseră la casa aceea, văzură o femeie care stătea la fereastră, privindu-i cum se apropiau. Helene o salută.

– Am pornit spre Frankfurt şi după cum vezi, am cu mine patru copii. Ai putea să ne dai ceva de mâncare şi nişte apă? Am fi foarte recunoscători.

Pe când se odihneau la umbra unui măr, femeia veni la ei doar cu un bidon cu apă.

– Beţi, spuse ea şi apoi plecaţi. Nu vreau să am cerşetori pe lângă casă.

Helene aproape că izbucni în lacrimi. Băură cu toţii cât putură, chiar şi bebeluşul bău din acea apă. Apoi îşi continuară drumul, prin praf şi căldură. Când se lăsă noaptea, intrară într-un grajd în care-au găsit nişte fân şi se culcară.

A doua zi, porniră dis-de-dimineaţă, înfometaţi şi obosiţi. Curând, n-au mai putut înainta. Deasupra lor, soarele ardea cu putere şi transpiraţia curgea şiroaie de pe ei. Helene simţea că inima îi poate plesni în orice moment şi pentru fiecare respiraţie se lupta cu toată puterea pe care o mai avea. Faţa lui Lotte era sfrijită şi albăstrie. Temându-se de o insolaţie puternică, Helene o întinse pe marginea drumului, la umbra unui lan de grâu, şi începu să-i vorbească, în timp ce-i ştergea faţa cu o mână de iarbă proaspătă.

– Nu fi tristă, îi spunea ea. Vom merge încă puţin şi sunt sigură că vom găsi o altă casă. Acolo vom găsi un acoperiş unde să ne putem odihni. Fii curajoasă, Lotte, Dumnezeu va avea grijă de noi. Hai să mai mergem puţin.

Se ridicară şi porniră din nou prin căldura insuportabilă şi de neclintit. Înainte însă mai erau atâţia kilometri de parcurs.

La un moment dat, Lotte strigă:

– Mami, mami, uite o casă!

Apropiindu-se, văzură o femeie care ieşea din casă. Se uită la ei – inima lui Helene se făcu cât un purice, ştiind că ar putea fi din nou respinsă. Dar aceasta nu era ca femeia pe care o întâlniseră cu o zi înainte.

– Haideţi cu mine înăuntru, spuse ea, trăgând căruciorul de copii. Staţi aici, la umbră, până vă aduc ceva de mâncare. Puţin după aceea, femeia aduse o cană cu ceai rece de mentă, un castron mare de salată şi câteva felii de pâine de casă. Chiar şi Susi reuşi să mănânce ceva. Se simţiră revigoraţi şi gata să pornească din nou la drum.

În seara aceea văzură turnul de apă al orașului, despre care știau că nu este prea departe de casa lor. Helene știa însă că exista o lege care nu permitea nimănui să umble pe străzi după ora opt seara. *Nu vom reuși să ajungem la timp,* se gândea ea. Dar când ajunseră la marginea orașului, iar soldații de gardă văzură grupul acesta murdar și obosit, le dădură voie să treacă, iar Helene intră împreună cu copiii în oraș.

Încă e în picioare, se minună Helene pe când intra pe strada lor și văzu blocul de locuințe în care se afla apartamentul lor. *În mod miraculos, dar încă mai există.* Ferestrele erau toate sparte, dar asta nu mai conta. Erau în sfârșit **acasă**.

– Mami, începură copiii să o roage, hai să nu mai plecăm niciodată de acasă.

– Vă promit că nu vom mai pleca nicăieri, încuviință Helene. Spera ca această promisiune care avea în vedere binele ei și al copiilor, să poată fi ținută.

Dar atunci când veni toamna și apoi iarna, Helene începu să se îndoiască de posibilitatea respectării promisiunii. Mâncarea se găsea mai greu decât înainte. Acum, pe lângă listele celor morți pe câmpul de luptă, ziarele afișau și numele celor care mureau de foame. Între timp, se interzisese și plecarea din oraș. Atunci când se hotărâseră să o viziteze pe sora lui Franz, Anni, și pe cei doi copii ai acesteia, care locuiau lângă Frankfurt, Helene trebui să obțină un permis din partea poliției. Permisul nu era prea ușor de obținut. Cu toate acestea, a observat că membrii partidului nazist nu erau deloc împiedicați să se plimbe oriunde voiau.

Mâncarea, bineînțeles, era prima pe lista priorităților. În fiecare noapte, la ora doisprezece, Helene îl trezea pe Kurt. Abia mișcându-se de somn, el se cobora din pat și, cu degetele amorțite de frig, își punea câteva rânduri de haine și în picioare pantofii care arătau mai mult a sandale. Ca și în cazul celorlalți frați ai lui, pantofii îi rămăseseră mici – și pentru că nu avea șansa să primească o altă pereche de pantofi până în primăvară – Helene le tăiase partea din față ca să lase loc piciorului în creștere.

După ce înghițea în fugă o cană de cafea fierbinte, făcută din cereale prăjite, ieșea din dormitorul lor de la subsol și pornea prin frigul nopții. Își ridica gulerul de la haină, își băga mâinile adânc în mâneci și, cu bărbia băgată în piept, o lua pe străzile pustii ca să prindă loc la rândul pentru pâine. Se mai vedeau și alte siluete întunecate, oameni la fel de înfrigurați care veneau din alte părți ale orașului ca să stea și ei la rând. Când ajungeau la destinație, se forma o coadă lungă de vreo douăzeci de persoane, altă dată de cincizeci, care stăteau nemișcate și în liniște, așteptând să primească rația zilnică de pâine.

Două ore mai târziu, venea Gerd, la fel de somnoros, ca să îl înlocuiască pe fratele lui, iar Kurt se întorcea acasă, ca să se bage la loc în pat, cu toate hainele pe el, sperând să se încălzească îndeajuns de mult ca să poată adormi la loc. Urma apoi Lotte şi, în zilele mai bune, se nimerea, ca atunci când era ea la rând, să sosească şi pâinea. Dacă însă maşina de pâine întârzia să apară, venea din nou Kurt. De cele mai multe ori, cel care aducea pâine acasă, mânca aproape toate colţurile. Dar Helene nu se simţea în stare să îi certe pe copiii înfometaţi.

Iarna, dură şi rece ca o stâncă, se înmuie în cele din urmă şi lăsă locul primăverii, iar Helene se apucă imediat să semene spanac, într-un solar pe care îl amenajase în grădina lor. Spanacul răsări curând, dar copiii ştiau că este pentru bebeluş, care abia dacă avea necesarul de vitamine şi minerale în alimentaţia lui. Într-una din zile, Lotte se întoarse plângând de la pâine. Se duse în bucătărie şi se aşeză pe un scaun, fără să-şi scoată haina de pe ea. Braţele şi palmele, care nu mai încăpeau în hăinuţa prea mică de acum pentru ea, erau înroşite de ger.

– Ce s-a întâmplat?

– Unul dintre copiii mai mari m-a împins afară din rând, spuse ea printre lacrimi. A trebuit să mă aşez la capătul cozii şi să aştept iar până să îmi vină rândul. Când în cele din urmă am ajuns în faţă, nu mai era pâine. Şi îmi este atât de foame!

– Dar mai avem puţin orez, îi spuse Helene ca să o linştească. Nu vom muri până mâine!

Mai târziu Helene se duse în grădină pentru a culege spanac ca să îi dea de mâncare lui Susi. Spre stupoarea ei, descoperi că stratul de spanac fusese cules în întregime. Se întoarse acasă şi ceru o explicaţie. Kurt mărturisi că el mâncase tot spanacul. Ce mai putea face acum? Erau cu toţii înfometaţi.

Într-o zi însă, primiră o vizită neaşteptată. Sora lui Franz, mătuşa Anni, împreună cu soţul ei, unchiul Fritz, bătură la uşă. Unchiul Fritz era acasă în permisie. Fusese trimis la Breslau, în trupele de artilerie şi le spusese celor din familie că luptele erau îngrozitoare.

– Nu ştiu dacă voi reuşi să supravieţuiesc până la sfârşit, concluzionă el.

Se rugară împreună şi după câteva zile unchiul Fritz se întoarse la postul lui. Era pentru ultima oară când îl mai vedeau. Forţele germane de la Breslau au fost decimate complet, n-a rămas nici măcar un supravieţuitor. Unchiul Fritz a fost trecut pe listele celor dispăruţi în misiune.

La câtva timp după această veste, mătuşa Anni şi copiii ei, Anneliese şi Herbert, au venit din nou în vizită. Cu o noapte înainte, pe când se aflau în

adăpost, apartamentul lor, care se afla într-o suburbie a Frankfurt-ului, fusese bombardat şi nu se mai alesese nimic din el. Rămaseră pentru câteva zile cu familia Hasel, pentru ca apoi să fie mutaţi într-un mic orăşel pe malul Rinului. Când avea să se termine oare acest coşmar?

Lui Helene îi fusese dată în îngrijire o fată de paisprezece ani, care să o ajute la treburile casei. Hitler dăduse un decret prin care toate fetele care terminau şcoala elementară să muncească un an, înainte de a-şi continua studiile, ca un ajutor pe care îl ofereau poporului german aflat în război. Thekla era un copil nelegitim, care nu era dorit în familia în care crescuse. De aceea, fata era tare bucuroasă că se afla în casa lui Helene, pentru că o trata cu deosebită bunătate. Fata nu avea nici cea mai vagă idee despre felul în care ar fi trebuit să aibă grijă de casă sau de un copil mic, dar Helene o învăţa cu multă răbdare toate lucrurile pe care trebuia să le îndeplinească. Thekla deveni foarte ataşată de această familie, motiv pentru care, după război, veni de câteva ori s-o viziteze pe Helene.

Ca şi mai înainte, sâmbăta copiii mergeau la biserică şi nu se duceau la şcoală, fapt pentru care deveniseră anitpatici pentru toţi profesorii. Profesorul de matematică al lui Gerd, domnul Neumann, avea o deosebită aversiune faţă de acest elev mai mic.

– Hasel, răcnea el, cred că tu mă sfidezi. Văd că refuzi să mă saluţi cu *Heil Hitler!* şi nici nu vii sâmbăta la şcoală. Dar, lasă că ştiu eu cum să scot ce e mai bun din tine!

Domnul Neumann îşi programă în aşa fel lecţiile, încât sâmbăta era ziua în care el preda noţiuni noi de matematică. Apoi, în fiecare luni dimineaţa, scotea catalogul din servietă, îl deschidea, arunca o privire asupra numelor şi, în cele din urmă, îl striga pe Gerd să vină la tablă ca să rezolve problemele. Primele două dăţi, umilit şi înspăimântat, Gerd stătea lângă tablă, lipsit de orice speranţă, şi se uita cum profesorul trecea în catalog o notă de 6, notă care nu era de trecere. În bănci, toţi ceilalţi colegi râdeau pe înfundate.

Într-un final, începu şi Gerd să procedeze aşa cum făceau fraţii lui mai mari. Duminica, toţi trei porneau spre casele colegilor lor ca să îi întrebe ce le predase profesorul cu o zi mai înainte şi care era tema pentru a doua zi. Şi pentru că nu toţi colegii lui Gerd erau interesaţi de matematică, el reuşea să obţină trei sau patru versiuni ale temei pe care o avea de făcut. Întors acasă, îşi lua cartea de matematică şi studia singur toate problemele, până când reuşea să înţeleagă singur lecţia.

Răutăciosul şi nesuferitul profesor Neumann găsi încă doi băieţi pe care să-i umilească şi nu rata nici o ocazie pentru a face acest lucru.

– Haideți să ne răzbunăm. Așa că toți trei căutară o posibilitate pentru a-și pune planul în aplicare. În ultima zi de școală găsiră, în sfârșit, această ocazie.

– Pofesorul Neumann și-a lăsat catalogul pe catedră!

Doi dintre băieți se așezară de pază, în timp ce al treilea intră în clasă și luă catalogul.

– Și acum, ce facem cu el?

După un timp de dezbateri, se hotărâră asupra unui ceremonial de distrugere a catalogului. Își împărțiră sarcinile și stabiliră să se întâlnească peste o jumătate de oră pe malul râului Nidda.

Acolo se puseră pe treabă. Prima dată se uitară prin catalog și verificară de două ori toate notele. Se uitară la lungul șir de note de șase din dreptul numelor lor și la notele de 1 și 2 pe care le aveau ceilalți colegi.

– Asta e, spuse unul dintre băieți. Sunteți gata?

Puseră catalogul într-o cratiță veche și ruginită, vărsară peste el benzină și apoi puseră cratița pe apă. Făcură un pas mai înapoi și aruncară în cratiță un băț de chibrit aprins. Catalogul izbucni în flăcări, iar unul dintre băieți aruncă și pachetul lui cu mâncare peste flacăra din cratiță. Priveau acum cu satisfacție cum apa ducea catalogul atât de urât de ei, în josul râului.

Între timp, domnul Doering reîncepuse campania lui de hărțuire. Helene primi o altă scrisoare de la școală. Chiar înainte de a o deschide, Helene știa pentru ce era chemată. Și merse să-i prezinte noului director problema ei.

– Doamnă Hasel, îi spuse el, după ce Helene termină de vorbit, dumneavoastră împreună cu familia sunteți acuzați că ați fi evrei deghizați. Vă ordon să trimiteți copiii la școală sâmbăta!

Helene mai trecuse prin astfel de situații și, de aceea, rămase pe poziție.

– Copiii mei nu vor veni la școală sâmbăta și nu puteți face nimic în această privință. Dumnezeu poate să aibă grijă de noi.

Directorul lovi cu palma de birou, plin de furie.

– Vom mai vedea noi, mârâi el.

Întoarsă acasă, Helene le spuse copiilor, care erau tare supărați, veștile pe care le aducea.

– O, mami, începu Lotte să plângă, toți ceilalți copii râd de mine. Sunt atât de răi. Dar acum va fi și mai rău.

– Nu te teme, încercă Helene să o consoleze. Dumnezeu va trimite miile Lui de îngeri ca să ne păzească. El poate face oricând o minune.

Sâmbătă dimineața, familia îngenunche pentru rugăciune. În timp ce se rugau, începură să sune sirenele care anunțau un raid aerian.

– Se întorc bombardierele, spuse Lotte.

Kurt deschise larg ochii:

– Dar cum de zboară şi pe timpul zilei, când tunurile nostre antiaeriene sunt gata să le doboare la pământ chiar şi pe timpul nopţii? Apoi adăugă plin de încântare: Mami, asta înseamnă că nu trebuie să ne ducem la şcoală! Nu se face şcoală dacă sunt raiduri aeriene.

În mod cu totul extraordinar, din ziua aceea şi până la sfârşitul războiului, unul din raidurile aeriene de deasupra Frankfurt-ului era în ziua de Sabat.

Tanti Koehler era o adventistă devotată şi una dintre prietenele lui Helene. Fiul ei, singurul ei copil, manifestase împotriva guvernului şi fusese arestat şi deportat într-un lagăr de concentrare, la Dachau. Ca o excepţie de la politica promovată, lui tanti Koehler i se permisese o dată să îl viziteze şi, în felul acesta, ea fu printre puţinele persoane care au reuşit să vadă cu ochii lor atrocităţile la care erau supuşi cei din lagărele de concentrare.

Ştia puţină engleză, aşa că atunci când se lăsa noaptea, îşi punea micul aparat de radio sub pătură şi asculta veştile care se transmiteau de la comandamentul inamic. Dacă ar fi fost descoperită, ar fi fost dusă imediat în faţa plutonului de execuţie şi împuşcată.

Transmisiunile radio germane abundau în propagandă care să menţină moralul populaţiei:

„Alte bătălii au fost câştigate!" afiaşau ziarele cu litere de-o şchioapă. „Fuhrer-ul taie liniile inamice şi îşi continuă marşul spre est". De fiecare dată Germania era victorioasă.

Dar postul de radio englez BBC prezenta lucrurile într-o cu totul altă lumină. Când tanti Koehler veni în vizită la Helene, cele două femei închiseră uşile şi începură să discute în şoaptă. Adevărul era că Aliaţii îi decimau pe germani fără urmă de milă, împingând armata din ce în ce mai mult în spatele liniilor propriului front.

Nu mai poate ţine mult, îşi spunea Helene. *Scumpule Părinte, fă să înceteze odată.*

În clipele acelea, chiar şi cei care nu aveau posibilitatea să asculte BBC, ştiau că lucrurile luau o întorsătură nefavorabilă pentru germani. Tot ce puteau face era să privească în sus şi să aştepte ajutor de la Dumnezeu. În fiecare noapte, se vedeau pe cer avioanele germane, ca nişte păsări gigantice din oţel, care se duceau într-o direcţie cu totul necunoscută locuitorilor Frankfurt-ului. Într-una din nopţi, Kurt şi Gerd reuşiseră să numere o mie o sută de avioane, numai într-un singur escadron.

Ca în fiecare noapte, prima dată apărură avioanele de recunoaştere. Zburau la altitudine mare pentru a-şi observa cu atenţie ţintele. Apoi lansau

proiectile incandescente pentru a ilumina toată zona şi se lăsau din ce în ce mai aproape de sol. Şi pentru că aceste avioane de recunoaştere formau în aer litera V, germanii le denumiseră „pomi de Crăciun". După ele veneau bombardierele, în escadroane de câte douăzeci, care lansau încărcătura lor aducătoare de moarte; toate odată, în aşa fel încât pământul părea că a sărit în aer.

Când sirena antiaeriană începea să urle în aerul rece al serii, Helene ieşea să se uite pe cer şi să privească la aceste păsări uriaşe care îşi făceau apariţia. Deseori vedea acei „pomi de Crăciun" învârtindu-se chiar deasupra blocului lor de apartamente, confundându-l probabil cu cartierul militar german care era amplasat la treizeci şi doi de kilometri de ei.

Apoi se ducea să se aşeze pe genunchi pentru a se ruga. *Tatăl nostru, ai grijă de noi şi în noaptea aceasta. Tu eşti atotputernic şi ştiu că îngerii Tăi au înconjurat deja acest apartament. Ai grijă de noi.* Privind din nou pe cer, vedea cum „pomul de Crăciun" se îndepărta. Când însă au sosit şi bombardierele, ţintele marcate de avioanele de recunoaştere nu se mai vedeau, aşa că au început să lanseze bombele la întâmplare.

Helene şi copiii se grăbiră spre micul lor adăpost din subsolul blocului. Nu mai puteau dormi din cauza infernului de afară, dar şi din cauza stării de extenuare la care ajunseseră.

Timp de patru ore în fiecare noapte auzeau fluieratul ascuţit al bombelor în traseul lor spre pământ, urmat de explozii asurzitoare. Dacă bomba cădea undeva în apropierea blocului lor, toată clădirea se mişca din temelii, iar podeaua se mişca atât de tare sub ei, de parcă ar fi fost în timpul unui cutremur. În urma exploziei, presiunea aerului era atât de mare, încât toate geamurile se transformau în particule mici de sticlă, iar uşile încuiate erau scoase din ţâţâni. Dacă vreunul dintre locatari nu ar fi reuşit să ajungă la subsol la timp, cu siguranţă că ar fi fost rostogolit pe scări până jos. În văzduh erau aruncate tot felul de schije. Bombardamentele păreau că nu se vor sfârşi niciodată. Pericolul era prezent în permanenţă, somnul era imposibil, iar nervii fiecărui om erau întinşi la maximum. Dar pe tot parcursul acestui război, nici una dintre bombe nu s-a îndreptat spre acel grup de şase blocuri de locuinţe.

După atacurile mai incisive, Gerd şi Kurt luau căruciorul din lemn şi mergeau cu el până în centrul oraşului, unde îl umpleau cu surcele rezultate în urma exploziilor. Deseori vedeau pe stradă trupuri de oameni sfârtecaţi sau numai părţi din ei. Erau dintre cei care, în timpul bombardamentelor, încercaseră să fugă din casă şi fuseseră arşi de fosforul pe care îl conţineau bombele.

Se vedeau clădiri care încă mai fumegau în urma bombelor incandescente pe care le lansau avioanele de recunoaştere. Cu deosebită

grijă, băieții scoteau din mormanele de moloz bucăți de uși, ferestre și tot ce putea arde. Uneori, dădeau peste mine care nu explodaseră. Treceau pe lângă ele și își vedeau mai departe de lucru. Nu își dădeau seama pe deplin la ce pericol erau expuși și asta până când unul dintre colegii lui Kurt a luat în mână o grenadă care a explodat și care i-a distrus brațul. După ce își încărcau căruciorul, își făceau drum spre casă, unde Helene îi aștepta să facă mâncare și să încălzească apartamentul.

Pentru băieți, preocuparea cea mai plăcută ajunsese să fie găsirea de schije cu forme cât mai interesante. Aceste obiecte erau de mare valoare printre copii și puteau fi schimbate pe alte obiecte.

Domnul Doering continua să caute diferite căi pentru a o sabota pe Helene. Îi venise în minte un nou plan: Kurt avea aproape paisprezece ani și ar fi trebuit să se înscrie în rândurile tinerilor naziști. Hitler înființase o organizație specială pentru băieții cu vârste între zece și paisprezece ani. Acești tineri învățau cum să supraviețuiască, primeau funcții sociale, cântau cântece patriotice și participau la programe intense de exerciții fizice.

Poate că fiul meu ar putea să participe la astfel de programe și nu ar încălca nici unul dintre principii, se gândea Helene. *Nu pare a fi vreun pericol, ci dimpotrivă pare constructiv. În plus, de ce să fim refractari față de naziști atunci când nu avem de ce?*

Kurt se supuse ordinului primit în scris și merse la birou pentru înregistrare. După ce completă fișa de înscriere, îi fu dată uniforma tineretului nazist: pantaloni de culoare bej, o cămașă maron cu patru nasturi și guler răsfrânt, o bonetă maron, o cravată neagră cu un inel maron din piele și o curea din piele neagră – pe a cărei cataramă strălucitoare se vedea vulturul cu zvastica în plisc. De jur împrejurul vulturului erau cuvintele: *Sânge și onoare.*

Ascultând la cele ce se vorbeau în jurul lui, Kurt începu să-și pună întrebări legate de cât de lipsită de pericol era aventura în care tocmai intrase. Bine încorsetați în uniformele lor, ceilalți băieți vorbeau cu emfază despre felul în care aveau să avanseze în rândurile tineretului nazist și cum vor ajunge în trupele de elită ale lui Hitler, în SS. Kurt se gândea că aceasta nu era o organizație tocmai potrivită pentru un tânăr creștin.

Lui Kurt i se atribuiră aproape imediat însărcinări pentru ziua de Sabat. Dar, fără a vorbi cu cineva, băiatul luă hotărârea să nu se supună acestor ordine și sâmbătă să stea acasă. Erau atât de mulți copii încât, se gândi el, nimeni nu îi va observa lipsa. Dar se înșela.

Liderul tineretului nazist, el însuși un copil de vreo șaptesprezece ani, veni la apartamentul familiei Hasel la prima oră a dimineții.

– Doamnă Hasel, începu el pe un ton insolent, când Helene deschise uşa, Kurt se joacă atunci când nu se prezintă sâmbăta la îndatoririle pe care le are faţă de stat. Sunt aici ca să-i ordon să-şi îndeplinească sarcina pe care o are în această sâmbătă.

Helene se uită la el cu mult calm.

– Nu poţi tu să-mi ordoni ce să fac, spuse ea apoi. Eşti doar cu câţiva ani mai mare decât Kurt, iar eu sunt mama lui. Eu sunt cea care decide unde are voie să meargă şi unde nu are voie, nu tu.

Se vedea clar că tânărul îi avea ca model pe superiorii lui, pentru că avea un comportament care imita în totul felul lor de a se purta. Se crispase.

– Am să-ţi arăt eu cine este şeful aici, lătră el. Am să te raportez la partid. Atunci vom vedea cine este cel care dă ordine!

– Poţi să faci liniştit ceea ce crezi de cuviinţă. Şi Helene îi închise uşa în nas.

În următoarea ocazie, când îl întâlni pe Kurt, liderul de tineret nu se putu abţine să nu-i spună printre dinţi:

– Aşa mi-ar plăcea să-ţi trag un şut în fund, să nu mai poţi călca toată viaţa. Ai impresia că eşti buricul pământului? Lasă că te aranjez eu!

Reacţia din partea partidului fu cât se poate de promptă. Doar după câteva zile, Kurt primi o scrisoare recomandată. Urma să fie înrolat în armată, în prima linie a frontului. Trebuia să se prezinte la raport în aceeaşi zi, la ora două după-amiaza. Când Helene citi notificarea, avu impresia că a bătut-o cineva pe umăr. Se întoarse, dar nu era nimeni acolo. Şi parcă auzi o voce care îi spunea: *Grăbeşte-te, grăbeşte-te! De ce eziţi?* Vocea suna nerăbdătoare. Helene ştiu imediat ce avea de făcut.

– Kurt, strigă ea. Ia bicicleta şi dă o fugă până la Eschenrod. Uite şi o bucată de pâine. Pune-o în buzunar.

– N-aş putea să mai iau ceva de mâncare?

Dar Helene clătină din cap în semn dezaprobator.

– Nu se poate. Vecinii vor înţelege că vrei să fugi.

Kurt oftă din greu şi dădu din cap a consternare faţă de această decizie rapidă a mamei lui.

– Dar cu tine ce se va întâmpla? Vor veni şi după tine.

– Voi veni şi eu cu copiii. Gerd?

– Aici sunt, mami.

– Gerd, du-te afară şi vezi dacă e cineva care să ne urmărească.

Când se asigură că nimeni nu-l vede, Kurt ieşi pe furiş, plecând în goană. Helene începu să strângă în grabă câteva din lucrurile de care era

sigură că vor avea imediată nevoie şi le puse în căruciorul copilului. Nu putu să ia prea multe. Voia să pară că ies numai la obişnuita plimbare cu copilul. O puse şi pe Susi în cărucior, apoi îi chemă pe Gerd şi pe Lotte.

– Staţi un minut aici, spuse ea şi ieşi pe culoarul blocului ca să bată la uşa vecină.

Uşa se deschise numai puţin, apoi se deschise mai tare şi femeia o trase pe Helene înăuntru.

– Am venit să îmi iau din nou la revedere. Plecăm la ţară. Dar nu îţi pot spune unde.

Femeia îi făcu semn cu ochiul.

– Înţeleg. Du-te în pace. Dacă mă întreabă cineva despre voi, spun că nu ştiu nimic. Şi am să am grijă să mă uit dacă vine soţul tău ca să-i spun despre voi.

Helene îi strânse mâna plină de recunoştinţă, apoi ieşi din clădire împreună cu copiii. Nimeni nu îi văzu plecând.

Mai târziu, Helene află de la vecina ei ce se întâmplase în acea după-amiază. Pe la ora cinci, liderul tineretului nazist, însoţit de domnul Doering şi de alţi membri de partid, veniseră la apartamentul lor. Dar nu găsiseră decât o uşă încuiată. Se uitară pe ferestre şi văzură că nu era nimeni în casă.

– Lasă că ai să vezi tu! strigaseră ei. Te vom prinde noi! O să venim şi o să te scoatem chiar din pat, trădătorule! Şi abia după aceea vei primi ce meriţi!

Apoi sunară la uşa vecină.

– Doamna Hasel este acasă?

– Îmi pare rău, spusese ea cu sinceritate, nu ştiu unde este. Aţi încercat să sunaţi la ea?

– Diseară ne vom întoarce şi îl vom sălta pe Kurt – chiar dacă va fi nevoie să spargem uşa!

Ridicând din umeri, femeia intrase în casă.

Pe la miezul nopţii, se întoarseră. Bătuseră cu pumnii în uşă, apoi sunaseră din nou la uşa vecină. Femeia era pregătită să-i întâmpine.

– M-am săturat de gălăgia pe care o faceţi, le strigă ea. E miezul nopţii! Plecaţi de aici şi lăsaţi-mă în pace! Le trânti uşa în faţă şi o încuie de două ori. Bărbaţii mai bătură şi la alte uşi, dar nimeni nu le deschise. Mâniaţi, se hotărâseră să plece.

În timpul acesta, Helene şi copiii parcurgeau drumul cunoscut de acum, spre Eschenrod. Kilometri se aşterneau în faţa lor, nesfârşiţi. În aceeaşi direcţie mergeau şiruri lungi de prizonieri de război. Oamenii aceştia arătau ca nişte schelete umblătoare, cu picioarele sângerând în lanţurile grele care le mâncau gleznele. Când Helene se opri ca să le dea

copiilor o felie de pâine, prizonierii se uitau la ei cu ochii măriţi şi plini de poftă. Helene luă jumătate din bucata ei şi o dădu unuia dintre bărbaţi. Acesta o devoră cum o prinse în mână.

Şi mergând aşa, în acelaşi rând cu ei, unul dintre soldaţii ruşi, un băiat tânăr, se uită în cărucior. Când o văzu pe Susi, se întinse spre ea şi-i strânse uşor obrazul. Apoi, kilometri întregi, tânărul nu se clinti o clipă de lângă această familie şi în tot timpul o ţinu de mânuţă pe Susi, iar lacrimile îi curgeau pe faţa slăbită şi cădeau în praful drumului. Inima lui Helene se strânse de milă faţă de acest om. Se întreba dacă nu cumva omul acesta avea şi el un bebeluş acasă.

Plini de praf şi înfometaţi, cei cinci reuşiră să ajungă în Eschenrod după două zile de la plecarea din Frankfurt. Familia Jost nu crezuse că îi vor mai vedea vreodată şi luaseră alţi evacuaţi să stea cu ei. Dar domnul Straub, primarul satului, fu de acord să le găsească şi lor un adăpost. Pe când se culcau, fiecare se gândea la ce urma să se întâmple de acum încolo.

CAPITOLUL 14

STUDII BIBLICE

Pe când familia lui se lupta să supraviețuiască în Frankfurt, Franz s-a îmbolnăvit de malarie. După luni de chin, începu să se refacă. Într-una din zile, trebuia să se prezinte la căpitan. Ca de obicei, Franz îl salută cu mâna la șapcă.

– Voiați să mă vedeți, domnule?

– Știu că ai fost bolnav, Hasel, și că nu ai mai avut permisie de mult timp. Ești pe lista de plecări în permisie. Dacă pleci chiar acum, cred că vei reuși să ajungi acasă de Crăciun. Trebuie să fii înapoi în trei săptămâni. Baftă și drum bun!

Miekus îi strânse mâna, iar Franz îi răspunse în același fel.

Oare e adevărat?, se întreba în sinea lui Franz. *Oare chiar am să fiu acasă de Crăciun? Îmi voi găsi familia în viață? Mai am oare casă?*

Împachetă în grabă, umplându-și bagajele cu pâine, unt, legume în conserve, bidoane cu ulei și brânza pe care o cumpărase de la localnici. Apoi porni la drum. Nu putea fi făcut dinainte un itinerariu. Trenurile nu mergeau decât în zonele în care linia ferată era intactă și situația aceasta se schimba de la o zi la alta.

Se urcă într-un tren de marfă care avea destinația Polonia. Ajunse la graniță, în dreptul localității Brest-Litovsk. De acolo, luă un tren care trebuia să traverseze Polonia și să ajungă în vest, la granița cu Germania. Imediat după ce Franz urcă și trenul se puse în mișcare, pe culoare se auzi o mare forfotă. Se auzeau fluierături. Oamenii SS-ului se urcară imediat pe platforma trenului și strigară la conductor să oprească motoarele.

– Ce se întâmplă?, îl întrebă Franz pe unul dintre soldații care se aflau în tren.

– Au uitat să pună un vagon gol, imediat după locomotivă.

Franz se uită la el fără să înţeleagă nimic.

– Şi de ce este nevoie de un vagon gol?

– Dar tu de unde vii? Nu ştii că partizanii polonezi au obiceiul să pună explozibil pe şinele de cale ferată? Dacă loveşte unul din acele explozibile, va zbura în aer numai vagonul din faţă şi nu întreg trenul.

Nu, Franz nu ştia despre una ca asta. În Caucaz relaţia dintre Wehrmacht şi civili era una de prietenie şi de colaborare. Nu fusese niciodată vorba de sabotaj.

Călătoria continuă. Uneori trenul trebuia să-şi schimbe traseul pentru că linia ferată fusese distrusă. Alte dăţi, trenul trebuia să se oprească, iar Franz auzea timp de mai multe ore zgomotul exploziilor şi al bombardamentelor. Dar, cu toate acestea, în dimineaţa de Crăciun, Franz ajunse întreg la Frankfurt. Cât de oribil arăta acum oraşul! Bombele distruseseră aproape jumătate din Frankfurt. Străzile erau acoperite cu moloz şi resturi arse.

Franz se grăbi să ajungă acasă, întrebându-se dacă o va mai găsi. De departe, zări blocul de apartamente în care se afla şi casa lui. Era încă în picioare. Apropiindu-se de uşă, o văzu pe Helene care se repezi la el şi îi sări în braţe. Îl recunoscuse după mers.

– Copii, copii, veniţi repede! A venit tata!

Şi ce sărbătoare de Crăciun au avut! Cu mâncarea pe care o adusese Franz, Helene reuşi să pregătească o masă cu adevărat festivă. Nu mai ştiau unii de alţii de luni de zile. Iar acum erau adunaţi cu toţii, sănătoşi şi în siguranţă. Erau atât de multe de povestit. Seara, obosiţi, dar fericiţi, se adunară pentru un serviciu de închinare şi mulţumire la adresa lui Dumnezeu.

În ziua următoare, Franz merse să-i viziteze pe membrii bisericii. Când plecă, le spuse copiilor să nu se atingă de lucrurile lui. Dar ispita era prea mare pentru Gerd. El se strecură uşor în dormitor şi începu să exploreze lucrurile tatălui său. Îşi puse pe cap boneta militară a lui Franz, se încinse cu port arma lui şi începu să se învârtească prin cameră, ca şi cum ar fi fost un soldat demn de cele mai strălucitoare decoraţii. Dar, în clipa următoare, Gerd îl văzu pe Franz stând în faţa lui, cu faţa albă, ca de ceară. Trânti uşa şi se uită ţintă la băiatul lui.

– Gerd, ce faci tu aici? Nu ţi-am spus să nu te atingi de lucrurile mele?

– Ba da, tată, dar eu... Eu numai ... nu am stricat nimic, pe cuvântul meu!

– Gerd, vino aici. Tu ştii un lucru pe care nimeni din lumea aceasta nu îl ştie. Ai observat că în tocul pistolului nu se află decât o bucată de lemn? Am făcut aceasta pentru ca Satana să nu mă poată ispiti să omor pe cineva şi în felul acesta să calc porunca pe care a dat-o Dumnezeu. Dar a fi un soldat fără armă înseamnă o trădare şi crimă faţă de patria ta. Dacă află cineva

acest lucru, sunt ca şi mort, iar tu nu vei mai avea tată. Trebuie să îmi promiţi că nu vei spune nimănui acest lucru.

Înspăimântat, Gerd spuse printre suspine:

– Îţi promit, tati! Nu am ştiut! Şi nu vreau să fii omorât! Nu voi spune nimănui, niciodată!

– Du-te atunci la joacă. Şi uită ce ai văzut!

Micuţul Gerd simţi că de acum încolo, pe umerii lui apasă o mare responsabilitate. Şi, bineînţeles, nu avea să îl trădeze pe tatăl lui niciodată. Era, de asemenea, o ocazie deosebită să-şi dovedească importanţa faţă de fratele şi sora lui mai mare. Nu putea scăpa această ocazie. Cum îi întâlni, le şi strigă:

– Ştiu ceva ce voi nu ştiţi! E un mare secret între mine şi tata şi nimeni altcineva nu îl poate afla! Dacă spun, tata este ucis!

Şi după ce le spuse aceste cuvinte plecă având un aer triumfător, lăsându-i pe cei doi să moară de curiozitate. Gerd se hotărî să se uite mai bine la pistolul de lemn, dar când ajunse la uşa dormitorului, o găsi încuiată.

Permisia lui Franz se dovedi în cele din urmă a fi prea scurtă. Sosi şi momentul plecării. Călătoria se dovedi atât de anevoioasă încât, pentru a ajunge înapoi în Rusia, îi trebuiră trei luni. Pe drum, se întâlni cu doi dintre prietenii lui, Willi şi Karl.

La un moment dat, în timpul călătoriei lor de trei luni, dădură peste un post de radio care avea o acoperire destul de mare. Şi deşi ştiau că dacă vor fi descoperiţi că ascultă un post de radio al inamicilor ar putea fi aspru pedepsiţi, cei trei continuară să caute acest post şi să afle ştirile de război. Postul londonez, BBC, vorbea despre înaintarea trupelor ruseşti şi despre retragerea trupelor germane, în timp ce posturile germane de radio difuzau predicile lui Goebbels care susţinea că Germania mobilizase încă cincizeci de divizii, gata să pornească în marş şi să atace pentru ultima bătălie. Aceasta urma să aducă victoria Germaniei.

Franz şi cei doi se uitară unul la celălalt şi toţi trei clătinară din cap a îndoială.

– E chiar absurd, şopti Franz. Unde or să găsească ai noştri atâţia soldaţi ca să formeze încă cincizeci de divizii?

Ajunseră la Dzankoj, în Crimeea. Mergând de-a lungul străzilor, Willi arătă deodată cu degetul spre ceva, pe cealaltă parte a străzii.

– Măi să fie, ia uitaţi-vă pe cine văd eu acolo!

Ceilalţi doi se întoarseră şi îl văzură pe locotenentul *Veşnic-vesel* – Gutschalk, care mergea întins, spre o ţintă bine ştiută.

Cei trei traversară strada, salutară şi raportară că s-au întors înapoi, la datorie. Locotenentul se afla acolo pentru a merge la control la un stomatolog militar şi,

cu oarecare rețineri, îi invită să rămână cu el peste noapte. Compania 699 era acum în Simferopol, la distanță de o zi, iar soldații puteau porni numai a doua zi.

Când ajunseră la locuința locotenentului, nu văzură decât un pat de o persoană. În mod normal, superiorul era cel care se cuvenea să doarmă în el, ceilalți urmând să doarmă pe jos. La numai o jumătate de oră după ce se culcară, locotenentul Peter Gutschalk sări din pat cu o înjurătură.

– Ce s-a întâmplat, locotenente?

– Nu mai suport! Patul ăsta e plin de viermi și de tot felul de insecte care mă mănâncă de viu!

Când unul dintre soldați aprinse lumina, văzură sute de tot felul de insecte zburătoare atârnate pe pereți, dar care dispărură imediat. Doar nefericitul locotenent se scărpina pe urmele roșii lăsate de insecte pe corpul lui. Imediat, se culcă și el pe podea, împreună cu ceilalți – care nu fuseseră deloc deranjați de creaturi.

În ziua următoare, Franz, Willi și Karl reîntregiră numărul soldaților din Compania 699, în Crimeea. Franz își găsi biroul exact așa cum îl lăsase, cu toate lucrurile personale la locul lor. Și se apucă din nou de vechile lui îndatoriri.

Într-o miercuri, pe o vreme frumoasă, Franz ieși și se așeză pe banca de lemn din fața comandamentului. Numai ce terminase de mâncat și voia să se odihnească preț de câteva minute, în căldura soarelui. Și, ca de obicei, atunci când făcea o pauză de lucru, lua Biblia și citea din ea. Dar chiar în momentul acela trecu pe lângă el locotenentul Gutschlak. De cum îl văzu pe Franz, i se și ridică părul în cap.

– Hasel, văd că iarăși te-ai apucat de citit din cartea cu povești evreiești. Nu pot să înțeleg cum o persoană atât de înțeleaptă ca tine își ia timp să creadă astfel de bazaconii. Eu cred că tu nu ești decât un iudeu travestit și un comunist. Și dacă am dreptate, voi avea grijă să fii lichidat, ca și jidanii și comuniștii.

Franz își aduse aminte în acele momente de cuvintele din cartea lui Amos: *De aceea, oamenii înțelepți își vor ține gura în astfel de vremuri, pentru că vremurile sunt rele!* Și lăsă ca insulta să treacă pe lângă el, fără să răspundă cu aceeași monedă.

Dar tăcerea lui Franz îl înfurie și mai tare pe Gutschalk. Venele gâtului i se umflară, gata parcă să i se spargă. Cu o voce plină de mânie spuse:

– Sunt cu ochii pe tine. Am să prind eu ziua în care nu vei fi atent și atunci am să te distrug!

Câteva zile mai târziu, căpitanul Miekus intră calm în biroul lui Franz și închise cu grijă ușa în urma lui.

– Aşadar, Hasel, tu cunoşti destul de multe din Biblie, nu-i aşa?

– Ştiu şi eu câte ceva, răspunse Franz prevăzător.

– Vino mâine dimineaţă, la ora opt, la mine în dormitor. Adu şi Biblia cu tine. Am câteva întrebări la care aş vrea să-mi răspunzi.

– Am înţeles, domnule! *Oare ce urmăreşte?*, se întreba el. *Oare la ce provocare voi mai fi supus acum?*

A doua zi dimineaţă, exact la ora stabilită, Franz intră în dormitorul căpitanului. Spre surprinderea lui, acolo se mai aflau sergentul Erich şi locotenentul Gutschalk. Miekus îi făcu semn lui Franz să se aşeze pe scaunul rămas liber.

Fără nici cea mai mică ezitare, căpitanul întrebă:

– Undeva în Biblie scrie despre pedepsirea până la a treia şi a patra generaţie. Unde e asta şi despre ce este vorba mai exact?

– E vorba de o parte din cele zece porunci. Franz deschise Biblia la cartea Exodului, capitolul 20, şi începu să citească.

– Îmi aduc aminte din copilărie că tot în Biblie scrie despre un lac de foc.

– Da, asta se găseşte în cartea Apocalipsei, la capitolul 20, unde scrie despre judecata finală. Franz găsi pasajul şi le citi, apoi le explică.

Sprâncenele căpitanului se ridicară a admiraţie.

– Aşadar, cunoşti Biblia pe dinafară.

Ochii lui Franz se micşorară. Prinse Biblia între arătător şi degetul mare şi o ridică.

– O ştiu doar pe afară, spuse el. E acoperită cu piele neagră. Dinăuntru nu o cunosc decât în mică măsură.

Se uită apoi la cei din jur şi pentru că nimeni nu prelua iniţiativa discuţiei, se hotărî să vorbească:

– Căpitane Miekus, începu el, am aflat că în viaţa dumneavoastră de civil sunteţi profesor de istorie.

– Aşa este.

– Mă întreb dacă nu cumva aţi putea să mă ajutaţi.

Căpitanul înclină capul cu modestie:

– Voi face tot ce îmi stă în putinţă.

– Biblia are unele profeţii cu conţinut istoric. Este vorba de scrieri de prin anul 600 înainte de Hristos, spuse Franz. Şi întotdeauna mi-am dorit să le verific cu o persoană care să fie expert în domeniu. Aţi vrea să vi le prezint, ca apoi să îmi spuneţi cât de precise sunt din punct de vedere al datelor istorice?

Flatat, căpitanul îi răspunse fără nici cea mai mică urmă de ezitare:

– Aş fi încântat. Să auzim.

Franz scoase vederea pe care o purta cu el încă din 1921 şi care se cam uzase. În acel an fusese botezat. Se convertise de la catolicism. Pe vedere se afla imaginea descrisă în capitolul doi al cărţii lui Daniel, iar pe spatele ei Franz scrisese datele exacte care corespundeau fiecărui detaliu al acestei imagini. Cu deosebită grijă, el citi fiecare verset din acest capitol şi vorbi despre împărăţiile Babilonului, Medo-Persiei, Greciei şi Romei. Se opri abia după trei ore şi jumătate şi se uită la căpitan.

– Este corect ce am spus până acum? întrebă el. După cum am spus deja, nu sunt expert în istorie. Şi aş fi tare bucuros dacă mi-aţi corecta eventualele greşeli.

– Nu, spuse ofiţerul uimit. Nu sunt nici un fel de greşeli. Tot ce ai spus este foarte corect. Se uită perplex la sergent şi la locotenent, apoi din nou la Franz. Hasel, nu am mai auzit niciodată până acum ceva mai interesant şi mai uimitor.

– Vedeţi domnule, Biblia este o carte fără timp. Franz făcu o pauză pentru ca efectul să fie cel scontat. Şi cu toate acestea, continuă el, nici măcar nu vă puteţi imagina câţi oameni din cel de al treilea Reich cred că cei care citesc Biblia sunt numai nişte evrei deghizaţi şi comunişti care trebuie lichidaţi.

Privirea căpitanului se întunecă într-o postură destul de confuză.

– Cum adică? Se spune aşa ceva?

– Da, domnule căpitan! Privirile lui Franz se opriră numai pentru o clipă asupra urechilor lui Peter Gutschalk. Erau de un roşu strălucitor, iar locotenentul părea că nu mai ştie unde să se uite de ruşine.

– Bine, Franz, spuse căpitanul Miekus, acum hai înapoi la treabă. Încă nu ţi-ai terminat lucrul. Am ajuns la picioarele de fier ale Romei. Dar pe cine reprezintă degetele?

Franz le explică. Cele zece degete reprezintă cele zece triburi care au format Europa de astăzi. Le descrise caracteristicile fierului şi ale lutului care fac imposibilă unirea lor. Şi cu acestea ajunse la o concluzie care să încheie studiul biblic din acea zi.

Căpitanul nu spuse nimic pentru câteva momente.

– Ei bine, spuse el într-un final. Şi asta ce înseamnă?

Franz respiră adânc şi se rugă pentru curajul de a spune tot ce avea de spus.

– Domnule căpitan, singura concluzie la care poate ajunge un om care studiază Biblia este că Fuhrer-ul nu poate câştiga acest război. Nu va putea să unească Europa sub conducerea lui şi nu va putea să instaureze domnia lui de o mie de ani, domnia celui de-al treilea Reich.

Spunând acestea se uită țintă la fața căpitanului.

– Domnule, profețiile Bibliei s-au dovedit întotdeauna a fi cât se poate de corecte și de exacte. Și dacă ea are dreptate și în această privință, înseamnă că noi ne luptăm degeaba.

Liniște de înmormântare.

Apoi căpitanul se uită la ceas.

– E amiază. Trebuie să ne grăbim, altfel nu vom mai găsi nimic de mâncare. Când a trecut așa repede timpul?

Se ridică și, în aceeași clipă, se ridicară și ceilalți, în semn de respect.

– Hasel.

– Da, domnule căpitan?

– Ai putea să-mi împrumuți Biblia pentru câteva zile?

– Sigur că da, domnule. Mai am o Biblie la mine în cameră. Uitați, numai să-mi scot notițele din ea. Păstrați-o cât timp doriți.

Plini de uimire, cei trei părăsiră apoi camera căpitanului. Locotenentul Gutschalk evită să îl privească pe Franz.

După o săptămână, căpitanul îi înapoie Biblia lui Franz.

– Hasel, îi spuse el atunci, apreciez lucrurile pe care mi le-ai spus. Se uită apoi în jur și coborî vocea. De astăzi nu vom mai folosi cel de-al treilea vehicul. Te însărcinez să păstrezi cât mai mult combustibil, pentru ca în ziua când se va termina războiul să avem cu ce să ajungem acasă.

– Da, domnule.

– Și nu uita, Hasel. Asta rămâne numai între noi doi.

CAPITOLUL 15

SOSESC AMERICANII

Somnul lui Helene fu tulburat de țipete și foc de arme. Cu inima cât un purice, se ridică din pat și își încordă auzul la acele zgomote. Încă nu se luminase de ziuă. Timp de șase ani, de când începuse acest război, Helene se luptase din răsputeri să aibă grijă de copii și să-i ferească de orice rău. Acum venise sfârșitul.

Au venit rușii, se gândi ea, plină de groază. *Și nu avem unde să ne ascundem în apartamentul nostru. Numai Dumnezeu ne mai poate scăpa acum.* Paralizată de teamă, Helene rămase în pat, ascultând agitația de afară. *Stai așa. Ăștia nu par a fi ruși. Oamenii aceștia vorbesc în dialectul fermierilor de mai sus de Hessen. Dar ce să caute în Frankfurt?*

Și, dintr-o dată, își aduse aminte unde era. Helene ajunsese cu copiii în Eschenrod doar cu o noapte înainte. Și când sosiseră ei era foarte târziu.

Dar ce să fie gălăgia aceasta? Nu auzise nici o veste despre rușii care ar putea fi pe aproape. Acum, trezită de-a binelea, se dădu jos din pat și se duse la fereastră, în picioarele goale, pe podeaua rece, fără covor.

Curtea fermei era plină de oameni. Atenția le era concentrată asupra unui purcel, plin de noroi, care încerca să scape din cercul făcut în jurul lui. Oamenii încercau să-l prindă, dar porcul, destul de alunecos din cauza noroiului, reușea mereu să scape. Domnul Straub, stăpânul locului, trase un foc de armă în aer, ceea ce spori hărmălaia deja creată.

În aceeași clipă, la fereastră răsăriră și capetele lui Kurt, Lotte și Gerd.

– Ce vor să-i facă purcelului, mami?, întrebă Lotte.

– Vor să-l omoare.

– Dar uite ce înspăimântat e! Și cum mai guiță! Cum pot face una ca asta?

Helene o cuprinse cu brațul într-un gest de liniștire.

– Lotte, în felul acesta își fac rost oamenii de carne pentru mâncare. Îți aduci aminte că, uneori, mâncam carne de vită? Carnea aceea era de la vaci ucise în același fel.

Cei din curtea fermei reușiseră să prindă purcelul și să-l doboare la pământ. Domnul Straub îi înfipsese un cuțit în gât și sângele țâșni, amestecându-se cu noroi. Lotte, care nu avea decât unsprezece ani, fugi în aceeași clipă de la fereastră și se aruncă în pat, cu fața în pernă, plângând cu sughițuri.

– N-am să mai mănânc niciodată carne!, strigă ea printre lacrimi.

Helene se îmbrăcă, apoi o luă pe Susi și o schimbă de scutece. Ceilalți copii se spălau deja în apa rece ca gheața din ligheanul de lângă perete, unde stătuse toată noaptea, în ideea că s-ar mai putea încălzi vreun pic.

Coborâră apoi în bucătăria fermei. Doamna Straub prăjise deja câteva felii de pâine de casă. Îi invită pe Helene și pe copii să ia micul dejun cu ei: pâine prăjită și cafea din cereale.

– În ce stare este Frankfurt-ul?, îi întrebă doamna Straub.

– Cea mai mare parte a orașului este în ruine, spuse Helene. În fiecare noapte avem parte de un raid al escadroanelor inamice care aduc o ploaie de bombe.

– Atunci e mai bine că ați venit aici, îi spuse doamna Straub cu bunătate. Cu noi, veți fi în siguranță. Frankfurt nu este deloc un oraș în care să-ți poți crește copiii în vreme de război.

Apoi, doamna Straub își luă pălăria de fetru gri și merse afară să se ocupe de tranșarea porcului. Curând, bucăți mari din porc atârnau de cârlige în camera în care urmau să fie afumate. Doamna Straub fierse bucăți mari de jumări în cratițele pe care de obicei le folosea pentru fierberea lenjeriei.

Helene și copiii, nemaiputând suporta mirosul pe care îl degaja carnea de porc, se întoarseră înapoi în camera pe care doamna Straub le-o dăduse. Își făcură repede cele trei paturi pe care le aveau în cameră, apoi Kurt, care avea deja paisprezece ani, luă Biblia și începu să citească despre Iosif și felul minunat în care a avut grijă Dumnezeu de el. Helene se rugă:

– Îți mulțumesc, Doamne, pentru că încă o dată Ți-ai manifestat grija față de noi și ne-ai adus în acest colț de rai din munții Vogelsberg. Și nimeni nu ne-a văzut când am plecat de acasă, nimeni nu știe că suntem aici. Ajută-ne, Doamne, să avem liniște în acest loc. Te rugăm, ai grijă și de Franz. Nu am mai primit vești de luni de zile de la el. Dar Tu știi unde este acum și știm că poți avea grijă de el, așa cum ai grijă și de noi.

Copiii răspundeau mereu în cor, cu un *Amin* fierbinte.

Toată dimineața și-o petrecură aranjând prin cameră lucrurile pe care le luaseră de acasă. Își puseră hainele în dulăpul ros de carii, dar pictat cu trandafiri roșii pentru a nu arăta prea rău. După ce aranjară toate lucrurile, Helene închise ușile dulapului și îl încuie cu o cheie mare, cu ornamente.

Apoi merse în bucătărie, unde Lotte începuse deja să curețe cartofi și morcovi pentru un dejun simplu, o ciorbă de legume. După masă, pe când Susi își făcea somnul de amiază, cei trei copii ieșiră afară să exploreze împrejurimile. Dar nu trecu mult timp și Kurt se întoarse în casă, cu fața albă ca varul.

– Kurt, Kurt, ce s-a întâmplat?, îl întrebă Helene agitată. Ce s-a întâmplat?

Incapabil să vorbească, Kurt îi întinse un obiect pe care-l ținea în mână. Helene îl luă din mâna lui tremurătoare și-l aruncă pe masă. Era un afiș care cerea tinerilor care nu fuseseră recrutați sau care o evitaseră, să meargă imediat la birourile de recrutare. Orice tânăr care ar fi fost găsit în vreun loc de refugiu, pentru a nu fi încorporat, urma să fie împușcat pe loc.

– Kurt, vocea lui Helene tremura. Unde ai găsit asta?

– Am văzut un nazist care punea acest afiș pe avizierul din sat. După ce a plecat, vântul l-a smuls de pe avizier și l-a dus până la pârâu. Am fost curios să văd ce scrie pe el, așa că am luat un băț lung și l-am pescuit. Oh, mami, ce ne facem acum?

– Trebuie să mergem să vorbim cu primarul, spuse ea, ca și când ar fi găsit soluția salvatoare. A fost destul de înțelegător atunci când ne-a primit să stăm din nou aici în sat. Dar dacă va fi găsit că ascunde pe cineva care fuge de recrutare, el însuși va fi executat. Nu putem să-i facem una ca asta.

Helene merse în curte unde se continua tranșarea porcului.

– Domnule Straub, îi spuse ea cu vocea scăzută, ați vrea să veniți în casă un minut?

Văzând-o destul de tulburată, domnul Straub lăsă lucrul și o urmă în casă, ștergându-și mâinile pline de sânge pe pantaloni.

– S-a întâmplat ceva, doamnă Hasel? o întrebă el.

Helene îi povesti despre ce găsise Kurt. Fără să spună vreun cuvânt, primarul citi afișul care se afla întins pe masă. Apoi îl înșfăcă și îl aruncă în focul din sobă.

– Domnule Straub, îi spuse Helene în șoaptă, trebuie să vă mărturisesc un lucru. Noi am venit aici tocmai din acest motiv, Kurt trebuia să fie încorporat. Dar nu vă putem pune într-un așa pericol. Ce putem face?

– Doamnă Hasel, spuse primarul liniștit, vântul a luat un afiș și l-a aruncat în pârâu. Nu am văzut nimic și nu știu nimic despre asta.

Domnul Straub se duse lângă fereastră, aruncă o privire afară, apoi se întoarse şi îi spuse:

– Am şi eu să vă mărturisesc un lucru. Vorbele lui erau cât se poate de sobre.

– Am ascultat în secret postul de radio BBC în limba germană. După cum ştiţi, este interzis să asculţi vreun post de radio străin şi dacă se află că am făcut acest lucru, voi fi arestat. Dar acum, doamnă Hasel, trăim timpuri extrem de dificile care reclamă comportamente disperate. În felul acesta am aflat că nemţii nu ne spun decât minciuni. Nu vom câştiga în nici un fel războiul acesta. De fapt, războiul se va termina curând. Americanii sunt foarte aproape de Eschenrod şi în curând vor fi aici. Nu îţi vom trimite băiatul pe câmpul de luptă, mai ales în starea actuală a războiului. Mii de copii, la fel de lipsiţi de orice pregătire militară, sunt măcelăriţi zilnic pe front – şi făcu un gest spre fereastră – exact ca porcul acela. Asta e nebunie curată. Trebuie să-l ţii pe Kurt ascuns în casă, pentru că nu vrem să-l sacrificăm tocmai acum.

Helene strânse mâna domnului Straub. Nu putea rosti nici măcar un cuvânt.

Două săptămâni mai târziu, circula deja vestea că americanii sunt foarte aproape. Un puhoi de soldaţi germani se retrăgeau de pe liniile frontului, trecând prin Eschenrod. Kurt ieşi în faţa casei ca să vadă aceste trupe care se retrăgeau în dezordine. Căpitanul uneia dintre unităţi se uită la el şi-l strigă:

– Băiete, vino încoace!

– Da, domnule?

– Am mai multe cutii cu acte strict confidenţiale, spuse ofiţerul. Şi nu le mai putem purta cu noi. Îţi ordon să le arzi. Arată-mi unde este cuptorul satului.

Kurt îl conduse la cuptorul unde toţi ţăranii din sat îşi coceau pâinea. Căpitanul ordonă soldaţilor să aducă la cuptor cutiile acelea. Soldaţii le aruncară la pământ şi alergară să-i prindă din urmă pe camarazii lor care se depărtau deja. Kurt începu să scoată din acte şi să le arunce în foc. Timp de mai multe ore, el arse hârtie după hârtie, până când cuptorul se încinsese de-a binelea şi nori de fum şi funingine ieşeau pe horn. Focul flămând mâncase deja o grămadă de dosare înscrise cu „top secret" şi „secret" în care se aflau directivele lui Hitler cu privire la luptele care se dăduseră pe linia Maginot.

În acea după-amiază, domnul Straub dăduse buzna în bucătărie spunând:

– Americanii sunt la numai opt kilometri de aici! Vor ajunge în sat în numai câteva ore. Oh, ce trebuie oare să fac?

Helene căută să-l calmeze.

– De ce nu trimiți oameni la fiecare casă și fiecare țăran să fie anunțat că vin americanii și să-și pună la poartă câte un ștergar alb?, sugeră ea. Aceasta le va da de înțeles că ne predăm de bunăvoie.

Recunoscător pentru această sugestie, domnul Straub făcu întocmai și, în curând, la fiecare casă se puteau vedea ștergare albe. Primele camioane ale americanilor intrau deja în sat. Era o frumoasă zi de vineri, 1945.

– Atenție, atenție! Se auzeau cei care strigau prin portavoce, într-o germană stricată. Oricine își va părăsi casa, va fi împușcat. Rămâneți în casă.

Imediat după aceasta, la ușile fiecărei case se auzeau bătăile soldaților americani. Helene deschise ușa familiei Straub și treizeci și cinci de soldați năvăliră în casă. Erau foarte prietenoși. Merseră direct în bucătărie unde începură să cotrobăie prin sertare și dulapuri. Folosindu-se de limbajul semnelor, au cerut pâine și ulei sau grăsime, ca să prăjească niște ouă.

Helene o căută pe îngrozita doamnă Straub, care se ascundea în cămară.

– Uitați, oamenii sunt înfometați, încercă ea să trateze. Nu-i lăsați să aștepte prea mult. Dați-le ceva de mâncare. Asta e tot ce vor.

– Îmi vor mânca toate proviziile, se lamentă doamna Straub. Dar dacă trebuie neapărat, dă-le un bidon de untură și o pâine mare.

Helene clătină din cap dezaprobator.

– Nu se poate una ca asta. Dați-le să mănânce ca lumea; altfel, își vor lua ei și vor lua tot. Viața dumneavoastră e mai importantă decât o lingură de untură.

Helene se grăbi spre cămară de unde aduse unt, ouă, pâine prăjită, câteva canistre de cidru aromat și câteva castroane pline cu untură. Apoi, înteți focul și începu să prăjească ouăle. Comandantul GI-ului știa câteva cuvinte în germană și o întreba pe Helene de una, de alta. Ea îi aduse imediat lucrurile de care avea nevoie.

Și, pe când stătea Helene lângă soba bine încinsă, unul dintre bărbați, veni pe la spate, o cuprinse în brațe și începu să o sărute. Dar într-o singură clipă, comandantul fu lângă ei. Îl admonestă aspru pe soldat și-l izbi cu toată puterea, aruncându-l într-unul din colțurile camerei. După acest incident, nimeni nu mai îndrăzni să se atingă de Helene.

În seara aceea, Helene, moartă de oboseală se îndreptă pe întuneric spre camera ei, dar când începu să urce scările, simți ceva care îi atinse călcâiul. Sări într-o parte, înspăimântată:

– Cine este acolo?

Se auzi o voce de femeie care șoptea:

– Doamnă Hasel, vă rog, lăsați-mă să mă ascund în camera dumneavoastră. Singură nu mă simt în siguranță.

Era doamna Haar, o altă femeie din Frankfurt care găsise adăpost la familia Straub. Acasă se afla în mare pericol pentru că-l ajutase să scape pe un prizonier de război rus. Şi vestea aceasta se răspândise prin vecini. De aceea, fusese nevoită să fugă, pentru a nu fi prinsă şi trimisă într-un lagăr de concentrare. Fără să spună un cuvânt, Helene o apucă de mână şi o duse în camera ei. Susi adormise deja în pătuţul ei, iar ceilalţi copii erau pregătiţi de culcare. Kurt şi Gerd, cel din urmă având deja nouă ani, împărţeau acelaşi pat, Lotte dormea în alt pat, iar Helene şi doamna Haar se deciseră să împartă patul dublu. Înainte de culcare, Helene şi copiii au îngenuncheat şi s-au rugat pentru paza lui Dumnezeu în acea noapte.

– Doamnă Haar, spuse Helene, după ce copiii se urcară în pat, nu ştiu ce va aduce această noapte. Ar fi mai bine să nu ne dezbrăcăm, pentru orice eventualitate...

Şi, dintr-o dată se auzi o bătaie uşoară în uşă. Helene deschise uşa puţin şi o văzu pe fetiţa orfană, de doisprezece ani, pe care familia Straub o ascundea la ei şi pe care o puseseră să aibă grijă de animale.

– Doamnă Hasel, sunt atât de speriată. Vă rog, lăsaţi-mă în camera dumneavoastră, se rugă fata care tremura ca o vargă. Helene o trase înăuntru şi încuie uşa din nou.

– Poţi să dormi cu Lotte, spuse ea, urcând-o pe fată în pat. Curând, casa se cufundă în tăcere. Aadormi şi Helene. Dar, pe la două noaptea, se trezi brusc, în zgomot de arme, ţipete şi râsete gălăgioase. Se auzeau paşi care urcau scările. Atunci auzi vocea doamnei Straub, dincolo de uşă.

– Doamnă, deschide repede! Americanii vor să controleze camera.

Helene sări din pat. Se gândea: *Eu şi doamna Haar suntem pregătite.* Soldaţii urcaseră deja scările, duhnind de la cinci paşi a alcool. Deschise uşa şi-l văzu pe comandantul care mai înainte o apărase de acel soldat, în bucătărie.

– Oh, spuse el într-o germană stricată. Aici tu.

Îşi aprinse bricheta inspectând colţurile camerei şi pe sub paturi. Apoi se uită şi în paturi. Ceilalţi soldaţi încercau să-l împingă şi să treacă peste el în cameră, dar el se puse de-a curmezişul în uşă şi ţipă la ei:

– Afară! Afară!

Se întoarse apoi către Helene şi o întrebă:

– Copiii tăi? Fără a vorbi, Helene încuviinţă. El continuă.

– Tu, femeie bună. Acum tu dormi. Se întoarse şi îi făcu semn să încuie uşa după el.

În Sabat dimineaţă, când Helene coborî în bucătărie să încălzească nişte lapte pentru micul dejun, găsi adunate câteva femei din sat.

– Cum a trecut noaptea, doamnă Hasel?, întrebară ele.

– Nu am avut nici o problemă. Am dormit.

– Cum, nu te-au molestat soldații?

Spre oroarea ei, Helene află că soldații, după ce se îmbătaseră, violaseră femeile din sat, de la copile până la bătrâne. Nici una nu fusese scutită. Plângând și jelindu-se, femeile stăteau în jurul mesei, rememorând noaptea care trecuse și teroarea la care fuseseră supuse.

Helene auzi despre fermieri care spuseseră că nu au nimic de mâncare atunci când soldații le ceruseră. Și trupele furioase ale GI-ului au mers direct la cămări, unde erau depozitate alimentele și distruseseră tot ce-au găsit. Acest lucru avea să fie confirmat prin mărturisirea unei fete, în duminica următoare, la biserică. Timp de mai multe luni familia ei adunase alimente pentru timpul de foamete care le stătea înainte și le ascunseseră în spatele unor panouri false, în camera de zi. Soldații ciocăniseră cu armele în pereți și descoperiseră ascunzătoarea. Scoseseră de acolo șuncă, unt, ouă și un bidon mare, plin cu miere.

Furioși că fuseseră mințiți, soldații împrăștiaseră toată mâncarea pe podea și o călcaseră în picioare până când nu se mai putea alege nimic din ea. Lăsaseră la urmă bidonul cu miere. Unul din soldați l-a înfășcat și a urinat în el.

– A trebuit să aruncăm bidonul cu totul, spuse fata, nemângâiată.

În aceeași zi, mai târziu, comandantul american dădu ordinul ca nici o femeie să nu mai fie molestată. Dar era prea târziu. Doar femeile care stătuseră pe lângă Helene scăpaseră.

După micul dejun, Helene îi luă pe copii și începură împreună Școala de Sabat. Cântară cântecul lor preferat: *Cetate tare-i Dumnezeu.*

Străzile satului erau pustii. În acea zi nu s-a mai întâmplat nimic, nimeni nu mai fu molestat sau bruscat. Nu se mai întâmplă nimic nici în timpul nopții, când sătenii înspăimântați stăteau de pază în spatele ușilor încuiate și baricadate.

Viața reintră în normal, chiar și în condițiile ocupației străine. Americanii conduceau treburile cu destul de multă îngăduință. Deveneau duri doar în momentul când se vedeau în fața unor acte pe care ei le considerau trădătoare.

Într-un sat din vecinătatea Eschenrodului, trăia un fermier care avea patru fii. Pierduse trei dintre ei în război, iar al patrulea făcea parte din trupele de elită ale lui Hitler, SS. Și la fel cu toți soldații SS, depusese un jurământ de loialitate față de Hitler. Simțea că nu poate trăda acest jurământ înaintea nici unui cuceritor. Când l-au descoperit americanii, l-au luat și l-au dus pe un câmp unde l-au împușcat. Apoi i-au tăiat capul cu o spadă.

Copiii din sat i-au găsit trupul acoperit cu paie. Cu inima frântă, părinţii şi-au îngropat şi ultimul fiu.

În Eschenrod, Gerd, Kurt şi Lotte se distrau adesea urmărindu-i pe soldaţi. Erau buni cu ei, veseli şi le plăceau copiii. Uneori le dădeau bomboane. Într-o zi, trupelor GI li se alătură un bărbat de culoare neagră, primul pe care îl văzuseră vreodată copiii. Îl priveau fascinaţi, întrebându-se dacă nu cumva culoarea pielii lui se datora unei lustruiri cu cremă de pantofi.

Gerd, care întotdeauna se dovedea a fi cel mai îndrăzneţ, se gândi că ar fi timpul pentru o investigare ştiinţifică. Merse spre unul dintre soldaţii de culoare neagră şi întinse mâna pentru a-l saluta. Când îşi retrase mâna, o inspectă cu grijă să vadă dacă nu cumva i-a rămas ceva culoare pe palmă. Soldaţii, văzându-i curiozitatea, începuseră să râdă şi îl îndemnară să le atingă pielea. Gerd frecă mâna unuia dintre ei, dar văzu că nu se ia nici un pic de culoare. Satisfăcut de faptul că era piele adevărată şi nu o contrafacere, Gerd îi mulţumi soldatului printr-un zâmbet. Soldatul scoase un pachet de gumă de mestecat din fructe, iar Gerd îl desfăcu în grabă, deşi nu ştia ce trebuie să facă. Bărbatul îi arătă prin pantomimă că trebuie să mestece, iar când Gerd încercă şi el, înţelese pentru ce mestecau americanii întruna.

Veni primăvara şi, o dată cu ea, se intensifică şi ofensiva Aliaţilor. Noaptea, Helene şi Kurt priveau cerul portocaliu, acolo unde, la mulţi kilometri depărtare, Frankfurt-ul ardea. Într-o zi, primiră vestea că Eschersheim, suburbia Frankfurt-ului unde se afla şi casa lor, fusese complet distrusă.

– Kurt, spuse mama, eu nu voi avea linişte până când nu ştiu cum stau lucrurile. Nu vrei să iei bicicleta tatălui tău şi să te duci până în Frankfurt ca să vezi dacă a mai rămas ceva din apartamentul nostru?

– Sigur că mă duc, spuse Kurt care întotdeauna era dispus la aventuri. Dacă din apartamentul nostru nu a mai rămas nimic, am să găsesc eu unde să rămân peste noapte.

– Îţi dau nişte unt şi nişte făină pentru administratorul blocului. Iar mâine am să te aştept la marginea pădurii cu pâine şi ceai de mentă pentru că ştiu că îţi va fi tare foame. Acum, grăbeşte-te. Şi nu pierde timpul pentru că în pădure e destul de periculos.

Kurt ajunse pe un platou de unde putea auzi clar bombardierele. În jurul lui bombele începuseră să explodeze una după alta, iar el sări de pe bicicletă şi se culcă la pământ. Avioanele ţinteau, după cum se vedea, gara din apropierea localităţii Gedern, dar nu îşi atinseseră ţinta.

După ce încetară detunăturile, Kurt sări din nou pe bicicletă şi-i dădu zor spre oraş. Dar imediat văzu avioane care zburau la o altitudine foarte joasă şi

care trăgeau în el. Se aruncă repede într-o groapă şi îşi ascunse capul între braţe, rugându-se la Dumnezeu să-l scape. Când se făcu linişte, se ridică şi îşi continuă drumul.

După mai multe ore de mers, văzu de departe turnul de apă din Eschersheim şi pancarta cu numele oraşului care nu era departe de blocul lor. Se apropria din ce în ce mai mult şi vedea, spre mirarea lui, cum în mijlocul ruinelor fumegânde, grupul de blocuri în care se afla şi apartamentul lor, stătea în picioare ca o săgeată spre cer.

Descuie uşa apartamentului şi intră. Era întuneric. Suflul puternic al deflagraţiilor spărsese din nou toate geamurile, iar domnul Georg, administratorul, bătuse în cuie nişte bucăţi de carton. Kurt îi dădu alimentele pe care le adusese de la Eschenrod, pe care acesta le primi cu mare bucurie, soţia lui fiind bolnavă de tuberculoză şi având mare nevoie de ele.

În dimineaţa următoare, Kurt părăsi acea privelişte tristă şi porni din nou spre sat. Era foarte cald şi era din ce în ce mai slăbit de foame, dar în cele din urmă, văzu pădurea Eschenrod şi pe mămica lui care îl aştepta, aşa cum îi promisese. Dar, cu câţiva metri înainte de a ajunge la ea, dintr-un tufiş, sări un polonez care apucă ghidonul bicicletei, îl împinse pe Kurt şi fugi cu bicicleta.

Helene văzuse cele întâmplate. Chiar în clipa aceea, o coloană de tancuri americane se ivi din curba unde se afla ea. Sări în mijlocul drumului şi ridică braţele înaintea tancurilor. Tancurile se opriră, dar nimeni nu înţelegea germana. După câteva minute de enervare, americanii îşi continuaseră drumul. Mămica şi Kurt se grăbiră spre sat şi merseră direct la şcoală, unde erau cazate trupele americane.

– Este cineva aici care vorbeşte germana?, întrebă Helene.

Un soldat tânăr şi blond care cioplea o bucată de lemn, stând culcat pe haină, se ridică în picioare şi întrebă într-o germană perfectă:

– Ce doreşti?

– Avem nevoie de ajutor. Cu puţin timp în urmă un polonez a furat bicicleta soţului meu.

– Păi unde este soţul tău?

– Soţul meu este în Rusia.

Şi tot vorbind ei despre una şi alta, Helene îl întrebă pe soldat cum de ştie germana atât de bine.

– Mama mea s-a născut într-un sat nu departe de aici, spuse el. Ei îi era tare dor de locurile natale şi îşi dorea foarte mult să vină din nou aici, dar tatăl meu n-a vrut să o lase. Aşa că, pe când eram doar un băieţel, ea mă ţinea în poală şi mă învăţa cântece de Crăciun în limba germană. Şi îmi spunea: *Jim,*

noi sărbătoream Crăciunul dăruindu-ne unul altuia câte un cadou, dar de Crăciun comemorăm şi naşterea lui Isus. Să nu uiţi niciodată că Isus a venit pe pământ pentru noi. Avea un suflet tare bun, dar tata nu i-a dat voie niciodată să-şi viziteze locurile natale. Ultimele ei cuvinte au fost: *Jim, să-mi găseşti satul în care m-am născut. Să cauţi casa tatălui meu. La fereastră vei vedea nişte flori frumoase.* Acum sper să ajung şi acolo.

Zâmbi apoi către Helene:

– Nu te teme. Dacă îmi poţi descrie bicicleta în amănunt, o vom găsi şi o vom aduce înapoi. Vino miercurea următoare, dimineaţa. O voi lăsa în beciul casei care se află vis-a-vis.

Şi arătă cu degetul peste drum. Helene recunoscu casa; un membru al bisericii adventiste se mutase acolo cu câtva timp în urmă. Miercuri, merse la acea casă şi bătu la uşă.

– Nu e nici o bicicletă aici, spuse emfatic femeia, când Helene o întrebă.

Descurajată, Helene se întoarse şi plecă. Dar un moment mai târziu îl observă pe proprietar – care auzise discuţia şi care arăta spre femeie.

– Minte, şopti acesta. Bicicleta aceea a fost adusă aici. Soldatul mi-a spus să fiu atent, aşa că am făcut o verificare. A ascuns-o în beci şi a acoperit-o cu pături.

Helene traversă strada şi merse spre şcoală, îl găsi pe Jim şi îi povesti ce s-a întâmplat. Jim se încruntă:

– Lasă că mai vedem noi, spuse el, punându-şi pe cap boneta. Traversară strada împreună şi Jim bătu la uşa familiei.

– Ieri am adus aici o bicicletă, spuse el. Adu-o aici.

– Nu ştiu de nici o bicicletă, spuse femeia cu un ton nevinovat.

– Ori aduci imediat bicicleta, spuse Jim cu o voce care reproducea întru totul genul SS-ului, ori vei fi arestată imediat.

Buzele femeii se strânseră, dar ochii i se măriră. Fără a mai spune un cuvânt, îi conduse în cămară şi le dădu bicicleta.

Oh, se gândea Helene, pe când se îndepărta cu bicicleta recuperată, *de s-ar putea termina şi acest război la fel de uşor!* Oare ce avea să fie cu ei până la sfârşit? Mai era în viaţă soţul ei?

Duminică dimineaţa devreme, toată suflarea satului se trezi înspăimântată la auzul tancurilor care treceau pe străzi. Kurt, cu un ochi lipit pe întredeschiderea ferestrei, spuse şoptit: *Se îndreaptă în linie spre pod. Soldaţii se postează acum pe partea cealaltă.*

Şi, dintr-o dată, auziră o voce cu un accent străin care anunţa de pe capota unui jeep:

– *Achtung! Achtung!* Toate femeile și copiii trebuie să se adune imediat pe pod. Acesta este un ordin.

Pe când mașina dispărea, ordinul putea fi auzit din nou și din nou, ecoul lui lovindu-se de pereții caselor.

Înspăimântat, Gerd se agăță de mâna mamei lui. Lotte, albă ca hârtia, întrebă:

– Mămico, trebuie să mergem și noi? Ce se va întâmpla cu noi?

Helene luă o decizie rapidă.

– Kurt, tu ai să te duci în mansardă și ai să te ascunzi. Asigură-te că nu te vede nimeni. Mi se pare că se va întâmpla ceva rău și nu ne vom mai putea întoarce înapoi. Dacă tata se va întoarce de pe front, trebuie să rămână cineva care să-i poată spune ce s-a întâmplat cu noi. Repede, acum.

Și pe când Kurt urca scările scârțâitoare spre mansardă, Helene îi luă repede pe ceilalți trei copii îmbrăcați în pulovere și cu șaluri pe ei. Grămădiți unul în celălalt, începură să se roage. Apoi o luă pe Susi cu un braț, îi instrui pe ceilalți doi să se țină bine de fusta ei și se grăbi spre pod. Podul era deja aglomerat de o mare mulțime de femei și copii, iar șoaptele lor speriate se auzeau din toate părțile în jurul lui Helene.

– Ce s-a întâmplat? Ce vrea să însemne asta? Ce vor de la noi?

Helene simți dintr-o dată o pace imensă. Cu ochii minții putea vedea îngerii care stăteau de pază lângă ei.

Sus, în mansardă, Kurt găsi o gaură în acoperiș de unde putea să vadă o parte din sat și piața. Văzu și femeile și copiii adunați pe pod. Erau înconjurați de americani – la un capăt al podului se aflau soldații, cu armele lor automate îndreptate spre adunare; la celălalt capăt tancurile cu țevile îndreptate spre femei. Nu era nici o cale de scăpare.

Kurt văzu încruntarea de pe fețele bărbaților și simți tensiunea momentului. Simțând că nu este capabil să privească în continuare ceea ce urma să se transforme într-o baie de sânge, se întoarse de la gaura lui din acoperiș și îngenunche. Căuta ca, prin rugăciune, să aibă o descoperire din partea lui Dumnezeu.

Doamne, se rugă el cu toată puterea lui de tânăr, *nu știu ce se va întâmpla acolo, jos. Dar se pare că soldații intenționează să omoare femeile și copiii. Te rog, nu lăsa să le fie luate viețile atât de aproape de sfârșitul războiului. Trimite îngerii Tăi să-i păzească.* Continuă să se roage în agonie.

Jos, pe pod, Helene se uita de jur împrejurul ei; cunoștea pe cele mai multe dintre femei. Era acolo și proprietara hanului, cea care se purtase atât de urât cu Helene atunci când ea și copiii sosiseră pentru prima dată în sat.

În mijlocul iernii, cu Susi doar de două luni, femeia aceasta o trimisese pe Helene să locuiască în casa aceea fără strop de căldură. Se afla acolo şi bătrâna doamnă Jost, căreia i se făcuse milă de ea şi care o invitase să locuiască la ea. Era acolo şi soţia primarului, doamna Straub.

Era acolo şi doamna aceea blondă, Bergmann, soţia pastorului, împreună cu cei cinci copii ai ei. Cel mai mic era un bebeluş care se născuse chiar în ziua în care mama a aflat că soţul ei fusese ucis pe front. Helene ajunsese să o îndrăgească pe această femeie care conducea în fiecare duminică studiile biblice, la ea acasă, şi care luase asupra ei îndatorirea soţului – să aibă grijă de viaţa spirituală a micii turme. Ajunseseră foarte apropiate, ajutându-se mereu una pe cealaltă.

Bune şi rele, erau toate acolo. Ce avea să se întâmple cu ele acum? Comandantul americanilor, cu o faţă cât se poate de sobră, păşi în faţă şi le anunţă prin intermediul unui traducător:

– V-am cerut să vă adunaţi aici pentru că am aflat că aţi comis o crimă deosebit de gravă. Prizonierii de război polonezi care au fost eliberaţi ne-au spus că ascundeţi soldaţi germani. După cum ştiţi, asta este trădare. Vă vom da o lecţie şi vă vom executa chiar aici, pe pod.

Palide şi mute, femeile se uitară unele la altele.

Atunci doamna Bergmann, cu copilul în braţe şi cu ceilalţi copii în jurul ei, păşi înainte. Cu genunchii tremurând, ea începu să vorbească:

– Domnule comandant, îndrăznesc să susţin faptul că nu este nici un soldat ascuns în sat. Polonezii nu fac decât să împrăştie minciuni pentru ca să se răzbune. Suntem nevinovate şi lipsite de orice capacitate de apărare. Şi nu cred că ne veţi secera ca pe nişte spice de grâu.

Grav, comandantul îi răspunse:

– Ba da, acesta este planul nostru. Voi, germanii, aţi făcut acelaşi lucru cu inamicii voştri.

Şi doamna Bergmann vorbi din nou:

– Credeţi în Dumnezeu? El spune: *Răzbunarea este a Mea. Eu pot plăti.* Aveţi copii acasă?

Omul dădu din cap şi plecă bărbia.

– Soţia dumneavoastră ştie despre acest plan? continuă ea. Ce ar crede despre dumneavoastră dacă ar şti? Nu este de ajuns că soţul meu a murit pe câmpul de luptă în Rusia? Trebuie să ne omorâţi şi pe noi împreună cu acèşti copii nevinovaţi? Nu am crezut că voi, americanii, sunteţi atât de lipsiţi de inimă!

La aceste cuvinte comandantul le făcu semn soldaţilor să lase armele jos.

În tot acest timp, Kurt se ruga în mansardă. Și de mult se aștepta să audă focurile de armă. Dar când simți că se lasă liniștea, se ridică și se duse direct la gaura din acoperiș. Nu putea auzi ce se întâmplase acolo, dar observă că atmosfera de pe pod se schimbase. Soldații nu mai aveau poziții atât de ferme. Femeile nu mai priveau paralizate de frică.

Comandantul li se adresă din nou:

– Aduceți-mi doi ostateci. Apoi vă voi lăsa să plecați. Curând, se prezentară doi tineri care s-au oferit voluntari. Erau veterani de război lăsați la vatră, unul fără o mână, altul fără un picior. Văzându-i pe acești doi tineri, comandantul fu convins că în sat nu se afla nici un soldat german. Îi luă pe cei doi tineri și îi trimise în America. Cei doi au vizitat o mare parte din țară, s-au hrănit bine și, după câteva luni, se întoarseră în sat pentru a povesti, sătenilor invidioși, cea mai frumoasă aventură a vieții lor.

CAPITOLUL 16

RETRAGEREA

Locotenentul Gutschalk nu-l mai deranja cu nimic pe Franz, legat de studiile lui biblice. În orice caz, antipatia lui nu scăzuse cu nimic şi căuta cu orice preţ timpul potrivit ca să-l bage pe Franz la apă.

Într-o duminică după-amiază, căpitanul dădu o petrecere în cinstea unui soldat care fusese promovat la rangul de sergent. Toată lumea era invitată. Franz, care nu muncise în Sabat, trebuia să recupereze din lucrările lui de contabilitate, aşa că, atunci când sosi şi el, petrecerea era deja în toi. Se servea acolo cafea adevărată, erau platouri mari cu prăjituri. Toate aceste delicatese contribuiseră în mare măsură la buna dispoziţie care se crease. În timpul unei scurte pauze în discuţii, locotenentul Gutschalk se întoarse brusc spre Franz şi i se adresă:

– Ia spune, Hasel, ce crezi tu despre Hitler?

Apoi, spre surprinderea lui, Franz spuse primul lucru care îi veni în minte:

– E cel mai mare înşelător de sub soare!

Pentru câteva momente se făcu linişte totală. Apoi, dintr-o dată, toată lumea izbucni. Se auzi scârţâitul scaunelor pe podea. Soldaţii începură să lovească în mesele de lemn cu pumnii. Într-o singură secundă, doi soldaţi înfuriaţi, membri ai forţelor speciale ale lui Hitler, *Sturmabteilung*, scoaseră pistoalele şi le îndreptară spre Franz.

– Asta e trădare de cel mai înalt grad! urlară ei. În izbucnirea lor, împrăştiaseră în jur bucăţi de prăjitură. Te vom împuşca! Acum! Voi, ceilalţi, la o parte!

Şi în nebuneala care se crease se auzi vocea ca de tunet a căpitanului:

– Linişte! Vă ordon să faceţi linişte! Tumultul se potoli, dar nu şi vocea lui Miekus. Soldaţi! urla el, aceasta e o petrecere privată! Suntem aici să sărbătorim. Nu ne aflăm în serviciu acum. Aici nu îşi au loc discuţiile politice, iar acesta este un ordin. Cum îndrăzniţi să stricaţi petrecerea?

Destul de încurcaţi, cei doi se aşezară. Îşi băgară pistoalele în tocuri, înjurând printre dinţi. Ochii lui Gutschalk aruncau fulgere de ură. La scurt timp după aceasta, petrecerea se încheie.

Karl şi Willi ajunseră primii la dormitorul lui Franz.

– Franz, spuse Karl, ai să-ţi provoci moartea, chiar acum, la sfârşitul războiului!

Willi strânse umărul lui Franz cu putere.

– Adună-te, omule. Păstrează-ţi firea!

– Ştiu, ştiu. Franz se scutură din strânsoarea lui Willi. Limba a scos ce era mai bun din mine. Am să fiu mai atent de acum încolo.

– Tu ştii că noi nu îl avem la suflet pe Hitler mai mult decât tine, spuse Willi. Dar nu trebuie să spui întotdeauna ceea ce gândeşti.

– Ştiu, spuse Franz. Mulţumesc pentru sfat.

În vara aceea, armata germană începea să se simtă strânsă ca într-o menghină. Trupele aliate aterizaseră în Franţa şi luptaseră să deschidă calea spre est, în timp ce, pe frontul de est, Armata Roşie împinsese înapoi, pas cu pas, armata germană.

Luftwaffe-ul pierduse de mult controlul asupra spaţiului aerian, iar Wehrmacht-ul nu reuşise să-şi revină după pierderile pe care le suferise cu o iarnă înainte.

În Crimea, Pionierii suferiseră şi ei mari pierderi. Soldaţii trimişi să-i înlocuiască pe cei răniţi, rareori aveau mai mult de cincisprezece-şaisprezece ani. Neinstruiţi şi neexperimentaţi, căzură aproape imediat pe câmpul de luptă. Zi şi noapte, zgomotul focurilor de armă al mortierelor şi al tunurilor umplea stepa rusească. Frica intrase până şi în cei mai versaţi soldaţi. Uneori, veneau la Franz, ruşinaţi, cerând o altă pereche de pantaloni – pe ai lor îi murdăriseră în tranşee.

Când veni iarna, compania primi, în sfârşit, ordinul de retragere. Împachetaseră în grabă şi se îndreptau acum spre nord, încercând să ajungă la Odesa, pe malul Mării Negre. Se aşteptau să aibă câteva zile de odihnă, dar sosi vestea că Armata Roşie era chiar în spatele lor.

Dimineaţa următoare, foarte devreme, fugiseră cu toţii ca să-şi scape vieţile. Părăsiră suburbiile Odesei prin vest, în timp ce ruşii intrau în oraş prin partea de est. Îşi continuară marşul prin zăpada înaltă şi în felul acesta, reuşiseră să câştige ceva timp. Ajunseră la Dnestrovsky Liman, un estuar al Mării Negre aflat la doi kilometri şi jumătate de locul din care plecaseră.

O adunătură de soldaţi, civili, căruţe trase de boi, camioane şi animale se aflau acolo, aşteptând să treacă de Liman, pe barjele care serveau în loc de

feribot. Sosi ordinul ca numai militarii să fie lăsaţi să treacă, dar când Franz văzu femeile şi copiii plângând, le spuse:

– Uitaţi, dacă vreţi să treceţi şi să lăsaţi toate lucrurile cu care aţi venit aici ca să scăpaţi doar cu propria viaţă, vă voi pune în remorcă şi vă voi trece de partea cealaltă. Dar trebuie să nu scoateţi un sunet. Este strict interzis să-i ajutăm pe civili.

Pline de recunoştinţă, femeile se urcară în camioane, iar Franz le ascunse în spatele boccelelor şi cutiilor. La şapte seara, Armata Roşie veni din urmă şi captură batalionul german care fusese lăsat să construiască un loc pentru aterizare.

Pionierii fură însărcinaţi să găsească bilete în următorul oraş. Dar şederea lor nu fu deloc una plăcută – ruşii lansau ofensive cu bombe zi şi noapte. Ori de câte ori se auzea explozia unei bombe, germanii se aruncau la pământ, singura lor posibilitate de a se apăra de schijele care săreau în toate părţile.

Curând, sosi ordinul să continue retragerea. Franz puse repede semne care să-i ajute pe Pionierii împrăştiaţi să găsească restul unităţii 699. Când veniră şi ceilalţi camarazi, văzu că mulţi dintre ei, în graba de a se aduna îşi lepădaseră pantofii, curelele şi bonetele.

Căpitanul adună întreaga companie:

– Soldaţi, se adresă el după ce făcu apelul, cei mai mulţi dintre voi aveţi câte o pereche de pantofi şi una de ghete. Dar unii dintre voi şi le-au pierdut pe amândouă. Când a fost nevoie să treceţi prin foc, v-aţi ajutat unii pe alţii. Acum am încredere în voi că fiecare va avea în vedere nevoile celuilalt.

Imediat, soldaţii îşi împărţiră lucrurile între ei. Apoi, presaţi în continuare de înaintarea Armatei Roşii, Pionierii se retraseră spre vest, mărşăluind zi şi noapte până când reuşiseră să treacă graniţa României. Extenuaţi, soldaţii se odihniră câteva zile în Brăila, înainte de a porni spre nord, spre munţii Carpaţi.

În timpul retragerii lor grăbite, Franz pierdu complet noţiunea timpului. Într-o zi, studie timp de câteva minute calendarul, încercând să se orienteze. Spre consternarea lui, observă că în timpul retragerii lor disperate, trecuse fără să ştie peste un Sabat. În tot timpul anilor de război, acesta era singurul Sabat pe care nu îl respectase.

Pe tot parcursul drumului de la Odessa, Pionierii fuseseră ocupaţi cu întărirea sau construirea de poduri peste cursurile de apă, astfel încât Wehrmacht-ul să poată aduce tot echipamentul greu şi tancurile. Germanii mai aveau şi multe camioane trase de cai, pline cu muniţii, haine, mâncare şi tot ce era nevoie pentru lupte. Acum se dăduse ordinul ca numai ce era motorizat să meargă pe şosele, aşa că soldaţii se încărcaseră cu tot ce

putuseră lua din căruțe și apoi le aruncaseră în aer. Legaseră caii la un loc și îi mânau pe lângă șosea.

Franz avea răspunderea a treizeci de căruțe trase de cai. Și, în ciuda ordinului, el le păstră în trafic, acolo unde coloana se mișca foarte încet. Dar la poduri, erau nevoiți să le dea de pe drum.

– Domnule căpitan, spuse Franz într-o zi, noi înșine am construit aceste poduri, iar acum nu avem voie să trecem? Chiar nu puteți face nimic în această privință?

– Teamă îmi e că nu putem face nimic. Și așa nu am respectat ordinul, păstrând căruțele. Va trebui să încercăm să trecem râul prin vad.

Și Franz așa făcu, apoi conduse căruțele din nou pe șosea. Sus de tot, în Carpați, reușiră să ajungă la cartierul general. Când generalul văzu compania cu tot cu căruțe, ieși afară furios, urlând și gesticulând:

– Nu știți că aceste căruțe nu trebuie să circule pe drumuri? Este strict interzis! De unde veniți? Cine are răspunderea?

Căpitanul Miekus păși în față. Atât de multe erau interzise în armata germană!...

– Suntem Compania de Pionieri 699, spuse el. Suntem unul din batalioanele de avangardă ale lui Hitler și nu primim ordine decât de la el.

– Ah, așa, spuse Generalul, asta face diferența, bineînțeles. Am să vă spun ceva. Trageți căruțele în afara drumului și așteptați până la noapte. Puteți circula numai între șase seara și șase dimineața. Dar nu și în timpul zilei. Altfel voi declanșa un adevărat scandal.

Având în vedere acest avertisment, Pionierii campară, în timp ce toți ceilalți se grăbiră să-și continue drumul. Și nimeni nu înțelegea cum de puteau fi atât de relaxați având-u-i pe ruși în ceafă. Compania luă masa la ora cinci după-amiaza, apoi își împachetară lucrurile și, la șase fix, o zbughiră ca din pușcă să înainteze mai repede chiar decât unitățile motorizate.

Sus, pe munte, ajunseră la un indicator pe care scria: *Budapesta – Ungaria – 1495 km.* Se gândiră că pot merge câte cincizeci de kilometri pe noapte și că pot ajunge la Budapesta în douăzeci de zile.

Și cum călătoria lor nocturnă continua, începură să se îngrijoreze cu privire la acea strălucire ciudată care venea din direcția Budapestei.

Willi veni în față, până la Franz, și îl întrebă:

– Franz, tu ce crezi că poate fi?

– Cred că orașul este în flăcări, răspunse Franz.

Grăbindu-se, pionierii reușiră să ajungă la Budapesta în timp record, numai optsprezece zile. Acolo avură parte de o mare surpriză: tot orașul

era luminat pe timpul nopții. Nu era nici un colț lăsat în întuneric. Nici un raid antiaerian nu amenințase orașul. Trimiseră un grup care să umble pe străzi și să caute cel mai mic indiciu care ar fi putut reprezenta un pericol. N-au găsit nimic. Era o priveliște pe care soldații nu o mai văzuseră de ani de zile. De fapt, orașul nu prea fusese afectat de război, iar ungurii îi tratau pe nemți cu bunăvoință.

Căpitanul Miekus hotărî să mărșăluiască doar cu camioanele. Multe dintre unități fuseseră nevoite să abandoneze unele vehicule, din lipsă de combustibil. Dar cu ajutorul gazolinei, Pionierii mărșăluiseră timp de optsprezece luni și aveau îndeajuns combustibil ca să ajungă acasă. Își încărcară lucrurile în camioane și dădură caii și căruțele unităților care nu aveau nici un fel de mijloc de transport.

Pionierilor li se ordonă să construiască un pod peste Dunăre pentru ca mulțimea de nemți care se revărsa să se poată retrage. Podul fu gata în patru zile. Retragerea lor devenea din ce în ce mai presantă. Când ajunseră la Balaton, în Ungaria, erau la limita extenuării.

Dar nici aici soldații epuizați nu își găsiră odihna. La două noaptea auziră focuri de armă.

Confuz și cu ochii lipiți de somn, căpitanul Miekus dădu buzna în dormitorul lui Franz.

– Hasel, ce e cu zgomotul acesta?

Cu doar câteva secunde mai înainte, Franz se întorsese de la un tur de control.

– Atac cu mortiere, domnule. Rușii sunt la numai câteva sute de metri depărtare!

– Ce, facem?

– Domnule, vorbi Franz cu o voce care se voia confidențială, vreți să deveniți prizonierul de război al rușilor? Ordonați imediat plecarea sau vom fi pierduți!

– Nu pot face asta! Nu am nici un ordin de sus.

– Domnule căpitan, nu putem aștepta ordine! E un moment când trebuie să luăm o decizie independentă!

În noaptea neagră ca smoala, Pionierii se furișară din locul de campare. Trei ore mai târziu, îl găsiră pe comandantul batalionului care îi căuta, călare pe calul lui.

– Sunt bucuros să vă văd! strigă el. Nu am putut lua legătura cu voi și nu știam unde sunteți. Voi sunteți ultima unitate care mai trebuia să vină din batalionul nostru.

Porniră în grabă înainte, sperând chiar să treacă granița în Austria. Dar pentru că Viena și împrejurimile erau deja ocupate de ruși, batalionul fu nevoit să facă un ocol care îi duse până la Graz, în partea de sud a Austriei. Curând, li se ordonă să pornească direct spre nord, din nou spre St. Poelten. După numai o săptămână, sosi ordinul să pornească spre sud, spre Mariazell. Nu exista nici o logică în mișcările trupelor. Șoselele erau supraaglomerate de trupele Wehramcht-ului care se retrăgeau spre nord sau spre sud. Era imposibil să înaintezi câtuși de puțin. Franz, care trăise și lucrase în colportaj în Austria, timp de nouă ani, merse să discute cu căpitanul:

– Domnule, cunosc această țară cum îmi cunosc palma. Aș putea să conduc compania noastră la Mariazell pe alte drumuri, dacă vreți.

Un val de liniște trecu pe fața comandantului.

– Absolut, Hasel. Preia comanda!

Pionierii părăsiră drumul principal și își începură marșul pe drumuri nepavate urcând și coborând prin Alpi. Ajunseră la Mariazell înaintea tuturor celorlalți și astfel reușiră să găsească locuri de cazare la un hotel. Pe când întreaga companie staționa, reușind să-i respingă pe ruși, Franz își aranjă biroul și căută singurul radio care mai rămăsese companiei. Timp de mai multe luni ascultase emisiile de la stațiile inamice – singura modalitate de a afla mersul războiului.

Duminică, Franz trecu prin Mariazell, oraș faimos datorită pelerinajului. La biserica pelerinilor numai ce începuse slujba. Curios, Franz se opri să asculte.

– Oameni buni, spunea preotul, nu vă temeți. Chiar dacă nu vom putea ajunge în ceruri prin poarta pincipală, Dumnezeu mai are și o portiță dosnică prin care vom putea să ne strecurăm. Cumva, vom fi și noi acolo.

Franz era de părere că ascultase de ajuns. Clătinând din cap, se depărtă.

Pe 1 Mai 1945, pe când Franz asculta veștile de la radio, îl văzu pe locotenentul Gutschalk plimbându-se pe afară.

– Peter, strigă el, Peter, ai auzit ultimele știri? Aș vrea să-ți prezint condoleanțele mele.

Locotenentul fluiera, dar fața îi era albă ca varul.

– Ce este? întrebă acesta cu vocea ușor tremurând. Ce s-a întâmplat? Ai primit vești rele de la familia mea?

– Nu Peter, e mai rău de atât. Dumnezeul tău tocmai a murit. S-a sinucis ieri.

Fața lui Peter trecea de la alb la roșu aprins. Îi aruncă lui Franz o privire plină de ură și își continuă plimbarea.

După câteva zile, când mai mulți soldați erau adunați în jurul aparatului de radio, intră căpitanul Miekus. Prin megafon se anunța:

– *Achtung! Achtung!* Cerem predarea imediată a Wehrmacht-ului german! Predaţi-vă! Lăsaţi armele!

Miekus era furios.

– Cine a dat drumul la postul de radio inamic? Asta e strict interzis! urlă el.

– Domnule căpitan, spuse Franz respectuos, nu mai există nici un alt post de radio. Suntem înconjuraţi de duşmani. Singurele locuri care mai sunt stăpânite de germani sunt Praga şi Mariazell.

– Hasel, izbucni Miekus, îţi spun că noi nu vom pierde războiul. Aceasta este propagandă inamică.

– Cu ce vom câştiga războiul, domnule?, întrebă Franz, gândindu-se dacă Miekus chiar credea ce spunea. Nu mai avem mâncare, nici haine şi nici muniţie. De mai multe luni mâncăm pâine care conţine mai mult de cincizeci la sută aşchii de lemn. Şi nu vom mai putea obţine nici un fel de provizii, pentru că adversarul deţine controlul peste tot.

Miekus obişnuia să fie deschis când era numai cu Franz, dar acum dădea dovadă de lipsă de hotărâre, când erau de faţă şi soldaţi cu grad inferior.

– Ai dreptate într-un fel, spuse cu o voce coborâtă. Drept să-ţi spun, sunt atât de dezorientat... Nu ştiu ce trebuie să fac de acum.

– De ce nu mergeţi la comandantul batalionului să primiţi ordine noi?

Jumătate de oră mai târziu, Miekus îl suna la telefon pe Franz.

– Hasel, adună toţi soldaţii de pe front şi arde documentele secrete. Salvează doar dosarele neclasate.

Franz trimise imediat mesageri să-i cheme pe toţi ceilalţi soldaţi de pe poziţiile lor şi îi încărcă pe toţi în camioane. În curtea clădirii, Franz făcu un foc imens şi arse toate documentele, cele neclasate împreună cu cele strict secrete.

Miekus apăru imediat.

– Ce faci? Nu trebuie să ardem decât documentele strict secrete.

– Domnule, spuse Franz, războiul s-a încheiat. Nu vom mai avea nevoie de aceste lucruri şi nu trebuie să le găsească ruşii. Să le ardem şi să păstrăm doar banii şi documentele noastre de serviciu.

Locotenentul Gutschalk sări spre foc să scoată dosarele.

– Nu vom capitula niciodată!

– Locotenente, spuse Franz, cred că ar fi momentul să înveţi un lucru important. S-a întors foaia. Până acum tu ai decis, dar de acum înainte nu mă mai poţi atinge cu nimic. Datorită credinţei mele creştine, ai vrut să faci cu mine ce ţi-a plăcut, pe tot parcursul războiului. Iar acum, aceeaşi credinţă creştină te va salva, pentru că nu am de gând să te torn pentru crimele de război pe care le-ai făcut.

Şi chiar în acel moment o voce răsună la radio:

– Germania s-a predat! Repet, Germania s-a predat!

Era 8 mai, 1945.

Căpitanul sună la cartierul general, apoi făcu apelul şi le spuse soldaţilor.

– Soldaţi, capitularea este acum oficială. Adversarul a semnat un tratat prin care toate statele sunt de acord ca trupele armatei germane să se declare prizoniere de război ale americanilor, dacă trec râul Ems până mâine la ora 11 dimineaţa. Cei care nu vor reuşi să ajungă vor cădea în mâinile ruşilor. Din clipa aceasta, fiecare este pe cont propriu. Luaţi maşinile şi zburaţi. Mult noroc tuturor!

Franz, Karl, Willi şi sergentul Erich se hotărâră să pornească împreună. Şi plecară la zece dimineaţa. Ruşii intrau în Mariazell jumătate de oră mai târziu. Trupele germane mărşăluiau deja spre trecătorile din Alpi. Toţi aveau un singur gând – să-i întâlnească pe americani înainte de a fi prea târziu. Dacă vreun camion îşi pierdea vreo roată era aruncat în prăpastie. Când se termina combustibilul, douăzeci de oameni îl înconjurau şi îl trimiteau spre aceeaşi destinaţie. Uneori dura şi câte o oră până când drumul era din nou eliberat.

În timpul acestor nedorite opriri, Franz şi Karl coborau pe panta muntelui şi căutau printre lucrurile aruncate sau căzute din camioanele abandonate. Se întorceau cu o cantitate bună de mâncare, ţigări şi cu braţele pline de piei de vacă. Încărcau toate lucrurile în camionul lor şi îşi continuau drumul.

Câte unul dintre ei mai arunca o privire la ceas şi calcula timpul şi distanţa care le mai rămăsese de parcurs. Următoarea întârziere se produse când drumul trecu pe lângă un râu plin cu păstrăvi. Privind în jos, Willi spuse:

– Hai, băieţi, haideţi să împuşcăm nişte peşti. Coloana de maşini începu să se mişte din nou, dar până atunci Karl şi Franz se întoarseră cu o recoltă bună de păstrăvi.

În sfârşit, de pe vârful muntelui, văzură în depărtare râul care strălucea ca o săgeată de argint. Dar oare aveau să ajungă la timp acolo?

Wehrmaht-ul fusese învins şi acum toată armata germană se îmbulzea să ajungă la acel punct din depărtare. La 10^{30} dimineaţa, Franz, Karl, Willi şi Erich trecură pe pod peste râul Ems. Pentru ei războiul se terminase.

De cealaltă parte, îi întâmpinară soldaţii americani.

– Stop!, spuseră ei în germană, făcându-le semn să se apropie. Armele aici!, ordonară arătând spre grămada de arme. Muniţia, aici!

Franz desfăcu centura de care era prinsă arma lui şi aruncă revolverul de lemn în vârful grămezii.

Ochii lui Willi ieşiră din orbite.

– Franz, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrea să fie acel lucru?

– Aceea e arma mea, spuse Franz, chicotind. Am făcut-o în Polonia, iar de arma adevărată am scăpat tot atunci.

– Eşti nebun?

– Vezi tu, nu am vrut să mă aflu în situaţia de a fi tentat să trag în cineva.

Sergentul Erich se holbă şi mai şi la Franz. Pe cine alesese el să-i fie îngerul păzitor în timpul războiului!...

Americanii îi îndemnară să meargă mai departe. Arătând către vest, le spuseră:

– Braunau. Închisoarea prizonierilor.

Soldaţii înţeleseră, dar acum nu mai aveau de ce să se grăbească. În sfârşit se puteau odihni, pentru că acum erau în siguranţă.

Merseră câţiva kilometri, apoi se opriră să mănânce. Făcură un foc de tabără la care Willi şi Karl prăjiră peştele pe care îl prinseseră mai devreme. Ce masă a fost aceea!

În ziua următoare, la amiază, chiar înainte să li se termine combustibilul, ajunseră la închisoare şi se alăturară celor 14.000 de germani, prizonieri de război. De când începuse retragerea, Pionierii fuseseră cei mai departe de graniţa cu Germania; reuşiseră să acopere cea mai mare distanţă. Acum îşi atinseseră ultima ţintă în acest război: să fie în mâinile americanilor şi nu în ale ruşilor.

CAPITOLUL 17

ÎNTOARCEREA ACASĂ

Când trecură pe poarta închisorii, Karl, Willi, Franz şi Erich se bucurară din plin de marea binecuvântare de a se afla în mâinile americanilor.

– Eu am să stau lângă camion, spuse Franz celorlalţi. Puteţi să mergeţi voi şi să-i vedeţi pe ceilalţi prizonieri, poate-i găsiţi pe Pionieri.

Doamne, se ruga el, în timp ce pe lângă urechile lui trecea zgomotul din furnicarul închisorii. *Ţi-ai împlinit promisiunea pe care mi-ai făcut-o. Doar Tu meriţi laudă şi mulţumiri pentru că m-ai adus aici în viaţă, după toate pericolele prin care am trecut. N-am să uit niciodată bunătatea Ta.*

Apoi se duse şi cotrobăi în spatele camionului. Scoase cutia care conţinea registrele armatei. Începu să facă balanţa şi să încheie situaţia.

– Achtung! Achtung! Se auzi din portavoce a doua zi dimineaţă; era strigarea care-i chema pe toţi cei care făcuseră parte din compania Pionierilor. Se arătaseră imediat câteva unităţi, dar cea de-a patra unitate lipsea în întregime şi fu dată dispărută în misiune.

Nu toţi Pionierii reuşiseră să ajungă în închisoare. Căpitanul Miekus le spusese tuturor celor adunaţi să se prezinte în acea seară, după cină la baraca lui Franz. Aici, Franz le dădu soldaţilor ultima soldă pentru serviciile pe care le prestaseră şi, de asemenea, foaia care contabiliza toate serviciile şi banii oferiţi.

– Uite ce, Willi, spuse Franz, toţi soldaţii sunt înfometaţi. Americanii nu au personal suficient la bucătărie care să poată prepara atâta mâncare. Nu ai vrea să mergi să găteşti pentru compania noastră?

– Bună idee, spuse Willi şi, în ziua următoare, merse la bucătăria închisorii de unde aduse verdeţuri şi cartofi. Le amestecă şi făcu o supă pe care o completă cu paste făinoase aduse din România.

Între timp, Franz merse la casierul batalionului pentru a înapoia suma de bani care îi mai rămăsese și dosarele, în schimbul cărora primi o chitanță. Apoi, împreună cu Karl, împărți celelalte bunuri soldaților: zahăr, ulei de floarea soarelui și atâtea țigarete încât fiecare soldat își umplu câte o geantă.

– Atenție, vă rog! Se auzi o săptămână mai târziu din megafon. Toți soldații care urmează să plece la Frankfurt sunt rugați să se prezinte pentru eliberare! Să vină la raport imediat!

– Karl, spuse Franz, eu nu plec încă. Am să văd și eu în curând locul acela plin de ruine, așa că vreau să termin ce am de făcut aici. Și oricum, încă nu am împachetat. În seara aceasta îmi voi aduna toate lucrurile și voi aștepta până la următoarea strigare.

Karl, Willi și Erich se deciseră să rămână și ei.

După cină, Franz își aranjă cu grijă lucrurile. Pe lângă mâncare, Franz avea și o pereche nouă de pantaloni și una de bocanci pe care îi cumpărase din România – *hainele mele de eliberare,* cum le spunea el celorlalți. Își împachetă rucsacul, sacoșa cu mâncare, sacul cu haine și lucruri personale. Peste ranița lui cusu un buzunar pentru un bidon cu douăzeci de litri de ulei de floarea soarelui din care se vedea doar mânerul. Când termină, toate lucrurile lui cântăreau șaizeci și opt de kilograme.

Două zile mai târziu, din megafon se auzi aceeași voce care se adresa celor care voiau să se întoarcă la Frankfurt. Cei patru prieteni alergară să își ia rămas-bun de la căpitanul Miekus care, fiind ofițer superior, trebuia să mai rămână. Apoi își luară lucrurile și porniră spre centrul de eliberare care se afla la o distanță de opt kilometri.

După numai câteva sute de metri, Franz se opri. Gâfâia și transpirația curgea în șiroaie de pe fața lui.

– Prieteni, nu voi reuși în felul acesta. Karl, fugi înapoi și împrumută bicicleta companiei noastre. O vom returna mai târziu. Karl se întoarse repede. Atârnară rucsacurile de ghidon, puseră pe bară bagajele cu haine și atârnară pe portbagajul din spate bidoanele cu ulei. Franz urcă pe bicicletă, Karl îl împingea, iar ceilalți doi țineau lucrurile în echilibru. Acum puteau înainta mai bine. Ceilalți soldați, văzând că le este prea grea încărcătura, lăsaseră din ea pe drum.

Ajunseră în cele din urmă și la centrul de eliberare. Un maior german, cu o portavoce, ordona tuturor să formeze o coloană. Când îi văzu pe cei patru cu bicicleta, urlă:

– Ce faceți cu bicicleta aceea? Nu aveți de gând să vă aliniați? Imediat cei patru lăsară bicicleta la pământ și intrară în formație. Maiorul urlă:

– Toți soldații SS, să se alinieze în stânga.

Câţiva soldaţi ieşiră din rând şi imediat fură trimişi în închisoare, sub escortă. Restul au fost conduşi la tren, centrul de eliberare aflându-se lângă gară.

În primul vagon, un doctor efectua un examen medical. După ce erau dezbrăcaţi, soldaţilor li se lua tensiunea şi li se asculta inima şi plămânii. În final spunea: „Ridică braţul drept! Bine, ridică braţul stâng. Bine. Poţi să te îmbraci."

Franz, total dezorientat de aceste manevre, se uita cu uimire la toţi care se conformau acestei rutine. Când veni rândul sergentului Erich să ridice braţele, Franz văzu că avea un număr tatuat pe partea interioară a braţului.

– Aha, spuse doctorul, am prins unul! Soldaţii SS nu sunt eliberaţi. Te rog, aşteaptă afară pentru escortă.

– Erich, spuse Franz când cei patru se întoarseră la bicicleta lor, Erich, niciodată nu am ştiut că aparţii SS-ului. Tu nici măcar nu susţii nazismul. Ce s-a întâmplat?

Erich dădu din cap, încuviinţându-l.

– Am făcut parte din SS înainte de izbucnirea războiului, spuse el. Dar am fost dezamăgit şi am renunţat. Când a început războiul, m-am oferit ca voluntar în rândurile armatei. Cred că mă voi întoarce la închisoare, aşa că voi returna şi bicicleta. Plini de tristeţe, cei patru prieteni îşi luară rămas bun.

Franz, Karl şi Willi îşi luară bagajele şi foile de drum pentru staţia următoare, unde aveau să primească biletele de trecere definitivă.

– Opriţi-vă şi fiţi atenţi, spuse colonelul american din spatele mesei la care lucra.

Bărbaţii încremeniseră. Deşi nu era obiceiul lui, Karl, care fusese un adevărat oponent al Führer-ului, întinse mâna dreaptă în sus şi spuse: *Heil, Hitler!* Colonelul se uită la el, revoltat şi surprins în acelaşi timp

– Trecerea interzisă!, urlă el. Acum, spuse colonelul către Franz, dă-mi hârtiile tale.

După ce îi aruncă o privire, spuse într-o germană fluentă:

– Văd că în raportul tău de servire se află o notă în care spune că urmează să fii judecat de curtea marţială.

– Da, domnule. Franz studiase deja cu de-amănuntul datele din dosarul lui.

– Ce ai făcut să meriţi asta?

– Am refuzat să execut un ordin din motive religioase. Sunt adventist de ziua a şaptea şi respect ziua Sabatului după cum spune Biblia că trebuie făcut. Într-un Sabat când a avut loc un atac, am refuzat să execut ordinele pentru că voiam să respect ziua de odihnă.

– Aşteaptă un minut. Vocea colonelului şi sprâncenele lui ridicate arătau că nu prea îi venea să creadă ce auzea. Nu îmi vine să cred. Vrei să spui că

toți anii de război tu ai păzit Sabatul și mai ales în armata nazistă? Și ai reușit să supraviețuiești!

– Da, domnule. Dumnezeu a avut grijă de mine, chiar și în armată.

– E uimitor, spuse colonelul. Eu sunt evreu, că tot veni vorba. Dar chiar și așa, în armata americană, nu am păzit Sabatul pentru că mi s-a părut prea dificil.

– Domnule colonel, spuse Franz, vă recomand să păziți Sabatul.

– Cred că acum chiar ar trebui să o fac, răspunse ofițerul. Dar încă mai clătina din cap, uimit de cele auzite.

– Ce ocupație ai?

– Sunt pastor al Evangheliei și colportor. Adică vând cărți religioase din casă în casă.

– Îmi pare rău. Dar acum nu-i putem elibera decât pe cei care sunt fermieri. Ai vreo idee despre ce înseamnă creșterea animalelor sau agricultura?

– Păi, de la șase ani până la paisprezece ani am locuit cu bunicul meu. El era fermier, undeva în sudul Germaniei. Și știu să fac orice treabă care ține de fermă.

Colonelul dădea din cap a dezaprobare.

– Nu pot face nimic. A trecut prea mult timp de când spui că lucrai la fermă. Dar, dintr-o dată, îi veni o idee.

– Ia spune, nu cumva ai vreo grădină pe acasă?

– Ba da, avem o grădină acasă, în Frankfurt.

– Asta era! Mâzgăli ceva pe una din hârtii.

– De aceea te eliberez, ca să lucrezi în via Domnului! Zâmbind fericit, îi înmână hârtiile lui Franz.

Scrisese pe ele „Inspector agricol".

În curând sosiră camioanele americane. Franz urcă primul, iar Willi îi dădu bagajele pe care le înghesui sub una din bănci, pentru a nu trezi suspiciune. Și porniră: Brauman, Regensburg, Nuerenberg, Frankfurt. Soldații aflară că la fiecare câteva zile un convoi de camioane duceau din Luxemburg rezerve noi de hrană la închisoarea în care se aflaseră și ei. La întoarcere, aceste camioane se încărcau cu prizonieri de război care erau eliberați. Doi șoferi, conducând pe rând, au reușit să ajungă în Frankfurt în douăzeci și patru de ore.

La intrarea în oraș, soldații coborâră din camion.

Era 21 Mai, 1945. Franz era liber. Din numărul inițial, de o sută de soldați, al companiei de Pionieri, doar șapte supraviețuiseră și doar trei dintre aceștia era acum la vatră. Franz Hasel, soldatul cu pistol de lemn, era unul dintre ei.

Cu numai două săptămâni mai devreme, sunetul puternic al clopotelor de la biserica din Eschenrod o treziseră brusc pe Helene. Afară se auzeau oameni alergând și țipând. Doamna Straub bătu la ușa ei, strigând:

– Doamnă Hasel, doamnă Hasel, veniți jos.

Helene aruncă pe ea o haină și se grăbi să coboare. În stradă, văzu americani și germani râzând și îmbrățișându-se. Era ziua de 8 Mai 1945. Războiul se terminase. Sătenilor li se spusese că Hitler se sinucisese, că Germania capitulase și că Forțele Aliate divizaseră țara în patru părți. Eschenrod-ul se afla în zona ocupată de americani și, până la stabilirea unui guvern, trebuiau să respecte regulile americanilor. Până la noi ordine, nici unul dintre evacuați nu avea voie să se întoarcă acasă.

– Copii, copii, veniți înăuntru, strigă Helene. Adunați în cameră, mica familie îngenunche plină de recunoștință și mulțumi lui Dumnezeu pentru că îi scosese cu bine din război.

– Dar unde e tata? șopti Lotte când încheiară rugăciunea. Mai este în viață?

– Doamne, Te rog, spuse în continuare Helene, adu-l înapoi la noi.

Încet, încet, zilele și săptămânile treceau. Și lucrurile nu se schimbaseră prea mult față de ultimele săptămâni de la sfârșitul războiului, doar că înspre Frankfurt, în timpul nopții, cerul nu mai era portocaliu, semn că orașul nu mai era în flăcări. Copiii mergeau la școală și ajutau la muncile agricole deoarece rămăseseră prea puțini dintre cei care puteau lucra. De la tatăl lor, de foarte multă vreme, nu mai sosise nici o scrisoare. Ultima pe care o primiseră fusese trimisă din Rusia, din Munții Caucazului, și ajunsese la ei zvonul că germanii care fuseseră prinși acolo au fost trimiși în lagărele de concentrare din Siberia.

După intrarea în Frankfurt, Franz și Willi priviră la muntele de bagaje care îi înconjura pe trotuarul unde fuseseră lăsați.

– Willi, nu văd nici o șansă de a căra toate acestea, spuse bărbatul mai vârstnic. Stai aici, în timp ce voi căuta un loc în care să le putem ascunde.

Franz fu șocat când văzu dezastrul care avusese loc în oraș. Mai târziu, află că optzeci la sută din Frankfurt fusese distrus. Ici-colo vedea femei care săpau printre dărâmături în căutarea obiectelor care ar mai putea fi folosite. Un băiat curăța cărămizile de mortar pentru ca să le poată refolosi.

Ajungând în dreptul lui, Franz văzu în urma băiatului un bătrân cu un cărucior. Era exact lucrul pe care îl căuta.

– Scuzați-mă, acesta este căruciorul dumneavoastră?

– Da.

– Noi numai ce am fost eliberați dintr-o închisoare a prizonierilor de război. Și avem o grămadă de lucruri de cărat. Dacă ne împrumutați căruțul vă dăm o sută de mărci sau două kilograme de țigarete sau jumătate de litru de ulei de floarea soarelui. Vă înapoiem căruțul numai în câteva zile.

Bătrânul îl studie mai de aproape.

– Păi, eu doar ce mă întorceam acasă de la gară. Am găsit acolo nişte cărbuni – dacă mă înţelegeţi. Bine, încuviinţă bătrânul. Că tot veni vorba, mi-ar plăcea uleiul.

Bătrânul nu-l întrebă pe Franz cum îl cheamă, nici ce adresă are, dar porni bucuros cu el. Când Franz se întoarse la Willi, încărcară împreună bagajele şi le acoperiră cu o cârpă ca să le ferească de ochii prea pofticioşi.

Apoi, împingând, îşi făcură loc printre dărâmături.

– Oh, oh, spuse Willi. Cred că nu vom reuşi în timp util.

– Ce vrei să spui?

– Ia uite că vin soţiile.

Văzând soldaţii, femeile începuseră să curgă din toate părţile. Trupurile lor slăbite şi hainele sărăcăcioase le spuneau celor doi multe despre dezastrul pe care războiul îl produsese aici, acasă. Femeile îi priveau în tăcere, dar în ochii lor se vedea speranţă şi spaimă. Apoi se dezlănţuiră întrebările:

– De unde veniţi?

– Venim de pe frontul de răsărit, spuse Willi.

– Şi soţul meu a fost acolo, spuse una dintre femei. Începură să vorbească şi altele, rostind nume după nume.

– L-ai văzut pe Georg Schneider? Ştii ceva despre Heinrich Gerber?

– Staţi puţin doamnelor, şi încercaţi să fiţi rezonabile, le spuseră cei doi bărbaţi, noi nu-i putem cunoaşte pe toţi cei care au luptat în Rusia.

Franz se întoarse spre Willi.

– Dacă nu se opresc, nu vom ajunge niciodată acasă. De acum spunem că numai ce ne-am întors din Austria.

Dar în întâmpinarea lor venea o altă femeie.

– De unde veniţi?

– Numai ce am sosit din Austria.

– Băieţelul meu, cel mai mic, Hans Kimmel, era acolo. Şi nu am mai auzit de el de luni de zile. Ceilalţi trei fii au căzut în luptă în Rusia. Ştiţi ceva de asta?

– Nu şi ne pare rău. Nu am auzit de acest nume. Nu avem nici nu fel de veşti.

– Franz, nu cred că va merge strategia asta, spuse Willi. Hai să le spunem că doar ce am sosit din închisoare.

La toate podurile se aflau santinele americane şi de fiecare dată cei doi trebuia să le arate hârtiile. Documentele erau în ordine, dar ochii celor din GI priveau cu suspiciune căruciorul. Nici unul însă nu a făcut vreo obiecţie.

Înaintea lor apăru o altă femeie.

– De unde veniți?

– Numai ce am fost eliberați din închisoarea de prizonieri de război.

– Ce unitate ați fost?

– Compania 699 a Pionierilor.

– Și soțul meu a fost din aceeași companie. Îl cunoașteți pe Ludwig Keller?

– Doamnă Keller, spuse Franz, soțul tău a fost în același camion cu noi. Poate că este deja la ușă și nu poate intra pentru că nu sunteți acasă!

Cu un strigăt de bucurie, femeia se întoarse și o luă la fugă.

– Willi, spuse Franz mai târziu, ar fi mai bine să mergem mai întâi la apartamentul meu. Tot trebuie să traversăm orașul, dar e mai aproape decât al tău.

– Bine, sunt de acord!

Seara, ajunseră și ei la destinație. După ce văzură cartierele, unele după altele cum fuseseră rase, aproape că avură un șoc să vadă grupul de șase blocuri rămase intacte. Se ridicau precum o fortăreață în mijlocul ruinelor.

În timp ce Franz și Willi trăgeau căruciorul în bloc, o vecină întredeschise ușa și scoase capul afară.

– Domnule Hasel, v-ați întors! Bine ați venit, de o mie de ori bine ați venit! Sunteți printre cei dintâi care v-ați întors.

– Doamnă Jaeckel, sunt tare bucuros să vă văd!

– Familia dumneavoastră nu este aici. Sunt în Eschenrod.

Franz se opri, puțin confuz.

– Eschenrod?

– Știți dumneavoastră, satul acela din munții Vogelsberg.

Franz dădu din cap, încuviințând.

– Vă mulțumesc. Și să aveți o zi frumoasă.

Franz descuie ușa cu cheia pe care o păstrase în tot timpul războiului. Descărcă împreună cu Willi cărutul și, pe când Willi se spăla, Franz cercetă apartamentul. Ferestrele erau sparte, iar perdelele fluturau în vânt, dar nimic nu lipsea din casă. Mobila, așternuturile, vesela, cărțile, chiar și motocicleta lui de dinainte de război, parcată în debara – toate erau la locul lor. Mai târziu, Franz află că prizonierii de război polonezi stătuseră în școala primară, la numai o jumătate de kilometru de ei. După ce au fost eliberați, jefuiseră tot ce putuseră. Dar Dumnezeu, în mod evident, așezase mâna Sa asupra apartamentului familiei Hasel.

Franz se spălă și se bărbieri. Apoi, după ce mâncară, cei doi bărbați se culcară. Ce lux să te poți odihni din nou în propriul tău pat! În dimineața următoare, cei doi prieteni își luară rămas bun, iar Willi porni spre casa

lui, în munţii Taunus, lăsând jumătate din bagaje la Franz, pentru ca să le ia mai târziu.

Ştiind că familia lui a fost oarecum în siguranţă în acea zonă mai retrasă, Franz merse pe jos cei doisprezece kilometri până la birourile Conferinţei ca să raporteze întoarcerea sa. Preşedintele Conferinţei îl întâmpină cu bucurie.

– Frate Hasel, dumneata eşti primul angajat al Conferinţei care se întoarce de pe front, exclamă acesta. Ai putea să ne ajuţi o vreme ca pastor? Am nevoie urgentă de dumneata pentru că mulţi dintre pastori au murit pe front. Iar în momentul de faţă nu se desfăşoară nici un fel de activitate de publicare. De fapt, nici nu ştiu dacă editura se mai află în picioare pentru că nu sunt trenuri care să circule, poşta nu funcţionează şi nici telefoanele.

– Să vă spun ceva, spuse Franz. Dacă Dumnezeu are nevoie de mine ca pastor, voi fi pastor. Dar familia mea nu este în oraş. Şi nu i-am mai văzut de foarte multă vreme. Lăsaţi-mă să mă duc să-i aduc acasă şi voi fi gata de lucru pe întâi iulie.

– Oh, frate Hasel, nici nu vă puteţi imagina cât de recunoscător sunt. Dumnezeu să vă binecuvânteze.

În ziua următoare, Franz returnă căruţul proprietarului, împreună cu uleiul promis, şi porni în călătoria de şaptezeci şi patru de kilometri spre Eschenrod. Drumul părea fără sfârşit. Petrecu noaptea într-un hambar, apoi continuă. Într-un târziu, văzu un semn de drum pe care scria: *Eschenrod – 5 kilometri.* Franz se opri într-un luminiş din pădure, se spălă şi se bărbieri. Auzi apoi o căruţă care se apropria şi făcu semn căruţaşului să oprească.

– Mergi spre Eschenrod?

– Acolo locuiesc.

– Eu numai ce m-am întors de pe front, spuse Franz. Soţia mea se află printre evacuaţi în Eschenrod. O cunoşti pe doamna Hasel?

– O, da, locuieşte la primar, spuse ţăranul coborând din căruţă. Puneţi bagajul în spate. Nu e îndeajuns loc pentru amândoi, aşa că vom parcurge restul drumului pe jos.

Deşi erau la o oarecare distanţă de sat, Franz văzu un băiat care venea pe drumul plin de praf. Copilul ridică mâna la frunte pentru a vedea mai bine. Dintr-o dată, începu să alerge.

– Tată, strigă el. Tată! Te-ai întors!, şi sări direct la el în braţe.

– Gerd? Spuse Franz cu vocea tremurătoare. Tu eşti, micul meu Gerd?

– Oh, sunt atât de fericit, spuse Gerd printre gâfâituri. În fiecare zi am venit pe drumul acesta, sperând să fiu primul care te vede! O, tati!

Căruţaşul chicoti.

– Hopa sus, în căruţă, fiule, spuse el. Şi cred că ar fi mai bine să urc şi eu lângă tine să mă asigur că nu fugi cu caii.

– Am să merg pe jos, spuse Franz. Nu aş putea să stau liniştit nici o clipă.

În după-amiaza aceea răcoroasă de mai, Helene stătea pe banca de lemn din faţa porţii, curăţând păstăi de mazăre. Copiii mai mari se jucau pe afară. Micuţa Susi făcea corăbioare din păstăile de mazăre şi le lăsa să plutească într-o căldare cu apă.

Îl văzu de la depărtare pe vecinul lor care se întorcea de la cumpărături cu căruţa lui trasă de doi cai. Un bărbat înalt, bine bronzat îl urma la o mică distanţă. Helene nu îl recunoscuse şi se întreba oare încotro se îndrepta. Dar chiar atunci îl observă pe Gerd care stătea în căruţă şi zâmbea mândru.

Când se apropie, căruţa se opri şi ţăranul strigă:

– Doamnă Hasel, îţi aduc un vizitator. Sper să fii încântată de vizită.

Oarecum surprinsă, Helene răspunse:

– A fost foarte frumos din partea dumneavoastră să-l aduceţi pe Gerd în căruţă.

Dar, în acelaşi timp, străinul se apropie de căruţă şi luă câteva bagaje. Helene privea ţintă la faţa lui bronzată. Străinul începu să râdă, iar Helene îl recunoscu.

– Copii!, strigă ea bucuroasă, când reuşi din nou să respire. Copii, veniţi repede – s-a întâmplat o minune! Tatăl nostru s-a întors! Tati al nostru este acasă!

După şase ani de război şi despărţire, familia Hasel era din nou împreună.

CAPITOLUL 18

SALVARE, IARNA

Helene, spuse Franz într-o zi, cred că ar fi mai bine dacă ai lua copiii şi te-ai întoarce la Frankfurt, iar eu o să mai rămân un timp pe aici să-i ajut pe ţărani la adunarea fânului.

– Nu mă încântă ideea călătoriei, spuse ea, dar probabil că aşa e mai bine.

Pentru ultima oară îşi făcu din nou bagajele şi încărcă bicicleta şi căruciorul de copii. Şi din nou porniră să parcurgă cei şaizeci şi patru de kilometri pe jos – încă nu începuseră să circule prea multe trenuri – dar ajunseră în sfârşit şi acasă. Frankfurtul fusese devastat, situaţia lor însă părea mai favorabilă decât oricând altcândva până acum.

– Aduceţi paturile de la subsol, băieţi, spuse Helene.

– Ura! Gata cu raidurile aeriene, gata cu bombardamentele, spuse Kurt.

– Gata cu adăposturile antiaeriene, bolborosi Gerd, scuturându-se ca de un coşmar, gândindu-se la acele nopţi în care se sculau în grabă şi mergeau să se adăpostească.

Franz veni şi el două săptămâni mai târziu. Aduse cu el ulei, unt, cartofi şi pâine, alimente pe care i le dăduseră fermierii recunoscători.

În ziua următoare, Franz merse din nou la biroul Conferinţei. Aici află că editura germană adventistă, *Advent Verlag* din Hamburg, fusese distrusă şi întreaga activitate a colportorilor era acum blocată. Conferinţa îl angajă imediat ca pastor în mai multe biserici din împrejurimile Frankfurt-ului pentru că la ora aceea nimeni nu ştia care dintre lucrătorii Conferinţei supravieţuiseră şi care nu. Nici un alt pastor adventist nu se întorsese încă de pe front.

Folosind bicicleta pe care soldatul american, Jimmy, reuşise să o recupereze pentru Helene în Eschenrod, Franz parcurgea distanţa de o sută douăzeci de kilometri pentru a vizita toate bisericile din district. Deseori, rămânea peste noapte la una din comunităţi, iar alteori era plecat de acasă

mai multe zile, chiar şi câte o săptămână. Nici una dintre familiile la care mergea în vizită nu fusese scutită de distrugerile războiului. Casele fuseseră distruse de bombe, iar lucrurile din ele fuseseră jefuite. Soţi, soţii, fraţi, unchi, veri fuseseră ucişi în bătălii. Multe din aceste familii nu ştiau nimic despre rudele lor. Unii, precum unchiul lui Hasel, Fritz, fuseseră daţi dispăruţi în misiune şi cei mai mulţi dintre ei nu se întorseseră încă de pe front.

Toată lumea era săracă – activitatea fermelor şi a fabricilor nu începuse încă. Oamenii aşteptau în tăcere, la cozi nesfârşite, trişti şi amărâţi, în speranţa că vor fi din nou angajaţi.

Membrii bisericii care locuiau la ţară nu aveau nici un ban ca să plătească zecimea, dar uneori îi dădeau lui Franz câteva alimente. Iar pentru că de la Conferinţă Franz nu putea primi decât o mică sumă, şefii îi spuseseră că poate folosi aceste alimente ca un supliment la salariul pe care-l primea. Într-o zi, Franz veni acasă cu patruzeci şi cinci de kilograme de tărâţe. Helene găti din ea în fiecare zi pentru micul dejun. Acest mic dejun era tare zgrumţuros şi reuşea să le producă o răguşeală care dura aproape tot restul zilei.

Veni şi cea dintâi iarnă de după război. Şi niciodată nu aveau nimic de ajuns; mâncarea, hainele şi cărbunii erau încă raţionalizaţi. Sosirea vremii rele însemna pentru Franz să nu mai poată merge cu bicicleta, fiind deci nevoit să călătorească cu trenul. Din cauza proastelor legături şi a aglomeraţiei, asta însemna să fie plecat de acasă şi mai mult timp.

– Băieţi, băieţi!

Într-o zi friguroasă din noiembrie, Franz sosi în pragul uşii cu veşti noi.

– Luaţi căruţul de lemn, bicicletele din subsol şi căutaţi toţi sacii goi de prin casă!

În timp ce Franz mânca din supa fierbinte, spuse familiei că strada Oberursel, la şaisprezece kilometri distanţă, urma să fie desfiinţată şi că locuitorilor le era permis să ia bucăţi din carosabil pe care să-l folosească la încălzit.

Franz, Kurt şi Gerd merseră la Oberursel în următoarele trei zile. Şi noaptea, târziu, se întorceau acasă îngheţaţi şi murdari, dar având căruţul şi bicicletele încărcate cu asfalt. Când Helene aruncă prima bucată de asfalt în sobă, Lotte începu să plângă.

– Miroase ca o groapă cu smoală, spuse ea printre lacrimi, şi mă doare capul de la ea.

– Atâta vreme cât asta ne va ţine de cald în timpul iernii, ne vom obişnui şi cu mirosul, încercă să o consoleze Helene.

Dar abia se linişti Lotte, că sosi în fugă Gerd:

– S-a spart soba, spuse el. Vino să vezi.

Când Helene deschise uşa sobei văzu că asfaltul se topise de tot şi că blocase coşul. Un fir de smoală topită curgea prin uşa din faţă. Încercară să tempereze focul, iar când soba se răci, se apucară să o cureţe pentru a o putea folosi din nou. Asfaltul trebuia aruncat.

Într-o seară de februarie, după cină, Helene se uită ţintă la Franz.

– Asta e, spuse ea. Cartelele noastre pentru mâncare s-au terminat. Nu mai avem decât o jumătate de pâine şi până peste cinci zile nu vom mai putea cumpăra nici o pâine. Ce ne facem?

Franz stătu câteva momente pe gânduri:

– Mâine trebuie să oficiez o slujbă de înmormântare, spuse el într-un târziu. Crezi că ai putea să mergi până la Eschenrod ca să faci rost de ceva mâncare? Termenul acesta de „a face rost" – *hamster*, în limba germană, însemna a merge la ţară şi a cere sau a cumpăra produse alimentare de la ţărani. Aşa cum hamsterul îşi umplea fălcile cu hrană şi apoi o transporta pentru vremea când urma să aibă nevoie de ea, la fel şi adulţii se dotau cu tot felul de sacoşe pentru a le umple cu mâncare şi pentru a le aduce apoi copiilor.

Helene acceptă, dar cu nişte reţineri. Franz plecă a doua zi de dimineaţă, foarte devreme, pentru oficierea serviciului divin de înmormântare. Când Kurt veni în bucătărie, Helene era deja gata de plecare. Kurt îşi ridică privirea de la rucsacul şi cele două sacoşe mari de pe podeaua bucătăriei către mama lui şi spuse:

– Mami, vin cu tine. Ştiu bine că îţi va fi tare greu să mergi atâta drum prin zăpada de afară.

– Nu, vom da de bănuit. Nu uita că a merge să faci rost de mâncare este, din punct de vedere al ordinelor, ilegal. Dar nu înseamnă că furăm – trebuie să supravieţuim şi noi cumva.

– Şi nu aş putea să te urmez măcar de la distanţă?

Helene dădu din cap a negare.

– Nu, Kurt. Tu eşti cel mai mare dintre fraţii tăi şi va trebui să ai grijă de ei.

Pe când se încălţa cu cizmele, Helene îi dădu lui Kurt ultimele instrucţiuni:

– Va trebui să staţi cu toţii acasă şi să nu mergeţi la şcoală azi şi mâine. A mai rămas o bucăţică de pâine. Împărţiţi-o cu grijă şi mâncaţi-o încet. Înfăşuraţi-vă bine în pături ca să nu vă fie frig. Tata s-ar putea să nu vină decât peste câteva zile, dar eu vă promit că mă voi întoarce mâine seară cu mâncare pentru toţi.

Şi, zicând acestea, îşi puse pe spate rucsacul şi luă în mână cele două sacoşe.

– Acum, du-te înapoi în pat şi mai dormi puţin. Nu vă îngrijoraţi dacă am să întârzii. Trenurile nu vin la timp.

– Mami, ne vom ruga pentru tine. Se îmbrăţişară în grabă şi Helene plecă.

Chiar şi la această oră foarte matinală, gara din Frankfurt era plină de oameni. Ca şi Helene, cei mai mulţi dintre ei erau în drum spre satele din împrejurimi în căutarea hranei. Din această cauză, trenul care se îndrepta spre Eschenrod era deja încărcat cu o masă compactă de oameni în momentul în care se opri în gara din Frankfurt. Helene se urcă într-unul din vagoane, fericită pentru locul pe care îl găsise ca să stea în picioare. Era bucuroasă că nu fusese nevoită să rămână pe platforma dintre două vagoane sau chiar pe trepte şi să se ţină cu mâinile de bara scării, aşa cum stăteau alţii.

Strâns lipită de ceilalţi oameni din compartiment, Helene încercă să se relaxeze. Se uită la ceilalţi parteneri de drum care se mişcau în ritmul mersului trenului şi care aşa, strâns lipiţi unul de celălalt, îşi puteau încălzi trupurile. Cei mai mulţi dintre ei erau de vârstă mijlocie, doar câţiva erau tineri sau bătrâni, dar printre ei nu se afla nici un copil. Bărbaţii aveau bărbi şi gulerele cămăşilor erau zdrenţuite. Mulţi dintre ei purtau pe mânecă o banderolă neagră pe care scria *Kriegsversehrt* – adică veteran de război. Femeile purtau haine care nu le veneau şi care nu aveau deloc un aspect plăcut – haine pe care le primiseră de la stat şi pe care populaţia le accepta fără a cârti, ca un popor învins ce era.

În Frankfurt ningea, dar cu cât se apropiau mai mult de Munţii Vogelsberg, norii începeau să se disperseze. Când trenul opri în staţie, Helene respiră adânc aerul proaspăt şi rece al dimineţii. De aici, avea de mers pe jos trei kilometri. Aerul era foarte curat, dar era şi foarte frig. Când soarele reuşea să străbată printre nori, razele făceau ca zăpada aşezată pe crengile brazilor să strălucească precum diamantele. Nimic nu mişca în pădure. Totul era neclintit. Nu se auzea cântecul nici unei păsări, nici o albină nu bâzâia, nici o broască nu orăcăia – nimic, în afară de frig şi de strălucirea cristalină a unei ierni minunate. La un moment dat, Helene simţi nevoia să se oprească şi să Îi mulţumească lui Dumnezeu pentru această privelişte minunată. Dar reveria ei fu întreruptă de croncănitul aspru al unor ciori.

Când ieşi din pădure, începu să ningă din nou cu fulgi mari şi leneşi. Spera din toată inima ca familia Jost să o reţină la ei peste noapte. Şi, pe când se apropia de casa lor, doamna Jost ieşea din grajd cu câte o căldare de lapte în fiecare mână.

– Doamnă Hasel, dumneata eşti? Nu îmi vine să cred. Cred că eşti îngheţată bocnă. Hai înăuntru şi te odihneşte.

Domnul Jost stătea la masa din bucătărie şi citea ziarul. Auzind paşi străini, se întoarse şi, când o văzu pe Helene, sări de pe scaun şi îi întinse mâna.

– Bine ai revenit! strigă el. Copiii ce fac? Cum e micuţa?

Helene se aşeză pe unul din scaunele de lemn din bucătărie şi începu să le povestească.

Dar la un moment dat, doamna Jost aruncă o privire la sacoşele lui Helene.

– Ai venit pentru mâncare. Chiar atât de rău stau lucrurile în oraş?

În timp ce doamna Jost punea pe masă câteva bucăţi de pâine, un bol cu unt şi nişte lapte fierbinte, Helene povesti despre acele luni crunte trăite la oraş, imediat după încetarea războiului.

– Ei bine, spuse doamna Jost, să nu te îngrijorezi. Vom avea grijă ca să iei cu tine o cantitate destul de mare de mâncare. Şi, spunând acestea, începu să se învârtă prin încăpere şi să pună pe masă ulei, unt, făină, pâine, zahăr, ouă, cartofi şi multe, multe alte alimente. Apoi o trimise pe Helene la rudele familiei Jost. Când auziră acestea de foametea care bântuia prin oraş, o încărcară pe Helene cu atâta hrană că arăta precum Sfântul Nicolae sau Moş Crăciun când aduce cadouri pentru copii. Foamea urma să fie înfrântă pentru câteva săptămâni bune.

Se întoarse apoi la gospodăria familiei Jost unde fusese invitată să rămână peste noapte. Doamna Jost îi promise că o va trezi devreme ca să poată prinde sania care mergea până la gară şi, în felul acesta, să-i fie mai uşor.

Camera micuţă din spatele bucătăriei, cu pătuţul acoperit cu saltea din puf, era cât se poate de atrăgătoare. Căldura degajată de soba mare şi verde din bucătărie străbătea peretele dinspre această cameră şi se dovedea învingătoare în lupta cu frigul. Îngenunchind la marginea patului, Helene se plecă în rugăciune cu inima plină de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, care făcuse ca drumul ei să fie încununat de succes. Se rugă şi pentru protecţia copiilor şi a ei în ziua în care urma. Apoi se urcă în pat şi, în câteva clipe, adormi.

Când auzi bătaia doamnei Jost în uşă, lui Helene i se păru imposibil ca noaptea să fi fost atât de scurtă.

– Doamnă Hasel, poţi dormi liniştită în continuare.

– De ce? întrebă Helene, pe jumătate adormită.

– Va fi imposibil să pleci astăzi. A nins toată noaptea. Sania nu merge astăzi la gară.

Nici un fel de vehicul nu avea să facă drumul spre gară până când furtuna nu înceta. Helene merse până la fereastră. Simţi cum i se opreşte inima în piept. Imense troiene de zăpadă acopereau totul şi din cer continuau să cadă fulgi mari de nea.

Speriată, se întoarse spre bătrână.

– Trebuie să plec, spuse ea. Copiii nu au nici un fir de mâncare şi le-am promis că mă voi întoarce în seara aceasta. Vor fi tare îngrijoraţi dacă nu ajung cum le-am spus. Dumnezeu va avea grijă de mine şi, dacă voi pleca acum, voi ajunge la timp pentru trenul de după-amiază.

– Doamnă Hasel, ai cel puţin treizeci şi cinci de kilograme de alimente şi nu este nici o şansă să poţi porni la drum. Dacă se întâmplă ceva, nu-mi voi putea ierta aceasta niciodată.

– Trebuie să plec, spuse Helene ferm.

Văzând că Helene nu poate fi convinsă să renunţe la planul ei, doamna Jost pregăti un mic dejun consistent din cartofi fierţi cu unt, pâine, gem de prune şi cafea din cereale. În timp ce femeia mai tânără mânca, doamna Jost merse în cămară şi se întoarse cu mere uscate, pere, prune, nuci şi cu o bucată mare de prăjitură din cereale.

– Un mic cadou pentru copii, spuse ea, îndesându-le în sacoşele deja pline.

Helene nu îşi putea reţine lacrimile de recunoştinţă.

– Cum voi putea să-ţi mulţumesc vreodată?

– Nu trebuie să-mi mulţumeşti, spuse doamna Jost, şi ea cu ochii în lacrimi. Sunt bucuroasă că te pot ajuta. Când vei avea ocazia, manifestă-ţi recunoştinţa faţă de altcineva. Dumnezeu să te aibă în pază.

Helene îi îmbrăţişă pe cei doi bătrâni şi apoi porni la drum. Când ajunse la drumul principal se mai întoarse o dată ca să le facă semn cu mâna. Bătrânii încă mai stăteau în pragul uşii, urmărind-o cu privirea. Helene se opri câteva momente pentru a privi mai bine această scenă şi pentru a o memora: acel sătuc drag, acoperit de zăpadă, cu acea căsuţă mică în care petrecuseră atât de multe luni triste de război, rămânea în urmă. Îşi ridică mâna, iar bătrânii îi răspunseră printr-o ultimă fluturare de mână. Se întoarse şi începu să urce dealul. Deşi nu ştia, aceasta avea să fie ultima dată când îi mai vedea pe bătrânii Jost.

Pe tot parcursul drumului a nins şi a tot nins. În curând, Helene nu mai putea vedea nici la zece metri în faţă. Picioarele i se păreau din ce în ce mai grele, iar încărcătura din spate o apăsa din ce în ce mai mult. *Scumpule Tată,* se ruga ea mereu, *ajută-mă, dă-mi putere.*

Gambele o usturau din ce în ce mai tare cu fiecare pas pe care îl făcea prin zăpada adâncă. Respiraţia îi devenise grea şi simţea cum aerul rece o tăia parcă în felii. Ajunse pe creasta dealului de unde urma să intre în pădure, dar cu cât înainta mai mult, cu atât resimţea mai mult greutatea din spate şi pe cea a propriului ei trup.

Ajută-mă, Doamne. Oh, cine oare mă poate ajuta?

La un moment dat îşi dădu seama că nu mai poate înainta. Genunchii i se înmuiară şi, panicată, căzu pe o piatră kilometrică de pe marginea drumului. *Un kilometru şi jumătate până la gară,* citi ea.

Sfârşită, se sprijini de piatră, lăsând greutatea rucsacului pe vârful ei. Dând drumul sacoşelor pe care le ţinea în mâini, acestea aproape că dispărură în zăpada înaltă. Pentru câteva momente, închise ochii.

Nu trebuie să adorm. Nu trebuie să adorm. Tot ce am nevoie acum este să respir adânc şi să merg în continuare. Gândurile i se îndreptară spre copiii înfometaţi de acasă. Ochii i se închiseră din nou, dar îi deschise aproape imediat. *Dacă adorm, s-ar putea să nu mă mai trezesc niciodată.*

Începuse să se simtă grea şi din ce în ce mai confortabil, părându-i-se chiar că îi este mai cald. Ochii i se închiseră încă o dată şi, de data aceasta, rămaseră închişi.

Zăpada începu să se aşeze pe ea. Curând, aşa cum stătea sprijinită de piatra kilometrică, începu să semene cu un trunchi de copac răsucit, o parte din natura înconjurătoare. Începu să viseze: prima dată se văzu, stând în mijlocul imensităţii de zăpadă, cu fulgii care cădeau alene din cer şi care o acopereau. Apoi se văzu înfăşurată într-un cerc de lumină şi când se uită mai bine, văzu că nu mai era zăpadă, ci îngeri care o înconjurau de peste tot.

Ce pace, ce pace minunată...

Zgomotul unui motor de maşină care se apropia o trezi şi o făcu să ţâşnească în picioare. Se auzea un motor diesel care se străduia să urce dealul. Helene încercă să ridice mâna ca să se facă văzută, dar membrele anchilozate nu voiau cu nici un chip să o asculte. Cu disperare văzu cum camionul îşi continuă drumul şi din nou o doborî somnul.

Dar, dintr-o dată, se auzi o voce care îi spuse: *Acum vei vedea o minune a lui Dumnezeu. Voi mai ajunge acasă?,* întrebă ea. Şi răspunsul veni: *Suferinţa ta este aproape de final – mai rezistă doar o clipă.*

O mână grea îi scutură umărul. Dar de fiecare dată când încerca să îşi ridice capul, cădea într-un somn adânc. Scuturăturile şi zguduiturile nu încetau. *Lasă-mă în pace,* spunea ea în gând. *Îmi e tare bine şi cald şi nu mai am nici un fir de energie ca să mă mişc.*

– Trezeşte-te, trezeşte-te, continua să-i spună o voce aspră. Trebuie să te trezeşti, eşti pe cale să îngheţi.

Scoasă din sărite, deschise în sfârşit ochii şi văzu în faţa ei un bărbat stând în picioare.

– Am parcat camionul în vârful dealului, spuse el. Nu am oprit aici pentru că nu aş mai fi ajuns în deal niciodată. Hai cu mine şi am să te duc cu maşina.

Cu mişcări mecanice, Helene încercă să se ridice şi să stea dreaptă, dar trupul ei ţeapăn, nu voia să coopereze. Dându-şi seama că avea nevoie de ajutor, şoferul îi luă sacoşele şi rucsacul şi porni spre vârful dealului. Apoi se întoarse şi o luă pe Helene, mai mult târâind-o. Îi dădu să bea din termosul lui nişte ceai cald, o înfăşură în nişte pături călduroase şi dădu drumul la căldură la maxim înainte de a porni din nou la drum.

– Doar puţin, spuse bărbatul, şi cred că îngheţai. Aproape că nici nu te-am văzut, aşa erai de acoperită de zăpadă. Şi, chiar aşa, ce cauţi pe o vreme ca asta, pe drumul ăsta?

Helene începuse să se dezgheţe. Îi vorbi bărbatului despre copiii ei înfometaţi şi despre încercarea de a le găsi de mâncare.

– Îţi mulţumesc tare mult că m-ai luat. Dumnezeu te-a trimis ca să mă ajuţi, concluzionă ea. Ştiam că nu trebuia să mă opresc ca să mă odihnesc, dar eram atât de obosită. Imediat ce m-am oprit, am simţit cum căldura îmi învăluie trupul. Pur şi simplu, nu am putut să rămân trează. Şi m-ai ajuta tare mult dacă ai putea să mă duci până la staţia de tren.

– Ştii ceva, spuse bărbatul, partea interesantă este că nu obişnuiesc să merg pe drumul acesta. Astăzi e prima oară când am ales această rută. Dar atâta vreme cât te pot duce până la gară, se pare că nu a fost în zadar să o iau pe aici. Din surse demne de încredere am aflat însă, că toate trenurile au început să fie cercetate şi oriunde se găsesc alimente care nu pot fi justificate, sunt confiscate. Ar fi păcat să ţi se ia toată hrana, după ce te-ai străduit atât. Dar, pentru că veni vorba, unde locuieşti?

– În Eschersheim. Este o suburbie a Frankfurt-ului.

– Ştii ce? Te duc eu până acolo. Eschersheim nu mă face să deviez prea mult din drumul meu.

Plină de recunoştinţă, Helene acceptă. Se uită la şofer ceva mai atentă. Era un bărbat de vârstă mijlocie, cu o faţă destul de comună, îmbrăcat destul de prost, cu mâinile bătătorite şi părul şaten, uşor grizonat, probabil căsătorit şi având copii. Devenise ceva mai taciturn, iar la remarcile ei scurte răspundea aproape monosilabic. În cele din urmă, renunţă şi ea şi tăcu. Apoi adormi. Se trezi doar în momentul în care simţi că maşina se opreşte.

– Ei bine, am ajuns, spuse şoferul, oprind motorul. Bărbatul îi luă bagajele şi o ajută apoi să coboare din maşină.

Helene îi strânse mâna; era plină de recunoştinţă.

– Nu ştiu cum aş putea să-ţi mulţumesc!

– Sunt fericit că te-am găsit înainte să fie prea târziu. Altădată ar trebui să stai acasă pe o astfel de vreme. Acum, trebuie să-mi continui drumul.

Cu o înclinare a capului, bărbatul se urcă în camion. Helene se aplecă să-şi pună rucsacul pe umeri, încă nedumerită şi mirată de faptul că se afla acolo. Se întoarse să mai privească o dată camionul care îşi vedea de drum. Se uită în josul şi în susul străzii.

Nu era nici urmă de camion.

Nici măcar vreo urmă de anvelope pe zăpada de pe drum!

CAPITOLUL 19

PACHETE DIN AMERICA

Alimentele aduse acasă din Eschenrod se terminară şi ele la un moment dat, şi din nou, familia Hasel se afla pe pragul înfometării. Dar Dumnezeu are întotdeauna grijă. Membrii credincioşi ai bisericii continuau să plătească zecimea în produse alimentare – o varză de aici, câţiva cartofi de acolo.

Într-o zi, Franz aduse acasă patruzeci şi cinci de kilograme de fasole neagră. Cât de bine mirosea când începuse Helene să gătească! Dar copiii îşi pierdură imediat apetitul în momentul în care Helene puse mâncarea în farfurii şi descoperiră o mulţime de viermi care pluteau în supă. Dar, la final, foamea îşi spuse cuvântul. Pescuiră viermii şi mâncară fasolea şi zeama în care fusese fiartă.

Uneori în mijlocul întunericului se iveau şi raze de lumină. Lotte era cea care avea datoria zilnică să parcurgă cei trei kilometri până la Huegelstrasse ca să cumpere raţia de lapte a familiei. Într-o zi cu vânt puternic, pe când se lupta cu furtuna, trecuse pe lângă ea o maşină de teren americană, plină cu soldaţi. Şi simţise cum o lovise ceva. Când îşi ridică privirea văzu un tânăr soldat GI care îi făcea cu mâna. De jur împrejurul ei se aflau pachete Lifesavers, pe care acum le vedea şi ea pentru prima oară. Plină de încântare, înşfăcă pachetele de bomboane şi le ascunse în sân.

Altă dată, chiar la începutul primăverii, Helene se gândi să facă un sos pe care să-l prepare cu nişte carne şi îl trimise pe Gerd în grădină ca să vadă dacă nu găseşte cumva salată care să poată fi culeasă. Dar, deşi se uită cu atenţie, Gerd nu văzu nici o salată mai mare.

Dezamăgit, porni pe cărarea noroioasă când, văzu un soldat american care avea în braţe o imensă pungă maro, plină de cumpărături. Se apropie de Gerd şi îi puse punga în braţe.

– Du imediat asta mamei tale, spuse acesta într-o germană fluentă. Confuz, Gerd prinse punga şi se îndreptă spre casă.

Acasă, ceilalţi membri ai familiei găsiră în pungă atâtea legume şi alimente cât să le ajungă toată săptămâna: praf de ouă, lapte praf, unt, fructe uscate, făină.

– Gerd, ai mulţumit omului aceluia?

– Nu, mami, am fost prea surprins ca să îmi dau seama că trebuia să-i mulţumesc.

– Du-te imediat înapoi şi mulţumeşte-i. Acesta este un răspuns la rugăciune.

Gerd se întoarse, dar, deşi putea vedea la kilometri depărtare din locul acela, nu mai zări pe nimeni.

Helene îl trimitea uneori pe Gerd până la subsol ca să ia cartofi pentru micul dejun. Gerd căuta cu grijă prin toate colţurile ca să găsească ceva comestibil, dar toate cutiile erau goale, iar sacii zăceau pe jos goi. Doar într-o lădiţă găsi un cartof singuratic. Helene îl tăie în şase feliuţe subţiri şi le prăji. Câte o feliuţă subţire pentru fiecare dintre ei.

În acea dimineaţă, Franz acordă mai mult timp mulţumirii către Dumnezeu. Aminti în rugăciune felul în care El avusese grijă de ei de-a lungul atâtor ani şi Îl rugă să-i aibă în continuare în pază. Cu stomacele chiorăind de foame, copiii aşteptau finalul acestei rugăciuni lungi.

Apoi Helene spuse:

– Mâncaţi cât se poate de încet. Dumnezeu ne-a dat treizeci şi doi de dinţi ca să mestecăm fiecare îmbucătură de treizeci şi două de ori. Dacă mestecaţi încet, mâncarea va fi mai săţioasă.

Mâncară cât au putut de încet, dar după ce terminară, tot înfometaţi erau. Copiii mai mari plecară la şcoală. Ceva mai târziu, Franz se urcă pe bicicletă pentru a face câteva vizite pastorale.

– Mă voi întoarce la prânz, spuse el, aşa că veţi putea pregăti prânzul până atunci.

Helene îşi dădu ochii peste cap.

– Vom pregăti, dacă vom avea din ce. Ţine minte – nu mai avem nici un aliment.

Helene îşi petrecu dimineaţa trebăluind prin casă, iar Susi o ajută ştergând mobila de praf. Inima lui Helene se strângea când se gândea la copiii care vor veni de la şcoală înfometaţi şi nu vor avea ce să mănânce. La doisprezece fără un sfert se gândi să fiarbă nişte apă şi să pună sare în ea. *Ne vom imagina că este supă,* se gândi ea. Pe când punea cratiţa cu apă pe sobă, aruncă o privire pe fereastră şi văzu că maşina poştei oprise în dreptul porţii lor.

Cu ochii măriți de uimire văzu cum poștașul scoate un pachet mare din mașină. *Mă întreb pentru cine o fi,* își spuse ea. Apoi se întoarse și se îndreptă spre cratița de pe sobă. În același moment auzi soneria de la ușă. Susi merse să deschidă și se întoarse în fugă.

– Mami, e un om care vrea să-ți vorbească.

Helene se duse la ușă, unde poștașul îi dădu să completeze formularul pentru recepționarea trimiterii.

– Doamnă Hasel, am pentru dumneavoastră un pachet din America. Vă rog să semnați că l-ați primit.

– Oh, spuse Helene dezamăgită, dacă este din America înseamnă că nu este pentru noi. Nu cunoaștem pe nimeni acolo. Trebuie să fie o greșeală.

– Este pentru dumneavoastră, spuse poștașul. Uitați-vă. Nu este aceasta adresa dumneavoastră?

Helene se aplecă spre hârtia de culoare maro. Adresa era scrisă cu litere mari: Familia Hasel, Frankfurt am Main, Nusszeil 97. Nu era nici o greșeală. Înmărmurită, Helene se uită la învelișul coletului. Undeva, în colțul amblajului, scria *COLET CADOU.* Fața lui Helene se făcu albă ca varul. Se prinse cu mâna de tocul ușii să nu cadă. Americanul *gift* în germană înseamnă otravă.

Abia rostind, Helene întrebă:

– De ce ne trimit otravă tocmai din America? Acum cine mai vrea să ne distrugă? Nu vreau pachetul acesta!

Poștașul zâmbi.

– Doamnă Hasel, în engleză *gift* înseamnă *cadou.*

– Oh, respiră ceva mai ușurată Helene. Atunci îl accept.

Într-o clipă, semnă formularul poștal, luă pachetul și îl puse pe masa din bucătărie. Tăie sfoara murdară cu care era legat și ziarele rupte deja, în care fusese împachetat. Și din pachet ieși la iveală o cutie mare, plină cu mâncare! Se afla acolo o pungă cu făină Pillsbury, o conservă Crisco, macaroane, lapte praf, ouă condensate, orez, zahăr, cartofi deshidratați, prăjituri, supă mixtă la plic, nuci, rodii californiene uscate, plus alte fructe. O pungă misterioasă și foșnitoare se dovedi a fi o pungă de bomboane M&M. Masa era supraîncărcată.

Helene simți că i se moaie genunchii. Se așeză în grabă pe un scaun.

– Mulțumesc, Doamne, șopti ea, adânc mișcată. De ce oare m-am îndoit de Tine? Un pachet din America! Știu că ne-ai spus că, înainte chiar de a Te ruga noi, Tu vei răspunde. Pachetul acesta a călătorit peste ocean timp de mai multe săptămâni și atunci nu am știut că astăzi vom avea atât de mare nevoie de el. Dar Tu ai știut.

Helene sări imediat de pe scaun. Mai erau doar câteva minute înainte de prânz. Apa sărată fierbea deja. Aruncă repede câteva macaroane în ea şi într-o tigaie puse câteva prune uscate ca să le coacă înăbuşit. În curând, din bucătăria apartamentului ieşea un miros îmbietor.

Soneria de la uşă sună din nou – două sunete scurte şi unul prelung, semnalul familiei. Copiii dădură buzna pe uşă.

– Oh, mami, strigară ei. Ne este aşa de foame. Şi cineva, undeva, găteşte ceva minunat.

– Haideţi în bucătărie, spuse Helene cu un zâmbet larg pe faţă. Am o surpriză pentru voi.

Ochii lor aproape că ieşiră din orbite când văzură masa din bucătărie plină cu toate acele bunătăţi. Acum ştiau că mâncarea lor era cea care mirosea atât de bine. Curând, stăteau cu toţii în jurul mesei şi, pentru prima oară în acea săptămână, mâncară până s-au săturat.

După ce terminară de mâncat, întreaga familie se întreba în legătură cu originea acestui pachet misterios. Cu mare grijă, luară bucăţile ambalajului şi reuşiră să descifreze adresa expeditorului. Un nume, o stradă din Lodi, California. Nu auziseră niciodată de Lodi şi nu cunoşteau pe nimeni acolo. Scriseră imediat o scrisoare de mulţumire, povestindu-le despre minunatul cadou pe care l-au primit şi timpul la care a sosit.

Trecură câteva luni. Nu veni nici un răspuns. Neştiind că în Lodi era o numeroasă populaţie germană, se gândiră că poate destinatarul nu înţelegea limba germană în care era scrisă scrisoarea. Aşa că mai scriseră o dată şi rugară pe cineva din biserică să le traducă scrisoarea în limba engleză. După şase luni scrisoarea pe care o trimiseseră le veni înapoi. Pe plicul murdar şi zdrenţuit fusese pusă o ştampilă pe care scria cu litere mari: *A SE RETURNA EXPEDITORULUI. ADRESĂ NECUNOSCUTĂ.*

Aproximativ la un an de la primirea misteriosului pachet, sosi un altul, tot din Lodi, California. De data aceasta expeditorul se numea Lillian Bunch, care locuia la o altă adresă. Pe pachet scria din nou: *PACHET CADOU.*

Panicată, Helene uită de cele pe care i le spusese poştaşul cu luni de zile în urmă şi strigă la copii:

– Nu vă apropiaţi de pachetul acela, dacă nu vreţi să murim cu toţii!

– Mami, stai liniştită. Din fericire Kurt învăţase timp de câteva luni limba engleză şi astfel fu în stare să o liniştească pe mama lui.

– *Gift* înseamnă cadou.

– Oh, aşa e. Uşurată, Helene deschise pachetul. Şi din nou găsi o grămadă de alimente.

Şi din nou familia Hasel compuse o scrisoare de mulţumire. De data aceasta, primiră un răspuns. În momentul în care Lillian află că familia Hasel are o fetiţă de trei ani, le scrise că şi ea avea un băieţel tot de trei ani, pe nume Tom. Începând cu ocazia următoare, în fiecare pachet, Lillian punea, pe lângă mâncare, şi câte o mică jucărie. Susi primi un set de farfurioare pentru păpuşi, cu abţibilduri care îl reprezentau pe Mikey Mouse. Copiii fură intrigaţi, dar, în acelaşi timp, încântaţi – copiii germani nu ştiau nimic despre desenele animate cu Mikey Mouse.

Într-o altă ocazie, primiră patru cutii de puzzle, fiecare fiind realizat din şapte piese mari. Susi le asambla din când în când şi le privea atentă: o fată blondă, cu părul lung şi cârlionţat jucându-se cu o căsuţă de păpuşi, un băieţel pistruiat care îndepărta frunzele din curtea unei căsuţe albe cu ajutorul unei maşini. Aceste imagini erau pentru ei exotice şi cu totul neobişnuite – imagini pe care Susi nu le văzuse niciodată: o ţară care nu fusese cu nimic atinsă de război.

Un alt pachet conţinea o păpuşă de şapte centimetri şi un instrument ciudat care avea un buton pe care, dacă apăsai, ieşeau din el lame ascuţite. Nimeni nu a reuşit să-şi dea seama ce era. Susi îl folosea prefăcându-se că bate smântâna cu el ca să facă frişcă sau că ascute cu el creioanele. Abia după ce merse în America, după cincisprezece ani, îi află utilitatea: era o maşină de tuns iarba.

Dar lucrul cel mai minunat era o jucărie sub forma unei sănii mici, de culoarea cerului şi care avea tălpi curbate la capete, decoraţiuni încrustate şi două scăunele galbene fixate pe ea. Un câine Saint Bernard era înhămat la săniuţă, cu un ham roşu. Doi copii micuţi făceau cu mâna, ca şi cum săniuţa ar fi zburat chiar atunci pe pârtie. Toată această jucărie încăpea foarte bine în palmele făcute căuş ale lui Susi.

Timp de mai mulţi ani, pachetele lui Lillian sosiră cu o anumită regularitate, conţinând alimentele de bază de care familia avea nevoie. Pe lângă jucăriile trimise lui Susi, se mai aflau acolo şi alte mici atenţii – o cutie de ciocolată Hershey sau o pungă cu bomboane crocante. Uneori, alimentele pe care le primeau îi lăsau puţin confuzi, ca de exemplu cutia plină cu o cremă maronie. Lotte gustă şi descoperi că, luând o lingură întreagă din acea cremă maronie, dădea peste un gust foarte bun, dar, în acelaşi timp, nu mai putea să-şi deschidă gura. Acesta fusese primul contact al familiei Hasel cu untul de arahide.

Cum timpul trecea şi ţara începea să îşi revină după războiul devastator, foametea nu mai reprezenta un pericol. Susi avea deja şase ani şi se pregătea să meargă la şcoală, dar chiar atunci se îmbolnăvi de tuse convulsivă. Zi şi noapte, fetiţa era zguduită de crize de tuse care uneori, nu o lăsau nici să respire. Timp de mai multe săptămâni, Susi avu impresia că la un moment dat se va sufoca. Helene şi Lotte stăteau pe rând ca să o supravegheze în timpul somnului şi să şteargă sudoarea de pe faţa ei mică, care devenea vineţie în timpul crizelor de tuse.

Dar, într-un final, Susi se vindecă, iar Helene scoase hainele de care avea nevoie pentru şcoală. În perioada de boală, Helene spălase cele câteva haine ale fetiţei şi le călcase, iar acum o îmbrăcase cu ele ca să le probeze.

– Oh, oribil, înghiţi în sec Helene. Lotte, ia uite cât a crescut Susi în perioada cât a fost bolnavă!

– Şcoala începe mâine, spuse Lotte. Ce crezi că ai putea face?

În acea după-amiază, sosi un alt pachet de la Lillian Bunch. Acestea erau zile de sărbătoare, şi acum familia se adunase în jurul pachetului şi aştepta nerăbdătoare să fie rupte sforile. Pe când rupeau ziarele în care era ambalat, simţiră cu toţii mirosul alimentelor pe care de acum îl asociau cu mirosul Americii.

Când fu desfăcută şi cutia de carton, toată familia rămase încremenită. Pentru prima oară în trei ani cutia nu conţinea mâncare. În schimb era plină cu hăinuţe pentru o fetiţă de şase ani: o bluziţă cu dungi albe şi albastre şi cu guleraş alb, o fustă plisată în carouri dintr-un material pufos, o pelerină roşie care se lega la gât. Fiecare dintre hăinuţe era minunată. Aceste haine erau exact ca ale fetiţelor din puzzle-urile pe care le primiseră înainte. Nimeni, în Germania, nu avea îmbrăcăminte atât de frumoasă.

Cu ochii măriţi de uimire, Susi se uita la pachetul desfăcut. Sub celelalte lucruri se mai afla o bluză roşie care se încheia în faţă cu nasturi.

Bluza aceasta roşie o captivă imediat pe Susi. Dintre toate celelalte haine, cel mai mult îi plăcea bluza roşie. O purtă atât de mult până s-a rupt în coate, iar Helene se văzu nevoită să-i taie mânecile şi să transforme bluza într-o vestă. În felul acesta a mai purtat-o un an. Dar, cu trecerea timpului, deveni cam zdrenţuroasă. Indiferent însă cât de mult insistă Helene pe lângă Susi să nu o mai poarte, fata nu se lăsa înduplecată.

Apoi, într-o bună zi, bluza a dispărut fără urmă. Dimineaţa, când Susi se trezise, nu mai era nici urmă de bluză.

– Kurt, Gerd, Lotte, mami, nu mi-aţi văzut bluza?

Dar toți ridicaseră din umeri. Neconsolată, Susi alerga din cameră în cameră, căutând prin șifoniere și dulapuri. Într-un final, își dădu seama că bluza nu mai era. Fata nu mai vorbi nimic despre acest subiect, dar își amintea din când în când de bluza roșie.

Veni toamna, apoi iarna. În cele din urmă, sosi și Crăciunul. Sub pomul de Crăciun se afla câte un mic cadou pentru fiecare membru al familiei. Undeva, mai în spate, stătea ascuns un cadou pentru Susi. Plină de curiozitate ar fi vrut să ia imediat pachetul și să rupă ambalajul, dar Franz spuse:

– Mai încet. Să nu strici ambalajul. Desfă-l ușor în așa fel încât să mai puteam folosi și altă dată hârtia.

Cu degetele ei subțiri, Susi desfăcu hârtia cu grijă. În cele din urmă ieși la iveală și pachetul. Aruncă o privire înăuntru și în clipa următoare scoase un strigăt de surpriză și de plăcere. Primise un set întreg de hăinuțe pentru păpușa ei. O pălărie, o eșarfă, mănuși cu un deget, un pulover și o pereche de pantaloni. Mama ei avusese grijă să facă din acea bluză roșie, acest set de hăinuțe pentru păpușa lui Susi. Fata era extrem de încântată. În felul acesta, putea să-și păstreze pentru totdeauna bluza ei cea roșie.

După mai mulți ani Susi avea să emigreze în Statele Unite ale Americii și să se înscrie la *Pacific Union College*, în Angwin, California. Aici, avea să afle că Lodi nu era chiar așa departe. Îl contactă pe pastorul bisericii din Lodi, spunându-i că ar vrea să viziteze biserica într-un Sabat dimineața. Povesti despre acel miraculos pachet cu mâncare în speranța că vreunul din membrii bisericii își va aduce aminte de el. Dar nimeni nu își aduse aminte de așa ceva. Pentru o clipă Susi nu își mai adusese aminte numele lui Lillian Bunch, iar Lillian nu era prezentă la biserică în acea sâmbătă dimineața.În felul acesta nu auzise povestea lui Susi.

Câțiva ani mai târziu Susi primi un telefon la biroul unde lucra.

– Numele meu este Lillian Bunch, spuse vocea de la celălalt capăt al firului. Eu sunt cea care a trimis pachete cu mâncare familiei tale după război.

– Oh, exclamă Susi, cum de ați dat peste mine? Timp de mai mulți ani, eu am încercat să vă găsesc!

Cele două femei stabiliră o întâlnire. Astfel Lillian veni la Angwin să o vadă pe Susi. Acolo îi povesti fetei niște lucruri ciudate. Ea și sora ei, plănuiseră la un moment dat, să facă o călătorie în Germania. Lillian își adusese aminte de familia Hasel și încercase să-i găsească. Căută în anuarul bisericii adventiste și găsise pe lista pastorilor din Germania, numele lui Kurt Hasel. Știind că el este unul din copiii familiei Hasel, îi scrisese, întrebându-l

dacă nu ar putea să vină să îl viziteze. Iar el îi răspunse că sora lui locuieşte la Pacific Union College.

Susi avea acum ocazia de a spune binefăcătoarei lor cât de mult ajutaseră acele pachete la supravieţuirea familiei Hasel. Susi îi arătă lui Lillian micuţa jucărie sub forma acelei săniuţe albastre şi hăinuţele de păpuşă confecţionate din bluza roşie – cadouri pe care ea le păstra de treizeci de ani, ca pe nişte comori şi pe care le luase cu ea în America. Cu lacrimi în ochi, cele două femei se îmbrăţişară.

– Cum de v-a venit gândul să ne trimiteţi pachete? întrebă Susi, când obrajii i se mai uscară de lacrimi.

– Auzisem de sărăcia cruntă din Germania, spuse Lillian. Pe vremea aceea eram o mamă tânără, având copii mici şi inima mea a fost înduioşată. Am vrut să găsesc o familie săracă, aşa că m-am dus să-l întreb pe pastorul bisericii noastre. Am ales împreună un nume din anuarul Bisericii Adventiste de Ziua a Şaptea şi familia aceea a fost tocmai familia voastră.

– Când aţi început să ne trimiteţi pachete?

– În 1947.

Asta însemna că altcineva trimisese primul pachet, din moment ce fusese trimis cu un an înaintea celorlalte.

CAPITOLUL 20

DUPĂ ORELE DE MATEMATICĂ

La finalul anului 1945 era clar faptul că războiul se terminase, dar represaliile împotriva adventiştilor de ziua a şaptea nu se sfârşiseră. Kurt care se afla acum la gimnaziu – echivalentul liceului, la germani. Rapoartele referitoare la discriminare începură să sosească din nou acasă:

– Profesorii programează toate examenele în Sabat, aşa că nu le voi putea da. Nu vor să mă lase să le dau în altă zi, se plânse Kurt.

Altă dată spuse:

– Nu vor să mă lase să particip la concursul de discursuri pentru că nu am fost în clasă sâmbăta trecută.

În fiecare săptămână veneau alte plângeri, iar notele lui Kurt scădeau vertiginos.

Din cauza problemelor cu Sabatul, Helene şi Franz hotărâseră deja să nu o mai trimită şi pe Lotte la liceu, ci să termine numai cele opt clase elementare. Dar acum se gândeau să-l retragă şi pe Kurt din şcoală şi să-l trimită ca ucenic pentru a învăţa o meserie, ştiind că, dacă nu absolvea liceul, nu putea să se înscrie la Universitate.

Într-o dimineaţă, la ora opt, Franz plecă spre forţele de muncă din oraş pentru a căuta de lucru băiatului.

Pe când urca scările, auzi pe cineva care îl striga din urmă:

– Franz! Franz!

Vocea îi părea familiară, dar în semiîntunericul coridorului, Franz nu îşi putea da seama cine era. Apoi văzu un bărbat care stătea pe o bancă – locotenentul Gutschalk, Peter Gutschalk.

– Peter, ce faci aici?

– Trebuia să fiu aici, răspunse Peter arătând cu capul spre una din camere.

– Ce se întâmplă?

– Este o curte marțială americană care îi judecă pe toți naziștii.

– Să știi că eu chiar sunt interesat de acest proces, spuse Franz. După ce termin ce am de făcut la etajul de mai sus, am să cobor și am să asist și eu.

Franz fu fericit să afle că era disponibil un post de horticultor. Era perfect pentru Kurt care iubea natura și animalele. Și era destul de aproape de casa lor, așa că putea să vină în fiecare zi cu bicicleta ca să mănânce la prânz, împreună cu familia. După ce rosti în șoaptă o rugăciune de mulțumire, Franz coborî scările.

În camera de jos, curtea se afla deja în sesiune. Franz – singurul spectator civil – se așeză pe unul din scaunele din spate. Pe când se așeza, îl auzi pe judecător citind lista acuzațiilor împotriva lui Peter Gutschalk. Franz se miră de faptul că judecătorul cunoaștea atât de multe amănunte. Chiar înainte să înceapă războiul, Peter luase parte la Kristallnacht, din 8 noiembrie 1938, o noapte de persecuție a evreilor. Această noapte rămase în amintire cu acest nume din cauza vitrinelor sparte la magazine. În mai puțin de douăzeci de ore, fusese făcută o pagubă de douăzeci și trei milioane de dolari.

La fiecare dintre acuzații Peter răspundea plat:

– Nu știu nimic despre asta. Nu îmi amintesc nimic.

Uimit, Franz nu putea decât să clatine din cap. În armată, Gutschalk vorbise în nenumărate rânduri despre felul în care îi prigonise pe alții și asta cu deosebită emfază. În acea noapte, numită Kristallnacht, condusese personal un detașament de naziști și arsese o sinagogă.

Judecătorul care nu lăsă nimic neamintit, avea multe detalii legate de acest eveniment. Știa și cu ce mașină fusese Gutschalk în acea noapte și timpul exact al incidentului, pentru că șoferul mărturisise împotriva lui. Citând acuzațiile, judecătorul spuse:

– Domnule Gutschalk, aș vrea să îmi spuneți ce ați făcut în acele cincisprezece minute.

Și din nou acesta răspunse:

– Nu îmi aduc aminte de nimic.

Între timp, gardianul curții venise lângă Franz.

– Am văzut că tot dați din cap, îl cunoașteți pe acest bărbat?

– O, da, spuse Franz. Îl cunosc chiar foarte bine. Numai că mă miră faptul că nu își aduce aminte nimic. Am fost în aceeași unitate în timpul războiului și ne-a spus multe povești.

– Ați vrea să fiți martor?

– Nu, domnule, sunt creștin. Nu pot depune mărturie împotriva lui.

Judecata dură până la ora unsprezece. Plin de dezgust, judecătorul îi spusese lui Gutschalk:

– Îmi aduci aminte de un muncitor din Adler care lucra într-o fabrică de motociclete. Furase un motor şi tocmai era să iasă pe poartă cu el pe umăr, când fu oprit de un gardian: "Ce ai pe umeri?" "Ce? Unde?" "Aici, pe umeri. Ai un motor." "Nu ştiu nimic despre asta. Probabil că mi l-a pus cineva pe umeri când nu eram atent."

Întorcându-se spre Gutschalk, judecătorul continuă:

– Aşa vrei şi tu să mă păcăleşti! Îţi dau o săptămână. Dacă nu găseşti pe nimeni care să mărturisească în favoarea ta pentru acele cincisprezece minute, eşti pierdut. Curtea se retrage!

Franz şi Gutschalk ieşiră împreună.

– Peter, spuse Franz, cum de poţi minţi în halul ăsta? Te-ai tot lăudat către noi cum ai omorât evrei şi cum ai distrus magazine şi sinagogi în Frankfurt. Şi îţi mai aduci aminte de evreul din Ucraina pe care l-am scos din mormânt? Dacă aş spune acum tot ce ştiu, ai merge direct la închisoare. Pe tot timpul războiului mi-ai fost duşman şi ai încercat să îmi faci probleme doar pentru că sunt creştin. Acum, creştinismul meu este spre salvarea ta. Pentru că sunt creştin voi tăcea şi nu voi depune mărturie împotriva ta.

În dreptul scărilor, cei doi bărbaţi se despărţiră. Franz nu mai află nimic despre locotenentul Gutschalk.

Află doar că prietenul lui, Karl, fusese eliberat. Karl locuia peste drum de biserica adventistă din Frankfurt, aşa că, în fiecare vineri seara, înainte de serviciul divin, Franz mergea la el în vizită. Într-o seară, Franz îl văzu pe Karl tare tulburat.

– Franz, am primit o scrisoare de la căpitanul Miekus. Ca să fie angajat din nou ca profesor de istorie, are nevoie de o dovadă care să arate că nu a comis nici un fel de crime de război. Îţi aduci aminte că a vrut să mă împuşte în 1942, când am spus că noi deja pierdusem războiul? Nu am de gând să îl demasc pentru astfel de lucruri. Deşi totdeauna a avut ceva cu mine.

Franz îl ascultă în tăcere, dar în minte îşi făcea deja nişte planuri. Săptămâna următoare merse în vizită la prietenul lor comun, Willi, şi îi ceru ca din întâmplare adresa căpitanului Miekus care locuia în oraşul Lahn. Şi scrise o foaie cu propria lui mână. Îi oferi datele lui: nume, data naşterii, locul naşterii, faptul că nu fusese niciodată membru de partid şi că era pastor în Biserica Adventistă de Ziua a Şaptea.

Apoi scrise în continuare: *Chiar dacă domnul Miekus a fost membru al comitetului Partidului Naţional Muncitoresc German, s-a dovedit a fi*

un adevărat camarad care ar fi trecut şi prin foc pentru noi. Apoi povesti felul în care Miekus salvase un soldat care se înfipsese într-un ţăruş pentru că se îmbătase în serviciul de gardă, cum îl scosese din încurcătură pe un alt soldat care vorbise despre evadarea la inamic, cum îl salvase şi pe el atunci când spusese că Hitler este un escroc şi multe alte incidente. Trimise această scrisoare pusă într-un alt plic cu adresa căpitanului Miekus pe el.

Trei zile mai târziu primi răspuns printr-o scrisoare: *Dragă camarade Hasel, te rog să îmi dai voie să te numesc astfel. Niciodată nu m-am gândit că tu nu ai fi membru al Partidului Nazist. Te rog să primeşti cele mai sincere aprecieri pentru documentul pe care mi l-ai trimis!* În urma acelei recomandări, profesorul Miekus a fost achitat şi angajat din nou în şcoală.

Într-un Sabat din anul 1953, Franz predica la o biserică din Lahn. După serviciul divin, unul din bătrânii bisericii, un dentist, îl invită la el la masă.

– Nu pot sta prea mult, îi explică Franz. Fostul meu căpitan locuieşte prin împrejurimi şi aş vrea să merg să-l vizitez.

– Oh, spuse dentistul. Cine e? Eu cunosc toată lumea de aici.

– Îl cheamă Miekus.

– Îmi pare rău că trebuie să-ţi spun asta, dar profesorul Miekus a murit anul trecut.

– Ce rău îmi pare să aud asta, spuse Franz. Dar haideţi să vă povestesc câte ceva despre el.

Şi povesti câteva din întâmplările de război, apoi îi spuse cum îi oferise un studiu despre cartea lui Daniel şi cum Miekus îi ceruse împrumut Biblia.

Captivat de cele ce auzea, dentistul îl ascultă mai departe. Când Franz termină, el dădu din cap a încuviinţare.

– Acum, spuse el, înţeleg un lucru care m-a nedumerit timp de mai mulţi ani. Nu ştiu dacă ţi-ai dat seama în timpul cât aţi fost camarazi, dar Miekus era catolic. Şi ştii cât de multe necazuri au creat catolicii copiilor adventişti care nu mergeau la şcoală în Sabat. Ei bine, toţi copiii mei l-au avut ca profesor pe Miekus. El le dădea liber sâmbăta întotdeauna şi niciodată, dar niciodată, nu punea examene în Sabat. De multe ori m-am întrebat de ce şi abia acum înţeleg. Sunt tare fericit că toţi copiii mei au reuşit să termine liceul.

Înainte să plece Franz, familia formă un cerc şi se rugă. Mulţumiră lui Dumnezeu pentru călăuzirea Lui pe tot parcursul vieţii lor.

După ce se întoarse acasă, Franz se gândi la lucrurile pe care le auzise în acea zi.

Doamne, Tu ai pregătit un drum copiilor ca să primească o educaţie şcolară, dar în dreptul copiilor mei uşa pare a fi închisă. Ce ai vrea să facem?

Decizia de a trimite un copil la liceu trebuia luată la sfârşitul clasei a patra. Acum era timpul pentru o decizie în dreptul lui Gerd. Familia se adună într-o seară, în camera de zi, ca să se roage.

– Gerd, începu Franz, îţi aduci aminte de problemele pe care le-a avut Kurt atunci când a fost la liceu. Am făcut cercetări şi am aflat că vechii lui profesori încă mai predau. De la alţi adventişti ştiu că, pentru a reuşi să termini şcoala, este nevoie să mergi la şcoală şi în Sabat. Franz îşi scoase batista şi îşi suflă nasul cu zgomot. Ştiu că ţie îţi place să înveţi, continuă el. Chiar ai vrea să mergi şi la Universitate. Dacă nu te înscriem la liceu, nu vei putea avea această posibilitate. Tu ce vrei să faci?

Gerd înghiţea în sec, iar ochii tuturor era îndreptaţi asupra lui. Apoi, fără să ezite, spuse:

– Tată, nu aş vrea să trec prin ce a trecut Kurt şi vreau să respect cele zece porunci. Voi termina şcoala elementară şi nu voi mai face nici un fel de studii.

Helene îl cuprinse în braţe şi îl strânse cu putere. Înţelegea sacrificiul pe care îl făcea.

Apoi îngenuncheară cu toţii, iar Franz se rugă.

– Doamne, în timpul războiului Tu ne-ai păzit şi, la final, ne-ai adunat din nou pe toţi sănătoşi. Acum Gerd s-a decis să fie credincios în păzirea Sabatului, în schimbul unei educaţii şcolare avansate. Te rog, să nu laşi ca acesta să fie un dezavantaj în dreptul lui, în pregătirea pe care o face pentru a-Ţi sluji.

Familia se ridică, formă un cerc şi cântară din nou imnul lor preferat: „Cetate tare-i Dumnezeu..."

EPILOG

Franz a lucrat ca pastor în districtul Frankfurt până în 1950, când s-a reînceput lucrarea de publicare. Mai târziu, a fost numit secretar al activității de publicații în Diviziunea Europei Centrale. Dar, ca o lucrare suplimentară, a ales să facă vizite la fiecare biserică adventistă din Germania, prin rotație, și să predice în câte o biserică în fiecare Sabat. După pensionarea sa în 1965, el a continuat lucrarea de colportaj din dorința fierbinte de a găsi persoane cu care să înceapă studii biblice. A lucrat în felul acesta până la vârsta de nouăzeci și doi de ani. Numeroase suflete au fost botezate ca urmare a activității sale. La sfârșitul vieții, citise Biblia de optzeci și nouă de ori. Mulți dintre cei cu care se împrietenise au fost prezenți și la slujba de înmormântare. Unul dintre acești prieteni, a condensat sentimentul pe care îl avea ca urmare a pierderii lui, printr-o întrebare: „Cine se va mai ruga acum pentru noi?"

După terminarea războiului, Helene s-a îmbolnăvit de reumatism artritic și a suferit până la vârsta de 82 de ani. În ultimii douăzeci de ani de viață a fost atât de grav afectată de boală, încât nu s-a mai putut ridica din pat. De multe ori se întreba de ce a îngăduit Dumnezeu această boală în dreptul ei. Dar cu puțin înainte de moarte, în conformitate cu îndemnul din Iacov 5, ea și-a găsit pacea sufletească. În timpul acestor douăzeci de ani, a scris mai mult de două mii de poezii.

Kurt a reușit să-și termine ucenicia în horticultură și apoi a mers la Seminarul Marienhoehe unde a urmat cursurile pastorale. A studiat timp de un an la Colegiul Newbold, pentru ca apoi să devină pastor și evanghelist în Germania. Acum este la pensie și locuiește în sudul Germaniei. Dar încă mai activează, conducând seminarii de pregătire spirituală. Kurt și soția lui, Berbel, au trei copii: Frank, Jutta și Bettina. Frank și-a terminat studiile la

Andrews University şi lucrează pentru Şcoala de teologie din Bogenhofen, Austria. Jutta este soră medicală. Dar acum stă acasă, pentru a-i creşte pe cei doi copii ai lor. Bettina locuieşte cu soţul ei la Berna, unde lucrează ca secretară pentru Diviziunea Euro-Africa.

Lisselotte (Lotte) s-a căsătorit cu un cetăţean american şi a emigrat în Statele Unite ale Americii. Până la pensionare a lucrat în *Biroul de educaţie pentru sănătate în cămin* la Uniunea de Conferinţe a Pacificului. Locuieşte în sudul Californiei. Împreună cu soţul ei, William, au doi copii: Tedd şi Susan. Tedd este psihoterapeut, iar Susan este profesoară.

Gerhard (Gerd) a terminat cursurile de instruire ca electrician, apoi a mers la Seminarul din Merienhoehe unde a urmat cursurile de pregătire ca pastor. Şi pentru că nu a putut merge la o universitate din Germania, a mers în Statele Unite pentru a-şi definitiva pregătirea şcolară la Atlantic Union College, Universitatea Andrews şi Universitatea Vanderbilt. Timp de mai mulţi ani, el a fost profesor şi decan al Seminarului Teologic Adventist de la Universitatea Andrews, din Berrien Spring, Michigan şi a fost recunoscut internaţional ca specialist în Vechiul Testament. A publicat paisprezece cărţi şi mai mult de trei sute de articole. A murit într-un accident de maşină, în 1994. La înmormântarea lui a fost cântat imnul lui favorit, „Cetate tare-i Dumnezeu". Soţia lui, Hilde, locuieşte la Berrrien Spring, Michigan, unde predă religia în şcoală. Ei au trei copii: Michael, Marlena şi Melissa. Michael a urmat cursurile universitare la Universitatea din Arizona şi lucrează la *Southern Adventist University* din Tennessee. Marlena este dietetician. Melissa este profesoară de religie.

Susi a studiat doi ani la Colegiul Newbold. Când Gerhard a primit o invitaţie prin care era invitat să predea la Southern Missionary College (acum Southern Adventist University) în Tennessee, a invitat-o şi pe ea să vină împreună cu ei, pentru a-şi continua acolo studiile. La S.M.C. l-a întâlnit pe Bill, soţul ei. Până în 1975 a locuit împreună cu familia la Pacific Union College, unde Bill este profesor de fizică. Susi a primit şi titlul de master în psihologie clinică şi este licenţiată în terapie pentru familii, pentru cupluri care optează pentru căsătorie şi pentru copii. A activat în particular timp de zece ani. Când a fost numită la Registratura de la Pacific Union College din California, în 1993, a aflat că fiul lui Lillian Bunch, Tom, este şi el la Registratură la Southwestern Adventist College (acum Southwestern Adventist University) în Texas. A petrecut patru vacanţe de vară în Rusia unde a organizat tabere evanghelistice pentru copii. Împreună cu Bill, Susi are doi copii: Rico şi Marcus. Rico lucrează la centrul de computere de la Pacific Union College. Marcus este asistent medical şi lucrează la chinetoterapie.

Franz Hasel, un pacifist în vârstă de patruzeci de ani, a fost mobilizat în Compania de Pionieri 699, o parte din trupele de elită ale lui Hitler, care avea drept sarcină construirea de poduri pe linia frontului. Convingerile sale religioase l-au pus uneori în situații foarte tensionate cu superiorii săi. Poreclit „mâncător de morcovi" și „cititor de Biblie", a reușit să câștige totuși respectul celorlalți.

Chiar înainte de a fi trimis pe frontul din Rusia, unde urmau să supraviețuiască doar șapte din cei o mie două sute de soldați, el și-a aruncat pe ascuns revolverul, de frică să nu fie tentat vreodată să ucidă. Tot acolo s-a confruntat cu o nouă problemă: cum să-i avertizeze pe evrei înainte de sosirea trupelor SS.

În acest timp, acasă, soția sa, Helene, și cei patru copii au avut propriile lor lupte. Presată să se alăture partidului nazist, ea a răspuns că aparține unui partid - cel al lui Isus Hristos.

„Mâine noapte, copiii îți vor fi luați pentru a fi educați de partid", o amenințase domnul Doering.

Dar Helene a mai avut un secret. Într-o zi, la ușa apartamentului, au bătut oamenii Gestapo-ului: „Ascundeți cumva vreun evreu?", au întrebat ei.

Șansele lor de supraviețuire? Slabe. Singurul lor aliat? Dumnezeu.

În câțiva ani, au trecut prin pericole suficiente pentru câteva vieți. Dar în timp ce, alături de ei, mii au căzut victime ale ororilor războiului, ei au fost purtați pe aripile îngerilor. Uneori chiar cu adevărat! Aceasta este istoria unei familii care, cu disperare, L-a ales pe Cel Atotputernic drept refugiu, oricât ar fi costat această alegere.

- *Fiica mai mică a lui Franz Hasel, Susi Hasel Mundy, a predat limba germană și psihologia, iar timp de zece ani a practicat în particular, ca licențiată, consilierea în materie de căsătorie, familie și copii. În prezent, este registrator la Pacific Union College, din Angwin, California.*

- *Maylan Schurch, pastor în Bothell, Washington, este autor sau coautor al unei duzine de cărți, printre care „Bani, sex, școală și alte obsesii", scrisă pentru adolescenți.*

ISBN 973-8168-55-4